51.19

1151

CAMBRIDGE
HARVARD
COLLEGE
LIBRARY
MASS.

182

18. 2. 6. 22

BOSTON MEDICAL LIBRARY
in the Francis A. Countway
Library of Medicine ~ *Boston*

Gottfried Wilhelm

N° III

G. G. SCHILLINGII

DE

LEPRA

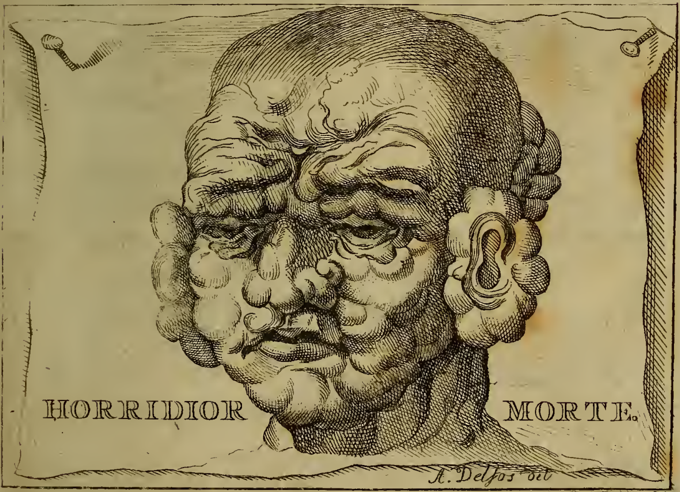
COMMENTATIONES.

RECENSUIT

Johann David

J. D. HAHN.

B. de Bakker, fecit.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD SAM. ET JOAN. LUCHTMANS,
TRAJECTI AD RHENUM,
APUD ABR. VAN PADDENBURG,
MDCCLXXVIII.

ELENCHUS.

Tres Libri hujus partes ſunt:

I. G. G. Schillingii *Diſſertatio de Lepra*, in plures titulos diviſa, hoc ordine

Inſtituti ratio. Pag. 1
Varia lepræ nomina. 2
Incipientis morbi ſigna & cautelae in explorandis leproſis obſervandae. 3
Morbi progreſſus, ſymptomata, exitus. 10
De frequentia leprae in Coloniis Americanis, praeſertim meridionalibus, & de cauſſis hujus frequentiae. 19
Aetiologia leprae. 25
De contagio leprae. 31
Prognoſis. 36
Methodus medendi. 41
Arcana medendi methodus, quam Liberta quaedam Surinamenſis adhibet. 57
Epilogus ad Cives ſuos Surinamenſes. 61

II. Philippi Ouseelii Diſſertatio de *lepra cutis Hebraeorum* Pag. 63

III. G. G. Schillingii *animadverſiones in Ouſelianam & additamenta ad ſuam de lepra diſſertationem.* Tituli ſunt:

De duobus leprae generibus. ad §. 2 & 3. *Ouſ.* Pag. 119.

*. 2 *An*

ELENCHUS.

An plures lepræ ſpecies in humano corpore exiſtant? pag. 121
Morbi indoles ex nomine hebraico illuſtrata. 125
Cautelae in dijudicanda lepra obſervandae. 133
De extenſione, gradibus & criſi leprae. 145
An lepra recte definiri poſſit? quid eam inter & Elephantiam intercedat? 150
Aetiologiae Judaïco-Ouſelianae brevis cenſura. 151
Lepra medicabilis eſt, nec ne? An recte morbus non letalis dicitur? 160
Eſt-ne lepra contagioſa? 164
Hiſtoriae aliquot leproſorum. 176
De lepra in corporibus inanimatis 167
Animadverſio circa methodum medendi. 196
Deſcriptio fruticis Tondin. 198
——— *Cuſcutae ſurinam.* 203
——— *Viſci ſurinam.* 201
Icones harum plantarum tribus tabulis exhibitae.

In Prolegomenis Editor narrat.

1. *Auctoris & libri fata.*
2. *Summas rerum, quae in libro continentur, & quae deſiderari aut reprehendi poſſe videntur,*
3. *Epidemias aliquot leprae in Europam olim illatae.*
4. *Exemplum hominis leproſi ex America nuper reverſi.*
5. *Schillingii novum contra hydropes medicamentum.*
6. *Ejusdem obſervationes de vi magnetica Gymnoti electrici.*
7. *Quaedam de electrophoro piſcium nonnullorum organo.*
8. *De magnetiſmo animali obiter.*

J. D.

J. D. HAHN
AD
LECTOREM.

Ut Reipublicae noſtrae Coloni liberos ſuos, quos ingenue educari & litteris moribusque inſtitui cupiunt, mature in Belgium mittere ſolent, electisque Tutoribus ac Magiſtris in diſciplinam tradunt: ſic librum, quem Tibi offero, L. B. e Colonia Surinamenſi tribus circiter abhinc annis miſſum accepi, ut recognoſcerem & typis exſcribendum curarem. Quod officium quanquam moleſtiis non eſſe cariturum protinus perſpexerim, tamen lubenter in me recepi, non magis voluntate erga Auctorem ductus, quam argumenti permotus gravitate. Cum igitur boni Curatoris ſit, peracti muneris rationes reddere, non poſſum, quin praefationem aliquam libro in publicum prodeunti adhibeam,

beam. Idque non tam mea cauſſa facio, quam Auctoris, viri optimi mihique amiciſſimi, & magis etiam eorum, qui hujus generis ſcripta legunt; quorum in numero non tantum Medicos, ſed pene omnes, qui hiſtoriam generis humani pernoſcere cupiunt, & nonnullos quoque Theologos haberi par eſt; ſiquidem morbus, de quo quaeritur, antiquitate pariter ac turpitudine famoſus eſt, & in ſacris libris ſaepenumero memoratus. Intereſt etiam aliquid, aperte palamque exponi, quis Auctor ſit, quo animo, qua occaſione ſcripſerit; quae cauſſae editionem libri tamdiu tardaverint; cur denique Schillingianis commentationibus Ouſeelii de Hebraeorum Lepra diſſertatio ſit interpoſita. Nec praeterea deſunt, quae quanquam ad hujus libri argumentum non pertineant, cum ab eodem Auctore profecta ſint, commemorari merentur.

Nimirum Godofredus Guilielmus Schilling, *Prignitio-Brandenburgicus*, cum Paramariboi, quod praecipuum Guianae Belgicae oppidum eſt, complures annos habitaſſet, & Medicinam atque Chirurgiam ea diligentia feciſſet, ut rationem & experientiam duces ſecutus, comitem habuerit fortunam, amore litterarum & ſumma ſtudiorum reve-

ren-

rentia ductus tandem eſt, ut Coloniam ſibi cariſſimam ad tempus relinqueret. Severus quippe ſui cenſor multa ſibi deeſſe exiſtimabat, quae vel ad officia utriusque Medicinae plenius curanda faciunt, vel homini Naturae curioſo ac diligenti in perveſtigatione rerum naturalium neceſſaria ſunt. Hac mente Paramaïboö, abhinc fere decennium, profectus primum cultiores Americae borealis provincias peragravit; deinde Oceanum trajectus in Britanniam venit, cujus in metropoli cum aliquamdiu eodem conſilio commoratus esſet, dilectam Belgicam repetiit, eundemque portum, ex quo quindecim annis ante cum modica ſuppellectile ſolverat, ventis rebusque ſecundis ingreſſus eſt. Neque multo poſt, perſolutis grati animi votis, confectisque, quae ad rem familiarem ſpectabant, negotiis, Amſtelaedamo Ultrajectum conceſſit. In hac Muſarum ſede non modo artes ad Medicinam pertinentes, ſed etiam latinas graecasque litteras, quarum notitiam tempus debilitaverat, amorem auxerat, magna ſedulitate coluit, ſuamque induſtriam atque animi indolem cum mihi tum Collegis meis & Amicis Trajectinis, quorum memoria mihi cariſſima eſt eritque ſempiterna, pleniſſime approbavit. Adhaec obſer-

ſervationes, quas de morbis nonnullis, praecipue cutaneis, in Colonia Surinamenſi collegerat, & familiari ſermone curſim notaverat, digerere atque romana veſte indutas vulgare inſtituit. Quo in ſtudio cum me ſibi conſiliarium & monitorem exoptaſſet, nolui operam meam negare Viro, quem explorata jam peritia & probitas in familiaris amicitiae jura apud me adduxerant. Ita factum eſt, ut ſub exitum anni 1769. duos ediderit libellos, unum de *Lepra*, alterum de morbo, quem Americani *Yaws* appellant. Quorum priorem diſſertationis inauguralis titulo propoſitum, cum publice in Academia defendiſſet, ſummos in Medicina honores, quos dudum meruerat, conſecutus eſt.

Circa illud tempus Guilielmus Roëll, Vir illuſtris, ingenii ſagacitate, litterarum doctrina & publicorum etiam munerum adminiſtratione clarus, relicta Amſtelaedamenſi ſede, Rheno-Trajectinam in urbem habitatum venit. Hic quanquam ingraveſcente aetate & longis morbis feſſus a negotiis publicis abſtinere ſe conſtituiſſet, rerum tamen Surinamenſium, quibus diu operam dederat, non omnem curam depoſuit, & tunc certe maxime fuit ſtudioſus. Cum igitur ſaepius ex ore Schillingii, quem cognitum diligebat ſuaque digua-

gnabatur familiaritate, deinde plenius etiam ex ejusdem diſſertatione intellexiſſet, morbum leprae in Carabania perfrequentem eſſe & ſaepe clandeſtinum, verendumque eſſe, ne latius ſerpens e Colonia ad Metropolim tandem deferretur, crebros de hac re ſermones & conſilia cum Noſtro contulit; ſubinde veri altius exquirendi cauſſà contagioſam mali indolem, quae praecipuum in hac quaeſtione momentum habet, negare ſe ſimulans in alteram partem peracute, ut in omnibus ſolebat, diſputavit; tandemque e chartis a Patre ſuo, Alexandro Roëllio, magni nominis Theologo & Philoſopho, relictis diſſertationem produxit de lepra cutis Hebraeorum, manu, neſcio cujus, ſcriptam, atque inde argumenta ſumſit, quibus ſententiam Schillingii infirmaret, oſtenderetque ex duabus poſitionibus alterutram a veritate alienam eſſe: vel enim lepram Americanam a Judaïca eſſe omnino diverſam, vel non eſſe contagioſam. Contra ea Schillingius ambas ex eadem ſtirpe natas & pariter inſidioſas eſſe contendens, ut ſubtili & amico Reprehenſori ex toto ſatisfaceret, pollicitus eſt, ſe ſimulac domum reverſus & otium eſſet nactus, ad argumenta, quae contrariae ſententiae faveant, plenius reſponſurum & omnem dubitationem ſublaturum.

Datam vero fidem priusquam Noſter liberare potuit, aliquot elapſi ſunt anni. Namque tanta apud eum diſcendi erat cupiditas, ut Europam non ante relinquendam duxerit, quam pene totam peragraſſet, doctosque ac praeclaros cultiorum gentium viros ſalutaſſet atque conſuluiſſet. Sic animatus iter in Gallias inſtituit, & primum Lutetiae Pariſiorum, deinde in Academia Montis Peſſulani aliquamdiu ſtudiis operam dedit. Hinc Italiam ingreſſus omnes pene urbes locosque celebriores inviſit, maximam tamen temporis partem Romae & Taurini conſumſit, inprimisque Allionio, Taurinenſium Medicorum celeberrimo, ſe applicuit, eoque duce ac Magiſtro in Botanicis uſus eſt. Poſthaec Vindobonam ſe contulit, & magnifica Divae Thereſiae Auguſtae inſtituta, quae ad medicinam ſpectant, accurate perluſtravit. Inde Sileſiacas Saxonicasque Muſas ſalutatum ivit; quo facto, ad patrios tandem Lares contendit, votaque pietatis erga Parentes dudum nuncupata perſolvit. Neque tamen natalis ſoli amore abſtrahi ſe pasſus eſt a deſiderio adſcitae patriae Civiumque ſuorum Surinamenſium. Itaque in Belgium reverſus quamquam multis curis tunc diſtraheretur & quadam quaſi noſtalgia laboraret, nobis tamen poſtremi tem-

po-

poris particulam dedit. Qua opportunitate ab ampliſſimo Roëllio promiſſi ſui iterum iterumque admonitus accepit illam MS. diſſertationem, quam ego poſtea cognovi dudum fuiſſe editam, & a Philippo Ouſeelio, titulos & jura Medici ambiente, in Franequerana Academia publico quondam examini ſubmiſſam, ſed paullo poſt, ut fere ſolent academicae chartae, oblivioni datam (*); quod forte nonnulli, quorum procax natura eſt, non magnopere mirandum eſſe dicent propterea quoniam anno hujus ſeculi nono prodierit, cujus ſaeviſſima hyems cum ad interitum multarum rerum fuiſſet fatalis, facile profecto aeſtum, quo hoc judaicae eruditionis ſpecimen conſcriptum & forte agitatum ſit, reſtinguere potuerit.

Sed dicacitatem intempeſtivam fugientes Schillingium noſtrum ſequamur. Hic ergo multiplici ſcientia auctus, & exquiſito librorum caeterarumque rerum, quae ad phyſicas & medicinales artes pertinent, ad

(*) Inſcripta eſt: *Diſſertatio inauguralis Philologico-Medica de Lepra cutis Hebraeorum, quam ex auctoritate magnifici Rectoris, D. Jacobi Rhenferdii, Ling. Orient. & Philol. ſacrae Prof. Ord. pro ſummis in Medicina honoribus conſequendis publico examini ſubmittit Philippus Ouſeel, V. M. C. G. B.* Franequerae ann. 1709.

apparatu inſtructus in Americam remigravit; ornatus etiam paullo ante diſceſſum publico munere, ſiquidem prudentes Societatis Surinamenſis Moderatores cum induſtriam ejus & honeſtatem cognoviſſent, Noſocomii Surinamenſis Cenſorem conſtituerunt. Ipſe a muneris hujus cupiditate tantum abfuit, ut illud aliquoties deprecatus, non tam praeſtandi, quod exigebatur, fiducia, quam negandi verecundia in ſe receperit. Eodem deinde ita eſt functus, ut veritati & publicae ſaluti liberaliter, ſibi ac tempori nequaquam ſerviverit. Cujus fidem & diligentiam cum valde laudamus atque Viro bono dignas eſſe agnoſcimus, tum vero moleſtias & detrimentum rei familiaris, quae inde manarunt, vehementer dolemus, nec minus temporis injucunde conſumti jacturam, quod ſane utilius ſuaviusque ſtudiis litterarum impendere potuiſſet.

Et haec quidem praecipuas inter cauſſas fuit, quibus factum eſt, ut ſerius, atque ipſe propoſuerat promiſeratque, ſuas in Ouſeelium animadverſiones conſcribere potuerit; praeſertim quod nudas mittere nollet, ſed notis & exemplis ſuam de lepra ſententiam illuſtrantibus comitatas. Quas cum ego tandem acceperim, non potui protinus recognoſcere, multis quip-

pe

pe variisque negotiis implicitus & tunc pene obrutus. Nec multo poſt magna rerum mearum mutatio facta eſt, cum alma Mater Leidenſis me, quem a prima juventute ad humanitatem litterasque ipſa inſtituit, deinde Sorori ſuae, Palladi Trajectinae, commendavit, hujus commodis pro viribus ſervientem ad ſe revocaret. In quo eventu ut ſummi Rectoris ac Domini voluntatem in dies plenius perſpicio & veneror, ſic praecipua retardatae editionis cauſſa eſt. Namque illius demigrationis turbo infirmum corpus graviter percuſſit animumque ita affecit, ut ſtudiis ad tempus impar fuerim. Deinde convaleſcentem novae curae & varii generis officia ab opere non prorſus neceſſario me diu abſterruerunt. Poſtea rem aggreſſo fortuita etiam ſunt impedimenta quaedam objecta. Cum enim de locis nonnullis obſcurioribus per epiſtolas cum Auctore agendum eſſet, harum complures vel interceptae ſunt vel caſu perierunt, ut utriusque noſtrûm pares fuerint querelae, nec mihi nullus reſtet ſcrupulus.

Quamobrem enixe rogo, L. B. ut opiniones Schillingii non omnino meas eſſe cogites, neque editori de omnibus libri argumentis cum Auctore convenire arbitreris. Sunt ſane, de quibus adhuc dubito; ſunt,

ſunt, quae accuratius inveſtigari & plenius debent exponi, ut ad uſum cultumque vitae & artis, quantum poſſe videntur, tantum valeant. Verum tamen pleraque ejusmodi ſunt, ut librum haud inutilem fore confidam. Quae quidem ſpes potisſimum me movit, ut in eo recenſendo nonnihil temporis mei collocaverim. Nec me piget, quae modo ſum profeſſus, adjectis levibus notis confirmare, & rerum in libro contentarum ſummas attingere.

Schillingius Arabes Medicos ſecutus nomen Leprae illi tribuit morbo, quem Graeci & Romani Elephantiaſin appellarunt. Neque hoc temere fecit, aut ſermonem medii aevi imitatus; ſed ut ſua ſibi doctrina conſtaret, facere debuit.

Idem ab Arabum doctrina hactenus deflectit, ut Elephantiaſin, quam illi diverſum a Lepra & prorſus diſtinctum morbum habebant, hujus mutatam tantummodo formam & inveteratae pedibusque peculiariter infenſae ſpeciem eſſe arbitretur. Atque hoc etiam ut credamus, pene perfecit.

Sed ultra progreſſus, Lepram Judaicam, a divo Moyſe magnà diligentià deſcriptam, nihil ab Elephantiaſi Graecorum diſtare contendit.

Utrique porro ſimilem omninoque conge-

genererem eſſe morbum Americanum, quem ipſe ad naturam pinxit, vulgo *Boäſi* dictum, confidenter affirmat.

Denique famoſam luem, quae a furiis bellorum ſacrorum (dicam an ſacrilegorum?) importata univerſam pene Europam diutiſſime afflixit, eandem & originem & naturam habuiſſe, exiſtimat.

Quinque igitur morbos, Hebraeorum lepram, Graecorum Elephantiaſin, lepram juniorum Arabum, malum Sancti Lazari ſeu Hieroſolymitanum & Americanum Boäſi, uno leprae nomine complectitur; non tantum propterea, quoniam omnes communem ἀναισθησίας characterem, quo caetera cutis vitia carent, habere videntur; ſed magis etiam ideo, quod ab eadem ſtirpe Africanà generatos eſſe perquam probabile eſt, Quo aſſumto utique conſequitur, ut illi morbi, licet externis quibusdam notis diſſimiles videantur, non tamen magis inter ſe differant, quam plantae ex iisdem ſeminibus natae, quarum folia, flores, fructus, pro diverſitate coeli, ſoli & culturae plurimum variant, natura eadem eſt.

Huic vero ſententiae, (ſi lepram Arabum & Elephantiaſin Graecorum mittamus, quarum parilitas in controverſiam non venit) omnes propemodum, qui de morbis

bis cutaneis ſcripſerunt, Medici refragantur, ipſe etiam noviſſimus Auctor, Ann. Carolus Lorry, Medicorum, qui Gallias hodie ornant, facile princeps, Vir antiqua & fide & eruditione. Hic enim in egregio opere, quod de his morbis nuperrime vulgavit, Richardo Meadio tanquam optimo ſacrorum iatricorum Interpreti adſtipulatus, lepram judaicam *vitiliginis* a C. Celſo (*a*) pictae eam habet ſpeciem, quam graeci ἀλφον nominarunr. Idemque leproſam luem inter bella Hieroſolymitana per Gallias late diffuſam nihil praeter vitiliginem priori ſimilem fuiſſe exiſtimat (*b*).

Quocirca ſi meam liceat ſententiam interponere, neque alterutri opinioni ex toto addictum, neque ab utraque prorſus abhorrentem me profitear.

Primo de veterum Hebraeorum lepra difficilem eſſe quaeſtionem video; & vereor, ut poſſit unquam ſatis explicari. De qua quidem Schillingius docte & copioſe, addo etiam probabiliter, diſſeruit; neque tamen omnem vel obſcuritatem vel dubitationem ſuſtuliſſe videtur. Nolim enim diſſimulare, me adhuc propius ab illo-

(*a*) Lib. 5. de med. cap. 28. n. 19.
(*b*) Vid. tract. de morb. cutan. Paris. 1777. pag. 373. & ſeq.

illorum abeſſe ſententia, qui iſtam lepram ad genus vitiliginum adſcribi volunt. A quibus tamen hactenus diſſentio, ut mitiorem ſpeciem, quae a Graecis ἀλφὸς nominata eſt; fuiſſe negem, utpote levius omnino, quam lepra eſt, vitium, quod ipſe aliquoties vidi, cum quibusdam intermiſſionibus ſerpens & variis temporibus oriens definensque viciſſim. At vero graviori vitiligini, quam Graeci λευκην vocarunt, proxima omnino videtur; quae quidem, ut ait Celſus l. c. habet quiddam ſimile alpho; ſed magis albida eſt, & altius deſcendit, atque etiam albos facit pilos & lanugini ſimiles, denique quem occupavit, non facile dimittit.

Alterum vero vitium, gravis illa & diuturna expeditionum, quas *cruciatas* nominant, poena, diu dubitavi, utrum cum plerisque Auctoribus vitiligo, an potius cum Noſtro elephantiaſis haberi & appellari debeat. Nuper demum in poſteriorem ſententiam perduxit me Gregorius Horſtius, Reip. Ulmenſis quondam Phyſicus, Vir doctrina & uſu inſignis, atque in examine & cura illius mali, quod ipſius aetate nondum erat in Germania exſtinctum, diu multumque verſatus. Hujus Viri epiſtola exſtat ad J. H. Hoefpnerum pridie Cal. Febr. an. 1624. ſcrip-

ta (*c*), quae notas ad diagnoſin iſtius luis facientes magno ſtudio & judicii acumine collectas exhibet. Has inter nominatim ponitur ἀναισθησια cutis, a Medicis Hiſpanis & Gallis, qui ſeculo XV. & XVI. de eadem lue ſcripſerunt, non ſatis animadverſa, & a nemine ante Schillingium tanquam certum leprae ſignum & vere pathognomicum propoſita Quamobrem Horſtius jubet Medicos in exploratione leproſorum diligenter advertere, num aegri puncturas, quas Chirurgus acu fecerit, in cute percipiant. Idem emortua interdum membra fere *ſine ſenſu* decidere, non tantum teſtimoniis aliorum fultus, ſed ipſo uſu edoctus affirmat. Nam praeter alia exempla leproſum in noſocomio Ulmenſi vidit, cujus inferior pes ſponte & inſcio aegro ſeparatus atque in lecto repertus eſt. Quae quidem ejusmodi ſunt, ut ſententiam Schillingii apprime confirment, & mali Hieroſolymitani cognationem cum Elephantiaſi Graecorum & lepra Americana clariſſime manifeſtent.

Neque tamen inficior, de genealogia illorum morborum & mutua neceſſitudine, pariter ac de nomenclatura poſſe adhuc in utram-

(*c*) Vid. Greg. Horſtii oper. Tom. II. pag. 343.

utramque partem diſputari; praeſertim ſi auſtralibus lepris illas comparemus, quas ſeptem Triones alunt; quarum in numero *Melas Sibirica* eminet, quam Noſter, (recte an ſecus dubito) prioribus annumeravit (*d*). Igitur criticam libri partem in medio relinquamus, nec tamen hac laude fraudemus; quod ad hiſtoriam morborum cutaneorum haud parum conferat, quin etiam Moſaicae de lepra doctrinae aliquid lucis afferre videatur.

Sed alia ſunt nomina; quae Auctorem apud omnes rerum peritos de meliore, ut auguror, nota commendabunt; velut haec: quod morbi atrocis, inſidioſi, verſipellis & inter primordia cognitu perdifficilis; certiora ſigna, quam ante eum quisquam, dederit, ejusque varias formas accurate deſignaverit —— quod huic hydrae tanquam Hercules obviam ire & duellum inferre auſus, cum clavam idoneam nondum inveniſſet, arte & via maxime rationali inſtrumenta quaeſiverit ad opprimendum monſtrum, & ex armamentario medicinali elegerit, quae cum aptiſſima tum etiam maxime tuta eſſent — quod porro felici periclitationum ſuarum ſucces-

(*d*) Vid. poſt pag. 154.

ceſſu non elatus ſordidos rudesque Aethiopes familiariter convenire, & in publicum uſum, quae ab his didicerat, vulgare haud dubitaverit — denique quod Civium ſuorum amore & pietate erga Belgicam Matrem ductus, de contagione hujus peſtis palam loqui & acriter monere non deſiſtat, nec tantum medicamentis contra malum praeſens, ſed etiam metu animis injecto contra inſidioſas ejus propagines ſtrenue pugnet.

Equidem haud dubito, fore non nullos, qui cum legerint, quam levia ſint leprae incipientis indicia, quam lenti ſaepe progreſſus, frequentiam ejus & contagionis periculum nimis jactari judicent, & fallaciam quandam vel opinionis vel phantaſiae ſuſpicentur. Nec diffiteor, utriusque magnam eſſe in pervertendo judicio poteſtatem. Quaecunque enim ipſi aſſidue tractamus & animo volvimus, his facile majorem, quam par eſt, vim & amplitudinem tribuimus, ut eorum etiam veſtigia ubivis reperiamus. Ab hac communi hominum imbecillitate nec Medici nec Philoſophi immunes ſunt, quorum propterea multi naturam non in communi & aſpectabili mundo, ſed in ſuo quisque microcosmo, quaerere ſolent. Ut igitur inter Medicos nonnulli vermes, alii obſtru-

ſtructiones, quidam luis venereae indicia, multi hodie ſpasmos, nec pauci ſcorbutum, ubique vident, ſic forte Noſter lepram aliquanto frequentiorem eſſe, quam adhuc eſt, ſibi perſuadet, ac ſuspicionibus ex diuturna & aſſidua morbi contemplatione natis non nihil indulget. Demus & hoc, ne favor noſtro judicio nimium offeciſſe dicatur.

Ecquis vero neget, Reipublicae noſtrae, quin univerſae Europae, multum intereſſe, ut foediſſima lues & procul dubio contagioſa impediatur, quo minus ſerpat, tandemque ad nos perveniat? Quanquam enim Europae coelum & ſolum huic veneno parum favere videantur, certa tamen annalium fide conſtat, poſſe illud non modo in temperatis ſed etiam in frigidis regionibus ſemel illatum pullulare & longe lateque ſe ſpargere, nec tam facile expelli quam ſuſcipi. Quocirca tres praecipue epochas diſtinguere nobis licet, modo praeteritorum temporum memoriam usque ad priores Caeſares recolamus.

Elephantiaſin in Italia non ante aetatem Pompeii Magni accidiſſe, Plinius diſertis verbis tradit (*e*). Idemque teſtimonio confirma-

ma

(*e*) In prooem. ad Lib. XXVI. Nat. Hiſt.

matur Corn. Celſi, qui imperante Tiberio adhuc vixit, & tamen ignotum pene in Italia, frequentiſſimum in aliis regionibus morbum eſſe Elephantiaſin affirmat (*f*). Verum non ita multo poſt ex Aſia & Aegypto novi morbi, faciem atque cutim maxime infeſtantes, irrepſerunt. Inprimisque duae ſpecies leprae, Tib. Claudii principatu, per urbem ſparſae ſunt, quae quidem, ut verbis Plinii utar, ſine dolore & ſine vitae pernicie erant, ſed tanta foeditate, ut quaecunque mors praeferenda eſſet. Unam Romani primum joculari laſcivia, deinde familiariter *mentagram* nominarunt, quoniam a mento fere oriebatur; quanquam paulatim totos occuparet vultus, oculis tantum immunibus, deſcenderetque in colla atque pectus nec manibus parceret. Alteram Elephantiaſin, ut erat, appellarunt, quae quoniam in ſervitia & plebem maxime graſſabatur, levior priore habita eſt. Cum enim mentagra a Peruſino quodam Equite Romano ex Aſia importata, Proceres potiſſimum affligeret, veloci, ut tunc conjiciebant, oſculi tranſitu: factum eſt, quod hodie fieri in omnibus civitatibus ſolet, ut hono-

(*f*) De Med. Lib. 3. cap. 25.

noratiorum & principum virorum feminarumque morbi magna cum oſtentatione praedicentur, & ſermonibus hominum amplificati longe graviores, quam ſimilia plebis ac ſaepe majora mala, habeantur. Caeterum haud abſurda mihi conjectura videtur, binas illas leprae ſpecies ex iisdem ſeminibus ortas nec niſi forma ac ſede diverſas fuiſſe. Utcunque vero ſit, certum eſt, eas tunc temporis nec late per Italiam vagatas eſſe, nec diu Aëri Romano & Medicis ex Aegypto illorum vitiorum genitrice accerſitis reſiſtere potuiſſe. Utique Elephantiaſis celeriter, ut Plinius diſerte ſcribit, in Italia reſtincta eſt (*g*).

Eadem vero aliquot ſeculis poſt ab Arabibus in Italiam Hiſpaniasque & oram maritimam auſtralis Galliae iterum illata & latius fuſa eſt. Neque tamen ſub altera hac periodo in medias Europae regiones penetravit; ſed paulatim velut planta exotica, ſuo & aëre & ſolo carens, ſuffocata eſt.

Tertia ſucceſſit periodus, prioribus longior & funeſtior, cum imanis ſuperſtitio & hierarchica calliditas Chriſtianos, paciferi noſtri Domini oblitos, ad liberandam ſci-

(*g*) In prooem. cit.

ſcilicet Hieroſolymam! per maria & terras, per vias & avia in Orientem agerent. Hinc enim revertentes praeter alia vitia lepram ſecum attulerunt, quae paſſim in veram elephantiaſin adolevit. Haec lues ſeculo XIV, forte jam XIII, illata omnes pene Europae gentes miſerum in modum afflixit, tamque altas egit radices, ut proximi ſeculi partem fere mediam attigerit. Cujus aſſerti veritas non indiget prolixa confirmatione, ſiquidem ex epiſtola Horſtii, cujus mentionem paullo ante feci, apertum eſt, in temperatiſſima Suevia & in aliis Germaniae urbibus ab auſtro multum Ulmà remotioribus, venenum an. 1624. adhuc exſtitiſſe & paſſim viguiſſe. Neque ejus durationem & pertinaciam magnopere mirentur, qui ſecum reputant, quot millia hominum, quot gentes, furore illo hieroſolymitano perciti fuerint. Quam ob rem fieri ſane non potuit, quin ſemina leprae ab innumeris omnium ordinum hominibus e Syria & Aegypto allata perque omnes provincias jacta, hinc inde idoneam terram ſibique convenientem nanciſcerentur, in qua facile pubeſcerent actasque radices propagarent.

Ergo tribus periodis fatalibus defuncta caveat ſibi Europa, ne novam epocham Americana ordiatur lues! quae quidem infer-

ferri tanto facilius poſſe videtur, quanto frequentiora ſunt corporum diſſimilium rerumque commercia.

Nec ſane intempeſtiva haec habenda eſt monitio, nec vanum terriculum. Nam ut alia exempla praeteream, nuper admodum caſus hominis ex America reverſi, qui lepra ſatis aperta & Elephantiae jam proxima laborat, mihi propoſitus eſt, non ab imperito aliquo aut credulo homine, ſed a Medico doctiſſimo & in arte diu multumque verſato. Etenim clariſſimus *Ph. Gabr. Henſler*, Phyſicus Civitatis Altonenſis & Archiater Regis Daniae, aliquoties ea de cauſſa per epiſtolas mecum egit, e quibus delecta, quae ad propoſitum noſtrum faciunt, cum Vir humaniſſimus veniam dederit, hoc loco breviter proponam.

Leproſus ille annum aetatis XLII. nunc agit; genere Germanus eſt; in inſulis Americanis, quae ſub poteſtate Danorum ſunt, duodecim annos conſumſit, minime otioſus nec valde ſobrius. Nam inter aſſiduas & vehementes corporis exercitationes frequentesque peregrinationes, lauto ſemper victuuſum eſſe, nec vino nec venere ſe abſtinuiſſe ipſe fatetur. Cujus intemperantiae poenas aliquoties luere debuit. Cum vero deferveſcente paulatim libidinum aeſtu

reſipuiſſet, vagae Veneris pertaeſus uxorem legitimo matrimonio ſibi junxit an. 1773. Dehinc proſpera valetudine uſus eſt usque ad menſem Sept. 1774. Et ne tunc quidem de dolore aliquo aut moleſtia notabili queſtus eſt, ſed prima vidit leprae pullulantis, ſibi adhuc ignotae indicia. Quam vero levia! quam parum terrentia! Namque una tantum macula erat ad ſiniſtrum genu, colore ſpadiceo, magnitudine lenticulam haud ſuperans. Haec ut crevit paulatim, ſic aliae ſimiles ſecundum crus ejusdem lateris, deinde etiam juxta alterum eruperunt. Cum jam pedes ad genua usque aliquamdiu infecta fuiſſent, coepit vitium per femora adſcendere, & clunes attigit. Tunc inſulanus Medicus, cui ſe commiſerat, cum alia pharmaca in caſſum adhibuiſſet, ad corroſivum mercurium, tanquam ad ſacram anchoram, confugit, ſed ſucceſſu tam parum proſpero, ut malum etiam citius ſerperet omninoque exacerbaretur. Nam brevi poſt ipſam attigit faciem; deinde etiam bracchia, poſtremo abdomen occupavit. — Sic affectus Americam, calamitatis ſuae genitricem, pertaeſus reliquit, & ſuperioris anni medià aeſtate in Europam reverſus eſt. Ab illo tempore morbus non alibi, quam ad ventrem, incrementa notatu digna ſumſit. —

For-

Forma ejus externa in corpore haec eſt; ad crura & femora ſunt maculae latae, figurà & magnitudine admodum inter ſe differentes, quae cruris ſiniſtri tertiam, dextri quartam circiter partem occupant, aliquanto minus ſpatium ad femora & nates complent. In bracchiis pauciores ſunt, quam in reliquo corporis habitu. — Nec planae ſunt maculae, ſed duabus & paſſim tribus lineis ſupra cutim elevatae; quin aliquantum altiores circa genu, quod principio affectum fuit. — Color alius eſt recentium, alius vetuſtarum. Primitivus ex fuſco flavus ſenſim aliquid obſcuri ruboris adſciſcit. In abdomine diſcrimen hoc clariſſime cernitur, cujus quippe maculae vetuſtiores cum jam elevari incipiunt, tum etiam ex bruno rubent, noviſſimae adhuc flavae ſunt nec ſanam ſuper cutim eminent. Inter frigora proximae hiemis omnes liveſcebant. — Pedes quoque maculis, ſed minus elevatis notati ſunt, maxime ſiniſter, qui etiam a malleolis ad digitos usque modico oedemate tumet, magis ſub veſperam, quam mane. Et hoc in loco cutis amiſſa naturali ſequacitate ſinditur interdum ſic, ut albicantes ſquammas & inaequales formet; quae quidem ſponte non cadunt, ſed unguibus facile ſeparantur; quo facto viſcidulus humor exit. —

Pili

Pili omnes, ubi maculae in corpore ſunt, jam defluxerunt, relictis tamen veſtigiis, quae tanquam albida puncta, aliquantum profundius in cute ſita, conſpiciuntur. — juniores maculae, quae adhuc flavent, pungi nequeunt, quin homo acum percipiat. Obſcuriores & magis prominentes, etiam in abdomine, jam vacant ſenſu. Plena ἀναισθησία eſt in cute ſiniſtri genu, quae non tantum, quatenus exſtat, ſed profundius pungi inſcio aegro poteſt. — Caeterum maculae per corporis habitum ſparſae non ſunt duriores, quam ſana cutis; quin aliquanto molliores tangentibus digitis ſe praebent. — Sed in vultu alia omnino eſt vitii forma: Frons in confinio capilli adhuc immunis eſt — pariterque cutis juxta extremas maxillas, ubi maſſeteres ſiti ſunt, ſic ſatis naturalis apparet. — Reliqua facies miſere deturpata & velut larvata eſt — Nam ubi muſculus frontalis oritur, ibi cutis jam protuberare incipit, & magis magisque craſſeſcit ad ſupercilia usque. — Eadem deinde ab orbicularibus muſculis ſecundum elevatores labiorum, juxta naſum, circa os, ad mentum inferius usque, majorem adhuc craſſitudinem exhibet — Neque tamen in omnibus his locis aequabiliter tumet, ſed hinc & inde diſtincta

eſt

eſt tuberculis, mole & figurà diſcrepantibus, quorum interſtitia plicae ſtabiles & ſulci ſatis profundi occupant. —— Tubercula illa, ad genas majora, ad mentum & ſupra oculos minora, ſi digitis explorantur, ſpeciem duriuſculi ſteatomatis & ferme cartilaginis ſub cute latentis prae ſe ferunt. —— Plicas ac ſulcos homo, quantumvis nitatur, explicare nequit; quoniam cutis in facie multum durior & craſſior eſt, quam ad crura. —— Color faciei in America ruber fuit; nunc ex obſcura rubedine brunus evaſit, colori aeris ſimillimus; isque conſtans eſt nec hieme alius quam aeſtate —— Supercilia & mentum pilis pene omnibus jam ſunt ſpoliata. Niger qui erat capillus, nunc canus eſt; forte tamen non a ſolo hoc morbo, nam ante eum caneſcere jam coepit. —— Circa mentum exiles paſſim puſtulae naſcuntur, capita acicularum aequantes, alba ſanie plenae. —— Adhaec univerſum mentum, ex quo tempore homo in Europam venit, multam quaſi porriginem ſolet excernere, epidermide jugiter areſcente & furfurum inſtar dilabente. —— Naſus ſolito quidem rubicundior eſt, nec dum tamen colorem aeris habet; idemque ſi non ex toto, utique ad alas craſſior factus eſt. Nares etiam aliquan-

tum

tum contractae & anguſtatae ſunt. — Neque auriculae prorſus immunes; quin jam tumidulae, propendentibus aliquantum lobis. Earum vero tumor varius & mutabilis eſt, juxta tragum ſemper maximus. — Sentiendi facultas non aeque in vultu atque in corporis habitu abolita adhuc eſt, tamen obtuſior in nodoſis plagis quam in caeteris. — Vox rauca eſt, ſed aliquantum fuit ab ineunte aetate — Caeterum Homo bene valet, nec morbo interno laborare videtur. Appetit pro more cibos fertque commode & concoquit; nec ventrem inobſequioſum habet, nec linguam ſordidam, nec pulſus arteriarum aut frequentiores aut minus aequabiles. Sub calido Americae coelo multum ſudare ſolebat, nunc parum & fere nunquam ſudat. Corpus tamen libere & frequenter exercet, nec defatigationem citam nec ſpirandi difficultatem experitur, niſi cum per acclivitates ambulat; & ne tunc quidem multo magis, quam alii homines, qui ſani habentur. Denique concubitum ut ſemper ſolebat, adhuc concupiſcit, ſed enormes illos veneris ſtimulos, quibus Elephantiacorum complures agi dicuntur, non percipit.

En adumbratam imaginem hominis, qui cum proficiſcens in Americam integra ſani-

nitate frueretur, turpiſſimo malo affectus & terrificâ quaſi perſonâ indutus rediit! Nec ſane dubitari poteſt, quin brevi tempore eminentem Elephantiaci effigiem in fronte hujus libri expreſſam, niſi vel arte vel morte monſtrum antevertatur, ſit conſecuturus.

Jam vero quod huic homini evenit; idemne aliis pariter accidere poteſt? Quid dico, poteſt? Novimus enim jam accidisſe. Atqui unus leproſus, dum liberis operam dat, nonne foeditatis ſemina propagabit? Et vel extra conjugium annon variae tranſitus occaſiones eſſe poſſunt?

In hoc viro manifeſtum eſt vitium, & oculos animosque hominum protinus offendit. An nulli ſunt, qui idem veſtibus tectum gerunt? Neque enim ſemper a facie incipit. Etſi in hac erumpat, principio leve eſt, & vix animadverſione dignum. Quocirca non modo Schillingius luculentum propoſuit exemplum (*b*) ſed jam olim Plinius (*i*) illuſtre documentum dedit, ubi primam Elephantiaſis epidemiam, qua Romanorum ſuperbia & luxu-

(*b*) Pag. 182. n. II.
(*i*) In Hiſt. Nat. l. c.

xuries caſtigatae ſunt, narrans, morbum, ait, a facie ſaepius orſum eſſe, ſed initio tam exili, ut non niſi unam veluti lenticulam ad narem faceret. — At vero longe frequentius eſt, ut maculae, priusquam vultum contaminent, ad pectus, ad bracchia, ſub axillis, prodeant. Saepiſſime ad artus inferiores, circum pudenda vel ad nates effloreſcunt. Nec raro ubi prodierunt, immutatae diu inſiſtunt nec protinus multiplicantur, ſed veneno velut intus cohibito lentiſſime creſcunt, tarde ſemet ſpargunt. Ecquis tanta eſt ingenii & oculorum acie, ut tales maculas, veſtibus ignorantis aut conſilio diſſimulantis aegri occultatas, adeſſe conjiciat?

Quae cum ita ſint, neminem ſpero fore, qui Auctori vitio vertat, quod palam de contagione loquatur, ejusque periculum usque & usque oſtentet, ac neceſſitatem curae & cautionis adhibendae etiam atque etiam urgeat.

Poſſem nunc, ſi animum laudandi Viri haberem, veris ejus meritis, quae leviter attigi, alios laudis titulos, quibus dignus eſt, adjicere. Poſſem egregias de morbo *Yaws* obſervationes, quas ante octennium edidit, proferre, & quantum noviſſimis praeſtent, facta comparatione oſten-

oſtendere (*k*). Neque enim dubito, quin ipſe illuſtris Lorry, cum veri amantiſſimus ſit, ſi illarum notitiam habuiſſet, ſua de *Yäws*, de *Lepian*, de *crabis* dogmata (*l*), ad earum normam exegiſſet & paſſim mutaſſet. — Poſſem Schillingii diligentiam in obſervanda natura & in perſcrutandis etiam mortuorum corporibus, veri inveniendi cauſſa ſectis, praedicare, cujus non contemnendum dedit ſpecimen in *becade caſuum rariorum*, quae commentationi modo memoratae adjecta eſt. — Sed malo monere quam laudibus extollere Amicum, nec dubito publice eum hortari, ut inſidioſi teterrimique morbi, de quo in hoc volumine ſcripſit, indolem, vias & latebras ſpeculari atque explorare pergat, imprimisque medendi rationes & idonea adminicula usque ſcrutetur. Hic enim locus cum ſit omnino praecipuus, ſiquidem maxima medici virtus in actione conſiſtit, tum vero nequaquam ſatis adhuc explicatus eſt. Nam ut alias taceam difficultates, tres illae plantae contra lepram ab Aethiopibus adhi-

(*k*) Diatribe de morbo in Europa pene ignoto, quem Americani vocant Yaws. Ultraj. 1769.

(*l*) L. cit. p. 389—397.

hiberi ſolitae, quarum icones ad calcem libri poſitae ſunt, non tantum *medice*, quod ipſe fatetur, ſed etiam *botanice* aliquanto curioſius, quam factum eſt, examinari merentur. De quibus quoniam dubitationes meas brevibus notis complexas ſuo loco propoſui (*m*) nunc nihil amplius dicam.

Et ſane jam meo erga Auctorem officio defunctus mihi videor; nec tamen committere poſſum, ut duo nuntii, quos noviſſimae ejus litterae attulerunt, hac temporis & loci opportunitate fruſtrentur. Unus ad Medicos pertinet, alter ad omnes Naturae Studioſos. Uterque aliquid novi habet, & materiem meditandi atque experiundi affert uberrimam.

Medicinalis animadverſio ſpectat fruticem illum, quem prima tabula repraeſentat, *Tondin* a Surinamenſibus dictum, cui *Paulliniae pentaphyllae* nomen competere arbitror. Hic cum Schillingio viſus eſſet in leproſis corporibus maxime urinas pellere, nec parum ſudores movere, adhiberi etiam contra alios morbos, qui his viis curari debent, ab eo coepit, & talem in hydropicis ſe praeſtitit, ut optima quaevis medicamenta, qui-

(*m*) Vid. pag. 199. 201. 202.

quibus medici uti ſolent, hoc titulo ſuperare videatur. Nam praeter alia exempla noviſſime tres homines Africanos & unum Europaeum, quos hydrops anaſarca & aſcites adeo tenebant, ut deſperati haberentur, ſub ejus uſu ex toto ſanatos Schillingius memorat, addens, ſe ligno fruticis, dum ex aqua coquitur, ſcorias ferri adjicere, dein percolatum liquorem ſyrupo communi temperare, poſtea ſpatio 24 horarum ſinere fermentari; ſic enim praeparatum aetatem ferre; ejus vero tres quatuorve uncias ter de die aegro bibendas dari; inde cutis pariter ac renum meatus mirabiliter aperiri; ſubinde alvum quoque ſolvi, quod tamen quoniam haud tutum ſit, praeverti oporteat. — Et haec quidem narranti mihi opportune ſuccurrit, quod Richardus Meadius, inter principes Medicos merito habendus, alicubi ſcripſit: *non aliud dari adverſus foedum leprae morbum praeſtantius remedium quam tincturam e Cantharidibus* (*n*). An igitur quae eximia urinas movendi virtute pollent, haec maxime leproſis conveniunt? Favet huic conjecturae obſervatio, multa cutis vitia per urinas judicari ac ſolvi docens. Ea-

(*n*) In Medic. Sacr. Cap. 2. p. m. 18.

Eàque aſſumtà intelligitur, qui fieri poſſit, ut medicamenta ſibi prorſus contraria eundem cutis morbum ſanent; quo nihil evidentius eſt in ſcabie epidemica, quippe quae *oleo vitrioli* perinde ac *liquore nitri fixi* feliciter curatur. Harum rerum altera cum alteri ex toto adverſetur, quid quaeſo eſt, in quo ratio ſimilium effectuum, ex remediis diſſimillimis proficiſcentium, ſita ſit, niſi nobis liceat e facultate diuretica omnibus communi eam repetere? quanquam negare nolim, Paulliniae illi praerogativam forte aliquam eſſe a natura tributam; quin etiam ut talem vim ſingularem habeat, eamque Medicis Europaeis per experimenta, non ad tempus, quod fieri ſaepe ſolet, ſed ad perpetuum artis uſum approbet, vehementer opto.

Alter nuntius eſt de Surinamenſi anguilla, cui ab Ichthyologis nomen *Gymnoti electrici* datum ideo eſt, quoniam a natura facultatem ingenitam habet aetheris electrici circum ſe ita commovendi, ut vicina corpora & aliquantum etiam diſſita quatiat ac pulſet, hominesque, qui ejus vim periclitantur, haud ſecus ac *lagena Leidenſis* ad concuſſum electricum accommodata, & interdum multo vehementius, afficiat. Hac ſcilicet virtute ſimilis eſt

Gym-

Gymnotus, quin immo plurimum antecellit *Rajae* illi, quam Romani *Torpedinem*, Graeci ναρκην appellarunt, quoniam vim quaſi narcoticam exſerens tangentium membra ſtupefacit. Uterque armis electricis non modo contra metum & vim ſe defendit, ſed iisdem etiam ad paſtum ſibi parandum, tanquam telis venatoriis, utitur, quibus alios pisces eminus conficit, utique ſic conſternat, ut attoniti nec fugere nec reſiſtere posſint, atque aſtuto praedoni arbitrarium in uſum cedant. Quod cum inter admirabilia & paradoxa habitum ſemper eſt, tum vero cognitis hodie electricitatis legibus magna ex parte intelligi poteſt, modo talem in corpore illorum piſcium ſtructuram, ſaltem organum aliquod voluntati obtemperans, eſſe ponamus, cujus interventu ſpiritus electricus concitari atque ad ſcopum dirigi queat. Neque enim quisquam in hodierna phyſices luce dubitare amplius poteſt, quin idem elementum, cujus motu electrica ſpectacula eduntur, etiam Torpedini & Gymnoto jaculandi materiam & velut miſſilia praebeat; praeſertim poſtquam illuſtris Walshius unum, quod in analogismo deſiderabatur, criterium, lucem ac ſcintillam, inter niſus & jaculationes Surinamenſis anguillae non tantum ipſe vidit, ſed etiam in conventu no-

biliſſimorum Virorum Londini demonſtravit (*q*). Quodſi cogitatius, quae a communi aëre fiunt, expendamus, haud ſane parum, ni fallor, de admirabilitate torpedinum detrahetur. Non lubet de vento, de procella, de turbine loqui, nedum ficti furores Aeoli memorare, cujus vani ſunt impetus ſine animabili illa ſpirabilique materie. Solum hominem, Te ipſum, L. B. contemplare mecum. Data nobis ſunt ad vocem & loquelam organa. Num quae horun alia efficacitas & vis eſt, quam movendi moderandique aëris? Aëre ſublato, nonne iners apparatus, inanes, utut fortes, ſunt molitiones noſtrae? Quam vero mirabilia opera ſolus fere aër, ab illis organis apte incitatus, perficit? Nonne oris flatu diſtantem exſtinguimus candelam? Nonne animum auxilio aëris effundimus & ad magna ſaepe intervalla cum aliis communicamus? Quot & quam varias flexiones, & pene dixerim cincinnos idem concipit aër, cum voluntati noſtrae & organis obſequens ſonos lenes aut aſperos, blandos aut duros, incredibili varietate ac velocitate, quo jubemus, ceu fidelis miniſter defert?

(*q*) Vid. Epiſtolam Clariſſimi *Le Roy*, Academici Pariſini, in Journal des Sçav. Decemb. 1776. edit. Amſt. p. 493.

fert? Quid? ſi forte homo indignatione aut irà commotus intendat loquelae facultatem, ſi ſono immani minatur & quaſi tonat, ſi furioſa vociferatione vicinos ſupefacit, abeuntes perſequitur & magno ſaepe ſpatio diſtantes ferit conturbatque: quo tandem adminiculo praeter aërem utitur? Quidni ergo ſubtilior aëre & velocior & penetrantior aether, ſi idoneo cieatur inſtrumento, valebit? —— Atque illud *perpetuum Electrophorum*, quod natura nonnullis piſcibus tribuiſſe videtur, ne quidem valde complicatum eſſe conjicio, partim obſervationibus excellentium Virorum, qui illos inciderunt, partim analogia ductus. Non utar nunc exemplo vitri communis, quod quam facile ad concusſum electricum aptari poſſit, inter omnes conſtat. Nec *Torpedinis ſimulacrum*, quod inter noviſſima Electrophilorum inventa habetur, adducam. Sed unum lubet *Tourmalinum* hoc loco proferre. Iners lapillus & exanimis eſt, ac ſtructuram, quoad aſſequimur, ſatis ſimplicem habet, ſed tamen a natura ſic comparatam, ut aetherem electricum non modo facillime mittat ac ſuſcipiat, ſed hunc etiam ſine aliena ope ad certas vias & ordinatos curſus adſtringat. Neque hoc tantum facit attritu aut ſicco calore excitatus, ſed quod ad noſtrum

propoſitum apprime facit, etiam mediis in aquis concalefactus; ſiquidem adhuc madens ſi ſubtiliter exploratur, polos quaſi electricos, omninoque talem monſtrat aetheris diſpenſationem, qualis ad patrandum concuſſum requiritur. Quid? quod idem lapillus ſolo follis flatu agitatus varios electricitatis ſive gradus ſive ſpecies in variis corpuſculi ſui partibus exhibet. Hunc ergo ſi animatum fingamus & ad ſpontaneos motus ex interno principio ciendos aptatum, credibile profecto eſt, pariter ac Torpedines electricum aetherem ſub ſua poteſtate habiturum — Nec ſane ſolus inter lapides Turmalinus eſt, cujus textura aetherem ad definitas quaſi lineas cogit, ſed caeterae etiam gemmae, cryſtalli, ſilices, omnia denique vitra nativa & his propinqui lapides, aliquam regundi aetheris aptitudinem, licet minus evidentem, quam Turmalinus, nacta ſunt, ex partium, quibus conſtant, forma & nexu proficiſcentem. Ex qua ego cauſa prodigioſum phaenomenon, quod in *Ovis Philoſophicis* ab exiguo ſilicis fruſto perinde atque ab Adamante immiſſo producitur, repetendum eſſe ſuſpicor. Ab his ergo orſa analogia ducit nos paullatim ad aliquam *Elaſterii electrici* notionem, quod illis piſcibus datum non eget externo motore.

Quae

Quae cum ita ſint, Torpedinum etiam calliditas, qua ſe ab hamo piſcatorum quandoque vindicant, Graecîs Latinisque verſibus olim celebrata, nequaquam ab ingenio poëtico ficta haberi debet, ſed ad ipſam naturam expreſſa videtur. Veriſſime enim Claudianus cecinit (*p*):

Si quando veſtita cibis incautior aera
Hauſerit, & curvis frenari ſenſerit hamis,
Non fugit, aut vano conatur vellere morſu,
Sed propius nigrae jungit ſe callida ſetae,
Et meminit captiva ſui, longeque per undas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat, fluctusque relinquit
Abſentem tentura (*q*) *virum. Metuendus ab imis*
Emicat horror aquis, & pendula fila ſecutus,
Tranſit arundineos arcano frigore nodos,
Victricemque ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus praedamque rebellem
Jactat, & amiſſa redit exarmatus avena.

Etſi enim harundo & filum, quibus piſcator utitur, dum ſicca ſunt, electricum ſpiritum non facile transmittunt, poteſt tamen & interdum debet contingere, ut ma-

(*p*) In Eidyllio 3. quod inſcribitur: *Torpedo.*
(*q*) Mallem legere: *Tactura*; quod cum latini ſermonis conſuetudini tum menti poëtae & naturae rei melius reſpondet.

madeſiant; quo facto haud ſecus ac perticae & catenae metallicae trajectionem commodiſſimam praeſtent neceſſe eſt. Quae cum legibus electricae naturae conſentanea ſunt, tum ab experientia jam ſatis confirmata fuerunt. Nam celebris Bancroftus praeter alia phaenomena, quae a gymnoto edita vidit, hoc etiam memorat, hamo forte captum vehementi concuſſu hominem, qui filum tenebat, ac ſtupore quodam affeciſſe.

Satis dictum eſt de Torpedinum electrica poteſtate, de qua multi clariſſimique Viri noſtra aetate ſcripſerunt. Venio nunc ad earundem *magnetiſmum*, de quo ſolus Schillingius, utique primus, aliquid litteris prodidit (*x*). Nam qui poſt eum de hac re commemorarunt, cum numero pauci ſunt, tum omnino nullus eorum experimentis vel ad confirmandum vel ad refutandum uſus eſt. Vi-

(*x*) In *Obſerv. Phyſ. de Torpedine piſce*, Diſſertationi de morbo Yaws ſubnexa. Ubi proprio Torpedinis nomine, tanquam appellativo uſus eſt, nec Rajam electricam ſed Gymnotum ſignificare voluit —— Eadem obſervatio inſerta eſt Actis Berolinenſibus ann. 1769. vol. 25. —— Conf. Natuurkund. Verhand. derde Deel pag. 316. —— Item Hedendag. Vaderl. Letter- Oeffen. en Mengelw. part. 4. faſc. 2. pag. 491.

Videturque primus de hoc prodigio nuntius plane non perveniſſe ad eos, qui periclitandi opportunitatem habuerunt. Nam generoſus ille electricorum piſcium venator ac ſpeculator, Walshius, qui nec ſumtibus nec labori pepercit, neque peregrinationes illorum cauſſà facere detrectavit, ſi fama ad eum perveniſſet, cum copiam piſcium haberet; dubium non eſt, quin mirabilem horum magnetismum ſuis ſtudiis & periculis pariter dignum atque electricitatem judicaſſet. Sunt autem Phaenomena, e quibus Noſter Gymnoti cum magnete affinitatem collegit, fere ſequentia:

Acus nautica prope labrum, in quo piſcis aquà circumfuſus eſt, poſita non quieſcit, ſed aſſidue huc & illuc movetur, — Piſcis ipſe, admoto propius magnete ſive naturali ſive artefacto, conturbari videtur, & fugam moliri, ſuoque habitu ſpectatoribus perſuadet, percipere ſe aeſtum magneticum; remoto lapide tranquillatur. — Quod ſi generoſus aliquis magnes non juxta labrum, ſed in libramento aquae ponitur & firmatur, extemplo piſcis jactare corpus & variis modis torquere incipit, palpitat, huc & illuc luctans fertur, multiplicat niſus, tandemque velut victus ad magnetem accedit, eique exanimis inſtar ferri ad-

adhaeret. —— His periculis defunctus languet; jamque manibus tractari & vel vexari impune poteſt, ut arma ſua, utique animum & facultatem illis utendi, amiſiſſe videatur. —— Marcidus & iners diu manet, ſi praeter aquam & cibum nihil accipiat; ſed poteſt cito refici adhibità arte. Etenim arenà martiali aut ramentis limati ferri per aquam liberaliter jactis brevi convaleſcit & priſtinam alacritatem ac robur recuperat; quo ſane nihil poteſt eſſe mirabilius, nihil ad incitandas Poëtarum venas aptius. Namque & mihi, verſibus ludere non docto, verſus in memoriam revocat, quos cum olim Claudianus (*y*) de magnete lapide finxerit aliquanto licentius, ego huic *animali* velut *magneti* melius congruere opiner.

Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
Veſcitur; has dulces epulas, haec pabula novit;
Hinc proprias renovat vires; hinc fuſa per artus
Aſpera ſecretum ſervant alimenta vigorem;
Hoc abſente perit, triſti morientia torpent
Membra fame, venasque ſitis conſumit apertas.

Sed ut nihil diſſimulem, mihi haec miracula

(*y*) In Eidyll. 5. *Magnes.*

cula & principio, cum ab Amico narrbantur, & poſtea quoties animum ſubibant, non eam viſa ſunt vim habere, ut novam in gymnoto virtutem declararent; ſed omnino talia, quae a piſce electrificatore exſpectari poſſint, ſi oblatis corporibus magneticis irritetur. Itaque manſit apud me ſuſpicio rationis non ſatis temperanter ex phaenomenis concluſae. Nam primo acus nauticae a gymnoto parum diſtantis irrequies nequaquam certum de magnetismo teſtimonium praebet, quippe quam electricas inter periclitationes ſaepiſſime vidi. — Deinde motiones, contorſiones, ictus crebri, quos anguilla poſito in ſummà aquà magnete facit, videbantur mihi irritatae & impetum in hoſtem facientis animantis, neutiquam magnetismi, indicia eſſe. — Nec abſurdum erat, credere, quo plures fortioresque niſus ediderit, hoc magis defatigatam eſſe, eoque longiorem ſequi languorem, detenſo ſcilicet & laxato nimium electrophoro. — Neque illud me morabatur, quod Gymnotus poſtremo ad lapidem accedat & adhaereſcat, ſicut ferrum. Hoc enim partim ingenio animalis tribuebam, mittere ſua tela in res, quas appetit vel depellit, dein ubi eas penitus quietas videt, accedere ſoliti, partim arenae ferriferae, quam flumina Americae vehunt,

hunt, cujus inſignem quandoque copiam unguinoſo anguillae corpori adhaereſcere conjiciebam, propterea quoniam ipſe Schillingius polos magnetis, poſt gymnotum ſponte digreſſum vel manu remotum, aliquoties animadvertit elimata quaſi ſcobe ferrea conſperſos. — Denique diuturnus gymnoti, tot moleſtias perpeſſi, marcor haud ſane multum me movebat; cum nullae ſint animalium vires inexhauſtae. Itaque reparationem poteſtatis electricae non ferreis alimentis, non Marti medenti, ſed tempori, rerum & conſumtori & inſtauratori maximo, attribuebam; intercurrente tamen conjectura, forte gymnotum enervatum pariter ac virginem imbecillem & chloroticam ſumto ferro refici.

Haec phaenomenōn a Schillingio notatorum interpretatio, quam electrica piſcis indoles ſuggerebat, adeo animum meum a magnetiſmi miraculo alienaverat, ut inde jam ab aliquot annis, ſepoſita omni dubitatione, de illo ſciſcitari & vel cogitare neglexerim, praeſertim quoniam apud omnes, qui gymnotum interea explorarunt, altum de hac re ſilentium animadvertebam. Sed ecce! allatam nuper epiſtolam, in qua ſcribit Schillingius: *conſtantia eſſe & uſu probata de gymnoti magnetismo experimenta, ſibique ſpem eſſe rerum utilium in-*

inde deducendarum. Utinam plenius ſcripſiſſet! Sed ſpero brevi facturum. Neque enim aegre feret Amicus, ſi fatear, me magna in curioſitate eſſe, ſed nequaquam adhuc perſuaſum.

Equidem quae Vir fide digniſſimus vidiſſe ſe & iterum iterumque exploraſſe affirmat, ego ſane veriſſima habeo, & talia prorſus, qualia narrat, cum ipſi apparuiſſe tam aliis apparitura eſſe nullus dubito. Sed ex viſis veras rerum ſimilitudines & differentias aeſtimare, nedum interiores earum rationes deducere, arduus labor eſt. Ego ſane ſaepenumero expertus dolui illam difficultatem, quam Hippocrates κρισιν χαλεπην nominavit. Nec puto uberiorem errorum fontem eſſe quam feſtinatum Analogismum. Haec enim argumentatio a ſimili proficiſcens cum caeteris facilior eſt, tum vero niſi cautiſſime inſtituatur, omnibus fallacior exiſtit. Inductionis autem Baconianae ſeveritatem tueri & ubivis ſervare, quis eſt, qui poſſit, niſi ſummo ingenio incredibilem patientiam adjungat? Quae quoniam in Schillingio noſtro haud mediocria ſunt, licet nobis confidere, eum ſuae ſententiae talia aliquando prolaturum argumenta, quae ſuſpenſum adhuc animum dubitatione tandem liberent. Omnes vero Naturae Curioſos oro & obteſtor, ne

ne occaſiones explorandi admirabilis hujus magnetiſmi, ſi quas nanciſcantur, praetermittant.

Habet haec rês magnam, ni fallor, in quaeſtionibus naturalibus vim. Si enim animal, cui absque externo adminiculo paret aether electricus, etiam magnetis effluvia percipit; ſi illum commovendo haec quoque turbat; ſi electrophori ſui immoderata intentione debilitatum ab his ſuperatur, & ad magnetem appellitur: haud parum roboris illorum accedet opinioni, qui cauſſam & materiem utriusque virtutis eandem eſſe conjiciunt.

Inprimis vero ad illuſtrandum *animalem magnetismum* ejusque in medicina uſum faciet. Hoc enim nomen quanquam hodie ab hominibus familiariter adhibeatur, tamen inanis adhuc vocis ſonus haberi debet. Itaque Antonius Brugmans, Vir celeberrimus, qui magneticas corporum affinitates ſummo ſtudio perſecutus eſt, multisque experimentis nuper oſtendit, plerisque rebus magnetismi elementa aut ferri ſemina ineſſe, ab animali magnetismo prorſus ſe abſtinuit, quoniam quaecunque adhuc de eo prolata ſunt, vaga & fluctuantia eſſe intelligebat (*t*). Nec ta-

(*t*) Vid. Ant. Brugmans magnetiſm. Leid. 1778. in Praef. p. 6.

tamen dubito, quin Philoſophi hanc quaeſtionem, quae adhuc inter Medicos fere ſolos agitatur, ſua etiam ſpeculatione dignam aliquando habituri ſint; niſi forte rumores, qui de magneticis curationibus nuper diſſipati ſunt; cum jam ſeneſcere incipiant, penitus exſtinguantur.

Novum profecto non eſt, magnetem ad uſum artis ſalutaris adhiberi; nec tantum titulo ferriferi lapidis & haematiti ſimilis, quo nomine ab omnibus omnium ſeculorum Medicis laudatus eſt, ſed inprimis etiam ob mirabilem trahendi repellendique ferri facultatem. Utique Sacerdotes celebris templi, quod in Thraciae inſula, Samo, olim fuit, cum rebus medicinalibus perinde ac religioſis & politicis ſtuderent, *annulos* e ferro, magnetica vi impertitos, facere jam ſolebant, & opem petentibus tanquam alexiphthonos cordique ac nervis amicos cum magna commendatione venditabant. Hujus moris antiquitatem vel ex hoc colligere nobis licet, quod Lucretius Carus cum experimenta de contrariis magnetum impulſionibus inſtitueret, talibus quoque annulis uſus eſſe videatur; ait enim (z).

Fit

(z) De Nat. rer. Lib. 6. p. m. 836.

* * * *

Fit quoque, ut a lapide hoc ferri natura recedat,
Interdum fugere atque ſequi conſueta viciſſim.
Exſultare etiam Samothracia ferrea vidi,
Et ramenta ſimul ferri furere intus aënis
In ſcaphiis, lapis hic magnes cum ſubditus eſſet.

Nec ſemper *annulos* illos *ſoſpitales* e ferro ſolo pararunt, ſed interdum ex auro factis exilem magnetem loco gemmae inſeruiſſe, interdum ferreos auro vel obduxiſſe vel certe ornaſſe videntur. Nec brevis fuit laus eorum & exiſtimatio, ſed ſatis conſtans ac diuturnus, etiam apud Romanos, uſus fuiſſe videtur. Quanquam enim Plinius, ubi miracula & medicamenta magnetica narrat (*a*), vim alexipharmacam non commemoret, tamen alibi ſic loquitur, ut eam nec ignoraſſe nec ſpreviſſe videatur. Etenim ſeculi ſui luxum alicubi increpans, *ſervitia*, inquit, *jam ferrum auro cingunt.* Quo loco dubitari vix poteſt, quin iſtos annulos intellexerit; ſiquidem licentiae hujus originem ipſo nomine declarari monet, ſcilicet *in Samothrace id inſtitutum fuiſſe* (*b*). Et vero mihi ſimile videtur gemmam illam nigram, quam Romani *Samo-*

(*a*) Plin. Hiſt. Nat. l. 36. cap. 16.
(*b*) Idem lib. 33. cap. 1.

mothraciam (*c*) appellarunt, elegantioris ac laevigati magnetis ſpeciem fuiſſe. Adhaec certum eſt, artem magnetificandi ferri Romanos tunc nequaquam latuiſſe, tametſi noſtra demum aetate perfecta ſit. Idem enim Auctor expreſſis verbis ſcribit (*d*): *ferrum vires a lapide accipere, & longo tempore retinere, aliud apprehendens ferrum, ut annulorum catena interdum ſpectetur.* Addit: *hoc imperitum vulgus ferrum vivum appellat; vulneraque tali aſperiora fiunt.* Ubi animadverſione dignum eſt, quod nomen *vivi ferri* ignaro vulgo tribuat idque improbet, de gravitate vero vulnerum ferro tali inflictorum ipſe perſuaſus fuiſſe videatur. Unde iterum elucescit opinio illa, quam apud veteres invaluiſſe diximus, de magnetici aetheris in corpus humanum influxu.

Poſtquam vero Galenus regnare coepit, & pene omnes omnium gentium Medicos ſub imperium ſuum redegit, magnetis uſus, de quo hic loquimur, ſenſim eviluit & vetuſtate penitus exolevit, usque dum Theophraſtus Paracelſus eum revocare inſti-

(*c*) Idem lib. 37. cap. 10.
(*d*) Idem lib. 34. cap. 14.

ſtituerit. Ambiguus hicce Vir, magno ingenio ſed valde heteroclito praeditus, & inter praecipuos rerum ac naeniarum inventores habendus, praeter alias novitates etiam *magnetiſmum & ſympathiam* inſtrumentis therapeuticis adjecit, horumque beneficio miracula praeſtitiſſe fertur. Ejus certe *Hoplochriſmata*, *unguenta armaria*, *emplaſtra magnetica*, caetera magnetiſmi arcana, non modo dum vivebat, ſed diu poſt mortem inventoris, praecipué vero ſub exitum ſeculi XVI. magnam famam conſecuta ſunt, & uberrimam diſputandi altercandique materiem cum Medicis tum Philoſophis praebuerunt. Eadem deinde quum leve & credulum vulgus ſuperſtitioſà admiratione ſenſim impleſſent, excitarunt etiam Theologos nonnullos, ut rei accuratius cognoſcendae & ad leges divinas exigendae operam darent. Sic factum eſt, ut docti quidam viri, qui ſe plurimum ſapere in phyſicis credebant, magnetiſmi & ſympathiae prodigioſas vires ex cauſſis naturalibus interpretari ſuſtinerent, alii contra corpuſculari Philoſophiae diffidentes rebusque metaphyſicis magis dediti, Cacodaemonem illarum curationum effectorem haberent, quas proinde impias & omnino vetandas cenſebant: Et tamen a neutra parte, quod vehementer miror, veri-

ritas factorum impugnata fuit; utrimque in rationibus enucleandis acriter, ſed fruſtra, laboratum eſt. Hujus generis controverſiam Rudolfus Goclenius, Philoſophus, & Johannes Roberti, Theologus, ineunte ſeculo ſuperiore inter ſe habuerunt, cui non invitatus immiſcuit ſe Helmontius major, acerrimus paracelſicae doctrinae vindex. Atque hic tandem veras magnetismi animalis leges & polorum, ſi Diis placet, jura patefecit mortalibus atque expoſuit. Cujus ſublimis & reconditae ſcientiae ſpecimen aliquod ab hoc loco & a tempore noſtro haud alienum eſſe videtur.

Plures ergo ſunt (ex Helmontii ſententia) in hoc univerſo conſtituti a Deo magnetismi; ſed omnes ad uſum hominis ordinati. Neque enim aptiore vocabulo deſignari poſſunt virtutes rebus inſitae, quibus ad magna ſaepe intervalla in ſe agunt invicem. (Intelligis L. B. magnetismum illi fere fuiſſe rem, quam poſtea Newtonus attractionem vocavit). Haec virtus maxime ſpectabilis eſt in magnete lapide, nec minus tamen in aliis corporibus efficax. Magnes hoc titulo *ſimulacrum univerſi* & velut *epitome naturalium poteſtatum* eſt. Isque vim habet non modo ferrum ſed etiam alias res, & nominatim partes corporis humani, cum ad ſe tra-

hendi tum viciſſim repellendi. Itaque duobus modis in Medicina adhiberi poteſt. Sive enim partes relaxatae prohiberi debeant, ne vel elabantur ipſae, vel humores vitales elabi ſinant; ſive aliquid e corpore educi oporteat: ad utrumque paratus & idoneus eſt, modo perità tractetur manu & praeſenti hominis conditioni convenienter dirigatur. —— Scilicet dorſum magnetis (ſic vocat auſtralem partem) praecipuam pellendi poteſtatem habet; venter ejusdem, id eſt polus borealis, ad continendas res maxime naturà comparatus eſt. —— Dorſo igitur ſuo magnes ut ferrum ſic e. g. inteſtina pellit, ideoque hernias curat; pariterque catarrhos & omnes fluxus, qui de natura martis ſunt, moderatur & reprimit. — Venter magnetis ad femora rite applicatus dici non poteſt, quantopere parturientes juvet, trahens quaſi foetum & onus leviſſimum reddens. — Quodſi polorum vires apte conjungantur & ad unum ſimul propoſitum accommodentur, eſt, quis eſt, quin videat, unitarum ſtupendam fore actionem, ſiquidem parvae etiam res concordia incredibiliter creſcunt? Quamobrem in partu admodum difficili venter magnetis ad femur, dorſum ad lumbos adhibita, promtiorem, quam Lucina & Juno, opem ferent. ——

Sin

Sin vero abortionis metus ſit, & vel praeſens periculum, tuto certoque anteverti poteſt, in femore dorſum, in lumbis ventrem emplaſtrando; praeſertim ſi rebus fere deſperatis magneti *muliebris mumia* adjungatur — Quae quidem exempla ab ipſo Auctore poſita clariſſime docent, quam late pateat magnetiſmi animalis uſus. Si enim principia helmontianae doctrinae a medicis certa rataque habeantur, quid tandem eſt, quod magnetum auxilio effici poſſe deſperent? Utique Methodici, qui tria morborum genera eſſe dicunt, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum, non indigebunt alio praeter magnetem inſtrumento. Magnes laxatis aeque ac ſtrictis fibris ſuccurret, modo via & ordine adhibeatur. Eidem nec lens opacata nec ſerena gutta reſiſtet. — Atque ut praeſtantia hujus admirabilis compendii plenius intelligatur, addi convenit, quod idem Helmontius inprimis praedicat usque & urget: neceſſarium nequaquam eſſe, ut magnes ipſum, cui operari debet, corpus tangat; eum enim non magis in craſſam molem agere, quam in ſubtiles halitus, quos cum ipſa hominum corpora tum res omnes ab illis paullo ante excretae emittant. Atque hinc etiam ſympat-

patheticae curationesfluunt & intelliguntur (*n*).

Seſqui-ſeculum jam elapſum eſt, ex quo Helmontius has magnetiſmi animalis leges, hanc mirabilem cito, tuto & jucunde curandi artem, litteris conſignatas magna animi confidentià, nec minore cum oſtentatione, in publicum uſum vulgavit: ſed quod fieri fere ſemper ſolet, ut arcana revelata vileſcant, hoc etiam magneticis myſteriis accidit. A quibus cum & Philoſophi, qui ab illo tempore floruerunt, & mechanica Medicorum ſecta, quae paullo poſt dominari coepit, alieniſſimi eſſent, mirum certe non eſt, quod in oblivionem & contemtum venerint; Praeſertim quoniam ille Myſta multis inanitatibus & laſcivientis ingenii nugis ſuam doctrinam deformaverat ſuſpectamque reddiderat. — Et tamen ego magis mirarer, ſi quis contenderet, in ſcenam illa nunquam reditura

(*e*) Conf. Joh. Bapt. Helmont. de Magn. Vulner. Curat. in Oper. Tom. I. pag. 700 & ſeq. ubi praeter alias ineptias §. 11. haec legimus: *ſi quis ad oſtium tuum cacaverit, idque probibere velis, recenti excremento ignem ferri ſuperſtrue. Mox ad nates ſcabioſus cacator fiet — toſti excrementi acrimoniam dorſo magnetico in anum impudentem propellente.*

tura. Nae jam reduci coeperunt; & pleniorem ſpeciem recuperabunt. Nam ut omnes fere artes ſic maxime medicinales nequaquam recto itinere ad perfectionem progrediuntur, ſed ſuas habent periodos, & per ſpirales quaſi lineas revolvuntur; velut luna, quae modo corniculata, modo dimidiata tum plena, paullo poſt nulla eſt, ſed cum evanuiſſe videtur, brevi reſurgit. Quamquam fateor, portentoſam magnete medendi artem non adeo lunae tranquillae & aſſiduae ſimilem eſſe, quam crinito alicui Cometae, qui quo rarius in conſpectum venit, hoc majorem excitat admirationem. Vides, L. B. quid me moverit, ut paullo ante dicerem, Philoſophos ad quaeſtionem de magnetismo animali reverſuros, modo Medicorum nonnulli magnetibus pugnare pergant.

Mihi quidem magneticas curationes, quae ante paucos annos celebritatem recuperare coeperunt & adhuc magnis paſſim laudibus extolluntur, cogitatius expendenti & jactantiam praeconum nonnullorum conſideranti, aliquoties Paracelſus & Helmontius revivixiſſe viſi ſunt; caeterum tam felici eſſe nondum contigit, ut vel meo in corpore, cui ſenſum vitalem valde tenerum natura tribuit, vel in aliis hominibus, cu-

curae meae commiſſis, aliquam verticum magneticorum vim aut influxum perceperim. Hoc video, ad hiſtrionalem calliditatem nihil aptius eſſe, quam illas apparationes magneticas. Et ut omnia dicam, uno etiam nomine utiles eas eſſe profiteor, praeſertim in longis cerebri & nervorum morbis; quandoquidem aegrotantium animos jucunde movent; & ſpe quadam, quae efficaciſſimum remedium eſt, mulcent. Sed oportet laminis annulisque magneticis inſculpi: *exſpecta!* & aegrorum animis *patientia.* Quae praeter haec de iis praedicantur, facere nondum potui, ut credam; pleraque paralogismo perquam familiari effecta eſſe ſuſpicor: *poſt hoc, ergo propter hoc!* Nec tamen ideo omnem magnetis cum animantibus cognationem negare auſim. Expectationem certe aliquam faciunt, quas commemoravi, Schillingianae obſervationes. Spem augent latentes in novo orbe rerum & ingeniorum excellentium copiae. Nam ut olim ex Africa, ſic hodie *ex America ſemper aliquid novi!* Utinam proxime aliquid boni, quod non modo ad amplificationem ſcientiarum & ad medicinam corporum, ſed etiam ad concordiam mutuasque animorum caritates faciat! Hoc votum ex-

exprimit triſte, quod in America cum maxime geritur, bellum, quo fortes & fortunatae gentes, ſanctiſſimis naturae civitatis legum vinculis conjunctae, ſed *nimiae felicitatis morbo* laborantes, in ſua ſaeviunt viſcera, & quaſi non ſatis eſſet, mutuis graſſari caedibus, externos etiam ad perniciem ſuam advocant. Inter arma ut leges, ſic Muſae ſilent. Pacem ergo Americae precamur non tantum humanitatis ſed etiam litterarum cauſſa. America veras *Electricitatis coeleſtis* leges detexit, & Europae, in minutis tentaminibus ambitioſe tunc laboranti, ordinem ac vias aperuit, quibus Natura utitur in maximis operibus interventu aetheris electrici perficiendis. Eidem forſan Americae laus & honos decreta ſunt magneticam eruendi naturam, quae pariter atque electrica per univerſam tellurem hujusque atmoſphaeram diffuſa eſt, & proculdubio plures majoresque, quam adhuc novimus, planetae noſtro utilitates praebet; quin immo aſſiduum & neceſſarium munus obire videtur. Haec vero & his conjunctam de magnetismo animali quaeſtionem non ingenium humanum ſed *tempus & experientia*, genuini ſcientiae naturalis parentes & vindices, decernent. Ego interim linguam & ſtylum continebo,

me-

memor praecepti, quod mihi admodum adoleſcentulo morum ac religionis cauſſâ inculcatum eſt, deinde in rebus etiam phyſicis & medicinalibus ipſo uſu comprobatum: *experire, non ride!*

Scribeb. die brumali an. MDCCLXXVII. in Academia Lugduno-Batavâ.

GODE-

GODEFREDI GUILIELMI SCHILLING,

Medici Surinamenſis,

DISSERTATIO DE LEPRA.

Inſtituti Ratio.

§. I. Multum eſt temporis elapſum, ex quo conſilium cepi, obſervationes quasdam de diriſſimo morbo, quem ſacri Scriptores *Lepram* vocant, conſcribere et in publicum emittere. Quem in finem neceſſarium eſſe duxi, ut non ſolum ea, quae mihi in calidis temperatisque utriusque Americae regionibus obſervare contigit, diuturno ſtudio digeſta breviter enarrarem, ſed etiam ut colligerem, & cum meis conferrem, quaecumque meliores ſcriptores, tum veteres, tum recentiores, quorum evolvendorum copiam nactus ſum, de eodem morbo ſcripta reliquerunt; eo maxime conſilio, ut atrociſſimi mali indoles penitius perſpiceretur. Atque hoc meum propoſitum non modo Medicinae Cultoribus probatum iri

 ſpero,

nitiones ab optimis auctoribus (ℶ) exhibitae admodum differunt, animumque in examine inſtituen-

ipſe plagam illam in cute carnis ejus, ſi pilus in plaga illa mutatus fuerit in album, & ſpecies illius plagae profundior fuerit cute carnis ejus, plaga Leprae eſt. vs. 8. Si videbit Sacerdos quod ecce diffudit ſe abſceſſus ille in cute ejus. tunc pronuntiabit illum immundum, Lepra eſt. vs. 10 Si tumor albus eſt in cute ipſa & mutavit pilum in album, etiam ſi aliqua ſanitas carnis vivae ſit in tumore illo. vs. 11. Lepra inveterata eſt. v. 19. & 20. Si oboritur ulceris tumor albus aut papula alba ſubrubra, & ſi ſpecies ejus depreſſior ipſa cute, & pilus ejus mutatus eſt in album, tum immundum pronuntiabit eum ſacerdos, plaga Leprae eſt. v. 21. & 25. Caro cum fuerit in cute ejus aduſtio ignis, ſi erit ſanata pars ab illa aduſtione papula alba ſubrubida aut alba tantum, ſi mutatus eſt pilus in album in ipſa papula, & ſpecies ejus eſt profundior cute ipſa, Lepra eſt. v. 29. & 30. quum in viro aut muliere erit plaga vel in capite vel in barba, ſi profundior eſt ipſa cute & in ea eſt pilus fulvus tenuis, tunc immundum eum pronuntiabit ſacerdos, porrigo eſt Lepra capitis aut barbae. v. 35. & 36. Sin omnino ſe porrigo diffudit (quando homo recluſus erat per ſeptem dies & raſus fuerat poſt mundationem ejus) per ipſam cutem, ne inquirito Sacerdos de pilo illo fulvo, immundus eſt. v. 42. 43. 44. Quum autem in ipſo loco calvo aut in recalvo plaga alba ſubrubida; Lepra efflorescens eſt in loco, ſi plaga inſpiciente ſacerdote tumor illius plagae erit albus ſubrubidus ſecundum ſpecies Leprae, homo leproſus eſt & immundus. *Numeror.* cap. 12. vs. 10. ecce Mirjam Leproſa erat, alba ſicut nix, cumque reſpexiſſet *Aaron* ad *Mirjamam*, ecce leproſa erat.

(ℶ) Haud incongruum eſſe puto nonnulla ex melioribus ſcriptoribus excerpta confirmationis ergo hic apponere. Adeamus primo *Celſum* qui quidem hunc morbum duplici nomine deſcribit, Leucis & Elephantiae. Leuce, inquit, habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt & altius deſcendit, in eaque albi pili ſunt & lanugini ſimiles. Leuce, quem occupavit, non facile dimittit. v. L. 5. c. 28. Idem vero in L. 3. c. 25. p. 176. Summa pars crebras maculas crebroſque tumores habet, rubor paulatim in atrum colorem convertitur, ſumma cutis inaequalitas, craſſa tenuis dura

tuendo ſuſpenſum relinquunt; quae quidem confuſio inde oritur, quod primordia hujus morbi tectas humani corporis partes plerumque occupant; & ſic ſaepe oculis peritorum Medicorum, Chirurgorumque ſe ſubducunt: paucis enim in mentem venit Leprae inveſtigandae cauſa illas partes perquirendas eſſe; quinimo pudor illud prohibet praeſertim inter Europaeos: ſic diu ſaepe latet malum, altasque radices agit, oculos & diligentiam fallens explorantis. Atque hoc longe frequentius, quam vulgo creditur, uſu venire, inde colligo, quoniam multi occurrunt Juvenes, imo pueri, in quibus univerſa foediſſimi morbi ſym-

dura mollisque quaſi ſquamis quibusdam exaſperatur. *Paulus Aegineta* de ſignis Leprae in L. 4. cap, 2. p. 204. Lepra altam cutem orbiculatim depaſcitur, & piscium modo ſquamulas ex ſe remittit. *Avicenna* in L. 4. cent. 3, Tract. 2. incipit color fieri rubens tendens ad nigredinem, apparet in oculis obfuſcatio ad rubedinem declivis, anhelitus ſtrictura, in voce raucedo, ſubtilitas capillorum & paucitas. *Andreas Paraeus* in L. 20. p. 580. c. 9. inter ſigna Leprae numerat mutationem coloris cutis cum tuberculis rubris duris, defluvium capillorum, reſpirationem foetentem, & anhelitus, ulcera oris, alterationem vocis, cupiditatem magnam ad venerem. In *Hildani* Epiſtola a *Claudo Dœodato* 22. de ſignis Leprae & Elephantiaſis: ſunt in cute vel faciei, vel frontis, vel genarum, cubitorum, femorum, manuum pedumve tubercula, facile mobilia indolentia, & ex livore ad rubedinem tendentia, horridumque aſpectum praebentia; epullulant in ore in palato in faucibus circa linguae radicem tubercula nunc floreſcentia nunc ſublivida, oriuntur, in pedum digitorum interſtitiis in craſſa praeſertim & dura illius parte, item in aliis artuum locis ulcera efflorescunt; haec ulcera veram cutem penetrant, lata ſunt, & ulterius ſerpunt, labiis callofis ac pertumidis atque laeſa facile cruentant, indolentia ſunt, licet ulcera quoque depaſcunt; adſunt tumores in aurium ambitu, craſſeſcunt labia, pedes manusque valide inflatae ac tumidae ſunt.

ſymptomata conſpiciuntur, tametſi in parentum facie & manibus nihil mali obſervari poteſt. Quis autem credat, Liberos inter ipſa vitae initia hanc labem aliunde, quam ex parentibus traxiſſe? Parentes ergo eam veſtimentis occultatam gerere ſaepius ſuſpicatus ſum, & Experientia confirmatum vidi; quamquam ab altera parte minime rarum eſt, e Leproſis parentibus bene natos Infantes videre, in quibus, quoad pueri ſunt, nulla mali nota obſervatur; poſtquam vero puberes facti ſunt, primo etiam levia tantum ſigna comparent, quae pro naevis aut varis habentur ideoque negliguntur, at vero progreſſu temporis tecta labes foras erumpit, eoque atrocius ſaevit, quo magis fuerat neglecta. Neque infrequens eſt, palliativa cura morbum repreſſum, nulla in externis partibus indicia praebere, atque ita vana ſpe aegrum & medicum fallere, deinde vero cum vehementiſſimis ſymptomatibus facto quaſi impetu ſe prodere.

§. V. Ex quibus manifeſtum eſt, praecipuum Medici & Chirurgi ſtudium in exquirendis ſignis, quae diagnoſtica & pathognomica dicuntur, eſſe debere. Atque ego quidem duos inveni Characteres certos & conſtantes; primus eſt, *mutatus Cutis color* in ea corporis parte, in qua malum erumpit: alter *Inſenſibilitas* partis affectae, quam Medici hodie graeco nomine *Anaeſtheſiam* appellare ſolent (ך).

§. VI.

(ך) Mutatum cutis & pilorum colorem omnes ſcriptores memorant. Senſus vacuitatem in partibus affectis primus notavit *Aretaeus*. Eam vero ſtatim ab initio morbi cum primae maculae pullulant, adeſſe, nemo quantum reperire potui, animadvertit praeter *Andream Cleyerum*, qui hunc morbum

§. VI. Coloris mutatio duplex eſt: nam vel rubrae naſcuntur maculae in pallidum vergentes, vel

bum in inſula Java primum vidit, & pro novo habens diligenter ad naturam deſcripſit, additaque Icone expreſſit horrendam corporis eo afflicti deturbationem, vide *Ephem. German.* Dec. 2. Mens. Decemb. 2. MDC LXXXIII. obſervat. 5. verba *Cleyeri* haec ſunt.

Ante viginti circiter annos incolae Javae horrendo quodam morbo affligi coeperunt, qui digitos manuum pedumque conſumit, duris atque horrendis tumoribus, qui poſtea exulcerati in putrida atque cacoëthica ulcera cum carie oſſium degenerant, facies defoedatur, neque ullis medicamentis vicinae partes ab hac infectione reddi poſſunt immunes, niſi membrum infectum exſtirpetur, pus tam acre & corroſivum eſt ut quando tubercula ſponte non aperiuntur, poſtea fuerit animadverſum, illud in oſſa ſubjecta ſaeviiſſe: in initio morbi, aurium extremitates ſupra modum intumeſcunt, *calcaneique omni ſenſu deſtituuntur, adeo ut ſine dolore acus integra poſſit adigi*, illaeque partes ut plurimum exulcerantur, in initio lividae apparent maculae, omnis ſenſus expertes, capillitium, barba & ſupercilia decidunt, quamquam aliquando id non contigiſſe obſervaverim. Inter procatarcticas cauſas eſt contagium. Malis, putridis, foetidis & ſale conditis piſcibus marinis, alliſque craſſi chyli cibis & fructibus incolae veſcuntur: piperis indici, Lada Chili dicti, integros devorant manipulos, cibos calidos & aromata ſine menſura adſum nt, atque ad libidinis pruritum excitandum Aro quotidie in cibis utuntur, hinc etiam integra terrae Jugera herbâ iſtâ ſunt conſita, lues venerea inquilina eſt, adeo ut febre quotidiana ſit vulgatior.

Elephantiaſis indica accurate etiam deſcripta eſt a *Couzier* in Journal des Médecins Decemb. 1757. in Inſula Maſcarina nullus, ait, morbus magis eſt iſto formidandus ſimulque incurabilis. Incipit a maculis paululum tumidis diverſi coloris, nunc flavis, nunc rubellis, alias lividis in diverſis partibus ſimul, in habitu corporis multae glandulae tument; aegro tamen de caetero vigente. Senſim phalanges manuum & pedum multum intumeſcunt, unde digitorum uſus amittitur. Superveniunt in toto corpore tubercula dura, nec adhaerentia, nec dolentia, quae creſcunt & in pedibus brachiisque potiſſimum exulcerantur, & haec ulcera cancroſa videntur, excepto quod non doleant; digiti pedum manuumque hinc exe-

vel albae ad colorem flavum lividum aut rubrum tendentes. In priore caſu pili, qui in parte affecta ſunt, ſubflavi aut ſubrubri apparent; in poſteriori caſu, albi conſpiciuntur. In utraque vero ſpecie Maculae ſunt figurae rotundae, & in principio admodum parvae. Inſenſibilitas etiam utrique communis eſt. Atque niſi duo, quos memoravi, Characteres conjuncti fuerint, Lepra haberi & vocari nequit.

§. VII. Officium igitur Medici & Chirurgi eſt, ut omnes externas partes ſtudioſe perſcrutetur a Capite usque ad Calcem, & ſigna hujus Morbi inveſtiget; neque partes piloſas aut capillatas praetereat; ſimul enim ac color cutis in hoc morbo mutatur, etiam ſtatim pili mutantur. In Europaeis Lepra alba difficilius percipitur, quam apud Æthiopes; in his e contrario rubra eſt difficilior agnitu, quam apud illos. Ergo in primis inſenſibilitas partis affectae tamquam ſignum certius & vere pathognomicon conſideranda, quae quidem ejusmodi eſt, ut nullus dolor ſen-

exedi & deſtrui ſolent; jam coryza aegrum adoritur, radix naſi incraſſatur ibi oſſa carioſa, fiunt, unde ſanies foetidiſſima emanat, labia intumeſcunt, frons, cilia, palpebrae elevantur, facies abit in larvam horrendam. Macies marasmodea totius corporis adjungitur, cutis arida, aſpera tactu, callis maculisque lividis vel nigris reſperſa, ſceleton involvit. Cum ulcera numeroſiſſima, aſpectu cancroſa, corpus totum obſident, nulla functio exercetur; inappetentia, cardialgia, nauſeae continuae cum torminibus, demum ſine pulſus mutatione mors. Sanguis initio eductus optimus videtur, aſt provecto morbo nigricat conſiſtentia gelatinae corruptae; puellae hunc morbum ante pubertatem experientes, impoſterum catameniis carent. Morbus a parentibus in prolem, a nutricibus in alumnos ſerpit, aliunde contagii expers.

ſentiatur, ſive acum aut cultrum adigas, ſive alio ferro ſeces, ſive igne partem uras. Haec ipſa tamen inſenſibilitas tum demum plena eſt, cum latior aut profundior plaga leproſa exiſtit; nam in principio morbi Lepra in exteriore Corporis ſuperficie ſeſe non manifeſtat, niſi exiguis maculis, quae Aſſis magnitudinem interdum non ſuperant; quamquam venenum corpus jam usque & usque pervaſerit.

§. VIII. Ex quibus cognoſcimus, quanta illis opus ſit prudentia, quibus cura, hunc morbum explorandi, commiſſa eſt, quorum quidem in gratiam lubet aliquot cautelas practicas ſubjungere. Primo, ſi hominem de hoc morbo accuſatum examinare debent, ne nomen morbi ante explorationem proferant! Nam plurimi & praeſertim Europaei, quando in ſuſpicionem hujus morbi veniunt, diſſimulare ſolent, negantque partes affectas ſenſu carere, ſed dolorem ſub examine perceptum ſimulant. Tunc ergo expedit explorationem in ſomno inſtituere: nam qui vera Lepra laborant, numquam expergiſcuntur, quamvis ferro aut igne lædantur usque ad oſſa.

§. IX. Equidem fieri poteſt, ut macula admodum parva ſit. Itaque peritus Medicus non ſtatim pronuntiat, ſed aliquot dies aut ſeptimanas interponit; nam ſi revera Lepra vivens in corpore eſt, non ſolum macularum circumferentia, ſed etiam Anaeſtheſiae profunditas augetur; quod ubi Medicus animadvertit, ne amplius dubitet Lepram eſſe veram.

§. X. Neque tamen, etiamſi lente creſcant maculae, aut prorſus inſiſtant, non eſſe Lepram pronuntiet. Nam fieri interdum ſolet, ut integro

anni curriculo vix unam lineam augeantur, & tamen latitans miasma incrementum quaſi cum ipſo corpore capiat, & ſubito deinde erumpens ſolito celerius atque latius ſerpat; quod quidem tum maxime fit, cum externa remedia ad delendas maculas omiſſis internis ad ſanguinis purificationem neceſſariis, adhibentur, aut quum aeger prava diaeta utitur, vel medicamenta huic malo haud idonea ad alium forte morbum depellendum adhibet.

§. XI. Quamquam autem Lepra diverſiſſimas corporis plagas, imo omnes promiscue partes occupare ſolet, illud tamen conſtantér obſervavi, & ab aliis Medicis ac Chirurgis confirmatum accepi, eam in nulla parte ſe prodere, quin ſequentes tres regiones ſimul infeſtet, nempe plagas pilis obſitas ſub axillis, regionem pubis, & omnium maxime nates, ubi musculi glutaei multa pinguedine tecti jacent.

Morbi Progreſſus, Symptomata, Exitus.

§. XII. Prima erumpentis Leprae phaenomena deſcripſi, quae cum ſint levia, neque ultro ſe offerant, diligentiam in obſervando requirunt. Quae vero deinceps apparent, effecta adeo ſunt manifeſta, ut neminem non moveant. Simul enim ac macula leproſa alicubi crescere incipit, in aliis etiam corporis partibus malum ſe prodit. Principio quidem auricularum lobi intumeſcunt, & obdurantur, atque in toto ambitu ſubinde tuberculis cinguntur. Deinde nares, labia oris & univerſa facies turgeſcunt, & rubore quodam inficiuntur, qui a genuina rubedine ſanitatis indice plurimum diſcrepat. Eſt enim quaſi cinna-

ba-

barinus color, quem in ipſis etiam Æthiopibus facile diſtinguimus, in quibus tamen alioquin ſive ſanis ſive morbo quodam afflictis, nullus rubor conſpici poteſt. Color ille progreſſu temporis lente mutatur, & ad caeruleum vergit, omninoque quo vetuſtior eſt morbus, hoc lividior evadit. Cutis etiam ſenſim magis magisque contrahitur. & in plicas paulatim obdurescentes corrugatur. (n)

§. XIII.

(n) *Celſus* in l. 3. c. 25. & in l. 5. c. I. Lepræ & Elephantiae effectus ſic deſcribit: corpus macreſcit, os, ſurae, pedes intumescunt; ubi vetus eſt morbus, digiti in manibus pedibusque ſub tumore conduntur, febricula oritur, quae facile tot malis hominem obrutum conſumit.

Aretaeus Cappadox ſic deſcribit Leproſos in l. 2. Chr. c. 13. tardi enim ſunt ut ab aliqua levi & vulgari cauſa, ſomniculoſi, quieti, ſicca alvo, in morbi autem incrementis reſpiratio grave olet ob interni ſpiritus exhalationem: lotium craſſum eſt, album turbidum, quale jumentum reddit; venerem appetunt; crudorum & incoctorum diſtributio fit, neque iſtorum eſt ſenſus & meditatio, (neque enim concoxerint nec ne percipiunt) & cruditas haec concoctioni ſimilis eſt. Digeſtio vero facile fit, tamquam in ſuum ipſius alimentum raptim morbo attrahente, propterea valde ſiccitate inferioris ventris laborant. Tumores alii juxta alios exurgunt, nondum quidem continui, ſed craſſi & aſperi: & interſtitium tumorum diſciſſum eſt, ut Elephantis corium; venae latae ſunt, non ſanguinis redundantia, ſed cutis craſſitudine; non multo poſt autem & ſedes declarat univerſo toto corpore in aequalem tumorem diſtento; pili in toto corpore praemoriuntur, in manibus, femoribus, tibiis, item in pube, in mento rari ſunt: rara quoque in capite caeſaries; quod vero majus eſt, intempeſtivi cani & calvitium affatim ſubitoque ingruunt; non multo poſt autem pubes & mentum glabreſcunt; quod ſi qui pauci pili remaneant, hi magis dedecent, quam qui defluxerant. Capiti cutis altius reſciſſa eſt, rimae autem profundae aſperae ſunt, tumores in facie duri acuti non numquam faſtigio albido baſi viridiori; pulſus puſilli graves, tardi, tanquam per caenum vix ſe moventes, venae temporum diſtentae ſunt, & ſub lingua: ven-

§. XIII. Hoc in ſtatu morbus aliquando per decem, imo viginti annos ſubſiſtit, neque in-
cre-

ventres bilioſi. Neque inopinabile eſt & omne corpus talibus ſcatere tuberculis. Sin autem valde ab intimis erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit, impetigines ſummos digitos infeſtabunt, genua prurient, pruritusque cum voluptate ſcalpetur. Ambit vero impetigo & mentum nonnumquam in orbem, rubent malae cum tumore haud ita magno: oculi caliginoſi aenei coloris ſunt; ſupercilia prominentia, craſſa, glabra, deorſum verſus pondere vergentia. Nares cum atris tumoribus ſalebroſae, exſtantesque ſunt, labiorum prominentia craſſa eſt, pars autem inferior liveſcit. Naſus tumet, dentes non albi ſunt, ſed nigricare incipiunt, aures rubent, admixta nigritia, obſtructae, elephanticae, ut grandiores conſueto eſſe videantur; ulcera in baſi aurium ſunt, ſanies defluit, pruriunt. Totum corpus rugis aſperis exaſperatur: nec non & altae deſcendunt ſciſſurae, veluti nigri in corio ſulci, plantarum & calcaneorem usque ad medios digitos fiſſurae ſunt. Quod ſi plus augeſcat malum, tumores malarum, menti, digitorum genuumque ulceroſi fiunt, ulcera foetida fiunt & inſanabilia, alia enim ſuper alia exurgunt, ſuper alia alia miteſcunt. Siquidem membra hominem diu morte praeveniunt, quoad de corpore excidant naſus, digiti, pedes, genitalia, atque totae manus. Spontaneae ſunt laſſitudines; ſingulorum membrorum ſpecies hominem gravitate inuſitata premit, quantumlibet exigua membra ſint. Quin etiam corpus omnia gravatim fert, non balneis delectatur, non illuvie, non cibo, non jejunio, non motu, non quiete, ab omnibus enim morbus alienus eſt, ſomnus tenuis, vigilia pejor mala ſua cogitans, ſpirandi vehemens difficultas; ſuffocationes fiunt quaſi laqueo ſtrangulantur. Hactenus Cappadox.

Aëtius de Symptomatibus ex libris Archigenis dicit c. 120. p. 415. conſequitur eos, qui obnoxii futuri ſunt malo, ſegnities, ſpiratio tarda, ſpirandi difficultas, motus difficilis, aſſidua conſtrictio alvi, urinarum veluti ſunt jumentorum lotia excretio gravis & foetida, ructus continui, appetitus non obtuſi quidem neque inflammati, impetus in venerem intenſus. Porro autem dicit, ſi malum ad cutem progreſſum fuerit, malae primum craſſiores fiunt & mentum rubeſcit non florido ſed livido rubore, & ſub lingua venae varicoſae ſunt ac nigreſcunt.

Avi-

crementum notabile capit, praeſertim ſi aegri ſuae conditionis memores, leges diaeteticas, ut par

Avicenna de ſymptomatibus L. 2. Cent. 3. Tract. 2. incipit fieri forma foeda, faciesque terribilis & color denigratur, ſanguis incipit coagulari in juncturis & putreſcit, craſſant labia, denigranturque ſuper corpus, idcirco glaudulosa, ſimilis animali, quod graece dicitur *ſatos*: quando lepra non eſt quieta, incipit corpus ulcerari, corrodit cartilagines naſi, & cadunt extremitates.

Proſper Alpinus de Medicina Ægyptiorum mentionem hujus morbi facit in cap. 15. pag. 55. Vagatur & altera ſpecies Elephantiaſis, ut nuper etiam dictum eſt, qua correpti, pedes multis magnis duris tumoribus tumidos, magnos, atque deformes habent, Elephantium maxime ſimiles, cruribus tumefactis etiam conjunctos, quibus tamen aeger nihil doloris ſentit. ſed ad ambulandum ineptus redditur (hoc morbo, dicit, Cairi correpii multi cernuntur).

Dolaei verba ſunt in ſua Encyclopaedia Chirurgiae rationalis in L. 5. c. 9. de ſymptomatibus Leprae: Segnities ſpontanea totius corporis, mentis ignavia, ſtupiditas cum ſumma in ſomnum proclivitate, ejusque tamen frequente interruptione. Inſomnia metus & triſtitiae plena. Pryapismus & ſatyriaſis accedit. Reſpiratio difficilis & tarda & ſaepe inaequalis, exſpiratio gravis ac foetida, pulſus parvus tardus & ſaepe inaequalis, ſitis intenſa, appetitus debito minor. Alvo ſupra modum adſtricta, urinae aliquando jumentorum lotiis ſimiles, cutis craſſior durior, ac aſperior, color faciei & totius corporis lividus apparet, tranſpiratio impedita eſt, tubercula ex rubro ſublivida, indolentia, & quae loco moveri poſſunt, in facie etiam & fronte praeſertim & genis exſurgunt, partesque omnes faciei foede intumeſcunt, frons craſſeſcit & corrugatur, ſupercilia prae tuberoſitate deorſum pendent, palpebrae tumidae & inverſae conſpiciuntur, malae craſſeſcunt, & intumeſcunt, Labia praetumida prominent, aurium pinnae in ambitu rotundiores & contractiores apparent, auricula vero tumidior & parotides circumjacentes inſignem in tumorem elatae conſpiciuntur. Aſpectus torvus, oculi ex flavo rubent, capilli & pili depluunt. Tubercula quoque granuloſa flaveſcentia vel ſublivida in lingua depreſſa, deglutitio impedita eſt, voxque rauca, tubercula per totam capitis pilloſam partem, per collum, artus & totum corpus diſperguntur. Adeſt inſupe foeda

par eſt, obſervant. Quod ſi vero vel ipſi peſtiferam mali indolem ignorent, vel intempeſtivo pudore decepti morbum celent, vel genio ſuo indulgentes eum negligant, cito plerumque dirisſima ſymptomata accerſunt, mortemque ſibi pro-

pe-

da cutis, tumores tandem excavantur in foeda ulcera, quae cutem profunde penetrant, lata ſunt ac ſerpentia, labrisque calloſis & praetumidis praedita, ſanguinem ſi contrectentur, facile profundentia, nullum tamen ſenſum, quod mirandum, haec ulcera habent, non minus ac tubercula iſta, etiamſi acus ad magnam profunditatem adigatur, aut aqua fervens affundatur, non tamen uritur pars.

De Villars in Tractatu Chirurgiae L. 2. pag. 71. & 72. propemodum ſimilia habet; dicens: ſtupiditatem, torporem, ſegnitiem, triſtitiam, & ſomnolentiam habent, cum magnis turbulentis inſomniis & incubo vexantur, pulſum anxium & debilem & inaequalem habent, color faciei eſt ex nigro flavus; cuti craſſa dura plena rugis. Alvus eſt valde adſtricta & ructibus & flatibus oppleta; urina cruda cineritii coloris, turbida tamquam Jumentorum, labia magna livida nigra, dura, inverſa plenis rimis & fiſſuris cum ulceribus, gingivae inaequales ulceratae, reſpirationis difficilis halitus foetens. Sitis inextinguibilis. Naſus eſt deformis & nares inflatae ſecum duritie expandunt, ulcera cancroſa, quae oſſa cariunt; facies fit ſubtumida plena tuberculorum & ſquamularum, ex quibus ulcera oriuntur. Supercilia magna & palpebrae inverſae tumeſcunt, oculi ſubrubri rotundi cum liquidis repletis ſaepe ungulam ſuper ſedentem, pars albicans oculi eſt nigra livideſcens aut viridis, aſpectus eſt terribilis, aures retrahuntur, & in formam circularem tumeſcunt durescuntque, partes carnoſae per ulcera conſumuntur. Venae raninae & temporales nigrae & in varices abeunt, infra linguam & palatum & oeſophagum creſcunt glandulae lividae viridesque. Pili & capilli cadunt de toto corpore, & ſi iterum creſcunt, rariores & pauciores quam antea ſunt Pinguitudo eſt in cute ut aqua ſuperfuſa non adhaereat, ungues ſunt lividae & cum fiſſuris. Extremitates tam ſuperiores quam inferiores frigidae ſunt & quaſi emortuae, caro & praeſertim ulcera ſunt ſine ſenſatione & ſine ullo dolore, ut acum adigere poſſis, ſanguis eſt cum multis miliiformibus glandulis ſplendidis repletus.

perant. Tunc enim maculae leproſae a facie per univerſum corpus ad plantas pedum usque erumpere ſolent, & in tubercula atque nodos ſurgentes habitum mirifice deformant. Imprimis digitos manuum hac lue affectos ſaepe videmus; naſcuntur ſcilicet ſub unguibus veſiculae, apices digitorum craſſeſcunt, & ſenſum amittunt; ſerpit malum de prima in alteram phalangem, nullum omnino dolorem excitans; conduntur aliquando ſub tumore progrediente digitorum apices, jamque oſſicula ſine dolore & levi opera eximi poſſunt, vel etiam ſponte delabuntur. Obſervavi interdum in uno tantum digito hujusmodi corruptionem diu extitiſſe, antequam in alium tranſierit. Interea univerſum corporis tegumentum turgeſcit, & induratur, atque perſpiratio ſanctoriana obliteratis quaſi omnibus poris penitus ſiſtitur; unde fit ut aegri in Cachexiam, Leucophlegmatiam, Hydropem, & frequentiſſime in Melancholiam ac vitae taedium incidant, mortemque ſibi conſciſcant, laqueo, aut cultro, aut ſpontanea ſubmerſione. Qui vero in tantam deſperationem non adiguntur, illis membra unum poſt alterum diſſoluta cadunt; & quamquam apertae a lapſis membris plagae nonnumquam conſolidentur, tamen malum recrudeſcit brevi poſt aliis in locis. Accedunt hinc inde ulcera quaſi a tertio ignis gradu facta, quae denſis cruſtis brevi labentibus, & identidem renaſcentibus obteguntur, omnique ſenſu carent, non tantum extus, ſed intus etiam adeo, ut ipſum Perioſteum, in quo ſecundum Naturam exquiſitiſſimus ſenſus eſſe ſolet, ne minimam ejus notam praebeat. Enim vero interdum fit, ut ulcera vel ſponte vel applicatis levibus remediis, ſanentur, ſed brevi

poſt

poſt denuo erumpunt, atque latius ſerpunt, quia etiam in aliis Corporis partibus nova prodeunt. *Neque enim*, ut verbis Aretaei utar (*) *haec lues prius perimit, quam membranatim dilaceratus homo fuerit. Nam longaeva eſt, quemadmodum Elephas animal, cum quo communia habet multa.*

§. XIV. Interea cutis perparum Materiae perſpirabilis, nedum ſudoris, transmittit, atque exiguum illud, quod exhalat, perinde ac ſpiritus ex ore veniens, intolerabilem foetorem habet. Aegri praeterea in hoc morbi ſtatu obſtructionibus Alvi valde obnoxii ſunt, atque purgantium medicaminum auxilio difficillime moventur: excrementa ſunt nigra, ſicca, & quaſi combuſta; urina tunc eſt rufo colore & uroſcopiis tenaciter adhaeret. (Quae quidem eo diligentius notari merentur, quo certius eſt, omnes corporis excretiones in principio morbi ſecundum Naturam fieri. Neque enim quidquam, quo a ſanis diſcrepent, obſervavi, praeterquam in urina, quae jam ab initio morbi pallidula eſſe ſolet, atque odore ſuo muriam, in qua Haleces conſervantur, exprimit, ſolito etiam citius putreſcit:) Sitis jam fere perpetua eſt. Lingua ſemper ſicca, interdum nigris cruſtis tecta, atque hinc inde quaſi rimoſa.

§. XV. Sanguis admodum tenuis eſt, atque ubi morbus ad ſummum pervenit, oculo etiam nudo exhibet multos globulos albos milii granis ſimiles, qui ſi Microſcopio luſtrantur, foraminulenti apparent. Serum ſanguinis ſimile eſt ſemicocto carnis Juſculo, & ad ignem aegre cogitur. Vidi nonumquam cruorem ſine ullo ſero. San-

(*) De ſign. & cauſſ. diuturn. l. 2. c. 13.

Sanguis e venis miſſus plerumque putridum olet; id quod in ſanguine, e ſecta arteria ducto, non obſervavi.

§. XVI. Malum hoc pedes nonnumquam prae caeteris partibus afficit, quod ubi ſit, non Lepra ſed *Elephantiaſis* ſive *Elephantia* appellatur. Hujus igitur nominis ratio ex ſymptomatibus nunc deſcribendis explicanda eſt: ſcilicet, in pede affecto phalanges oſſiculorum paulatim intumeſcunt, cutemque & carnes mirum in modum expandunt; craſſeſcunt digiti, tandemque inter ſe, ac ſi e cera eſſent, colliqueſcunt. Deformatus ejusmodi pes leviſſima de cauſa ſanguinem fundit, qui tamen ſponte & cito etiam ſiſtitur. Serpit haec corruptio a digitis per univerſum pedem usque ad femur, redditque articulationes, quas attingit, immobiles; ſiquidem ſmegma eas inungens & lubricans coagulat, facitque, ut muſculi ac tendines inter ſe concreſcant, adeo ut dexterrimus Anatomicus has partes ſeparare, et vel diſtinguere nequeat. Quae dum fiunt, panniculus adipoſus & cutis in plicas ac rugas ita ſenſim ſe componunt, ut pedis elephantini formam omnino exprimant. Inſpexi ſtudioſe Elephantes, & ſane non modo formae, ſed etiam greſſus ſimilitudinem, miratus ſum magnopere; nam imus pedis articulus, ſicut in his animalibus, ſic quoque in Leproſis, motu caret. Haec autem degeneratio pedum lentiſſime procedit. Novi profecto homines, in quibus cum decimo aetatis anno jam coeperit ſe manifeſtare, tamen quadrageſimo non ultra genu pervenerat. Hunc autem terminum poſtquam attigit labes, tum vero alias quoque partes, quae adhuc immunes erant, afficere ſolet. Imprimisque digiti manuum circa articulos tume-

 ſcunt;

ſiunt, ſenſimque ſoluti cadunt; inde ulcera primo faciem, poſtea carnoſas corporis partes depaſcuntur cum intolerabili foetore hircino, ſed ſine ullo dolore.

§. XVII. Tentatum eſt, numquid amputatio pedis affecti *Leproſis* prodeſſe poſſit; ſed ſucceſſu caruit. Nonnulli ſeptimo ab operatione die correpti ſunt ſpasmo cynico in tetanum, & paulo poſt in mortem terminato: alii ſtatim convulſi perierunt; qui vero ſuperfuerunt, in his vulnus circa oſſeas partes non prius conſolidari potuit, quam leproſa labes alterum pedem occupaverat.

§. XVIII. In amputatis pedibus ſequentia obſervavi notatu digna. Interna oſſium conformatio talis eſt, qualis in ſpina ventoſa eſſe ſolet; nulla Perioſtei vel interni vel externi veſtigia cernuntur: internae oſſium lamellae facillime ſeparari a ſe invicem poſſunt; nullae in oſſibus cavitates apparent, nec quidquam Medullae ineſt; partes oſſibus circumpoſitae, & praecipue tendines ac muſculi, ſpeciem compacti lardi habent; corium hoc lardoſum adhaeret molliuſculo oſſi adeo tenaciter, ut aegrius ab eo ſeparetur, quam internae oſſis lamellae a ſe invicem. Nulla ferme vaſa, vel ſanguifera, vel lymphatica, in partibus interioribus obſervantur; in corrugata vero cute, quae occurrunt, vaſa varicoſa ſunt, & perparum ſanguinis continent: atque haec vaſorum raritas tanta eſt, ut cum diligenter inveſtigaverim, non tamen potuerim arteriam interoſſeam reperire, quandoquidem bina cruris oſſa quaſi in unum confluxerant; id quod etiam in exiguis pedum osſiculis obſervavi *.

§. XIX.

* *Townei* teſtimonium lubet hic adducere: in *Inſulis Caribaeorum*, inquit, Æthiopes ſervituti mancipati (& etiam inter in-

§. XIX. Illud praeterea animadverti, quoties amputatio prope partem affectam facta eſt, non opus fuiſſe vinculo arteriae cruralis; & ne ſtypticis quidem; ſed ſimplicem ſuffeciſſe ligaturam; debiliorem etiam longe ſaltum ſanguinis vidi, quam latex, ex arteria reſciſſa erumpens, monſtrare ſolet; colorem porro ſanguinis obſcuriorem atque nigricantem omninoque talem, qualis in venoſo ſanguine eſſe conſuevit. Imo ſemel vidi ſanguinem quaſi pure permixtum. Quod ſi vero amputatio fit ad notabilem a parte corrupta diſtantiam, longe aliter res ſe habet. Sanguis enim majore impetu prorumpit; nec niſi injectis vinculis ſiſti poteſt, atque odore omni caret. Hoc unum tamen praeter naturam conſtanter obſervavi, ſanguinem tenuiorem eſſe, quam in ſano corpore, eumque vaſis exceptum & mora ac frigore leviter coactum, exiguam ſeri copiam demittere.

De Frequentia Leprae in Coloniis Americanis, praeſertim Meridionalibus, & de Cauſis hujus Frequenitae.

§. XX. Lepram inter Arabes & Ægyptios fami-

incolas alterius coloris nonnulli) Elephantiaſi ſunt obnoxii; graviori alicui morbo ut plurimum eſt ſuccedanea; iis praecipue, quibus ex dura neceſſitate infortunium eſt, victu inſalubri ſuſtentari, accidere ſolet. Hic ſequitur morbi hujusce graphica deſcriptio, quam nolo transſcribere. Addit autem ſequentia, quae huc maxime faciunt: *Morbo jam plene formato, homo caeteroquin bene ſe habet, neque incommoditatem ullam ſentit, niſi moleſtum onus monſtroſi cruris, quocum tamen per viginti annos durae ſervitutis muneribus, quosdam ſaltem, fungi novimus. Elephantiaſis amputato crure ſolet ſtatim alterum invadere.* Conf. Allen. Synopſ. cap. XI. art. 50.

miliarem olim fuiſſe, & hodie adhuc eſſe, conſtat. Inde paulatim manavit ad vicinos populos, infecitque in primis Abyſſiniam & Aethiopiam, in quibus regionibus caeli, aëris, & ſoli temperies haud diſſimilis eſt Arabiae; & hinc cum Mancipiis Africanis in Americam perveniſſe videtur. Notum enim eſt, quotannis ingentem Æthiopum numerum in colonias americanas tam auſtrales quam boreales deportari, atque in plantariis & agris adhiberi; quorum cum multi lepra infecti ſint, & tamen vel propter ignorantiam exploratorum, vel ob incuriam & contagii neglectum admittantur, fieri non potuit, quin foediſſima haec lues ſenſim ad alios flueret. Et ſane hodie adeo jam pervulgata eſt, ut metus ſit, ne omnes tandem Colonos, niſi ſibi caveant, inficiat.

§. XXI. Endemium Americae morbum fuiſſe non puto. Nam licet hodie ipſi Aborigines eo paſſim laborent, ſunt tamen integrae gentes ab eo prorſus immunes; atque in illis etiam tribubus, quas jam attigit, eos tantum infectos eſſe deprehendimus, qui cum Æthiopibus corpora ſua miſcent, aliarumve rerum commercio junguntur; quae quidem binae cauſae efficiunt etiam, ut Europaei, dum in America vivunt, huic morbi magis obnoxii ſint, quam in Patria. Igitur non dubito, quin ex Africa in novum orbem primum venerit. Neceſſe autem eſt, eum quotannis latius diffundi, quum identidem ſupplementa ſervorum advehantur, & inter hos ut plurimum *pulchriores* Lepra affecti ſint, ipſum vero malum levia habeat initia, quae facile vel occultantur vel negliguntur.

§. XXII. Cur autem in Colonia Surinamenſi & adjacentibus Regionibus, atque Inſulis Caribaeis longe frequentior ſit quam in Boreali America, cauſae variae ſunt & evidentes.

§. XXIII.

§. XXIII. Primo quidem climatum ſimilitudo magna eſt inter Æthiopiam & iſtam Americae meridionalis partem. Deinde cibi, quibus Æthiopes plurimum utuntur, ſine dubio aliquid conferunt ⁾. Etenim corruptis carnibus & ſemiputridis piſcibus copioſe veſcuntur, eoque quidem frequentius, quo haec minore pretio comparari poſſunt. Haec autem non modo per ſe, cum putrida fere ſint, nocent, ſed magis etiam propterea, quoniam qui vendunt has carnes & piſces, ut minus foeteant, libero aëri exponere ſolent. Ita fit, ut odor aliquantum temperetur, ſed patent inſectis, quae in calida iſta Regione incredibili numero

⁾ Si Judæorum leges ceremoniales pervolvimus, mirari ſubit, quantæ cautelæ non ſolum in cognoſcenda Lepra, ſed etiam in diaeta ordinanda fuerint adhibitæ. vid. *Levit.* c. 13, & 14. At regulae diaeteticae in ſenſu literali nihil proſpiciebant, quam morbis putridis, praeſertim Leprae praeoccupandis, & contagioſorum prohibebant converſationem cum ſanis: nam Medici Judaeorum morbos contagioſos non tractabant, antequam Sacerdotes inſpectionem perfecerant.

Hippocrates de humidorum uſu v. 184. enumerat, quae conducant ad Lepram, inter haec ſunt aquae ſalinoſae. Idem in Libro de Humoribus v. 173. quemadmodum, ait, ex temporibus morbos conjectare datur, ita quandoque etiam ex morbis aquas & ventos & ſiccitates praenoſcere licet & aquilonares & auſtrinas. Licet autem ei quam probe ac recto didicit (ubi futura ſunt) unde ſint, haec conſiderare velut & Leprae quaedam. Idem in ſect. 3. Aphoriſmorum monet Lepram Vere oriri.

Galenus in Lib. de bonitate & vitio ſuccorum 2a 399. In Lepram, inquit, incidebant, qui malos cibos ob annonae penuriam ederant. Idem in tract. 3 23. accuſat pro cauſis ſuccum ſalſum & craſſum immotum.

Avicenna in L. 4. Cent. 3. Tract. 2, inter cauſas juvativas numerat corruptionem aëris & ejus caliditatem cum malitia cibi ex genere eſculento piſcium & carne ſalita & groſſa.

mero ſunt, atque ſuis ovis & excrementis illa conſpurcant. Accedit, quod Æthiopes non abhorreant animalia morbis extincta, ſed haec jam terrae mandata, niſi cura habeatur, effodiant, mandantque. Quin etiam animalium a venenatis beſtiis dilaceratorum reliquias ut ut corruptas appetunt. Sic ergo particulis putridis acribusque ſua corpora replent.

§. XXIV. Deeſt etiam illis Regionibus ſalubris tempeſtatum mutatio: aeſtus enim ſemper magnus eſt per diem; ſiccitas aut humiditas ſemper in ſummo gradu. Quamdiu ſiccum eſt caelum, Africus ſpirat aſſiduus; & contra, quamdiu pluviae cadunt, perpetuus furit Caurus.

§. XXV. Potus quoque in cenſum venit. Nam dum tempeſtas ſicca eſt, quae bis in anno per tres circiter menſes durat, aquae multis particulis noxiis a putreſcentibus piſcibus, aliisque animalibus inficiuntur. His igitur dum Æthiopes uti ſolent, fieri non poteſt, quin noxias particulas affatim hauriant †.

§. XXVI.

† Poſſem, quae in his paragraphis dixi & aſſumſi, innumeris graviſſimorum Auctorum teſtimoniis confirmare. Sed modus ſervandus eſt; neque nimium neque nihil auctoritati tribuendum.

Aëtius in Libro 20 dicit: contribuunt ad Lepram cibi, qui aſſidue in ventre corrumpuntur; Regio vero hujus mali induſtrix eſt, quae valde calida eſt, atque inter illos magis obnoxii ſunt, qui craſſum & viſcoſum ab atra bile redundantem ſanguinem habent, & qui pituitam multam ſalſam aut acidam gignunt. Amplius vero qui victu craſſo & aegre concoctili utuntur, & qui in otio degunt.

Conſtantinus Africanus in Libro de Lepra: Medicorum, ait, eſt inveſtigare Chimorum putredines, quae ex quatuor naſcuntur humoribus. Putredinum autem cauſas aut ex corruptione ſeminis, aut maſculi aut faeminae, ſeu utriusque, aut ex corruptione aëris, aut cibi & potus, derivat.

Pau

§. XXVI. Neque omittenda eſt Venus; nam genius loci ad libidinem ſtimulat, cui quum indulgeant & Aethiopes & Europaei, a ſervis ad dominos lues paulatim transfertur; eoque quidem fre-

Paulus Ægineta in L. 4. c. 1. Lepram dicit fieri ex atra bile. & originem ex melancholico humore trahere.

Albucaſſer in Lib. 2. c. 13. Lepra, inquit, ex corruptis humoribus conſurgere in corpore conſuevit.

Ex Recentioribus prae caeteris dignus eſt, qui excitetur *Proſper Alpinus*, qui in ſua Medicina Aegypt. c. 15 pag. 55. ait: multa alia exiſtunt, quae ſparſim multos offendunt, quales ſunt Leprae, *Elephantiaſis* &c. In multis pauperibus Lepram atque Elephantiaſin cernimus, qui inopia preſſi aquam coenoſam ſemiputridam ex ſtagnis & lacubus epotaverant, atque pro victu carnem bubulam, camelorumque & piſces ſalitos ſemiputridos in his ſtagnis & lacubus captos, caſeumque quemdam immodice ſalitum ac ſemiputrem eſitarunt: eſt enim is cibus omnium pauperibus acceptiſſimus, tum etiam familiariſſimus, quia viliſſimo pretio venditur.

Helmontius cauſam Leprae ſtatuit eſſe in quodam veneno, quod vocat cruentum anodynum glaciale propemodum mortificans & archaeum inficiens.

Williſius malam digeſtionem accuſat; dicit enim p. 1179. craſſior ergo rudisque ex maſſa iſta conficitur chylus, qui in ſanguinem delatus ab ipſo nequaquam ſubigi, aſſimilarique poteſt, ſed ſanguis ſuffocatis quaſi ſpiritibus ipſius ab illius adventu tardior in motu ſuo redditur.

Sententia *Sylvii* eſt: viſcidum glutinosumque in corpore praeexiſtens ad corporis ſuperficiem cum circulante ſanguine propulſum ibidem ſiſti.

Judicium *Carteſianorum* de cauſa Leprae redolet Magiſtri ſcholam. Accuſant enim copiam ſuccorum & particularum angularium & rigidarum, ſive acidarum ſalſarum, iisdem inhaerentium.

Secundum *Doloei* ſententiam cauſa Leprae eſt acidum coagulativum, quod putat affinitatem habere cum ſcorbuto, cancro, & lue venerea, ſed porro dicit; in Lepra hoc acidum vitioſum ab humore terreſtri ac viſcido implicatur & infringitur; unde non niſi lente rodit. & mediante illa viſciditate corporibus aliis tenacius adhaeret, & volatili ſuo acido per contagium ſe propagat.

Andreas Paraeus agens de cauſa Leprae p. 580. & 81. accuſat

frequentius, quo major eſt Europaearum Fæminarum penuria. Revera enim contagioſam eſſe Leprae luem, quidquid etiam nonnulli contra diſputant, perſuaſiſſimum habeo, & in ſequentibus demonſtrare conabor.

§. XXVII. Cauſae, quas modo enumeravi, quum in America boreali vix locum habeant, non eſt mirum, quod Leprae minor in hac Regione frequentia ſit, quam in meridionali parte. Etenim Mancipia Africana ſalubriore fruuntur aëre, eodemque victu, & potu utuntur quo Domini. Omne genus olera & obſonia abundant; carnes Animalium bene ſaginatorum, ſanorum, recentiſſime mactatorum, parvo pretio venduntur. Ipſa aëris temperatura ad Venerem minus incitat; conſuetudo cum Æthiopibus minor eſt, quum utriusque ſexus inter Europæos juſta proportio ſit; & ſi quod commercium corporis inter Æthiopes & Europaeos ſubinde intercedit, id potius curioſitati, quam neceſſitati tribuendum eſt; atque etiam Leges tum civiles, tum eccleſiaſticae, dum ignominiam quamdam huic commercio decernunt, multum boni praeſtant. Illud denique conſide-

cuſat humores melancholicos corruptos aduſtos, qui plerumque a primo initio generantur, aut adſunt in ſemine, aut in coïtu producuntur, aut per contagionem ab uno ad alterum communicari poſſunt, aut ab ipſo inſalubri vitae regimine oriuntur.

Cl. de Villars in Lib. 2. Chirurg. cauſam Leprae eſſe dicit humorem lymphaticum viſcidum cum particulis acidis ſalinis involutum, itaque cum ſcorbuto venereo comparavit.

Elias Camerarius in Libro, qui inſcribitur circa Medicinam forenſem cautelae, ſanguinem corruptum accuſat.

Conferri quoque & inprimis merentur *F. Hofmannus* & *Boerhavius* apud *F. Boiſſier de Sauvages* in Noſologia Method. Claſ. 10. ord. 9. 3. in tit. Lepra judaica.

ſiderandum eſt, quod in boreali parte non opus ſit tanto Mancipiorum numero, cum agrorum cultura ob jumentorum uſum a paucioribus hominibus quam plantariorum opera fieri poſſit. Tandem etiam pulchritudinem ſervitiorum, cujus rationem meridionales potius ob luxum, quam utilitatem habere ſolent, boreales minime curant. His igitur de cauſis longe rarior in ſeptentrionali America morbus eſt, non modo inter Aborigines & Europaeos, ſed etiam inter ipſos Æthiopes.

Ætiologia Leprae.

§. XXVIII. Quantam ego in producenda Lepra vim & efficacitatem tribuam aëri, cibo & potui, e praecedente articulo intelligitur. Neque tamen negaverim, peculiarem eſſe materiam & quaſi virus quoddam, ſine quo vera Lepra non producatur. Hoc autem virus, cujusnam ingenii ſit, acidum, an alcalicum, urinoſum, an muriaticum? num potius e diverſis acrimoniis mixtum? definiri poſſe vix putem. Neque lubet, quae a veteribus & recentioribus Medicis hac ſuper re ſcripta ſunt, latius exponere, ſed tentabo ſimpliciter praecipua morbi ſymptomata ſecundum artis regulas interpretari, & quid inde de vera cauſa cognoſci poſſit, quantum in Me erit, colligere. n

§. XXIX.

n *Hippocrates* in libro ſecundo pag. 143. columna 35, dicit: *lepra & pruritus, & ſcabies. & impetigines, & vitiligo, & alopecia, a pituita fiunt.*

Galenus in libro de bonis & vitiatis ſuccis dicit: *leprae ab humore melancholico fiunt.* Idem de ſymptomatum cauſis: *in lepris ſuccus eſt multus craſſus & immotus.*

Cae-

§. XXIX. Duo ſunt, ut antea dixi, Leprae incipientis ſigna; *color cutis mutatus* & *Anaeſtheſia.* Haec autem locum habere nequeunt, niſi jam inſignis mutatio tam in ſuccis quam in vaſis &

Caelius Aurelianus Siccenſis accuſas ſanguinis corruptionem in lib. 4. de lepra pag. 24.

Albucaſſer in cap. 14. dicit: *Lepra ex corruptis humoribus conſurgere in corpore conſuevit.*

Paulus Aëgineea in lib. 4. cap. I. dicit: *cum enim atra bilis ex qua huic affectui origo eſt ut duplici modo generetur; vel enim ex melancholico ſanguine faeculentioreque & veluti ejus limo: vel bile flavo utrisque nimium uſtis, naſcitur ſubrucundam quidem* Elephantiaſim *mitiorem quodammodo, ut autem verius dixeris, minus malignam prima ipſius differentia procreat, reliquam vero, & maligniorem in qua totum corpus fœdatur ulceribus, & extrema decidunt, altera flavae bilis ſupra naturae modum aduſtae ſobolis, producit.*

Avicennae verba ſunt in cent. 3. Tract. 7. I 4. c. 1. *Lepra eſt infirmitas mala, proveniens ex ſparſione cholerae in corpore toto, quare corrumpitur complexio membrorum cum forma ipſorum & figura.*

Conſtantinus Africanus in cap. 17. ait: *Lepra eſt naſcens de cholera nigra, incenſa & putrefacta, apparens in ſuperficie corporis, & naſcens de quatuor humoribus ſed tamen incenſis & corruptis, & in choleram nigram mutatis.*

Iſacus in lib. 4. cap. 2 de lepra Conſultat. *Oportet*, inquit, *medicum bene inveſtigare humorum putredines quae ex quatuor naſcuntur humoribus. cum naturam ſuam ſive ſimplices ſint, ſive compoſiti egrediuntur. Putredinum autem cauſa ex corruptione eſt ſpermatis maſculi, ſive faeminae, ſive utriusque, aut ex corruptione aëris, ſive cibi & potus. Ex his enim humoribus corruptis naſcitur infirmitas, quae Lepra vocari ſolet.*

Andreas Paraeus in cap. 11. pag. 584. de praeſagienda lepra, conſideravit lepram tamquam *cancrum.*

Dolaeus in ſua Encyclop. Chirurgiae ration. in lib. 5. pag. 1777. dicit, *Paracelſum* lepram Graecorum a ſale arſenici, vel a ſale vitrioli plumoſi, deduxiſſe. Idem de *Helmontio* ait p. 1778. juxta ſententiam *Helmontii* venenum habet anodynum, non quidem ſuperativum & glaciale propemodum-mortificans cum infectione ſpiritus ſenſitivi, ideoque potenter contagioſum, praecipue in regione fervida ac ſudorifica.

Idem

& nervis cutaneis facta fuerit. Scilicet in lymphaticis vaſculis, quae ſecundum naturam pellucent, videtur ſtagnatio humorum produci. Ex ſtagnatione autem oritur quaedam inſpiſſatio, ſic ut craſſiores atque viſcidiores evadant ſucci: quod ubi factum eſt, papillae nervoſae & glandulae cutaneae ſenſim ſenſimque comprimantur neceſſe eſt; ex qua compreſſione fieri non poteſt, quin facultas ſentiendi paulatim pereat.

§. XXX. Lubet, quae dixi, exemplo obvio illuſtrare: ſiſtamus ergo nobis ante oculos hominem, qui vel acriter verberatus, vel ex infortunio contuſionem in aliqua corporis parte paſſus eſt. Extemplo videmus inſignem coloris in loco affecto mutationem, quae mutatio ſi rudior ictus fuerit, integram cutis ſubſtantiam penetrat, & ipſum paniculum adipoſum attingit. Obſervamus humores in ſuo curſu turbari & praeter naturam ex propiis ſuis vaſis in aliena pelli. Ipſa vaſa ſi non penitus dilacerantur, amittunt certe ſuam vim & re-

Idem pag. 1779. *Williſii* opinionem fuiſſe ſcribit: Particulas ſalinas, quae abundantes & pleraeque fixae aut minus volatiles omnibus alimentis inſunt, crudas minimasque exaltatas ſanguini commixtas, ſpiſſiorem hunc reddere concirculationique minus habilem, & ad obſtructiones in univerſis partibus, quas perluſtrat, producendis aptiorem, et ſic efficere lepram. Idem pag. 183. Judicium *Carteſianorum* eſſe de cauſa leprae, ut ſit copia ſuccorum viſcidorum & particularum angularium & rigidarumſive acido-ſalſarum. Ipſe denique *Dolaeus* putat, quod affectus optimo jure cancer totius corporis, ſeu gangrena omnium glandularum dici mereatur.

Gregorius Horſtius ait in lib. 7. de morbis contagioſis & malignis, pag. 343. cauſam continentem ſtatuimus ſpecificam & venenatam διάθεσιν jocoris & lienis, quam aliqui malignam temperaturam huic malo propriam dicunt, cujus ratione talis depravata ſit ſanguinis & reliquorum humorum elaboratio.

regularem contractionem, adeoque humoribus rite vehendis, elaborandisque, inepta redduntur. Humores ergo ipſi corrumpantur neceſſe eſt. Etenim ab experientia diſcimus, fluida ſaniſſima, quia ex diverſis partibus conflata ſunt, dum ſtagnant, in putrilaginem verti; & quo plures habeant heterogeneas partes, eo citius, ſi aër accedere poſſit, fermentationem & putredinem concipere. Dixerit forte quis, hoc fieri non poſſe in corpore humano, ubi fluida vaſis continentur, quoniam aëri non ſint expoſita. Et fateor tam cito fieri non poſſe, quam in aëre aperto & libero. Verum tamen ſucci animales aërem multum in ſe habent, atque partibus admodum variis & facile ſecedentibus conſtant. Itaque quamquam plus temporis requiratur, ut incluſus aër diſſolutionem conſtituentium corpuſculorum perpetret, fieri tamen non poteſt, quin ſub diuturniore ſtagnatione motus fermentationis producatur; qui ubi ſemel coepit, tanto fortior eſſe ſolet, quanto magis coërcita erant corpuſcula. Unde vaſa & his interpoſiti circumſitique nervuli per impetuoſam fermenteſcentium liquidorum expanſionem neceſſario deſtruuntur. Quem in ſtatum ubi res pervenit, quis credat, ullum ſupereſſe ſenſum poſſe? Atque haec quemadmodum ſaepe videmus a cauſis externis in cute produci, ita profecto ab internis quoque cauſis fieri nonnunquam poſſunt, & debent.

§. XXXI. Proximum ergo eſt, ut inquiramus in illas cauſas internas, e quibus modo memorata in corpore leproſo effecta oriuntur. Et meo quidem judicio praeter ſpecificum Leprae virus, imprimis victus ratio hic conſideranda eſt. Sane nutrimenta prava, non modo morbos omnes, qui cutem occupant & deformant, conſentientibus

cla-

clariſſimis Medicis, in pejus evehere ſolent, ſed eos ipſos etiam morbos producere valent. Etenim craſſi & concoctu difficiles cibi chylum crudum viſcidumque exhibent. Quo autem graviores & tenaciores ſunt chyli partes, eo craſſior fit & viſcidior ſanguis. Ejusmodi autem ſanguis cum difficulter nec niſi magna vi adhibita minimos canaliculos pertranſire queat, fieri non poteſt, quin in ipſo tranſitu graviores particulas ob retardationem deponat. Et quamquam homines robuſti, laboribusque indurati, ob validiſſimas ſecernendi & excernendi vires hujusmodi craſſamenta per alias vias expellunt, tamen etiam ſemper nonnullae particulae indigeſtae retinentur, praeſertim in glandulis ſubcutaneis, atque exiliſſimis vaſculis perſpirationi dicatis. In his ergo paulatim naſcuntur infarctus, & increſcente ſpiſſamento expanſiones, atque nervulorum lentae compreſſiones; quibus poſitis facultas ſentiendi neceſſario tandem perit.

§. XXXII. Quae cum ita ſint, non dubito aſſerere, nimiam Lymphae viſciditatem e craſſo ſanguine natam & perſpirationis inde pendentem defectum praecipuam eſſe ſcabiei, impetiginis, ipſiusque *Leprae* & *Elephantiae* cauſam. Quod dum affirmo, nolim inde colligi, me hos cutis morbos gradu tantum diverſos eſſe exiſtimare. Immo vero eſſentialiter differre agnoſco, & & ſuam cuique propriam eſſe acrimoniam perſuaſum habeo; ſi quidem tum in modo agendi, tum in modo ſemet per corporis ſuperficiem diffundendi, plurimum diſcrepant. Nam ut uno exemplo defungar, ſcabies citiſſime diffunditur, at Lepra lento gradu ſerpit; ſcabies numquam faciem occupat, Lepra vero eam horribilem

ali-

aliquando reddit. Illud igitur tantum volo, Lymphae praeternaturalem viſciditatem & corruptum perſpirationis apparatum, quae ambo ex prava diaeta ſaepe oriuntur, in corpore aptitudinem excitare ad ejusmodi cutaneos morbos; hosque niſi illae conditiones adſint, vel omnino non ſuſcipi; vel ſi ſuſcepti ſint, leves eſſe lentosque progreſſus facere.

§. XXXIII. Caeterum probe notari debet, in ſcabie & impetigine ſaepenumero ſolam corporis ſuperficiem eſſe affectam, partibus internis & ſanguine omnino liberis; at vero in Lepra numquam extrinſecus quidquam apparere; quin maſſa humorum veneno leproſo jam infecta ſit. Quae cauſa eſt, cur neque natura per ſuppurationem & abſceſſus in partibus externis factos, aliquid proficiat; neque ars adhibito ferro, cauterio, vel igne, multum valeat. Nam ſi vel unica macula leproſa in corpore extus conſpicitur, inde certo colligere poſſumus, centenas intus plagas miasmate infectas, ſed oculis non patentes, exiſtere. Quamquam igitur illa macula quocumque demum artificio deleatur, & affecta pars penitus conſumatur, tamen intus latens virus manet, & in aliis ſucceſſive locis prodit.

§. XXXIV. Modo dixi naturam in ſuperando hoc miasmate raro aliquid valere. Quod cum perſuaſiſſimum habeam, nolim tamen inde colligi, ejus molimina ſemper fruſtra eſſe: nam ſi corpus Lepra infectum valde robuſtum eſt, fieri poſſe videtur, ut miasma bonis humoribus ſufficiente copia affuſis dilutum ſenſim digeratur, atque ut Veteres loquuntur, penitus percoquatur, tandemque in ſuperficiem corporis eliminetur, atque ibi in cruſtas paulatim verſum ſquamarum ſpecie decidat.

Hac

Hac ratione explicari poteſt, quod Divinus *Moïſes* loco ſupra citato habet, & quod multis autoribus valde paradoxum viſum eſt. Juſſit enim Sacerdotem, cum viderit albam Lepram per univerſum corpus aequabiliter effloruiſſe, ut hominem *purum* pronuntiet. Scilicet ejusmodi aequabilis & univerſalis materiae morbificae excretio demonſtrat, naturam victricem eſſe, atque virus plane ſubactum e maſſa humorum ſeparaſſe & expuliſſe. Et ſane contigit mihi aliquoties videre hujusmodi univerſalem Leucen, quae licet omnia Leprae ſigna monſtraverit, tamen longe felicius citiusque ſanari potuit, quam vulgaris ſpecies, in qua rarae & exiguae ſunt maculae.

De Contagio Leprae.

§. XXXV. Superfluum videri poſſet de Contagio Leprae disputare, de quo nemo fere dubitat; ſi quidem antiquiſſimis legibus cautum eſſe novimus, ne Leproſi commercium cum ſanis haberent. Ex ipſis ſane ſacris Litteris diſcimus, quantam curam habuerit Divinus *Moïſes*, * ut a populo Judaïco ſegregarentur omnes, qui hac foeditate infecti eſſent. Atque aliarum etiam gentium,

* De contagio conſulatur Divinus Moïſes in Levitico cap. 13. vs. 44. 45. & 46. *Homo leproſus immundus eſt, omnino eum ſacerdos immundum pronuntiabit, in capite ejus eſt lepra ejus. Leproſi autem in quo plaga iſta eſt, veſtimenta ſunto ſciſſa, & caput ejus eſto retectum, & Myſtazen obvelato, & immundus immundus clamato! omnibus diebus, quibus ea plaga in ipſo fuerit, immundus habetor, immundus eſt; ſolus habitato, extra caſtra ejus habitatio eſto.*

tium, inter quas lues haec cognita fuit, hiſtorias ſi pervolvimus, apud omnes invenimus deſtinata fuiſſe habitacula a caeteris remota pro recipiendis curandisque Leproſis. ** Neque tamen conſtans haec traditio, & communis omnium ſaeculorum con-

** *Aretaeus Cappadox* in l. 2 c. 3. dicit: *Itaque tales quum ſint, quis non aufugiat? aut quis non averſetur, licet filius aut pater, aut etiam germanus frater ſit? quum metus ſit ne morbus communicaretur. Propterea multi in ſolitudines & montes abduxerunt ſibi cariſſimos.* Idem poſtea de curatione agens ait: *Triſte profecto & viſu terribile ſpectaculum; ferae namque ſpecies eſt. Ac una cum his vivere, una cibum capere perinde atque in peſtilentia formidoloſum eſt; etenim per inſpirationem & communionem facilis infectio eſt.*

Aëtius de cognoſcendis & curandis morbis in libro centeſimo quinto ex libris Archigenis ait: *Etenim ſuſpicionem de ſe praebet malum tamquam contagioſum, atque ego ſane malum eſſe affirmo cum ipſis converſari; inquinatur aër, quem inſpirando attrahimus ex ulcerum fœtore ut ex vitiata ſpiritus exhalatione.*

Sententia *Caelii Aureliani Siccenſis* de contagio pag. 96. *Item alii aegrotum in ea civitate, quae numquam fuerit iſto morbo vexata, ſi fuerit peregrinus, occludendum probant, civem vero longius exulare aut locis mediterraneis & frigidis conſiſtere ab hominibus ſeparatum, exinde revocari ſi meliorem receperit valetudinem, quo poſſunt caeteri cives nulla iſtius paſſionis contagione ſauciari. Sed hi aegrotantem deſtituendum magis imperant quam curandum, quod a ſe alienum humanitas improbat Medicinae.*

Verba *Pauli Æginetae* de contagio ſunt: *Quoniam vero Affectus hic non minus ac peſtilentia contagioſus eſt, quam longiſſime ab urbibus remoti aegri, in locis mediterraneis frigidis, & ubi ſit hominum ſi fieri poſſit, infrequentia, habitabunt, inde vero ad confinia migrabunt tum ipſorum cauſa tam illorum potius, qui ut vero ſimile eſt ipſis incident. Quippe ſic aëre fruuntur commodiore & alios hac lue non inficient.*

De contagio *Proſper Alpinus* in ſua Medicina Aegyptiorum ait: *Aeque ſunt mala quae Cayri epidemice graſſari ſolent, multa alia exiſtunt, quae ſparſim multos offendunt. quales ſunt Leprae & Elephantiaſis.*

De contagio agens *And. Paraeus* in libro viceſimo cap. 12. ſu-

conſenſus impedire potuit, quo minus nonnulli etiam hodie de contagioſa hujus morbi indole dubi-

fugiendam dicit tanquam peſtem, quia maxima infectio fit per exhalationem aëris putridi ex ore & ulcerum foetidam. Itaque dicit melius eſſe ſeparare leproſos a ſanis. *Ettmullerus* teſtatur contagium ad tertiam generationem, interdum ad quartam, propagari ſolere. *Frederic. Hofmannus* in ſua Medicina Syſtematica Tom. 4 part. 5. cap. 5. de varii generis affectibus cutis dicens, haec verba addit: omnes hi ſubcutanei puſtuloſi affectus contagio maxime ſerpunt & inficiunt, ideoque facile per concubitum, per lectos, per induſia foedo pingui ſudore imbuta, maxime vero omnium per pelles animalium & veſtimenta ex lana contexta propagantur. Additque in § 24. pag. 200. Lepra omni tempore valde contagioſa fuit habita, ideoque leproſos ab hominum conſortio ſegregandos, & ex urbibus ad externa loca relegandos, cenſuerunt Medici.

Turneri verba ſunt: *ob funeſtam morbi contagiem infecti ab humano genere prorſus diſſociantur.*

Ex Libris Rabbinorum *Toſephta* probat contagium Leprae. Dicunt enim habitationem & aërem, ubi Leproſi habitant, adeo contagioſa eſſe, ut non ſolum ſecundum praecepta S. S. uti dictum, ſeparatim habitare deberent, ſed etiam miſeram vitam degerent. Non poſſum hoc loco praeterire, quanto ſtudio Judaei diu poſt aetatem Moïſis ſibi ab occurſu & conſortio Leproſorum cavendum eſſe duxerint. Sufficit adduxiſſe locum e Vajikra rabba ſect 16. fol. 159. 3. R. *Jochinan* & R. *Simeon* filius *Lakiſch* diſceptarunt ſecum invicem. Prior dixit non licere appropinquare leproſum quatuor cubitos, ſi Eurus ab ipſo flet: Poſterior vero dixit Euro ab ipſo flante non licere ad centum cubitos appropinquare; ſed nulla eſt inter ipſos diſſenſio: prius enim valet ſi ventus non flat; poſterius quando flat. Saepe utique Talmudiſtae *Alexandrum Magnum* imitantur, nodum, quem ſolvere neſciunt, medium ſecantes. Rabbi *Meyer* numquam comedit ova ex platea ſeu vicinia, ubi leproſus erat. R. *Ame* & R. *Aſe* numquam iverunt in viciniam Leproſi. *Riſch Lakiſch* quum videret aliquem Leproſum in vicinia, lapidibus illum jecit, dicens, abi in locum tuum &c. Sed hodie Judaei hanc legem uti, alias, vix amplius curant, praeſertim Surinamenſes, inter quos morbus perinde familiaris eſt quam inter alios incolas.

bitent. Qui quidem duobus maxime argumentis ſcepticismum ſuum tuentur. Primo enim aſſumunt, a parentibus lepra peſſima affectis gigni infantes bene natos & ab hac foeditate prorſus immunes; unde colligunt virus hoc ne quidem per ſemen, adeoque multo minus aliis modis propagari. Fateor, hoc aliquando ita obſervari, ſed non niſi eo in caſu, ubi infantes ſtatim a nativitate in ſalubrem & temperatum aërem & procul ab ipſis parentibus transferuntur, atque optimo victu nutriuntur. Sic enim fieri poſſe videtur, ut latens miasma paulatim ſubigatur, nec erumpi facile queat; praeſertim ſi illud in parentibus, quo tempore Liberis operam dabant, non valde agitatum vel etiam in exteriora corporis jam prorſus verſum fuerit. Et tamen hoc ipſum, quod aſſumpſimus, perrarum eſt. Contra ea longe frequentius videmus, leproſorum infantes ocius ſerius per infelicem haereditatem lepra affici, & aliis quoque morbis praeſertim putridis valde obnoxios eſſe.

§. XXXVI. Alterum argumentum, quo illi utuntur, qui contagioſam Leprae indolem negant, deſumptum eſt a conjugibus, quorum alter hac labe inquinatus eſt, alter vero ab ea immunis manet. Hoc ſcilicet ita ſaepe fieri affirmant, ſed prorſus commenticium eſt. Poſſem ego multis exemplis contrarium demonſtrare, atque maritos & uxores, qui ex conjugio hanc foeditatem contraxerunt, nominatim excitare, ſi verecundia id permitteret. Equidem fateor, poſſe foeminam diu ſaepe cum leproſo marito vivere ſine manifeſtis ſuſcepti veneni indiciis; praeſertim ſi ſana eſt & juſto vitae victusque moderamine utitur. Verum tamen fieri non poteſt, quin paulatim inficiatur,

&

& tandem etiam externas luis notas monſtret.

§. XXXVII. Stat igitur ſententia, contagioſum eſſe leprae virus, atque de parentibus in liberos, de nutricibus in alumnos, de conjuge in conjugem tranſire; quin etiam perſuaſum habeo, ex diuturno contubernio absque intima illa corporum miſcela per ſpiritum oris & hircina ulcerum effluvia hanc luem cum aliis communicari.

§. XXVIII. Neque ſane eſt, quod hanc leprae propagationem miremur: multis enim exemplis videmus, malignos morbos per ſubtilia quaedam effluvia ab homine infecto in ſanos transferri. Nam ut omittam peſtem & variolas, nonne plurimi cutis morbi ſimplici attrectatione cum aliis communicantur? Nonne per veſtimenta non modo lanea, ſed etiam linea interdum propagantur? Scilicet minima miasmatis particula & pene dixerim atomus ſi corpus ſanum, quocumque demum modo, intraverit, ad morbum producendum ſufficit. Habet enim Leprae virus, ſicut caetera contagia, vim quaſi fermenti, atque totam humorum maſſam per inteſtinum quemdam motum ſibi aſſimilat. Qua propter non dubito, quin etiam perinde ac venenum variolarum & ſcabiei per inſitionem propagari poſſet.

§. XXXIX. Notandum autem eſt, infectionem non pendere a ſola miasmatis efficacia, ſed multum etiam facere temperaturam corporis. Hinc quemadmodum videmus nonnullos homines veneno peſtis, variolarum, ſcabiei diu reſiſtere, ſic quoque fieri poteſt, ut homines quidam cum Leproſis diu impune verſentur, & vel intimo miſceantur commercio, nec tamen Leproſi evadant. Facit huc, quod in ſcholis vulgo dicitur: non ſolum activitatem cauſæ morbificae, ſed im-

primis receptivitatem corporis conſiderandam eſſe. Hic igitur in cenſum veniunt, quae de cauſis, corpus ad Lepram diſponentibus, ſupra dixi.

Prognoſis

§. XL. Ut pulcherrima ſic difficillima pars officii medici eſt *Prognoſis*, ſive praeſenſio eorum, quae in morbis futura ſunt. Haec nititur diuturna & diligenti obſeruatione eventuum, qui in corporibus afflictis, ſive per ſolam naturae autocratiam, ſeu accedente artis moderamine fieri ſolent. Nec ſane ſufficit, naturales morbi, cujus prognoſis facienda eſt, periodos ſcire, ſed neceſſe etiam eſt, varias ejus modificationes ex diverſis hominum temperamentis oriundas noſſe; ipſum denique individuum, de quo agitur, accurate exploratum & perſpectum habere. Ut igitur Medicus ad Leproſos vocatus praevidere valeat, quid a natura, quid ab arte exſpectandum ſit, inſtructus eſſe debet notitia eorum omnium, quae ab hoc veneno in diverſis hominibus produci ſolent. Sic enim accedente diligenti aegrorum ſuorum exploratione per analogiam veriſimiliter definire poteſt, quid cuique eventurum ſit, & quantum ſingulis promittere poſſit. Huc ergo multa eorum, quae antea in deſcriptione morbi dicta ſunt, referri debent, quibus Ego nunc nonnullas adjungam obſervationes, quae in Prognoſi praecipuum mihi momentum habere videntur *.

§. XLI

* Non alienum eſſe puto, nonulla veterum Medicoru loca, quae ad prognoſin Leprae pertinent, hic apponere. *Hippocrates* in libro 2. prædict. ſect. 2. vers. 325. ait

L.

§. XLI. In nonnulis Lepram a levibus principiis ad ſummam atrocitatem intervallo unius anni perveniſſe vidi. Contra ea in aliis, qui propter inveteratum Leprae venenum morti jam proxi-

Leprae verae & impetigines ſunt ex morbis ab atra bile factis; ex his autem facilius ſanantur ea. quae in maxime juvenibus fiunt; & quae recentiſſima ſunt, & in molliſſimis ac carnoſiſſimis corporibus partibusque producuntur. Caeterum in Lib. 1, de morbis ſect. 1. Lepram inter morbos non lethales numerat.

C. *Celſus* cap. 25 p 177. dicit; ubi vetus morbus eſt, digiti in manibus pedibusque ſub tumore conduntur; febricula oritur, quae facile tot malis obrutum hominem conſumit.

Aretaei Cappodocis verba ſunt in cap. 13. lib. 2. de curat. diut. morb. verum enim vero omnia conferre ſimul oportet medicamenta, & victus rationem, & ferramenta, & ignem; haecque ſi novo & orienti affectui adhibueris, ſanationis ſpes affulget, ſin ad ſummum ſuae creationis aſcendat, in viſceribusque ſtabilis ſedeat, quando & in faciem invadit, tum de aegri ſalute ſpes eſt omnis abſciſſa. Idemque ubi de ſignis & cauſſis hujus morbi agit, ſapienter pronuntiat: *Elephantiacorum ſalutem desperatam eſſe; quia Medicus ad morbi debiliſſima initia negligens artem non adhibeat, aegrotantium calamitatis ignarus.*

Aëtius in lib. de cognoſc. & curandis morbis in Lib. 120, ex Lib. Archigenis dicit; Eſt autem Lepra gravis morbus, & prope ex eorum numero, qui incurabiles exiſtunt. Caeterum dicit, affectio ipſa non ſolum ob id gravis eſt, quod indiſſolubilem fere habet ſtructuram & apparatum, ſed quod principia generationis ejus ferme ſunt ignota. Quum enim circa ſuperficiem jam veſtigia apparent, tunc non gignitur ſed perficitur.

Paulus Aëgineta in lib. quarto cap. 1. de prognoſi dicit; morbo jam victo manus admovenda non eſt.

Avicenna in lib. 2. cent. in tract. 2. haec aegritudo, inquit, quum & debilis difficilisque ſit curationis, ergo de curatione non ſit ſpes; incipit imprimis ab extremitatibus & membris lenibus, donec pervenit ad membra principalia, & quaſi *cancer totius corporis* eſt conſideranda.

Conſtantinus Africanus in libro de Elephantia dicit; Ex his ſuper annotatis humoribus corruptis naſcitur infirmitas, quae lepra ſolet nuncupari, cujus morbi inveſtigatio difficilis eſt & labo-

ximi habebantur, mutato vitae genere adeo imminutam ejus ferociam vidi, ut per plures annos nullum incrementum ceperit, ſiveritque homines ſat longam vitam tolerabiliter agere.

§. XLII. Infantibus, quorum parentes morbo hoc laborant, niſi a matre leproſa primis ſtatim menſibus ſeparentur, moriendum eſt. Quod ſi vero ſanis nutricibus traduntur, & in ſalubrem frigidioremque aërem transferuntur, ſaepe ab hoc morbo immunes manent, etiam ſi ejus ſeminium in ſe gerant, quod interdum poſt plures annos, cum eſſent in calidam patriam reverſi, propullulaſſe demum vidi; ut dixeris illud tum demum foecundam terram nactum eſſe.

§. XLIII. Imprimis autem noſſe Medicus debet, quid fieri ſoleat, ſi alii morbi leproſum corpus

laborioſa in ſuo initio; poſtquam vero erit in propatulo, durior eſt hic morbus ad curandum.

Nec poſſim quin juniorum quorundam prognoſtica ſummatim recenſeam.

Ettmullerus igitur agnoſcit Lepram inveteratam incurabilem eſſe.

Andraeas Paraeus de Prognoſi Leprae cap. 2. Lepram haereditariam pene incurabilem eſſe teſtatur.

Dolaeus in ſua Encyclopaedia Chirurgiae rationalis, libro quarto cap. 9. de prognoſi ait; Elephantiaſin incipientem haud difficulter curari, ſed ubi jam altas egerit radices, veſtigiis violentiae ſuae cuti impreſſis, rem multo jam difficiliorem & periculoſiorem eſſe; medicum tamen ſpem omnem curationis nedum abjicere debere ſed quando ad ſummum malignitatis acumen adſcenderit, inſanabilem plane eſſe; pro ut etiam quae haereditaria eſt, quae numquam in totum extirpari poſſit, cum ejus principia primis jam foetus ſtaminibus combinata, arcte nimis partibus adhaereant, unde hos & confirmatos elephantiacos & leproſos ſpem curationis abjicere jubemus

Allen ex Turnero teſtatur ob magnitudinem morbi, plane incurabilem eſſe.

pus invadant. Ergo de variolis primo notandum eſt, eas perinde in leproſo atque in ſano & mundo corpore ſuum curſum abſolvere, neque notabilem fieri mutationem, niſi Lepra ſit provectior. Quod ſi confluunt variolae, aut diarhoea ſuperveniat, certo moriuntur Leproſi. Vidi ſaepe, cum membra ante morbum varioloſum leviter tantum affecta fuiſſent, Lepram brevi confluentium variolarum curriculo adeo exaſperatam, ut digiti ſine difficultate, ſine ullo dolore, ex juncturis ſuis eximi potuerint. Interdum etiam poſt variolas ſuperatas vidi inſignes carnoſarum partium maſſas praecipiti quadam putrefactione a corpore ſeceſſiiſſe, ita ut miſeri carnibus fruſtulatim lapſis tandem perierint. In aliis leproſis poſt ſanatas variolas univerſalem obſervavi herpetem a capite usque ad calces, qui quamquam idoneis remediis primum cedere videretur, brevi tamen reverſus eſt, atque ita ter quaterque repreſſus, jugiterque exasperatus, tandem induxit fatalem dyſenteriam, qua extincti ſunt.

§. XLIV. Nihil autem frequentius eſt connubio leproſi & venerei veneni. Nam homines Lepra affecti tam inter initia quam in progreſſu morbi, ad rem veneream mirabiliter incitantur. Quod cum veteres Graeci jam obſervaverint, leprae dederunt nomen *Satyriaſis*, quo non tantum deformem Satyri faciem atque hircinum foetorem, ſed etiam libidinoſam leproſorum indolem denotare voluerunt. Hoc igitur ſtimulo agitati variam frequentiſſimamque venerem exercent, atque ſic virus leproſum cum aliis communicant, & viciſſim venereo ab aliis hauſto inficiuntur. Dici autem non poteſt, quam difficilis ſit talium

hominum cura. Etenim mercurialia Pharmaca Lepram ſemper vidi exaſperare; quorumuſus quidem dum aliquamdiu continuatur, ut plurimum putridiſſimam producit dyſenteriam, cum intolerabili foetore, quem robuſtiſſimus quisque vix per aliquot minuta ſine animi deliquio ferre poteſt.

Sunt autem inter effecta conjunctorum horum miasmatum imprimis ulcera cancroſa, quae in pudendis oriri ſolent, ad omne genus medicaminum rebellia. In his quoque tentavi Mercurium omnibus modis ſumma cum circumſpectione, ſed ſemper mala inde ſymptomata vidi producta. Omninoque multiplici experimento obſervavi Mercurium ſuperando veneno leproſo prorſus ineptum eſſe, nec tantum nihil boni praeſtare, ſi venereum miasma leprae ſemet junxerit, ſed etiam nocere, ubi contra ſcabiem, herpetem, zonam igneam aliosque morbos cutaneos leproſa corpora affligentes adhibeatur.

§. XLV. Quae quum ita ſint, oportet ſane Medicum in facienda Prognoſi valde circumſpectum & lentum eſſe, neque in promittendo liberalem; praeſertim ſi aegri regulas diaeteticas negligere ſoliti ſint, & aliis etiam morbis, verbi gratia ſcabie, herpete, impetigine, ulceribus venereis, ſimilibusque laborent. Hujusmodi aegros praeſtat non admittere, quam periculum in deſperato caſu facere. Et licet ab aliis morbis immunes ſint leproſi, Prognoſis tamen ſemper incerta eſt, tum propter ferociſſimam mali indolem, tum etiam ob curae diuturnitatem, quae facit, ut errores & vitia diaetae evitari vix poſſint.

§. XLVI. Ante omnia caveat Medicus, ne tempus curae impendendum praeſtituat. Et ſi

enim

enim levia ſunt in externis partibus Leprae ſigna, tamen malum ſemper eſt pertinax, atque ut eradicetur, multum temporis & artis poſtulat. Deſiderant autem aegri vehementer, ut certum curae tempus conſtituatur. Quod ſi Medicus ſat longum ſpatium ſibi ſumit, nolunt ſe ſubmittere, ſed ad Agyrtas & Medicaſtros, qui externis maxime remediis in perniciem aegrorum utuntur, ſemet conferunt. Sin vero Medicus terminum curae conſtituit juſto breviorem, dociles quidem & obſequioſos habet aegrotos in principio, ſed elapſo, quod ſibi ſumpſerat, tempore, eosdem difficiles moroſos & dicto non amplius audientes experitur.

Methodus Medendi.

§. XLVII. Qui morbo alicui ex arte mederi cupit, eum oportet non modo ipſam morbi indolem noſſe, ſed imprimis etiam ad molimina naturae diligenter animum advertere. Eſt enim actuoſa ſemper natura, & quamquam gravi ſub onere preſſa ſubinde langueat, tamen motus quosdam in ſalutem aegri tendentes ciet. Hos autem motus adjuvare, atque ſi forte nimii ſint, ad aequum temperare; ſin contra juſto ſint debiliores, eosdem incitare Medici officium eſt. Enim vero fateor morbi, de quo nunc agimus, tantam eſſe vim & tam ſubdolam ferociam, ut naturae facultates medicatrices ut plurimum ſuperet. Sed tamen natura ei ſeſe aſſidue opponit, & venenum ab interioribus corporis in ſummam cutem expellere conatur; quod quidem excretionis criticae opus ſi penitus perficere valet, fieri poſſe

videtur, ut ſine artis auxilio hoſtem vincat; idque aliquando, licet rariſſime, fieri, credo. Haec certe ſola eſt via, qua natura ad debellandum hunc morbum utitur, & quamvis plerumque fruſtra ſit, indicat tamen Medico, quem ad modum ſe gerere debeat. Nimirum rationalis curae praecipua momenta ſunt; primo, ut perſpiratio ſanctoriana, quae in leproſo corpore tantum non penitus ſufflaminata eſt, inſtauretur; deinde, ut virus ſufficiente bonorum ſuccorum copia dilutum per reſeratos cutis poros ſenſim expellatur; porro, ut interea temporis, quod ſat longum eſt, ſedulo caveatur, ne particulae acres ac putridae corpus ingrediantur vel in eo colligantur; denique, ut totus corporis habitus, poſtquam rite purgatus eſt, firmitudinnem & robur quoddam nanciſcatur *.

§. XLVIII.

* Non abs re erit, praecipua quae de cura Leprae ab antiquis Medicis tradita ſunt, hoc loco adducere; atque nonnulla e recentioribus deſumta ſubjungere.

Hippocratis ſententia de curatione occurrit in Libro de Humidorum uſu Num. 8. ubi dicit: Leprae acetum ad ſolem calidum affuſum prodeſt. Idem in Libro de morbis Popularibus ſect. quinta, vers. 38. Ad Vitiliginem ait & Lepram, Calcem in Aqua exhibeto, ut ne exulceres ſecundariam, ſi non diſcedant.

Celſi methodus in Capite 25. pag. 177. propoſita huc redit: Protinus ergo inter initia ſanguis per biduum mitti debet, aut nigro Veratro venter ſolvi. Adhibenda triduum, quanta ſuſtineri poteſt, inedia eſt: paulum deinde vires reficiendae & ducenda Alvus: poſt haec ubi corpus levatum eſt, utendum exercitatione, praecipue curſu: ſudor primum labore ipſius corporis, deinde etiam ſiccis ſudationibus evocandus; frictio adhibenda: moderandumque inter haec, ut vires conſerventur. Balneum rarum eſſe debet; Cibus ſine pinguibus, ſine glutinoſis, ſine inflantibus & alia.

Aretaeus Cap. 13. de Curatione Elephantiaſis in lib. 2. de curat. diut. morb. haec tradit: omnia conferre ſimul oportet,

§. XLVIII. Prima igitur Medici cura ſit, ut animum aegri praeparet & obfirmet ad ſatis longam patientiam, inſtruatque praeceptis diaeteticis. Quo circa bonum eſt ut difficultatem curationis

tet, medicamenta & victus rationem & ferramenta & ignem —— venas in cubito ambas incidito; incidito & venas in malleolis eodem die —— poſtea medicinam ſacram non ſemel propinato —— omnia ſaepius iteranda ſunt —— Eſto & alia medicamentoſa in cibis purgatio —— Lac etiam promiſcuum atque indiſcretum ſed largius ad Alvum molliendam detur. Verum quintam Aquae partem, quo Lac totum dilabatur atque deſcendat, adjicito At Jejunos primo ad vomitum celerius ducito, deinde a cibis iterum, poſtea aſſumptis Raphanis. Frequenter autem atque aſſidue omnia fiant. Veratrum quolibet tempore, ſed potius Vere atque alternis diebus exhibeto: atque idem in proximum annum repetatur. —— Caeterum ſi Morbus invaluerit potabilia Medicamenta, quotquot quis cognoverit, potanda praecipiat. Multa enim ac varia adhibere Medicamenta, eſt operae pretium. Horum deinde varia cum memoraſſet, ſic pergit: Quin etiam Viperarum reptilium ferarum carnes & ipſae in paſtillos conformatae bibuntur. Oportet autem & caput & caudam ad quatuor digitorum ſpatium praecidere, reliquum usque eo elixare, donec ſeparentur. Carnes vero in paſtillos redactas in umbra frigefacere, quemadmodum & ſquilla, exhibeantur. Ipſae quoque viperae in coena obſonio dentur quas conquiri & condiri, perinde ac piſces opus eſt. Atſi medicaminis illius varii ex viperis compoſiti facultas adſit, id pro omnibus, quandoquidem omnia ſimul continent, bibendum eſt. Denique ad externa remedia tranſiens cenſet utilem ſaponem in balneo, item hordei, foeni graeci cremoris decoctum, item ex Oleis roſaceum aut lentiſcinum: dicit enim aſſiduas lotiones ad corporis madefactionem, & ad noxiarum humiditatum expulſione mmire proficere ——. Tandem poſtulat eſca ut ſit munda, boni ſucci creatrix, concoctu facilis, & victus ratio prorſus recte inſtituta ſit, in ſomno & vigilia, in ambulationibus & locis deligendis. Lit. d. p 135. Exercitationes adhibeantur, curſus, converſiones corporis, perae aut ſacculi jactus. Omnia haec citra laſſitudinem apte & congruenter intendantur. pag. 136. Lit. b. Inter alia veratrum album omnium purgantium efficaciſſimum eſſe, ad hunc morbum de-

nis minime diſſimulet, & ſerio moneat de malis ſequelis, quae errores in diaeta commiſſos excipere ſolent, omnemque ſanationis ſpem interdum auferunt. Quae ſi rite facit Medicus, non modo

do

debellandum judicat, & ejus utilitatem cum ſummis landibus extollit accommendat.

Galenus multa habet de cura Leprae, quorum paercipua ſeligam. V. g. in lib. 6. com. in *Hippocratis* Aphoris pag. 476. lib. b. Elephantem inchoantem primum ſcribit per venae ſectionem & purgationem ſe ſanaſſe. Idem latius exponit quomodo lepra curetur intra *Iſaci* 59. Cap. 5. de compoſitione Medicamentorum ſecundum loc. 5. pag. 160. lit. h. Ubi praeter alia occurrunt quinque Leproſorum curatorum hiſtoriae, quarum unam, quae valde mirabilis eſt, hic apponam. Verba *Galeni* ſunt: Erat apud nos in Aſia in pago quodam Elephantiaſi vir laborans, qui primo quidem reliquis convivebat ac cum familiaribus verſabatur: ubi vero nonnulli ex conſuetudine contagio maculari coeperunt, ipſeque jam foetore & terribili ſpecie deteſtandus eſſet, in edito loco prope pagum juxta aquae rivulum pagani tebernaculum aegro habitandum ſtruxere, cui deinceps diarium alimentum ſubminiſtrarent. Proxima aeſtate circa Canis ortum colonis vicinam metentibus ſegetem, miniſter odorati vini lagenam, quam attulerat, propter agri marginem dimittens abiit. Coloni labore functi, cum ad pocula acceſſiſſent, ac quidam eorum adoleſcens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera ſimul collapſa bibituros non minus abominatione quam metu conſternavit: ac ipſi quidem aquam potantes, vinum aegrotanti attulerunt, humane ſe acturos exiſtimantes, ſi tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni hauſtu plane futuram arbitrabantur: at ille novo quodam prorſusque admirando eventu ab hoc ipſo potu ſanatus eſt. Excidit nova cutis tota dura & veluti lapidoſa, non ſecus acſi cancris locuſtisve aut caeteris hujusmodi cruſtaceis animalibus teſtam, qua conteguntur, abſcideris. Similes narratiunculas habet *Aretaeus* in lib. 2. de ſign. & cauſ. diut. morb. cap. 13. Et ſapiens ſubjungit: *Ita habet fabula non admodum quidem vera, neque tamen fidem valde excedens. Malum enim malo pulſum eſſe probabile eſt.*

Caelii Aureliani ſententia de cura Leprae prope eadem

Cap.

do aegris ſuis bene conſulit, ſed etiam famae ſuae proſpicit. Atque hanc ſui officii partem, ut accuratius peragere poſſit, neceſſe eſt diligenter inquirat in vitam ante actam & regimen, cui aeger adſuetus fuit.

§. XLIX.

Cap. I. de Elephantiaſi p. 94. eſt, quam retulimus in Notis praecedentibus.

Aëtius de Cura Elephantiaſis ait; poſt ſanguinis autem detractionem paucis diebus interpoſitis Alvus inferne ſubducatur. Et primum quidem Colocynthidis pulte utendum eſt, ex qua catapotia XVIII. Nucum ponticarum magnitudine exhibeantur; ſequenti deinde die 12 catapotia praebeantur. Si vero accipere recuſarit, per hieram noſtram purgato. Prae aliis Lac varii generis promiſcue aut ejus ſerum cum albo veratro aut ſcamonio ad ſanationem commendat. Cap. 122. pag. 416. Narrat de Caſtratis, quod nunquam Elephantiaſi laborent, nec tam facile foeminas; contraria vero exempla de utroque hominum genere ego multa adducere poſſum. Porro pag. 417. de cura ſic continuat; nam & per ſeipſum, unum quodque eorum potatum utiliſſimum eſſe exiſtima. Deſcribit etiam Elephantiaſis Curam Indorum, qui mali materiem aſſidue perſedem eluere ideoque Urinae Aſininae infuſionem heminae menſura calefactae dare conſueverunt. Crocodillum item terreſtrem accipiunt, ejusque extremas partes amputant, ac interiora projectant, deinde fermento obvolutum reponunt, poſt ablato fermento, & ſcabritie ejus deraſa, carnis ipſis drachmam unam quotidie praebent, & magnum ſane teſtimonium de hoc Remedio dant. Aſellis cum hydromelle potatis magnam vim ipſe adſcribit. De cura Viperarum aſſenſus eſt *Areteo Cappadoci* Qui plura ſcire cupit, ejus Libros perquirat.

Vix alia habet *Paulus Aegineta*, qui ipſe fatetur, quod ſibi ſententia ſit plane eadem cum *Cappadoce* & *Aëtio*. Adducam ſolummodo, quod Carni viperarum in cura Leprae maximam laudem attribuat, etiam Scyllae radicem cum illis commeſtam proficuam eſſe contendnes.

Avicenna Lib. 4. § 3. Tract. 2 primo latere dextro circa initium comprobat Carnem viperarum & varia genera Medicamentorum in Cura Leprae; quod perſcrutatu dignum eſt.

Conſtantinus Africanus cap. 47 pag. 187. de Remediis circa curam Leprae agens maxime in uſum vocat Purgantia & Aromata, carnemque Viperarum, cujus uſum ita deſcribit: Capiantur tres

§. XLIX. Victus autem ratio talis ſit, ut aeger per tres continuos menſes ab omnibus carnium & piſcium generibus abſtineat, & nihil praeter panem & olera atque ex bonis carnibus parata juſcula, in cibum aſſumat. Butyrum, caſeus & lacticinia parce concedenda; & a lacte quidem in principio curae, quamdiu ſcilicet alvus obſtructa eſt, omnino abſtinere praeſtat; poſtquam vero ad naturalem modum rediit, concedi poteſt.

§. L. Ipſam curam ſemper a laxantibus inchoavi. Quem in finem primo emollientibus clyſmatibus atque eccoproticis remediis uſus ſum Quae ſi indicationi non ſatisfaciant, pedetentim. ad

tres nigri ſerpentes, capitibus & caudis ad menſuram quatuor digitorum abjectis, media eorum in ollam novam immittantur, poſtea addantur ſapo albus & oleum, & in mortario tamdiu agitentur, donec ſpiſſentur ut mel. Similia plura etiam refert eodem libro.

Ample quoque deſcribitur Cura Leprae ab *Iſaco* Lib 4. med. praxis Fol. 63. nihil ferre diſcrepans.

Andreas Paraeus credidit, nullam medelam ſupereſſe in Lepra inveterata praeter Carnem viperinam quotidie commeſtam; videatur de Cura ejus pag. 585. Cap. 13.

Dolaeus in ſua Encyclopaedia Chirurgiae rationalis aſſeverat Curam Leprae inſtituendam ut in Scabie ſed paulo fortiorem, prae aliis virtutem Viperarum extollit pag. 1207. & ſequentibus.

Inter RR. conferri prae caeteris meretur *Coldevillas* Tract. ſuo Chirurgiae Cap. 2. pag. 77. & ſequentibus.

Recentiorum Medicorum permulti praecipuam in curanda Lepra virtutem tribuunt *Mercurio Vivo*, ejusque praeparatis. Sed quid de hujus medicaminis efficacia ſtatuendum ſit, ſatis ſuperque in ipſa diſſertatione dixi.

Unum hic addo: *Curam Viperinam*, a veteribus laudatam, minime ſpernendam eſſe: quin potius aliquid ſpecifici habere videri; id quod pluribus exemplis, niſi chartae parcerem, confirmari poſſet.

ad fortiora pharmaca procedendum eſt. Semper autem ſollicite a mercurialibus abſtinendum; quae quippe in corporibus leproſis nunquam non violentos motus, & moleſtiſſimos ſpasmos, nec raro periculoſam Hypercatharſin producunt. Quoties autem neceſſitas eſt fortiorum purgantium, ſi quae ſimul indicia plethorae adſint, venam prius ſecari convenit, largamque ſanguinis copiam mitti, ne vehementia motuum inteſtinis inducendorum abundantem humorum maſſam nimis exagitet. Poſtquam vero purgantium uſu inteſtinorum pigrities ſuperata eſt, ad leniora redire convenit, ideoque tunc quotidie unum vel duo clysmata injici, & matutinis horis drachmam unam ſaponis veneti cum Rhei pauxillo, forma pilularum, dari expedit: idque aſſidue faciendum eſt, usque dum alvus ad naturalem tenorem revertitur.

§. LI. Jamque ad ea veniendum eſt, quae medicationi praecipuae conveniunt, ut ſcilicet cuticulare organum, & quae per illud fieri debet, ſanctoriana perſpiratio pedetentim in integrum reſtituantur. Huc imprimis faciunt *balnea tepida*; quorum tamen in uſu opus eſt prudentia; nam ſi morbus altas jam egit radices, & ad ſummum fere pervenit, aegri in principio ea non ferunt, ſed magnas inde anxietates & cordis palpitationes percipiunt, interdum etiam ſpasmos & convulſiones, quin animi deliquia patiuntur. Ergo ut ſenſim adſueſcant, bis tantum in ſeptimana balneum ingrediantur, nec niſi per decem aut quindecim horae minuta, in eo maneant. Sic paulatim ferre diſcunt; quo facto e re eſt, ut ſingulis diebus bis eo utantur, ſcilicet ma-

mane de lecto ſurgentes, tum veſpere, antequam cubitum eunt. Balneis autem convenit herbas quasdam e genere emollientium, leniterque detergentium, addi; velut herbam malvae, altheae, violarum, meliloti, flores ſambuci, chamaemeli, item folia & bulbos liliorum alborum: furfures tritici aut ſecalis & ſimilia. Neceſſe autem eſt, quoties balneo exeunt, ſtatim ſe in lectum conferant, atque per horae ſpatium ſudori leniter evocando operam dent,

§. LII. Magnum etiam ad inſtaurandam perſpirationem momentum eſt in *corporis motu.* Quare aegri jugiter monendi ſunt, ut aſſidue corpus exerceant, eoque magis, quo major eſt languor & averſatio motus animalis. Sic enim non tantum pori cuticulares ſenſim magis magisque aperiuntur, ſed praecavetur etiam, ne ſevum, quo articuli inungi ſolent, leproſo veneno incraſſatum prorſus coaguletur. Atque hoc nomine facilius eſt, ſervos curare quam liberos. Quum enim omnes hoc morbo affecti torpeant, & a labore atque exercitiis abhorreant, valet omnino de hac lue, quod de Hydrope *Celſus* alicubi dixit: *promptius illis ſuccurri, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt.*

§. LIII. Venio nunc ad praecipuum artis inſtrumentum, cui in ſanando hoc morbo plurimum confido, ſcilicet ad *potum.* Neceſſarium enim eſſe exiſtimo, ut infecti humores largiſſima fluidi diſſolventis atque detergentis copia diluantur, atque ad excretionem praeparentur. Quem in finem primo leniora & magis emollientia decocta exhibere ſolitus ſum; deinde ad fortiora & magis ſudorifica tranſire. Inter leniora numero decoc-

coctum hordei, decoctum avenaceum, imprimisque infuſa Theiformia ex herbis reſolventibus & abſtergentibus, v. g., herba agrimoniae, hederae terreſtris, fumariae, abrotani, veronicae &c. quibus interdum emollientia & laxantia lenibus carminativis mixta addi convenit, praeſertim ſi alvus adhuc adſtricta eſt; quo imprimis faciunt malva, parietaria & caeterae emollientes herbae; tum folia ſennae & Rha barbarum cum pauxillo aniſi ſtellati. Horum uſus per ſex ſeptimanas continuus eſſe debet, ea quidem menſura, ut aeger dietim octo circiter decocti libras bibat. Quae ſi recte fiunt, obſervamus interea naturales corporis excretiones per alvum, renes & cutim paulatim inſtaurari; & in urinis quidem quotidie copioſum videmus ſedimentum rubro plerumque colore, interdum nigro tinctum.

§. LIV. His ergo rite & ordine factis expedit fortiora reſolventia & ſudorifera propinare; inter quae eminent radix ſaponariae, ſarſaparillae, chinae, contrajervae, ſerpentariae virginianae, pimpinellae, Rhapontici, Zedoariae &c. item lignum ſaſſafras, lignum juniperinum; pariterque folia ſcolopendriae, herba Cardui benedicti, pareirae pravae, ſimilesque. Quae quidem forma decoctorum rectiſſime dantur. Et quo majore copia haec bibuntur, eo citius & plenius cura perficitur. Menſuram & terminum definit nauſea. Atque dum haec fiunt, regulae diaeteticae ante praeſcriptae religioſiſſime obſerventur, neceſſe eſt.

§ LV. Interea tamen imbecillitati corporis aliquid dandum eſt. Sunt enim homines, qui fortiora illa quae modo memoravi, omnino ferre nequeunt, ſaltem nonniſi parva copia ferunt. His optime ſuccurritur, ſi nutrientia detergentibus ac reſolventibus miſceantur. Igitur decocta ex

hordeo, avena, fagopyro, milio, manna graminea, oryza, cum uvis paſſis tam majoribus quam minoribus facta, eis affatim danda ſunt. Concedenda quoque juſcula, ſerum lactis dulce, ipſum lac, ſubinde etiam ova. Quinimo unus & alter vini hauſtus per diem recte datur; praeſertim ſi ei adſueti fuerint. Inter vina autem convenientisſimum eſſe vetuſtum *Rhenanum* arbitror. Ab omnibus, quae manifeſtum acidum continent, nec non a ſpirituoſis omnino abſtinendum eſt. Acida enim in leproſis corporibus febres ſolent producere intermittentes, tum tertianas, tum quartanas, interdum etiam lentas curatu perdifficiles; ſpirituoſa vero febres ardentes ſaepe accendunt praeſertim in calidioribus regionibus: quae ſi incidant, cura Leprae interrumpitur & in longum protrahitur. Quod ſi tamen aegrorum debilitas exigat roborantia, melius eſt miſſis ſpirituoſis illa cardiaca & nervina exhibere, quae ſine magno ſtimulo & calore corpus excitant firmantque, velut conſervam florum cordialium, extracta caſcarillae, corticis peruviani, abſynthii, menthae, meliſſae, item liquorem anodynaum, aut balſamum vitae *Hofmanni*, elixir viſcerale aquoſum, confectionem alkermes, pariterque pulverem bezoardicum Wedelii, Comitiſſae Kent, cephalicum Michaëlis, antisoasmodicum rubrum, quibus etiam Caſtoreum & ſubinde aliquid Camphorae addi poteſt.

§. LVI. His dum aeger utitur, ſollicite ab aura frigida & vento ſibi caveat neceſſe eſt. Facile enim fit, ut ſudores critici ſuſcepto frigore repellantur, & verſus interiora corporis lati ingentem diarrhoeam producant. Haec autem tametſi periculoſa non ſit, tamen vehementer terret, & revera corpus magis labefactat, morbique retardat

dat ſanationem, imo niſi prudenter tractetur, pejora etiam ſymptomata poſt ſe trahit. Vidi certe ab adſtringentium uſu repreſſae diarrhoeae ſucceſſiſſe convulſiones & epilepticos inſultus. Itaque tum ab adſtringentibus, tum a laxantibus, abſtinendum eſt. Aeger autem ſtatim lecto committendus, jubendusque ut magnam infuſi Theiformis copiam cum granis aliquot Theriacae caeleſtis hauriat. Sic enim optime diarrhoea ſiſtitur & ſudores revocantur. Quo facto ad uſum priorum decoctorum caeterorumque, quae antea praecepimus, redire debet.

§. LVII. Neque alienum erit notaſſe, quod frigus in hac curae periodo imprudenter corpori admiſſum aliquando Tetani ſpeciem loco Diarrhoeae producat; cui ſymptomati ita occurrendum eſt, ut aegro ad lectum relegato ſtatim Opiati cujusdam liberalis hauſtus propinetur; idque ſi opus fuerit, etiam repetatur; unaque decoctum aliquod leniter aromaticum, atque reſtituendis ſudoribus idoneum larga manu per vices exhibeatur; ita terrificum hoc ſymptoma brevi ſuperatum vidi.

§. LVIII. Remediis, quae hactenus expoſui, per trimeſtre circiter ſpatium adhibitis, convenit venam ſecari, & aliquid ſanguinis pro ratione virium educi, eo praeſertim conſilio, ut de praeſenti humorum conditione accuratius judicium fieri queat; obſervavi autem ſaepiſſime, ſanguinem in hac periodo miſſum poſt brevem ſtatum contegi cruſta viſcida, tenacem gelatinam referente coloris viridis, ſimulque in inſulam & ſerum ſecedere, quod in principio curae non facit. Serum autem quamvis adhuc viſcidulum & viride ſoleat eſſe, tamen eatenus bene ſperare jubet, quatenus ſpontaneo receſſu declarat, par-

tes ſanguinis jam magis eſſe diſcretas, quam in leproſo corpore eſſe ſolent. Licet igitur externa ſanguinis ſpecies nondum talis ſit, qualis eſſe debeat, notat tamen inchoatam eſſe, quam expectamus, reſolutionem. Haec autem ut promoveatur perficiaturque, e re eſſe arbitror, ut decoctis adjungatur uſus extractorum ex herbis amaris & reſolventibus factorum: velut extractum fumariae, Cardui benedicti, Centaurii minoris, Pimpinellae, Abſinthii, Ari, Nicotianae, aut quae ex his vario modo & proportione inter ſe miſtis conflantur. Neque erit incongruum, ſi quae neceſſitas ventris incitandi adſit, modo dictis addere extractum Rhei, vel Diagridii ſulphurati, vel Aloës pauxillum, aut aliquid ſalis cujusdam digeſtivi, verbi cauſa: Arcani tartari, Salis febrifugi Silvii, Tartari vitriolati &c. In his tamen ſemper opus eſt prudentia, nec niſi parce & raro exhiberi debent; metus enim eſt, ne incaute data alvum fortius, quam par eſt, moveant; vel etiam, quod deterius eſt, vias urinarias ſtimulando Satyriaſin vel Priapismum inducant, quae quidem nociva cupiditas, quo eſt leproſis familiarior, eo majore cura praeverti debet; atque ſine mora, ſi forte Ægrum inceſſerit, nitroſis, anodynis, camphoratis, & emulſis refrigerantibus reprimenda eſt. Venerem enim in hoc curae ſtadio imprimis vitari oportet.

§. LIX. Numquid etiam externa Remedia valent?

Equidem ſi foetida & putrida ulcera in corpore leproſo adſint, aut morbus jam eo increverit, ut extremi corporis articuli vacillare & ſolvi incipiant, utique neceſſe eſt, ut extrinſecus idonea quaedam remedia applicentur; quem in finem optimas eſſe puto tincturas Aloës, Myrhae

&

& Succini ſine ſale Alcalino paratas, quae quidem linteo carpto exceptae, bis de die applicari debent, ut plagae leproſae contra aëris injurias defendantur, ſimulque antiſeptico fotu ab ulteriore corruptione praeſerventur. Ceterum omnia oleoſa & pinguia ſedulo evitari debent, imprimisque unguenta mercurialia: Mercurium enim quovis modo praeparatum numquam impune fert leproſa cutis, quamdiu Miasma in interioribus corporis adeſt. Poſtquam vero maſſa humorum idoneis medicaminibus repurgata eſt, tunc utique ad reſolvendos cutis callos, emolliendumque corporis habitum, lenia quaedam unguenta debito modo & tempore illita proſunt, velut unguentum enulatum ſimplex, unguentum de Althaea, de Styrace & ſimilia.

§. LX. Poſtquam ea, quae expoſui, per trimeſtre ſpatium diligenter facta ſunt, ſi forte obſervemus, aegros non poſſe ſtrictiſſimam, quam praecepi, diaetam diutius ferre, licebit aliquantum remittere, atque nonnihil ſolidioris materiae in cibum eis concedere. Caeterum oportet in uſu eorum, quae commendavimus, tam pharmaceuticorum quam diaeteticorum pertinaciter perſeverare, uſque dum certa ſanationis criteria appareant. Scilicet ſi cuncta rite obſervata fuerint, ſexto vel ſeptimo ab inchoata curatione menſe, incipiunt cruſtae & calli, quibus obſeſſum eſt corpus, paulatim emolliri & diſſolvi, tandemque prorſus ſeparati ſponte cadunt, adeo ut univerſus panniculus adipoſus aliquando de muſculoſis partibus abſcedere & velut detrahi videatur. Quod cum in univerſa corporis ſuperficie fieri ſolet, tum praecipue in pedibus notabile eſt, a quibus integram interdum cutem eo modo ſeparatam vidi, ut aegrum dixeris podothecas depoſuiſſe.

ſuiſſe. Depravata autem & calloſa poſtquam ſic defluxit pellis, nova apparet cutis, ſed adeo tenera, ut recens nati infantis carnis mollitiem ſuperet, magnamque idcirco difficultatem in motu pariat. Tanta enim eſt ſenſus ſubtilitas, ut leviſſimus attritus dolorem excitet, & quanquam ab omni motu & frictione ſibi caveant, tamen per aliquot dies pruritum quendam in recenti cute percipiunt, qui quidem per ſe niſi externa irritatio accedat, injucundus non eſt.

§. LXI. Atque haec phaenomena, ubi in externo corporis habitu obſervantur, tum utique certi reddimur curam proſpere & feliciter ceſſiſſe. Neque tamen credere debemus, eam perfectam abſolutamque eſſe, ſed omnino neceſſe eſt, ut per aliquot menſes in uſu ſimilium medicaminum perſiſtamus. Taedet autem plerumque aegros, devoratis tot pilulis potisque tot decoctis diutius perſeverare, ideoque ſimul ac vident, cutem corporis renovatam eſſe & quaſi redintegratam, tum ſtatim negligentes fiunt, & diſciplinae Medici ſe ſubducunt. Verum tamen ſerio monendi ſunt, ne hoc faciant. Nam ſi cura ocyus & praemature interrumpitur, fieri poteſt, ut malum poſt aliquot annos ex relictis quaſi radiculis quibusdam repulluleт. Hujus ergo infortunii culpa ne in Medicum conjiciatur, non debet aegros ſuos prius dimittere, quam per integrum annum detergentibus iſtis & mundificantibus remediis uſi fuerint. Immo hortari eos, dum dimittit, debet, ut per omnem vitam bonae diaetae ſtudeant, & corpus ut par eſt, quotidie exerceant, atque ſic ſecretionum & excretionum tenorem recte tueantur.

§. LXII. Sub finem curationis neceſſe eſt, ut corpori per morbum & medelam plurimum debi-

debilitato ſuccurramus. Solet enim ſudoribus fere diffluere. Convenit igitur balnei tepidi uſum intermittere, & ea omnia facere, quae vaſa nimium laxata confirmare valent. Quocirca temperamentorum ratio habenda eſt; in aliis enim humida, in aliis ſicca via praeſtat. Igitur vel ſpirituoſis quibusdam aqua temperatis, verbi gratia ſpiritu Vini vel Sacchari, univerſum corpus aliquoties de die abluendum eſt, vel fumo ex herbis aut gummatibus adſtringentibus imbuendum; qualia ſunt Maſtix, Olibanum, Gummi Elemi, Benzoë, item flores Lavendulae, ſpicae &c. herba Menthae, Meliſſae ſimiliaque. Horum frequenti uſu externa corporis ſuperficies paulatim nitorem ſuum & firmitudinem recuperat. Atque ſic tandem, Deo adjuvante, leproſum corpus in ſanitatem priſtinam reſtituitur, quam tum demum adeſſe pronunciabimus, quando omnes nodi & tubercula reſoluta ſunt, omnesque maculae evanuerunt, ſentiendi etiam facultas in plagis, quae ſenſu antea carebant, rediit, ſanguis denique, vena ductus, neque cuticulam in cruore, neque viſciditatem in ſero amplius monſtrat, ſed quiete & mora in bene coloratam inſulam & perſpicuam lympham, uti ſecundum naturam ſolet, debita menſura ſecedit.

§. LXIII. Supereſt ut ea, quae facienda ſunt, ſi forte allii morbi Leprae adjungantur, breviter exponamus Igitur ubi ulcera venerea in corpore leproſo obſervantur, Decoctis antea deſcriptis oportet admiſceri ligna, quae vulgo antivenerea vocantur. Prodeſt etiam Antimonium crudum in ſacculo incluſum, atque cum caeteris ſpecibus decoctum. A mercurialibus Pharmacis ſemper ſollicite abſtinendum eſt, ut ut urgentia ſint luis venereae ſymptomata. Quod ſi corpus

callis & tophis venereis obſeſſum ſit, eos fomentis cataplasmatibusque emolliri convenit; atque ſi his non cedant, ſcarificandi ſunt vel cultro prorſus auferendi. Si forte oſſa palati, oſſa naſi vel alia, jam ſunt corrupta & carioſa, item ſi uvula, glandulae parotides & aliae internae oris partes affectae ſunt, nihil aliud agi debet, quam eas collutionibus abſtergentibus leniterque exſiccantibus, nec non injectionibus frequenter abluere, intereaque in uſu Decoctorum aſſidue pergere. Et quanquam haec Methodus longe plus temporis & laboris exigat, quam illa, quae Mercurium aſſumit, tamen ab experientia didici, luem veneream & ulcera inde producta hoc modo prius ſemper ſanata fuiſſe, quam Elephantiae cura abſoluta erat.

§ LXIV. Incidunt interdum, dum Leprae curandae operam damus, inflammatorii morbi & febres putridae. Quod ſi fiat, curam Leprae interrumpi oportet, & Antiphlogiſtica aut Antiſeptica adminiſtrari, usque dum ſoluta ſit Inflammatio, & putridum vel correctum vel expulſum ſit. Cavendum autem ſemper eſt a fortioribus acidis, quae quippe leproſa Corpora nunquam non male afficiunt. Quod ſi putridae febres ejus generis ſint, quae malignae appellantur, cunctandum non eſt, ſed ſtatim fortiora Antiſeptica, inprimisque Peruvianus Cortex ejusque Extractum cum magna diluentis potus copia propinari debent; ne, quod ſaepe evenit, praecipiti curſu diligentiam noſtram praevertant, & ſpecie levis periculi fallentes occaſionem ſuccurrendi aegris praeripiant. Eſt denique generalis Lex & Regula, ut omnes motus febriles, qui vehementia ſua terrent, omnesque morbi, qui aliquid diſcriminis afferunt, a Medi-

dico in cura Leprae occupato ſollicite conſiderentur, & relicta ad tempus Lepra, quaſi non adeſſet, ſecundum ſuam ſinguli naturam prudenter tractentur, ne dum longo nec facile interficienti malo mederi ſtudet, ab incidente praecipiti morbo hominem opprimi patiatur.

De Arcana medendi Methodo, quam Liberta quaedam Surinamenſis adhibet.

Lepra in principio levis eſt morbus; hinc plerumque negligitur. Poſtquam vero confirmata eſt Lues & univerſum corpus infecit, ejusque externum habitum deturpavit, tunc Ægri de recuperanda ſalute deſperant, ideoque a cura fere abhorrent, immo niſi divites ſint, ab aliis hominibus & ab ipſis etiam amicis ſuis deſeruntur. Servi, in quos Lepra maxime graſſatur, laboribus adſtringi ſolent, quamdiu vires ſuppetunt; ubi tandem morbus praevalet, ſorti ſuae miſeri relinquuntur. Malunt etenim multi Domini inutiles hos ſervos fame aut voluntaria morte extingui quam ſumtus in eorum curationem impendendos facere. Hi quoque aegri, qui in re lauta ſunt, quanquam ſumptus facere non detrectent, nolunt tamen diuturnae curationi ſe ſubmittere. His de cauſis pauci ſanantur Leproſi.

Mirum igitur non eſt, Æthiopes, qui hac Lue infeſtantur, a Dominis ſuis relictos, ubicunque poſſunt, opem quaerere, ideoque ad aequales ſuos atque ad Libertos, qui Medicinam faciunt, frequenter ſe conferre. Eſt ſcilicet unicuique liberum in illis Coloniis, de quibus nunc ſermo eſt, ut alias Artes, ſic Medicinam exercere. Qua licentia cum multi promiſcue utantur, nullibi fe-

re terrarum plures ſunt nominetenus Medici. Etenim in ſingulis ferme villis & plantariis inveniuntur Æthiopes, ſive Servi, ſive Liberti, qui hoc ſibi nomen vindicant. Hos inter Medicaſtros poſſumus primitivum, ut ſic dicam, medicinae ſtatum contemplari. Explorant enim omne genus herbas, & per experimenta temere inſtituta diſcunt paulatim corporum naturalium tam ſalutiferas quam noxias vires; quas deinde ſuos in uſus nec raro in perniciem Dominorum ſuorum convertunt. Optandum utique eſſet, ut Europaei cognoſcendis horum hominum tentaminibus obſervationibusque operam darent. Sic ſane ſpes eſt fore, ut ſibi ſuisque melius proſpicere poſſent. Nam dubium non eſt, quin idonea depellendis multis & rebellibus morbis remedia a coecis illis tentatoribus interdum inveniantur; ſed cum ſoleans ſtudioſe celari, ſimul cum inventoribus pereunt. Celant enim Arcana ſua Liberti, ne lucrum, quod ex iis faciunt, perdant. Servi vero ſua occultant, ne venefici habeantur; ſiquidem in his coloniis opinio invaluit, herbarum ſtudioſos in peſtiferis pariter atque in ſalutaribus rebus operam collocare. Qui igitur genuinas horum hominum obſervationes cognoſcere deſiderat, is aliter plane, quam vulgo fit, cum illis agere debet. Non lubet haec latius exponere, aut in cauſas, propter quas res utiliſſima negligitur, nunc inquirere; ſed uno tantum exemplo oſtendam, quantum ſaepe barbari homines, rudiſſima Empiria ducti, valeant!

Contigit mihi aliquando praeter expectationem in obſcuro Urbis angulo videre viginti & plures Leproſos, quibus Afra quaedam Foemina, Liberta, medebatur. Novitas rei movebat me, ut domum ingreſſus, quid ageret, curioſius inqui-

quirerem. Mirabar & numerum aegrorum, quos unica curabat foemina, & imprimis ipſam medendi methodum, quam ut mihi patefaceret, diu fruſtra laboravi. Victa tandem aeris vi, aperuit mihi, quae habet Arcana. Quoniam autem eo ipſo tempore profectionem meditabar & ad iter me jam parabam, non potui, quae ab ea didiceram propriis periculis confirmare. Interim operae pretium me facturum eſſe poto, ſi Methodum, quam multis in aegris ab ea obſervatam vidi, breviter expoſuero.

Principio igitur omnibus promiſcue aegris Medicamentum propinat fortiter purgans e Gumni Guttae Gamba paratum; idemque bis per ſeptimanam repetit. Deinde cum corpus aliquoties ſtrenue purgatum eſt, decoctum quoddam quotidie potandum exhibet. Parat autem hoc decoctum e ligno & radice fruticis cujusdam, quem *Tondin* appellat; nomine apud ſcriptores Hiſtoriae Naturalis, qeantum quidem ſcio, non occurrente. Folia ejus ſunt Ulmo perſimilia. Lignum & Radix magnam tenacitatem habent. Cortex extus niger eſt, intus ex rubro albicat. Creſcit paſſim in paludibus & uliginoſis locis, quae ſunt circa urbem Paramaribo, in Colonia Surinamenſi ſitam. Odor ligni & radicis reſinoſus eſt; ſapor amarus ſimul & adſtringens. Hujus igitur Ligni & Radicis aliquot ſumit libras, atque in ahenum ferrèum cum magna aquae copia immittit. Poſtea aheno rite clauſo per tres circiter horas percoqui ſinit. Hujus decocti libram unam ſingulis aegris ter de die exhibet calidam, mane ſcilicet ante jentaculum, dein circa meridiem, & denique ſub veſperam. Interea jubet aegros corpus movere, & vel ambulando vel operi cuidam incumbendo, ſudorem evocare. Quo facto

to-

totum corpus abluit calido decocto e foliis ejusdem fruticis confécto, mox ſtragulis obvolvit, & per horae circiter ſpatium ſudare cogit. Atque hanc viam & ordinem per aliquot Septimanas religioſe perſequitur. Poſtea adjungit uſum Linimenti cujusdam, quod ſequenti modo praeparare ſolet. In Tractu Surinamenſi frequentiſſima eſt Cuſcutae Species, quae multas arbores & praecipue Aurantias, Citros & Limones mirum in modum infeſtat, obvolvens ſarmentis ſuis, quae valde tenacia ſunt, omnes pedetentim ramos, tandemque univerſam comam quaſi reticulo quodam obtegens. Hanc plantam paraſiticum ad genus Cuſcutae ſcio pertinere, ſed an à noſtrate, & quibus notis diſtet, nondum exploravi. Hujus Cuſcutae magnam copiam Liberta noſtra opportuno tempore colligit, nec tantum ſarmenta ſed etiam flores & fructus ſumit. Haec in magna aquae quantitate infuſa, per tres dies noctesque digerit. Interea materies fermentari quodammodo ſolet, tandemque putridum ſpirat odorem; quem ubi percipit foemina, maceratam herbam ex aqua promit, atque in pila lignea admiſto jugiter Limonum ſucco contundit, usque dum in nigram pulticulam, craſſo atramento ſimilem, fatiſcat. Hoc eſt ejus arcanum Linimentum, quo deinceps quotidie maculas leproſas, nodosque & tubercula Elephantiaca inungit. Quodſi Linimentum calore aëris, ut fieri ſolet, deſiccatum fuerit, addito limonum ſucco diluit. Hac autem inunctione & caeteris, quae antea commemoravi, remediis aſſidue utitur, usque dum maculae reſolutae & cruſtae lapſae ſint. Quo facto ſi novam cutim ſenſu praeditam eſſe obſervat, tum vero aegros perfecte ſanatos pronuntiat atque dimittit. Cura haec trium plerum-

que

que aut quatuor menſium ſpatio abſolvitur; & ſane meretur Medicorum attentionem. Vidi certe plures Leproſos hoc modo ſanatos, ſic ut nullum morbi veſtigium in externo Corporis habitu amplius ſupereſſet; & quanquam in nonnullis obſervaverim, maculas cruſtasque revertiſſe, ideo tamen huic methodo nihil laudis detractum velim, ſed prorſus perſuaſum habeo, eam praeſtantiſſimam tutiſſimamque fore, dummodo regulae diaeteticae, quas Liberta vel ignorat vel negligit, ſic ut par eſt, obſerventur. In Linimento nihil eſt, quod ſanam cutem laedat. Saepius hoc expertus ſum. Pariterque Decoctum ſaepius deguſtavi, nec quidquam praeter facultatem adſtringendi animadvertere potui.

Epilogus ad Cives ſuos Surinamenſes.

Quantum ego temporis in curando Medici atque Chirurgi officio inſumſerim, quantamque asſiduitatem in tractandis, qui mihi commiſſi erant, Ægris adhibuerim, Vos habeo teſtes, Cives carisſimi! quorum humanitate & benevolentia per plures annos frui mihi licuit. Cum tandem ſenſerim, vacatione mihi opus eſſe, amoeniſſimam Coloniam veſtram ad tempus reliqui, ſed nolui tamen committere, ut vel otium meum illiberale, vel meus erga Vos animus mutatus eſſe videretur. Etenim gratiſſima mente agnoſco, ſemperque praedicabo Veſtra in me promerita. Itaque non tantum Vota pro ſalute veſtra in dies nuncupo, ſed etiam veſtris commodis nonnihil inſervitures hanc Diſſertationem elaboravi. Eſt enim morbus, quem in ea deſcripſi, gravis admodum

&

& timendus Vobis Adverſarius, qui cum in ſervitia Veſtra atrociter graſſatur, tum quoque Vobis, Cives optimi! minatur & pene dixerim imminet. Quare cum ejus ſaevitiem & dolos diligenti ac diuturna obſervatione utcunque perſpexerim, meamque medendi methodum multiplici experientia comprobatam viderim, e re Veſtra fore putavi, ut animadverſiones meas in publicum emitterem. Ex quibus ſi quid utilitatis ad Vos redundaverit, erit, quod mihi gratuler. Poſſunt certe illis, qui inter Vos medicinam faciunt, aliquam, ni fallor, lucem accendere, ut cum atrociſſimo iſto hoſte congreſſi facilius victoriam reportent. Poſſunt etiam Vobis ſingulis eatenus prodeſſe, quatenus pravam, quae in Colonia invaluit, opinionem infirmant, morbum non eſſe contagioſum. Sic enim quemlibet excitari & juſto metu compelli velim, ut ſibi diligentius, quam fieri ſolet, caveat; ut ſervos, antequam in domum admittat, curioſius explorari curet; ut principiis mali, ſicubi apparent, ſine mora reſiſtat, nec ſero, id eſt enim ſaepe fruſtra, medelam quaerat. Has autem admonitiones, ut bonam in partem accipiatis, & in uſus Veſtros convertatis, vehementer opto & peto. Faxit Deus O. M. ut Colonia Surinamenſis ab hac peſte liberata magis magisque creſcat & floreat, omnibusque bonis affluens dignitatem ſuam, Moderatorum prudentia & Civium ſedulitate partam, in aevum longiſſimum tueatur! Valete, Cives ſuaviſſimi, mihique favere pergite!

PHI-

Philippus Oesel

PHILIPPI OUSEELII,

Medicinae Doctoris.

DISSERTATIO PHILOLOGICO-MEDICA DE LEPRA CUTIS HEBRAEORUM.

§. I. Cum *de lepra cutis Hebraeorum* nonnulla in medium proferre ſit animus, pauca nobis in genere praefari liceat; cum quae ad onomatologian pertinent, tum quae ad rem ipſam delibanda eſſe videntur. Vocem ipſam Latini Graecis acceptam ferunt, *Lepra* enim certum aliquod Scabiei genus denotat Latinis aeque ac Graecis. λέπρα *Scabiei* malae genus eſt, ex eo dicta, quod cutem *ſcabioſam* facit, & in quasdam quaſi ſquamas reſolvit. A λεπὸς vel λεπὶς *ſquama*, vel a λέπω *deſquamo*, *decortico*. In Gloſſ. Cyr. λέπρα *lepra*, *Impetigo*. λεπρὸς *Leproſus*, *depetigoſus*. Gloſſ. Philox. λέπρα λιχὴν *Impetigo* Hinc & verbum λεπρύνεσθαι, quod duo ſignificare volunt: τραχύνεσθαι & λευκαίνεσθαι. unde & λέπρα ἡ ἐν τοῖς σώμασι παρὰ φύσιν λευκότης Lepra praeternaturalis corporum albedo dicitur. Germani 𝔄𝔲ſſ𝔞𝔱𝔷 appellant quaſi *extrapoſitionem* quia malo illo affecti extra ſano-

rum

rum hominum ſocietatem ponuntur; vel potius ob ipſam mali ad exteriora Cutis eruptionem. Alias etiam Maltzey vocant, quaſi Malatzey / a Graeco μαλακία, unde Gallorum *malade*, & Belgarum *Melaatsheid*, voce generis ad ſpeciem contracta. Idem *Melaats* germanice Maltzey eſt leproſus. Hebraeis nomine ex ſacris litteris petito hic morbus צרעת nuncupatur, & illo affectus צרוע & מצורע *Lepra* unde *leproſus*, ut communi Graecorum Latinorumque Interpretum conſenſu redditur. Hujus vocis radicem in lingua hebraea non offendimus. Unicum ſaltem occurit conjugatum צרעה *Exod.* XXIII. 28. *Deut.* VII. 20. *Joſ.* XXIV. 12. Nonnullis interpretibus, inter quos & Aben Eſſra nomen profitetur ſuum, hoc idem ſonare & ſignificare videtur ac צרעת Lepra, aut ſaltem ut ait: מכה בגוק שתהליש כח חגוף *plagam aliquam in corpore, qua debilitentur vires corporis*, quod ſecutus *Arabs*, Pariſiis editus in utroque legis loco. *Graeci* tamen eosque ſecutus *Syrus*, nec non *Latinus Vetus*, vertunt *Veſpas* vel *crabrones*, quibus accedit *Chaldaeus* & hunc ſecuti doctores Judaei. Ita enim Auctor Libri ערוך ad vocem צרע non ſolum citat *cod. macſchir.* ſed etiam *Chaldaeum*, qui verterit ערעית *Crabronem*, voce quae *incurrere* ſignificat שעומדת לקראתארם ימכה אותו *quia in hominem incurrentes crabrones eum afficiunt* pungendo ſcilicet ſuo aculeo. Quid vero veſpis dices cum Lepra commune eſt? Nomen ſane, quod hoc inſecti genus a pungendo accepit levi litterarum transpoſitione convenit cum רצע quod pungere ſignificat, unde ſubula, רצוע qua auris ſervi haebraei perforabatur: *Exod.* XXI. 6. Neque hic ſignificatus pungendi a Lepra adeo alienus eſſe videtur, cum hic affectus externam corporis

cu-

cutem non minus afficiat. & quaſi pungat, ac ſi aculeo veſparum fuiſſet laeſus. Ingens utique malum *Lepra* eſt adeo, ut Magiſtri Judaeorem ad ipſam hanc denominationem reſpicientes, Lepram appellent צר רעת *Anguſtia malorum*, cum plurimum Mali afferat homini illa laboranti. Abarbanel notat, צרעת על שם צרת רעת *Lepram vi vocis notare Anguſtiam malorum*; Huc & pertinet illud, quod נגע plaga audiat. Idque nomen κατ' ἐξοχὴν per eminentiam Leprae detur. Unde integer Thalmudicus Codex נגעים, *de plagis* inſcriptus, de ſola Lepra agit; quo ſpectare etiam volunt, illud *Deut.* XVII: 8. *Inter plagam & plagam.* Abarbanel ונקראו אלו החולים נגע מפני שהיה העור נגוע: *Haec autem morborum genera plaga audiunt, quia ipſa cutis eſt affecta.* Quid quod conjunctim haec phraſis occurrat נגע צרעת *Plaga* ſive *affectus Leprae Deut.* XXIV. 8. &c. *Chaldaeus* pro מצורע habet לקי סגירות *Lepra percuſſus.* Sicque apud Chaldaeos Syrosque Lepra vocatur, ac ſi *ſecluſionem* dicas סגר enim eſt claudere, & Leproſi ſecundum legem ſecludendi & removendi erant. In verſione *Syriaca* N. T. quae antiquiſſima eſſe videtur eſt גרבא & גרב quod *ſcabiem* denotat in *Thargum Lev.* XXI. 20. Hebraeum גרב ex mente *Jarchidis* eſt *Scabies ſicca.* Convenit vox Hebraea inverſo lecta ordine cum Latinorum Porrigine.

§. II. De *Lepra* cum agamus Hebraeorum, generalis nunc ſequatur hujus Mali deſcriptio, ut quid per *Lepram cutis* in ſequentibus intelligendum ſit tanto certius conſtet. In gente Judaica Lepram fuiſſe familiarem ex ſacris conſtat paginis, quidnam vero mali fuerit hac ratione de-

clarabimus. Lepra in genere conſiderata, eſt affectus praeternaturalis corporum tam inanimatorum, quam humanorum, quo externa & naturalis eorum ſuperficies, quacunque ex cauſſa, praeprimis reſpectu coloris, mutatur illo in lege Moſis definito modo. *Subjectum*, quod Leprae affectus occupat eſt corpus tam *inanimatum* quam *humanum*. Ita enim de *Lepra veſtium*, de *Lepra aedium*, de *Lepra hominum* legimus *Lev*: XIII. XIV. Et haec prima & maxime notabilis eſt hujus Leprae differentia ab omnibus aliis ita dictis Lepris, quae ſola humana ſibi poſtulant corpora, quemadmodum etiam objectum medicinae ſunt corpora humana, non vero parietes, & ſupellectilia. Specialior autem Leprae ſedes eſt in externâ corporum ſuperficie, non quidem quaſi ſolam tantum ſuperficiem occupet tanquam affectus aliquis ſuperficiarius, nam & altius penetrare ſolet, ut in parietibus domorum abraſis, & lapidibus remotis videre licet; ſed quod illa externa in oculos incurrens ſuperficies, certiores reddat, de veritate hujus mali, nulla ratione in dubium vocanda. Potiſſimum ſignum ejus fuit, *coloris naturalis immutatio praeternaturalis*, color albus in pilis, flavus in veſtimentis, viridis vel flavus, cum rubicundo, non quidem arte aliqua facta ſed ſponte enaſcens & propullulans in pariete ſive aſpredo ſuperficiei adfuerit ſive non. His vero diutius inſiſtere, & accuratius ſingula demonſtrare, inſtituti nec permittit ratio nec paginarum anguſtia.

§. III. Quo tamen de toto clarius conſtet negotio, Differentes Leprae ſpecies enumerare ſaltem in anteceſſum debemus, quo felicius ad ipſam nobis propoſitam pertingere liceat metam. Et

Et primo quidem in duo ſumma genera dividere omnem poſſumus de Lepra tractationem, cujus fundamentum a ſubjectis petimus, circa quae verſatur. Alia itaque eſt, *Lepra rerum inanimatarum*, Alia *rerum animatarum*, ſive hominum. Prioris generis, *rerum inanimatarum* Leprae duae potiſſimum ſunt ſpecies. Una quae veſtes inquinat, altera quae ipſos *aedium* occupat *parietes*. De priori agitur *Lev.* XIII: 47. de poſteriori vero *Lev.* XIV: 33. I. Thalmud. Cod. *Negaim* de his inanimatarum ſpeciebus ſeorſim agit Tractatu *Negaim de plagis dicto Cap.* XI: ſeq. & *Maim.* de *Impurit. Lepr. cap.* XI. *ſeq.* Verum de his hic non eſt agendi locus. Alterum Leprae genus eſt, quod *Corpora* Hebraeorum afficit eſtque itidem duplex 1. *Capitis Lepra*, quae & *Barbae* ipſiusque *Calvitii* plagam complectitur, de quibus Moſes *Lev.* XIII. Thalmudiſtae *l.* 1. *cap.* X. *Maim. l.* 1. *cap.* VIII videri poterunt. Secunda hujus ſpecies eſt *Lepra illa cutis*, quatenus in gente Judaica antiquitus obtinuit, quam hac occaſione examini ſubjicere volui, cum integra *de Lepra* Tractatio anguſtis uniusque Diſputationis limitibus abſolvi vix poſſit, & haec ultima ſufficiens ſit cui operam impendamus noſtram, ut quantum licet ex ipſis Hebraeorum fontibus, de hoc Hebraeis quondam familiari morbo, quaedam proferamus in medium.

§. IV. Primus & praecipuus qui de Lepra Hebraeorum meminit auctor eſt divus ille Moſes, ſummus illius gentis dux & legiſlator, qui *Hiſtoriarum Libr.* III. *Cap* XIII. pluribus hac de re agit, cujus veſtigia prementes, quae ex Judaeorum commentariis vel ſcriptis melioris notae & majoris auctoritatis, ad declarationem ſenſus fa-

cere videntur proferre, & ſalvo meliora docentium judicio, examini ſubjicere placuit. Hac nobis ipſis indicta lege, modeſte & ordine quantum fieri poterit ſequenti obſervato ſuſceptum enarrare Thema. *Primo* omnes hujus Leprae Cutis *ſpecies* proponemus; *Dein ſigna* & rationem ejus contemplabimur; *Tum cauſſas* inquirere conabimur, *Denique adjuncta*, quae maxime ad prognoſin Medicorum facere videbuntur ſubjungemus, atque ita potiſſima rerum capita nos perſequi poſſe confidimus.

§. V. A' definitione hujus affectus, quae *Lepra cutis* dicitur nobis ordiendum eſſet; Sed quo perfectiori modo, & majori argumentorum pondere illam probatam dare valeamus, ubi ſingulas ejus viderimus ſpecies & ſigna, non aegre feret Lector ſpero, ſi ad hunc locum eam ablegemus. Nunc de differentibus ejus *ſpeciebus*, & quae his omnibus vel ſingulis competunt prius acturi. Dividimus autem *Lepram cutis Hebraeorum* ratione extenſionis in *univerſalem* & *particularem*. *Univerſalis* eſt, quae totam fere cutis ſuperficiem poſſidet, a' capite ad calcem, ita ut nihil fere ſani in toto corpore externo appareat. *Particularis* vero eſt quae unum vel plura humani corporis membra occupat. Et haec quidem *particularis Lepra* varias rerum admittit differentias. Alia enim in genere, quamcunque cutis partem tenet; Alia autem non niſi certam & determinatam ſibi vendicat. Prior omnem reſpicit partem, caeteroquin ſanam, poſterior autem non niſi Cicatrice ulceris vel aduſtione deformatam. Nec diſſentiunt hic Judaei, cujuscunque ſectae. Ita Auctor quidem Karaeus *Elias Biſchitzi* dictus in Libro quem de ſuo Nomine inſcripſit אדרת אליהו *Pallium Eliae*, (quem

(quem Librum Conſtantinopoli impreſſum Bibliotheca Lugdunenſis Academiae poſſidet, licet viri doctiſſimi illum ἀνέκδοτον eſſe ſibi aliisque perſuadere conati ſint). Omnes in Lege memoratas Leprae ſpecies quae homines attinent, numero comprehendit ſeptenario hoc ordine & his verbis: שאת ספחת בהרת שעל עור ובשר שאת ובהרת של מכוה שאת ובהרת של שחין נתק של הראש והזקן שאת של קרחת וגבחת: h. e. *Tumor, Abſceſſus, Macula in cute vel carne; Tumor & macula in aduſtione, Tumor vel Macula in ulcere; Porrigo capitis & Barbae; Tumor calvitiei & recalvationis.* Tres priores ſpecies, proprie ad praeſens noſtrum faciunt inſtitutum, & eandem referunt ſententiam. Ex Thalmudiſtarum ſchola eſt R. *Iſaak Karo* in ſuo תלדות יצחק Hiſtoria Iſaaci, in ſcripto Opere, *Sex*, inquit, *Leprae dantur ſpecies: In carne cutis, ulcere & aduſtione, plaga capitis, Barbae, & Defluxus pilorum.* Aliam quoque Judaeorum Magiſtri Leprae obſervant differentiam, qua non tam ipſum locum affectum, quam ipſum mali reſpiciunt ſtatum & conditionem, & in ſingulis fere memoratis ſpeciebus vel in totum vel ex parte conveniunt. In genere legimus, *Cod.* Schebuoth. De *Juramentis c.* I. §. 1. מראות נגעים שנים שהן ארבע *Duo dantur plagarum Genera quae in quatuor diſpeſci poſſunt ſpecies.* Hoc repetunt quoque & ſpecialius declarant initio *codicis de Plaga c.* 1. מראות נגעים שנים שהן ארבע בהרת עזה כשלג שניה לה כסיד ההיכל והשאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה: *Duo dantur plagarum Genera, quae in quatuor dividuntur ſpecies. Macula intenſe alba ut nix, cujus ſecunda ſpecies eſt inſtar gypſi palatii, dein Tumor ille Lanae albiſſimae ſimilis, cujus ſecundaria ſpecies eſt inſtar pelliculae ovorum.* Singulas haſce

haſce Leprae ſpecies ordine videbimus prout a Moſe deſcribuntur, cum in anteceſſum pauca de loco affecto in genere quoque fuerint obſervata.

§. VI. Non arbitror fore ullos, qui hoc genus Leprae de quo in praeſenti diſſertatione agimus, in gente Judaica unquam extitiſſe in dubium vocare velint, niſi omnem ſimul fidem Hebraeorum aeque ſacris & profanis denegent hiſtoricis; neque ſi qui tales ſint morari nos debent, quin potius de re ipſa certi, *in modum & rationem* ejus inquirimus. Primum quod itaque nobis ſeſe offert, eſt ipſe locus affectus. Diximus jam §. II. Lepram externam corporum tangere ſuperficiem, cujus dicti memores nulla operoſa indigebit probatione, Lepram cutis externam corporis humani reſpicere ſuperficiem. Saepius enim inculcatum legimus toto illo XIII. *Levit.* נגע בעור בשרו *Plaga in cute carnis ejus* vſ. 3. vſ. 5. 6. &c. Plagam in homine adeoque in cute & carne humana deſcribit Moſes priori hujus Capitis parte. Cutem & carnem eſſe partes quibus corpus humanum conſtat, certum eſt, & per carnem quidem omnem illam molliorem & muſculoſam intelligimus ſubſtantiam qua Oſſa, Arteriae, venaeque reconduntur, quas partes divinus ille humani corporis artifex ab omni defendere aëris caeterorumque corporum injuriis volens, variis tegumentis, inter quae cutis cum ſua cuticula eminet, munire inſtituit. Quem animantibus uſum praeſtant pelles, volucribus pennae, ſquamae piſcibus, eundem & longe praeſtantiorem habet ipſa Cutis. Magnus ille veteris aevi philoſophus, Jobum indigito; inter miranda Dei Opera in formatione hominis graviſſimis ſententiis cutem & car-

carnem commemorat: עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשככני *Cute & carne induiſti me, & oſſibus atque nervis compegiſti me* c. X. vſ. 11. Artificioſam carnis ſubſtantiam ex infinitis vaſis conſtantem quam fibrae undique cingunt, tendines firmant, cuique nervi intertexti aeque ac ſanguiferi illi venarum arteriarumque canales, robur & firmitatem conciliant, nunc accuratius & fuſius perſequi non licet, neque quisquam expectabit, ampliorem cutis deſcriptionem, quam anatomiae & medicinae principes ſumma cura, opera ſtudio atque labore inſtituerunt. Scopo noſtro ſatisfacere poſſe exiſtimamus, ſi hic notemus, illud corporis noſtri mirabile Tegumentum intelligi, quod variis conſtat laminis, cui ab interiori parte adeps adhaeret, in cujus medio cribroſum vel reticulare illud opus in quo Glandularum & excretoriorum vaſorum extremitates deprehenduntur, una alterave membrana perforatis poris, ad inſenſibilem tranſpiratum promovendum reperitur, cui denique Epidermis ſive cuticula ſuperimponitur, infinitis miminisque ſquamis conſtans, arctiori vinculo inter ſe invicem junctis ut externam illam conſtituant cutis noſtrae ſuperficiem.

§. VII. Vitia cutis, in quibus potiſſimum Lepra fuit obſervata, ſacer deſcribit Hiſtoricus, v. 2. אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת quae verba J. Tr. vertunt: *Homo cum fuerit in cute carnis ejus tumor aut abſceſſus aut papula, quorum aliquid erit in cute carnis ejus vergens ad plagam.* Tria hic occurrunt nomina, quibus haec vitia, quae ad lepram vergunt, denotantur. Generalis quippe haec eſt deſcriptio omnes ſub ſe comprehendens ſpecies, quam etiam in ſequentibus pluribus

exequitur, & ſignis ſuis diacriticis determinat. Ordine videamus ſingula: Primum nomen eſt שאת: *Tumor* LXX. habent οὐλή. Luth. ſo etwas auffähret. Belg. *Geſwel.* Satis ſibi conſtant Judaei in ſignificatione hujus vocis eruenda. Karaeus *Elias* in ſuo de *Pallio Eliae* Tractatu ſupra citato ait: שאת טעמו הוא *Vocabulum* שאת *protuberantiam denotare.* Imo mox explicationis ergo vocat נשיא מן העור מענין נשי את: *Tumorem qui prae cuti protuberet.* Optime huic Karaeo cum Traditionum convenit magiſtris, ut traditur in *Jalkuth. n.* 551. שאת אין שאת אלא גביה וכ"הא על ההרים הרמים ועל הגבעות הנשאות: Vocabulum שאת *Tumor altitudinem aliquam denotat ſecundum illud Eſ.* 2. 14. Et contra omnes montes celſiſſimos & omnes colles altiſſimos. *Abarbanel* rejecta ſententia Aben Esrae ita concludit: היותר נכון הוא שמלת שאת תורה על יתרון בשר או ליחה הנולד בעור האדם שלא כמנהג הטבעי והוא מלשון יתר שאת: h. e. *Rectius multo vocabulum* שאת *abundantiam denotat carnis vel humoris in cute humana praeter naturaliter enatam, quemadmodum haec vox ſumitur Gen.* XLIX. 3. יתר שאת *Excellentia abundantiae dignitatis.* Refertur quippe haec vox ad radicem נשא, quae *ferre*, *tollere*, *attollere* ſignificat, adeoque ſuae originis ratione aliquid elatum denotat, & in his circumſtantiis *Tumorem*, *Tuberculum*, *Puſtulam* aut *protuberantiam* quamlibet, in cutis ſummitate obſervandam, ex quacunque cauſſa & quomodocunque contingat. Cutim enim poſſe extolli, ſi major, ut *Abarbanel* notat, collectio liquidi intra vaſa fiat, vel aliquid ſuccreſcat, ipſe rerum docuit uſus & ratio: hac ratione autem de naturali ſuo ſtatu decedit longius, quanto tumeſcentia illa eſt major vel difficilior, unde

unde Tumores quandoque dicuntur ſcyrrhi, & in Sphacilum tranſeunt. Cujus generis Tumorem vel Tuberculum intelligere debeamus, ex ſequentibus demum conſtare poterit, nobis in praeſenti ſufficit, ſi probe teneamus, quamvis protuberantiam, quae fit in cute carnis ſalva tamen ejus ſuperficie, quae in ulceribus rumpitur, heic loci indigitari. Et haec *Species Leprae* cui *Tumor* accidit, *protuberans* ſive *aſpera* dici poterit: & licet primo memoretur, poſteriorem tamen locum obtinet inter Leprae ſpecies, uti ex Thalmude §. V. vidimus.

§. VIII. Alterum nomen eſt ספחת quod toto hoc capite non niſi *v.* 2. occurrit. Conjugatum ejus מספחת aliquoties invenitur. Interprĕtes varie vertunt: vulgò *ſcabiem*, quem Lutherus ſequitur: Schäbicht/ grind/ grätze LXX. habent Σημασία. Belgae : Geſweer, Verſweering. Junius & Tr. *Abſceſſum*. Buxtorfius & Coccejus in Lexicis *Scabiem* vertunt. Vocis origo facile patet, agnoſcit enim radicem ספח, quod verbum *adjungere aſſumere* ſignificat. 1 *Sam.* XI. 36. *Eſ.* XIV. 1. hinc vox ספיח *Eſ.* XXXVII. 30 *Acceſſorium*, quod ſponte ex terra enaſcitur ſegetique accedit. Huc refert *Elias Biſchitzi* ספחת מספחת מטעם את ספיח קצירך וטעם שהיא צרעת יוצא מן העור ספחת מפנים ונשא אל בגלהו: Hoc eſt: מספחת & ספחת eo veniunt ſenſu quo *Lev.* 25. 5. ספיח קצירך *Acceſſorium vel ſponte enatum meſſis tuae; hanc ob rationem quia haec Leprae ſpecies intra cutem collecta palam ſponte prorumpit.* Propius ad veritatem accedunt illi Judaeorum magiſtri, quos longa ſerie enumerare nil attinet, quorum ſenſum optime asſecutus clarisſime explicuit R. *Salomo Ben Ma-*

lech in מכלל יופי ad hunc locum : מה לשון ספחת טפילה שנ"ספחני נא אל אחר כהונות לאכל פת לחם ובשורש ספח פירש ואפשר כי היא התזוית הנאספת והמקובצת יחד מענין ונספחו על בית יעקב שהוא ענין הקבוע והדבוק ואסיפת דבר אל דבר ורז"ל פירשו כי לפיכך נקראת ספחת לפי שהיא טפלה לבהרת שניהלה בלובן מלשון ספחני וגו id eſt : *Vox* ספחת *ſignificat acceſſorium aliquod, ut ſumitur* 1 *Sam.* II. 36. *Aſſume me quaeſo &c. Ad radicem* ספח *notatur: forte Impetiginis eſſe ſpeciem, quae colligitur & aggregatur una. Significatione deſumta ex illo Eſ.* XIII. 3. *& aſſociabunt ſe Domui Jacob: ubi notatur congregatio, adhaeſio, collectiove unius ad aliud; Magiſtri quoque noſtri f. m. ita exponunt : Hunc vocari affectum* ספחת *quia ad maculam eſt adjunctum aliquod, ipſi ſcilicet in albedine ſecundum ſenſu vocis ex* 1 *Sam.* II. 36. *deſumto.* Id nempe ſibi volunt Judaeorum Doctores, hoc nomine non aliquid diverſi *ſed ſubordinati* ſaltem indigitari atque *acceſſorii*, ad vitium illud principale quod *Tumor* dicitur, & hoc reſpectu non inconcinno per *Abſceſſum* forte verti poſſet. Quandoquidem autem hoc nomen medium locum occupat inter Tumorem & Maculam, ideo non tantum de priori ſed & de poſteriori aliquid participat, & ut Thalmudici loquuntur eſt שניה *ſecundarium* aliquid in tumorum & macularum genere. Vitium ſcilicet quod incipientem ſtagnationem humorum indicat, antequam ad illam perfectionem ſeu quantitatis, ſeu potius qualitatis quae hic magis attendenda venit, ſit perductum. Adeo, ut licet tria memorentur vitiorum cutis nomina, hoc intermedium tamen ad utrumque ex aequo pertineat, & tanquam *adjun-*

ctum

ctum aliquod *ſeu acceſſorium* conſideretur, cui *Abſceſſus* nomen, donec commodius occurrat, diſtinctionis gratia imponemus. Sequitur hac in parte *Eliam Mizrachi*, qui pag. 187. 1. ſic loquitur הכתוב מונה אותן שלשה הוא משום דספחת לאו שם נגע אלא שם חבור כמו ספחני נא אל וגו כמו אמר שאת ומחובר לה בהרת ומחובר לה Hoc eſt; *Tria in ſcripturis nominantur nomina, licet vox* ספחת *non tam ſit nomen affectus quam ſymptomatis ejus, ut docet locus ille* 1 *Samuel* II. 36. *Aſſume me quaeſo &c. &c. ac ſi diceretur; Tumor cum ſuo ſymptomate, Macula cum ſymptomate ſuo.* Gradu ſcilicet haec tantum differunt, ſymptoma nempe illud, *minor tumoris & maculae gradus eſt.* Nec abludit ab hac ſententia Auctor, מקור החיים qui hoc modo definit: ספחת הוא חולי שיתחבר אל מקום אחד *Abſceſſus eſt morbus in unum locum collectus*, quod Graeci ἀπόστημα, Latini *Abſceſſum* vocant.

§. IX. Tertium nomen quod in hoc negotio occurrit, eſt בהרת LXX. habent αὔγασμα, τηλαύγασμα, αὐγάζον, Vulg. *lucens candor*. Jun. Tr. *Papula.* Lutherus Eyterweiſs Belg. *Blaaren.* Judaeus Germ. Flecken., Hoc vocabulum aeque ac praecedens, extra hunc locum, ubi de Lepra agitur in Scriptura Sacra non occurrit. De Etymo interim inter Judaeos aliosque interpretes ſatis conſtat; convenire quippe putant cum voce בהיר quam legimus *Job* XXXVII. 21. בהיר הוא בשחקיר *ſplendens eſt in nubibus*, quod de luce praedicatur. Arabibus uſitata eſt radix בהר quae *lucere, ſplendere* ſignificat. Ejus derivatum eſt בהיר *Chaldaeis* familiare. Ita apud Judaeos Cabbaliſtas Librum exſtare novimus בהיר *Bahir* dictum, quod idem valet ac alio tantummodo vocabulo, alter ille זוהר Zo-

Zohar, quem alius magni nominis *Commentarius Cabbaliſticus* gerit. Utrumque *ſplendorem αὔγασμα*, denotat. Ita quoque hoc cutis vitium à ſplendore quem emittit praeternaturali בהרת *ſplendor*, *candor* qualis nivis eſt, denominatur; ut optime vim vocis expreſſerint LXX. & hos ſecutus *Vulgatus*. Qui enim ex junioribus *papulam* vertunt a vi vocis recedunt longius, neque quid *Papula* ſit, ſatis attendere videntur. *Papula enim Puſtula* eſt, at puſtulam jam adpellaverat Moſes שאת *Tumorem*, quo omnis generis Puſtulas & Tubercula comprehendit. Accedit, quod monente *Celſo L.* V. *c.* 28. *Papularum duo ſint genera, alterum eſt in qua cutis per minimas puſtulas exaſperatur & rubet; Alterum* Ἀγρίαν *appellant Graeci, in qua ſimiliter ſed magis cutis exaſperatur & rubet.* Huic Leprae ſpeciei candenti & intenſe albicanti neutra papularum ſpecies convenit, & ſic non niſi abuſive *papula* dicitur *alba*. Si ſane Judaeos, quibus hoc, quidquid eſt vitii melius conſtare poteſt, conſulamus, illi praeter ſummum candorem & ſplendorem in *macula* intelligunt nihil. Ipſum proferamus *Karaeum Eliam*, aliquoties citatum, qui ab ea ſuſpicione coecae obedientiae & amoris nimii erga traditiones Majorum liber, ita ſcribit: בהרת הוא מטעם בהיר הוא בשחקים והטעם שיראה בעור מקום עכנדועך ומקום בהיר מחבה דקות הליחה המחליאה שתחת העור: id eſt: בהרת *Macula eo ſenſu venit, quo vox haec occurrit Job* XXXVII. 21. *ſplendens eſt in nubibus. Cujus rei ratio haec eſt: quod in cute locus appareat obſcuroris coloris, & locus intenſe ſplendens abſcondet tenuiſſimum liquidum morbificum ſub ipſa cute.* Nec abeunt in diverſum Thalmudici. Unde etiam Judaeus Germanus, generaliori nomine *Maculas*

Fle-

Flecken vertit. Id quod & faciunt Chriſtiani plurimi, *Munſterus*, *Piſcator*, *Tirinus*, *Sa*. Quam verſionem & nos retinemus, cum ut in ſequentibus patebit, haec macula non fuerit elata; ſed potius ejusdem cum reliqua cute ſuperficiei, ſi non aliquantulum depreſſior. Proxime huic accedit maculae aliud vitium cutis בוהק dictum, v. 28. quod *Vitiliginem* probabiliter credimus albicans quippe & ſplendens pariter eſt, non vero adeo intenſe, ac haec macula, adeo ut a' Leprae immunis ſit ſuſpicione.

§. X. Quo ordine jam haec tria nomina in Leprae affectu conſideranda veniant certius conſtabit, cum prius egerimus de Signo Pathognomico, omnibus Leprae cutis ſpeciebus communi à cujus intenſiori vel remiſſiori gradu potior dependet ſpecierum differentia. Deinde aliis huic affectui maxime propriis & ſpecificis ſignis acturi. Generale Leprae ſignum omnibus ejus ſpeciebus competens eſt; *Albedo praeternaturalis* externae ſuperficiei partis affectae. *Macula* etenim expreſſe appellatur *alba* vſ. 4. 24. *Tumor itidem albus* vſ. 10. 19. Quid quod de ipſa plaga expreſſe dicatur; vſ. 17. והנה נהפך הנגע ללבן & *ecce, mutata fuerit plaga in albam*. Hinc *Moſes Maimonides* nullus dubitavit ab hac albedine definire ipſam Lepram, *de Impur. Lep.* C. 1. §. 1. צרעת עור הבשר הוא שילבין מקוה מן העדר ותהים הלבנונית כק רום ביצה ולמעלה: h. e. *Lepra cutis carnis eſt, ſi aliqua pars cutis albuerit albedine pelliculam ovi aut exaequante aut excedente*. Albedinis cum ſint ſpecies variae, remiſſiores aliae, aliae intenſiores, pro earum ratione ipſa quoque Lepra alia eſt. *Summus* albedinis *gradus nivi* comparatur & Leprae tribuitur. Sic *manus* Moſis *leproſa erat ſicut*

Nix.

Nix. Ex. IV. 6. *Maria* Moſis ſoror *leproſa* evadebat *ſicut Nix. Num.* XII. 10. Inter omnes *Leprae ſpecies* haec albedo ſumma in בהרת *Macula* reperitur, unde illa Thalmudicis Doctoribus familiaris locutio בהרת כשלג *Macula ut Nix*, item plene בהרת לבנה כשלג *Macula alba ut Nix*. Quod ſi in *macula* color remiſſior fuerit, qui albedine ad nivem proxime accedat, haec *Macula ſecundaria* vel *notha* dici poteſt, & hanc ſpeciem aequalem volunt eſſe albedini gypſi templi, & hac duae ſpecies Macula cum ſuo abſceſſu, primarium ſunt leprae genus. Cui ſuccedit alterum quod itidem in *duas* diſpeſcitur *ſpecies*, quarum *una Tumor*, *altera Abſceſſus Tumoris* vel Tumor nothus dici poteſt. In determinanda harum ſpecierum albedine diſſenſus eſt inter Doctores, ut notatur codice *de Plagis Negaim Cap.* I. §. I. השאת כקרום ביצה שניה לה כצמר לבן דברי ר"מאיר וחכמים אומרים השאת כצמר לבן שניה להכק רום ביצה *Tumor eſt inſtar pelliculae ovi* (*albicans*) *cujus ſecundarium vitium eſt inſtar lanae albae. Haec eſt ſententia R. Meier. Sapientes vero ſtatuunt, tumorem eſſe inſtar lanae puriſſimae, ſecundarium ejus ut pellicula ovi.* Neque tamen haec diſſenſio eſt adeo magni momenti, quin facile aſſenſum aſſequatur communis ſapientum ſententia, prae unius alicujus doctoris ſingulari opinione. Lana alba hic conſideratur tanquam puriſſima agniculi unius diei, quae & tenerrima & albicans eſſe ſolet כקרום ביצה quid ſit non caret ambiguitate, unde pro diverſa acceptione vel R. Meier, vel ſapientum ſequenda erit ſententia. Vertunt nonnulli קרום *per Teſtam Ovi*, alii per *membranam* quae albumen ovi intrinſecus obducit, ejusdem cum exteriori teſta ſubſtantiae, niſi quod albumine

mini ſit proprior, neque tantae duritiei, utpote aëri non expoſita. Infimus videtur eſſe albedinis gradus qui in Tumore eſſe poteſt, ſi inter Leprae ſpecies ſit referendus. *Teſta* nimirum *Ovi* ſuperare videtur *lanam puriſſimam* quae *gypſo* eſt inferior. Quidquid vero ſit non infra hanc albedinem ſubſiſtit ulla Leprae ſuſpicio, & ſi Magiſtris fides habenda, quatuor hae erunt Leprae ſpecies, ſola intenſione albedinis differentes, *Macula* pura, alba ut *Nix*, *Abſceſſus* ejus, inſtar *Gypſii albiſſimi*, *tumor* inſtar *lanae albicantis*, & *Abſceſſus* ejus, ad *albedinem pelliculae ovi* accedens. Illud quoque obſervat *Karaeus Elias*; Moſen in ulteriori explicatione initium ſumere a Macula, cui Abſceſſum ſubjungit, ultimo de Tumore agere; unde concludit, gradu haec omnia differre, hoc modo: כי הבהרת היא צרעת קלה ותטהר כשלא תפשה והמספחת קשה בטהורתה כי היא יותר ישנה מן הבהרת והשאת היא יותר ישנר מן המספחת כי היא נשאת ועבתו מן רבוי הליחה ועבירה *Macula eſt Lepra levior, pura enim erit ſi non diffuderit ſeſe. Abſceſſus impuritate gravior, magis enim eſt inveteratum malum Macula. Tumor ſive Puſtula adhuc magis inveteratum malum eſt prae abſceſſu, attollitur enim & intumeſcit, ob majorem humorum craſſiorum copiam.* Quae vero hic de leviori gradu memorat, non contrariantur illis Magiſtrorum obſervationibus, quibus *ſummus* Leprae *gradus* adſcribitur *Maculae*. Hoc enim ſolius albedinis reſpectu dictum eſt, ut vel inde argumentum petere liceat, Maculam eſſe graviſſimum malum; quia *ſi macula reliquis Leprae ſignis* careat, pro *Abſceſſu* reputetur *vſ.* 6. מספחת היא *Abſceſſus eſt.* *Karaeus* autem de recenti & inveterata

terata agens Lepra, *Maculam recentem* eſſe judicat, *reliquas* vero *ſpecies* magis *inveteratas* eſſe exiſtimat. Reliqui Traditionum Doctores nec huic contradicunt, ſed ipſam Maculam in exemplum ſemper proferunt, hac cautione, quicquid de hac praedicatur ratione vitii aut impuritatis, illud quoque de caeteris valere Leprae ſpeciebus, quas pro diverſa albedinis commixtione alii *Octo*, *ſedecim* alii, nonnulli *plures* faciunt, quas hic recenſere ſpatii & temporis anguſtia intercluſi ſuperſedemus.

§. XI. In enumerandis *ſignis* unde de Lepra fieri debet judicium vidimus *univerſale: Albedinem nempe naturali majorem*, & haec quoque ſola in *Lepra Univerſali* conſideranda venit, ut ſuo loco patebit. Dantur tamen adhuc alia *ſigna particularia*, nec ſola ſufficit albedo, niſi quod aliud acceſſerit ſignum, quod dubiam declaret, & praeſentem indigitet; cum prius, ſuſpectum de Lepra reddat aegrum, donec eventu aliter ſacerdoti ex ſignis conſtiterit. In enumerandis his ſignis Judaei ſatis ſibi conſtant eaque ad tria revocant capita. Ut ſunt *Pilus albus*, *Diffuſio & Vivacitas*. Mirum ſane videtur, cur unum, & quidem in Macula maxime notabile omiſerint *ſignum*, niſi illud cum pilo albo conjunctum eſſe, vel ſub colore albo comprehendi crediderint. Nobis itaque ipſum Moſen ſequentibus, non tria, ſed quatuor conſideranda erunt ſigna, & tribus illis memoratis addimus: *Profundiorem plagae aſpectum.* Neque tamen Judaei illud omittunt, ſed quo jure in numerum ſignorum non admittant anxius inquirere non lubet. Primum autem huic dabimus locum, quoniam inter prima occurrit, & ne aliorum turbemus

bemus ordinem; De hoc ſigno autem Moſes *Cap.* XIII. 3. ומראה הנגע עמוק מעור בשרו: *Et ſpecies plagae illius profundior fuerit cute carnis ejus*, verſ. 19. autem ait והנה מראה שפל מן העור *quod ecce ſpecies ejus depreſſior ipſa cute.* Differunt hae phraſes, quae rem unam eandemque, vel ſaltem non multo diverſam notare videntur. עמוק *profunda* res dicitur, quae & eandem ſervat ſuperficiem; ut *Aqua* cui tribuitur *Prov.* XVIII. 4. XX. 5. שפל *Humilis depreſſus* vertitur, & opponitur *alto*, ut *Ezech.* XVII. אני יהוה השפלתי עץ גבוה הגבהתי עץ שפל: Me eſſe Dominum *dejicere arborem altam, & exaltare arborem dejectam.* Haec ſi obſervetur hic differentia, tum *Macula*, quae eandem ſervat cum reliqua cute ſuperficiem, ſi fuerit transparens videbitur eſſe profundior. *Tumor* vero, qui antea erat altior, *depreſſior* dici poterit, ſi juſtam non ſervet vel obtineat altitudinem. Vel etiam *depreſſior* forte erit *macula*, quae in juſtum tumorem non aſſurgit. Si verſ. 25. cum 26. hujus capitis XIII. *Lev.* conferamus, promiſcuum horum vocabulorum obſervabimus uſum, qui tamen nil impedit, quo minus diſtinctum modo jam obſervato de eo formemus conceptum. Quod igitur *ad ſpeciem profundiorem* vel *depreſſiorem* attinet, illa de re conſtans Judaeorum eſt obſervatio, non niſi de *apparente depreſſione*, vel *profunditate* interpretandum eſſe. Ita enim *Auctor Libri* מצותגדול Praecept. Aff. 234. rem explicat: לא שהיה ממושו עמוק אלא בראיית עין כמראה חמה שהיא נראית לעין עמוק מן הצל: *Non quaſi re vera ſit profundior, ſed quod talis oculo eſſe videatur, ut ſolis adſpectus oculo profundior eſſe apparet ipſa umbra.* Quo & *Abarbanelis* ſpectat

F nota;

nota: ומראה הנגע עמוק מעור בשרו כלומר שהוא לבן יותר ממראה העור הטבעי ולזה יראה למביט מרחק שהוא עמוק מן העור כשמש מן הצל: *Et ſpecies plagae profundior cute carnis ejus: Hoc eſt intenſiorem eſſe albedinem, quam naturalis fert cutis; unde e' longinquo contemplanti profundior cute adparet, quemadmodum ſol umbra videtur eſſe profundior.* Haec *ſpecies profundior ad ſignum univerſale* referenda videtur, ſi Maim. admittenda ſententia; Is enim *de Imp. Lepr.* C. 1. §. 6. ait: כל מראה צרעת עור הבשר אינו קרויה נגע ולא מטמאה עד שיהיה מראה הנגע עמוק מעור הבשר לא עמוק במשחיתו אלא במראה העין כמראה החמה הנראי לעין עמוקה מן הצל: *Omnis Lepra carnis cutis non prius adpellatur plaga, neque impuritati eſt obnoxia, quam plagae aſpectus cute carnis fuerit profundior, non quidem profunditate quae ad tactum, ſed quae ad ſolum viſum patet, ut ſolis adſpectus qui oculo videtur umbra eſſe profundior.* In id convenit inter omnes, *profunditatem* hanc, *coloris* reſpectu in *Macula* obſervari. Cujus rei rationem ex natura petunt lucis & umbrae; Lux ſcilicet profundior videtur, quia plures emittit radios ex pluribus punctis; Umbra vero altior quaſi apparet, quia in umbra ſuffocantur radii luminis magis minusve, unde non ejusdem videtur cum luce eſſe in eodem corpore plano ſuperficiei. Praeterea notum eſt, colorem album lumen recipere majus & longius transmittere. Hinc etiam *Karaeus Elias* in *Eliae pallio* hoc notat, quaſi Scholaſticorum innutritus principiis וכל מראה לבן יראה עליון ונשא מן המראה הנרעך ולבן נקרא הנרעך עמוק Id eſt: *Omnis albedinis ſpecies excelſior eſſe apparet, & elatior prae ſpecie obtuſiori, unde & obtuſum, profundum adpellatur.*

tur. Hinc autem Judaeis naſcitur, difficultas, quomodo fieri poſſit, ut Macula, praeternaturali albedine praedita, adſpectu non ſit profundior. Cum in Libro *Siphri* S. *II.* §. I. de *Leproſ.* dicatur אין לי אלא בהרת לבנה; *nullam aliam niſi albam agnoſco maculam.* Haec res R. *Sal. Jarchi* adeo torſit, ut faſſus ſit ſuam ignorantiam. Huic equidem ſatisfacere ſtuduit dubio R. *Moſes Nachmanides* obſervans hanc profunditatem aſpectus, ſemper cum pilis albis conjungi, quod quidem verum eſt; ſed huic non acquieſcit interpretationi R. *Elias Mizrachi*, ea ratione ductus, quod ſi in loco affecto plures eſſent pili nigri, duo vero tantum albi, ex Regula *Machmanidis* ſequatur, hic nullam adeſſe lepram, ob nigros pilos, cum tamen ob duos pilos albos Leproſus declaretur: *Abarbanel* hoc modo argumentatur: אע"פ שתהיה בהרת לבנה בעור בשרו הנה כיון שעמוק אין מראהו מן העור כלומר שאינו לבנה יותר משאר העור: *Quamvis macula alba in cute fuerit carnis, cum tamen aſſeritur in Lege ſpeciem illam non eſſe cute profundiorem, hoc notat albedinem hanc reliquae cutis non excedere multum colorem.* Id ſcilicet agit, colorem hujus maculae eſſe remiſſiorem, nec adeo candidum ut transpareat, vel profundior eſſe videatur. Quod de depreſſiori dicitur ſpecie huc poterit referri, vel etiam alia explicatione expediri, prout ſcilicet aut *maculae* aut *tumori* attribuitur. Hoc unum notandum, de *Tumore* ſimpliciter conſiderato non dici, & *ſpecies ejus depreſſior.* Cum tumoris candor multo ſit remiſſior, nec adeo transparens, quin altitudo ejus facillimo negotio poſſit obſervari, quod impedit, quominus depreſſior, vel profundior eſſe adpareat.

 §. XII.

§. XII. *Secundum Signum*, ex quo de Lepra certiſſime conſtat, eſt *Pilus Albus*, ſive Pili in albedinem converſi. De hoc ſigno monet *Moſes* vſ. 3. ושער בנגע הפך לבן *Si Pilus ille in Plaga mutatus ſit in album.* Id quod & ſaepius inculcat, de ſingulis vitiorum generibus vſ. 10. 20. 25. Pilos in corpore humano diverſis in locis, inprimis per univerſam excreſcere cutem varia proport ione ſuoque colore inſtructos vel αὐτοψία docet. Celeberrimis Anatomicis ſi fides habenda, non tam inter excrementa corporis, quam inter partes ejus organicas recenſendi erunt. Radices enim ſuas habent inter glandulas certis veſiculis contento bulbo, ſuntque varii coloris pro amplitudine canalium & conſtitutione liquidi, quod per illos canales defertur. Pro diverſitate quippe ſanguinis & humorum, diverſi tranſparebunt colores, qui etiam ſucceſſu temporis mutationi ſunt obnoxii; ita ſenes caneſcunt, cum minima vaſa conſtringuntur, parteſque extremae fiunt magis *rigidae*. In variis gentibus, *pilorum quoque* diverſitatem notant Auctores: hinc Gallia comata dicta Romanis. Germanis antiquis temporibus crines flavi fulvo auro ſimiles, familiares. Aethiopes criſpatis crinibus lanuginoſis nigris gaudent. Judaeis in hunc usque diem crines pilique naſcuntur utplurimum nigri aut rufi; Et hos colores, eorum magiſtri tanquam ordinarios ponunt. In affectu quoque Leprae, *Pilorum* habenda eſt ratio, eorumque *mutatio*, inter praecipua impuritatis ſigna reputatur. Non autem vaga vel incerta illa mutatio, ſed determinate *Album* eſſe pilum oportet, quia *Macula* vel *Tumore*, horumque *Abſceſſibus* hanc ſubierit mutationem, adeo, ut praeceſſiſſe debuerit vitium cutis, cumque pili in cute ra-

radices agant, ſi ſcilicet laudabilis nullus affluat humor, vel ipſorum radices aut canaliculi vitium patiantur, conſtringantur, vel alio modo laborent, naturalem ſuum amittere debent colorem, qui hoc in Leprae affectu erit albus, ad canitiem accedens, antequam annis graves, homines communem Naturae legem ſequantur. Jam vero Hebraeorum conſulendi ſunt Doctores Legisque periti, qui hanc *Pilorum mutationem*, certiſſimum afferunt Leprae Signum, cuicunque demum ſpeciei acciderit. *Maimonides* prodeat qui Tractatu de *Leprae Immund.* C. II. §. 3. ſcribit: לובן השערות מטמא בכל מראה בין שהיו לבנות כשלג בין שהיו לבינות לובן כיהה ביותר הואיל ומראיהן לבן טמא: Id eſt: *Pilorum albedo polluit, quocunque ſeſe habuerit modo: ſive albi ut nix ſint, ſive remiſſiori gaudeant albedinis ſpecie, imo cujuscunque demum fuerint albedinis, Impuritatis ſignum ſunt.* Reliquas de Pilorum *numero, magnitudine, qualitatibusque*, Magiſtorum obſervationes ſimul complectitur idem laudatus *Auctor*, loco citato initio illius capitis: שיער לבן שהוא סימן טומאה בצרעת אין פחות משתי שערות וכמה יהיה אורכן כדי שיהיו נטלות בזוג היתה אחת ארוכה ואחת קצרה משיעור זה או אחת שחורה ואחת לבנה או אחת מלמטה ונחלקה מלמעלה ונראית כשתים או שהיה עקרן משחיר וראשם מלבין הרי זה טהור: Hoc eſt: *In Lepra ad minimum duo ſint pili oportet, illius longitudinis, ut conjunctim praehendere illos liceat. Si alter ſit longior, alter vero brevior juſto, aut ſi unus niger, albus vero alter; aut ſi inferne tantum unus, ſuperne in duos dividatur, ut duo eſſe videantur; aut ſi circa radicem nigri, ſummitatibus tamen albi fuerint: Ejusmodi homo a' Lepra purus eſt.*

§. XIII. Succedit *Tertium* Leprae *Signum*, nem-

nempe *Diffuſio.* De qua Legiſlator *vſ.* 8. והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכוהן צרעת הוא: *Ecce diffudit ſe Abſceſſus ille in cute ejus, tum impurum pronunciabit eum Sacerdos, Lepra eſt.* Repetitur hoc *vſ.* 22. 37. ubi de *ulceris & aduſtionis ſpeciebus* agitur. *Diffuſio* dicitur, cum malum, quod certam antea quantitatem habuit, ſucceſſu temporis fit majus, vicinas partes corripit, atque vel citius vel tardius ſerpit. Hoc fit, dum ſenſim plura ac plura obſtruuntur vaſa, dum materia morbifica ſe extendit, alias etiam inficiens partes, ut in Gangraena & aliis morbis fieri obſervamus. Serpit itaque malum vel inferiora rodendo, vel ad latera ſe extendendo vel denique utroque modo. In Leprae ſpeciebus utroque modo fieri non videtur negandum. Si ſcilicet ad materiae acredinem attendamus, quae ſaepe partes vicinas invenire poteſt minus ſolidas, vel alio modo huic diffuſioni aptas, ut in ulceribus ſinuoſis vel ſordidis videmus, nec non in aduſtionibus non rite tractatis. Illud interim hic notandum; Judaeos in diffuſione Leprae non attendiſſe niſi ad ſolam *diffuſionem ad Latera*, quin ipſum hoc vitium externum potiſſimum cutem occupat, & quia in Lege expreſſe additur: *& videbit Sacerdos.* Omnis enim mutatio, quae in hoc affectu Leprae accidiſſe poterat, in ſenſus, maxime in oculos Sacerdotis incurrere neceſſe fuit, hinc de diffuſione Illud obſervatur, eam Leproſum facere חוץ לנגע *ſi extra Lepram fuerit;* hoc eſt, ſi in illo loco obſervata ſit, qui antea ad ipſam non pertinuit plagam. Hoc enim tale ſignum eſt, quod non niſi partes vicinas occupat, nec niſi ſucceſſu temporis creſcit. Unde uno alterove ſeptiduo elapſo homo de Lepra ſuſpectus

ſpectus ſecludi debuit, ſi forte, aliud interea oriretur Impuritatis Signum, caneſcentium pilorum, aut ulterius ſerpentis mali. Caeterum juſtam *Leprae* definiunt Judaeorum Magiſtri *quantitatem*, qua apparente aeger de Lepra ſuſpectus erat, quaque dilatata, poſt primum ſecluſionis ſeptiduum de hoc affectu plane conſtaret. Minimam nempe quantitatem fabae magnitudinem aequare volunt, ita, ut undiquaque plaga habere debuerit latitudinem & longitudinem tantam, ut *ſex pilos* caperet, quorum numerus quadratus, utpote in loco quadrato ſuperficie nempe ad 36. pilos aſſurgit; non quaſi totidem praeciſe requirerentur pili, ſed ad determinandum ſpatii tantundem, quantum totidem pili effloreſcentes occupare ſolent. Hoc ſibi vult *Maim. de Imp. Leprae c.* 1. §. 7. notans: שיעור כל-נגעי צרעת בין צרעת האדם בין צרעת בגדים כגרים הקלקי שהוא מרובע והוא מקום מרובע מעור הבשר כדי צמיחת ל"ו שערות שש שערות אורך ושש שערות רוחב וכל פחות מזה אינה נגע צרעת: Id eſt: *Juſta Plagarum Leprae quantitatas ſive humanum occupet corpus, ſive veſtes inficiat, menſuram habet quadratam fabae Ciliciae; quae in cute carnis quadratum occupat ſpatium, quod 36. capiat pilos, ſex in longitudine totidemque in latitudine, quantumcumque vero ex his deſit, plaga Leprae non habetur*; Et in hac definienda *quantitate*, adeo certi ſunt Judaei, ut *Maimonides* aſſerat: Ita Majores a' Moſe in monte Sinaï edoctos accepiſſe. Eadem habentur in Thalmudico, *Codice de Lepra Negaim* dicto Cap. VI. 1. גופה של בהרת כגרים הקלקי מרובע מקום הגרים ט עדשות מקום עדשה ארבע שערות נמצא ל"ו שערות: *Macula magnitudine aequat fabam Ciliciam quadratam, faba Cilicia novem len-*

lentes, lens vero quatuor pilorum ſpatium occupat, ſumma erit 36. *pilorum.* Intelligunt autem Judaei quantitatem non continuam ſolam, ſed & diſcretam, cum ſingulas ſpecies *maculae & Tumoris* inter ſe commiſceri ſtatuant, ut ſimul ſumtae, dictam efficiant quantitatem. Ab hoc termino diffuſio pendet, quae terminum ad quem totum agnoſcit corpus, omniaque membra, quam late patet cutis integumentum ut in Lepra univerſali videbimus. Ad hanc diffuſionem omnis referenda *mutatio externae ſpeciei*, cui hoc malum eſt obnoxium; ſive contrahatur, ſive extendatur, modo juſtam retineat *quantitatem quadratam* in priore loco affecto; alias pro *dubia habendam* volunt, quae caeterum quavis quantitate ſerpat, certam declaret Leprae plagam.

§. XIV. *Quartum* Leprae *Signum*, quod apud Moſen ocurrit eſt *vivacitas* מחיה Hebraeis dicitur, phraſi integra מחית בשר חי *Vivacitas carnis vivae.* Haec habet Sacer Scriptor *Lev.* XIII. 10. 11. והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת צרעת נושנת היא בעור בשרו׃ *Ecce tumor albus eſt in cute & ipſa mutavit pilum in album; etiamſi aliqua ſanitas carnis vivae ſit in tumore illo Lepra inveterata eſt in cute carnis ejus.* Ita J. Tr. vertunt, hos ſequuntur Belgae. Lutherus pro *carne viva* ſemper habet Roh Fleiſch, *Caro Cruda*, LXX. ὁ χρῶς ὑγιὴς, *caro ſana.* Vox חי, *vitam & vivum* denotat. De uſu hujus vocis *Maimonides*, *more Nebochim* §. I. *c.* XLII. *p. m.* 60. ſequentia habet: *Nomen* חי *competit primo vegetabili & ſenſitivo ut Gen.* IX. 3. *Omne reptile quod eſt vivens. Dein ſignificat. idem quod ſanari & convaleſcere a' gravi aliquo morbo.* ut Jeſ. XXXVIII. 9. ויחי *Et vixit, convaluit* ab aegritudine ſua. *Item Joſ.* IX. 8. *Manſerunt in caſtris* עד חיותם *donec con-*

valuiſſent. ſic *Lev.* XIII. 16. *Caro viva*, id eſt *ſanata.* Nec abluduut ab hac interpretatione Judaei; R. *Samuel Kazis* in Libro מקור חיים inſcripto :בשר הי הוא הבשר המרגיש *Caro viva*, inquit, eſt *caro ſenſu praedita*; Item ait ומחית פירושו בשר חי והנה הבשר שלא ירגיש הוא בשר המת: Id eſt: *Et ſanitas; hoc interpretatur caro viva, caro etenim omni privata ſenſu eſt caro mortua.* Auctor מכלל יופי *R. Salomo*, Veterum Interpretationum collector ſcribit, מחית פירוש בריאות הבשר החי *Vivacitas*; *interpretatur ſanitas carnis vivae.* In eo convenire videntur Interpretes, tam Judaei quam Chriſtiani, per *carnem vivam* intelligendam eſſe carnem ſenſu & vitalitate praeditam. Quomodo autem hoc Leprae nota eſſe poſſit, non aeque facile patet. *Caro viva*, appellari poſſet, *caro luxurians* vel *ſylveſtris* dicta qualem in ulceribus, vulneribusve non rite tractatis ſuccreſcere videmus. Huc forte reſpexit Lutherus vetendo Roh Fleiſch Caro cruda, alias Wild Fleiſch. Aſt minus convenire videtur, quia haec caro non fuit in ulcere obſervata, ut Lutherus accipere videtur, vertendo שאת Geſchwür, ſed in ſolo tumore, ſalva & illaeſa cute occurrit. Omnis enim *Lepra in carne cutis*, ſive *recens*, *ſive inveterata* fuerit, ſuperficiem cutis non interrumpebat, nec findebat, ſed ſolummodo attollebat, vel etiam ſolum externum mutabat colorem. Praeterea hoc quoque notandum, quod Pilus albus, & ſanitas carnis vivae ſimul conjungantur ſimplici *conjunctiva copula*, quam J. Tr. minus clare per *Etiamſi* vertunt, cum ſimplex *Et* ſufficiat. Duo *haec ſigna* ſcilicet, ſimul adfuiſſe videntur in hoc Tumoris genere, quod *Lepra inveterata* nuncupatur. Quae deno-

minatio docet, jam diu mali hujus latuiſſe fomitem, antequam in nervum erumperet: Ubi autem tandem enato Tumore albo, pili apparuerint *ejusdem coloris*, ſimul etiam *carnem adfuiſſe vivam*: id eſt, *ſanam*, ſenſu *praeditam*; cum pars Lepra affecta, tanquam mortua haberetur. Vi vocis itaque inhaerentes, pluriumque Graviſſimorum Interpretum veſtigia legentes, per *Vivacitatem* intelligimus portionem aliquam cutis, quae nondum ſuam perdidit vitam, vel ſi perdiderit quondam, eam denuo fuerit adepta. Quid vero illud vitii objiciet aliquis? Huic reſpondemus non vocari hoc vitium ſed *ſignum* tantum, unde de *inveterata* conſtare poſſit *Lepra*, cui hoc peculiare ſit, quod circumquaque partibus corruptis, aliqua tamen portio maneat illaeſa. Idem in ulceribus ſinuoſis quotidie fieri obſervamus, ut circumjacentibus intermediae partes non corripiebantur. Ita in curandis ſinubus ſumma cura cavendum eſt, ut aequaliter ubique coëat ſinus. Imo caro illa ſylveſtris quid aliud eſt, quam *caro viva*? niſi enim viveret, non creſceret. Porro quis ſummo rerum arbitro dicam ſcribere auſit, eum minus accurate fuiſſe locutum, vel illud pro ſigno impuritatis ab eo habitum, quod puritatis phyſicae nomen mereri videatur? His itaque miſſis, Judaeos conſulamus, qui hujus *vivacitatis quantitatem* minimam definiunt eſſe *Lentis magnitudinem*, cum ipſa plaga ad minimum habere debuerit fabae magnitudinem. *Situm* quoque volunt eſſe in ipſa plaga talem, ut eam ad minimum duobus pilis excedat undique. Ne plurimis Auctoribus allegandis Lectori creëmus taedium, iterato audiamus *Maim. de Lepr. Imp. c.* III. §. 6.

§. 6. בהרת יתירה מכגרים ובה מחיה יתרה מכעדשה ורבו או שנתמעטו טמא ובלבד שלא יתמעט בהרת מכגרים ולא תתמעט המחיה מכעדשה ולא תקרב המחיה לסוף הבהרת בפחות מכדי צמיחת שתי שערות כמו שבארנו: *Si Macula faba major, in qua vivacitas lente major, creverit vel imminuta fuerit, impurus eſt, modo macula infra fabae non ſubſederit quantitatem, neque vivacitas, lente minor fuerit, neque vivacitas ad extremum acceſſerit maculae, propius duobus pilis, uti explicuimus.* Et hoc quidem *ſignum vivacitatis*, ſolum hoc *genus Leprae* reſpicere videtur, quod *inveteratum* dicitur. Non enim niſi hoc in caſu numeratur, & in illo qui hunc proxime excipit, in Lepra ſcilicet univerſali. Unde itidem receptam tuendi ſententiam, deſumi poteſt argumentum. Antequam hanc de ſignis Leprae concludamus tractationem, illud in genere notandum, non omnia ſemper & ſimul adfuiſſe ſigna, ſed praeter *Albedinem*, quae tam *maculis* quam *tumoribus* eſt communis nota, unum vel alterum illorum ſuffeciſſe v. gr. *Pilus in album mutatus*, cum *profundiori aſpectu* in Maculis: Idemque *Pilus albus factus* cum *Vivacitate in tumoribus*; & haec quidem ſigna ſemper de Lepra reddunt certiorem, quocunque tempore adparuerint. *Diffuſio* autem ſola cum *Albedine* adeſſe poterat, nunquam tamen niſi finito primo ſecundove valebat ſeptiduo. Et cum reliqua ſigna in Lepra occurrentia, ſemper cum Impuritate legali fuerint conjuncta, illud tamen *Diffuſionis ſignum* licet Leprae naturam non immutaret, ab immunditia tamen reddebat immunem, ſi univerſalis evaſiſſet; ſin vero particularis fuiſſet, aequali jure utebantur.

§. XV. Huc usque de illis Leprae *Speciebus* actum

aƐtum eſt, quae *quamlibet membrorum & cutis partem occupant.* Ordo jam tangit illas, *quae non niſi certum & determinatum ſibi vendicant locum*; quas in duas diſpeſcere poſſumus claſſes. Alia *Lepra* in partibus *ulcere* quondam foedatis obſervata fuit; Alia, membra ſpeƐtat *aduſtione* corrupta vel *cicatrice deturpata.* Plurima hae Leprae ſpecies, cum prioribus memoratis habent communia; & *macula* & *Tumor* ſive puſtulae hic occurrunt, quae iisdem Leproſitatis ſignis gaudent quae hic repetere ſuperſedemus, illa ſaltem notantes, quae his ſpeciebus peculiaria & priva quae ad duo ſumma capita in qualibet claſſe referri poterunt. Quae nempe vel *ſemper* vel *aliquando* adſunt. Quae his Leprae ſpeciebus *ſemper* adſunt, & in ſpecie competunt ſunt *Locus Ulceris* vel *Aduſtionis* nota inſignis. Quae aliquando in hiſce obſervantur ſunt *Leprae albae ſubrubidae*, ſ. mixtae. Quod ad primum attinet *Locus eſt ulceris* vel *aduſtionis nota inſignis.* Quae aliquando in hiſce obſervatur, de quibus vs. 18-23. vs. 24-28. De priori ita Moſes vs. 18, 19. ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל הכהן: *Item caro cum fuerit in ea ulcus, ſi ſanata eſt, deinde oboritur in loco ipſius ulceris tumor albus, aut papula alba ſubrubida, tum oſtendetur ſacerdoti* שחין ulcus eſt ex inflammatione ortum, externa in corporis cute LXX. ἕλκος unde Latinis *ulcus* dicitur, Belgae *Geſweer*, Lutherus Drüſe Puſtulae cum שאת mutato nomine. Quando Phlegmone non ſolvitur inſenſibiliter, tum ſuperatur, & in ulcus tranſit, quod eſt ſolutio continui cum pure a' cauſa erodenti faƐta. Suppuratione faƐta, ſi externa cutis fuerit affeƐta illa apperienda & pus educendum

eſt,

eſt, & tunc adparet ſinus, quo repleto, cicatriceque obducto, ſanatum erit ulcus. Cum vero vaſa ſemel ſunt rupta, praeprimis ſi notabilior fuerit fibrarum contractio, non adeo facile coëunt, quin ſui poſt ſe reliquant notam. Quae nota a' reliqua cute ſaepe non nihil attollitur, vel alio modo corrugatur. Quicquid horum fiat, hic locus, in quo ulcus fuerat, poſtquam ſanitati reſtitutus eſſet, ſubjectus erat *Leprae ſpeciebus* tam *Tumoribus* albis, quam *Maculis* albis rutilantibus. Illud hinc notant Judaei, membra ulceribus vel aduſtione foeda, quamdiu in ſtatu manent morboſo, Leprae non eſſe ſubjecta, quia de ulcere expreſſe dicitur: & *ſanata eſt*, Caro nempe ab ulcere liberata. Convenit Leprae ſpecies externa cum cicatricis colore, quae jam cicatrix nullos admittit globulos ſanguineos, unde cicatricis color eſt albus, qui ſi major juſto fuerit, de Lepra homines reddebat ſuſpectos, in primis ſi in tumorem aſſurgeret majorem.

§. XVI. De *Aduſtione* idem dicendum, ita enim Textus ſacer vs. 24. או בשר כי יהיה בעורו מכות אש לבנה מהית המכוה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה: *Item caro, cum fuerit in cute ejus aduſtio ignis, ſi erit pars ſanata ab illa aduſtione papula alba ſubrubida aut alba tantum.* Eſt autem *Ambuſtio* ſolutio continui in partibus ſolidis vel mollibus vi ignis facta. Ignis ut blando ſuo calore corpora noſtra fovet & recreat, vitamque conſervat: ita juſto admotus propius eidem damnum inferre valet maximum. In multis aduſtioni cum ulceribus convenit, & potiſſimum reſpectu cauſſarum differunt. In *ulcere* enim cauſa eſt interna magis licet externae non ſunt excludendae, in *aduſtione* autem ſola cauſſa eſt externa vis Ignis, vel

vel Aquae, Olea fervida, Metella liquefacta; vel candentia, quae facile in ſenſus incurrunt, cumque *aduſtio* etiam externas cutis partes laedit, *Ulcera* intercutanea eſſe ſolent. Sanationis modus ſaepe non multum diverſus, cum & ambuſtionem ſemper ſequantur ulcera. Aduſtio autem ad ſanitatem reducta, hic potiſſimum comtemplanda. Ita enim *Maim. de Imp. Lepr. c.* V. §. 4. התחילו המכוה לחיות להתרפאות ונעשה עלה קליפה כקליפת השום זו היא מחית המכוה האמורה בתורה: *Cum aduſtio ſanari incipit tenuique obduci lamella hoc in Lege adpellatur vs.* 24. *Sanatio ambuſtionis.* Hoc eſt, ſi aduſtionis locus priſtinae vitae & ſanitati ſit reſtitutus ut quidquid vitiatum eſſet, priſtinum ſtatum jam recuperaſſet, vel talem qui ad eum vel proxime accedit, tum ille *locus* eſt proprium illud *ſubjectum* in quod *Leprae* plaga cadere poterit. *Suſpectum* hunc *locum* faciunt, omnia in praecedentibus memorata *ſigna albedinis.* Solius enim Maculae apud Moſen fit mentio. Cum autem huic maculae duo attributa dentur *ſubrubida* enim aut *alba tantum* dicitur; hinc non incommode disjunctiva particula diverſam plagarum indicabit ſpeciem. Hanc obſervationem debemus *Eliae Doctori Karaeo*, in eo quem *pallium Eliae* inſcripſit tractatu: להיות על מכות אש בהרת ואחר כך כתוב או לבנה והטלם או שאת לבנה לפי דעת קצע מן החכמים מחקש שאת ובהרת של שחין: *Quoniam poſt aduſtionem ignis ſit mentio maculae, tum additur (aut alba, hoc fieri eam ob cauſſam ut ſub (intelligamus aut tumor albus, ellipſi nominis ſatis frequenti.* Accedit argumentum ex *v*ſ. 19. petitum ubi plene legimus שאת ובהרת של שחין *Tumor & macula ulceris*, ita & hic *macula ſubrubida* aut *Tumor al-*

albus. Hunc tamen *tumorem ab illo Tumore*, *Ambuſtionis* diſtinguere debemus, cujus v. 28. mentio injicitur. Sed ſatis clare in quo differat additur *vſ.* 28. צרבת המכוה הוא *Cicatrix aduſtionis* eſt aeque ac in ulcere *vſ.* 23. צרבת השחין הוא *cicatrix ulceris* eſt. Cujus diſtinctionis fundamentum traditur *vſ.* 28. coll. 23. 6. *hebetata vel repreſſa plaga*. Quod ſcilicet ad juſtam non acceſſiſſet Leprae rationem, quae in his, quae *Ulcus* vel *Aduſtionem* occupant eſt plane eadem; niſi illud Magiſtrorum placitum interceſſerit, non commiſceri has ſpecies inter ſeſe, neque cum aliis, ita ut una alteri ſuam communicet impuritatem; ſed haec ad rem parum. Illud potiori jure attentionem meretur, quod praeter locum his affectibus proprium, in ipſa ejus ſpecie aliqua occurrat diverſitas.

§. XVII. In illa Leprae ſpecie, quae *tumorem* vel puſtulam admittit, nihil peculiare occurrit, eadem eſt *Albedo*, ſive *cutem carnis* ſimpliciter, ſive *ulceris aduſtionisve cicatricibus deturpatam* occupet. Omnis quam Moſes notat diverſitas, in illa ſita eſt ſpecie, quae *Macula* dicitur, quae deſcribitur, quod ſit בהרת לבנה אדמדמת *papula alba ſubrubida*. *Albedinem* vidimus eſſe primariam Leprae notam, ita ut omnis ejus ſpecies hoc colore ſit inſignis. Hic novum accedit praedicatum, quod varias admittit interpretationes. Vocabulum illud אדמדמת omnem parit difficultatem. Derivatur a' voce אדם. quae *rubere* communiter vertitur. Haec autem Hebraeae Linguae indoles eſt, ut duplicatio radicalium litterarum ſignificationem ordinario intendat ita Jud. V. ארחות עקלקלות *viae tortuoſae* maxime dicuntur. Idem & in coloribus dijudicandis uſu venire debet;

bet; atque ita R. *Dav. Kimchi* notat ארמדמת אדום שבאדומים כמו ירקרק יורק שביצרקים: *Rubeſcens rubedinem notat ſumme rubicundam, ut Flaveſcens, maxime flaveſcentem flavedinem.* Hunc ſenſum LXX. attendiſſe videntur, qui habent Τηλαυγὴς λευκαίνουσα ἢ πυῤῥίζουσα. *Lucida plaga albeſcens vel rufeſcens.* Vim vocis quidem obſervantes, ſed & ea disjungentes, quae ſimplici copula conjunguntur, quamvis Hieronymus ſimiliter eandem copulam disjunctive extulerit. Quomodo autem *albedo*, qualis *Leprae maxime rubicunda* dici poſſet, ſine apparente contradictione? Contrario ergo modo inſtituerunt ſaniores Interpretes maximi nominis: Ita *Paganin. Macula alba, ſubrufa*; Munſterus: *Macula candida atque ſubrufa.* Caſtalio, *alba rubicans macula.* Lutherus Röthlichs Eyterweiſſ Neque longius recedunt Judaeorum Doctores. Ita enim *Thalm. Cod. de Plagis, ſive Negaim c. I. §. 2.* הפתוך שבשלג כיין המזוך בשלג הפתוך שבסיד כדם המזוך בחלב דברי ר׳ישמע ר׳עקיבה אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג בםים אלא של שלג עזה ושל סיד דיחה ממנה: *Commixtio coloris nivei Leprae, ſi habet, ac ſi vinum nivi admiſcetur: in gypſii coloris Lepra mixtio obſervanda, qualis ſanguinis lacti admixti ex mente R. Ismaëlis. Akibah autem ſtatuit: Rubedinem in utraque ſpecie ſeſe habere inſtar vini aquis diluti, ita tamen ut nivea albedo ſit intenſior, remiſſior vero illa, quae gypſum aequarit.* Speciem ergo faciunt ex ſumma albedine & intenſa rubedine mixtam. Neque vero ita ſoli inſtituunt Traditionum Doctores, verum etiam haec ſententia *Karaitarum* ſcholis placuit. Ita enim *Elias* ille *Karaita* explicat: הבהירות לפעמים תבוא מערוב האדום והלבן *Maculae aliquando ficent*

fiunt mixti generis, coloris rubicundi & albi. Ab omnibus ſecedit Cl. *Bochartus* hanc vocem ex uſu Arabismi per *maxume rutilans* exponens. Non equidem inficias ibimus, hoc ſenſu vocem poſſe accipi; imo *Thren.* IV. 5. a' nonnullis Judaeis per *ſplendidum* exponitur. Sed diſpar hic plane eſt ratio; obſtat enim, quod verba Moſis colorem notent; & illud quod de lucido ſplendore notatur jam ſub ipſa voce בהרת indigitatum ſit. Neque etiam facile omnium Interpretum conſenſum, qui de colore accipiunt, non de modificatione coloris, temere ſollicitandum eſſe exiſtimamus, quin ſi qua diverſitas ſententiarum occurrat, illae erunt componendae, quantum ſalva rerum veritate licet. Illud itaque ut ad noſtram Leprae ſpeciem adplicemus, firmiter tenemus; principalem *colorem* eſſe *album*, qui prior etiam memoratur, eique conjungendum eſſe *rubeſcentem* quocunque gradu; Non quaſi albedo ſit rubicunda facta, ſed quatenus *maculae* poſcit. Macula obſervatur in *ulceris & aduſtionis* loco, & quidem ad *recentem Leprae ſpeciem* pertinet; cum *Tumor* ſit *inveteratae* nota: Aderit itaque in hac *macula intenſior albedo*, non nihil tranſparens: Interne autem locus occurrit rubicundus magis ſolito, qui per albicantem colorem radios transmittit, quales in aquae & vini, vel ſanguinis & lactis mixtione videmus. Neque hoc in *ulceribus* aut *ambuſtionibus* alienum; praeprimis ſi non diu ſanitati ſunt reſtituta membra, ipſa cicatrice nondum in callum mutata, quo facto, tumor ſit major & affectus nomen *inveteratae Leprae* meretur. Non enim promiſcue de *Lepra* hoc aſſeritur, ſed ſemper *maculae* hoc tribuitur epitheton, quod Judaei, ut vidimus, ad *abſceſſum maculae* non vero ulterius extendunt.

§. XVIII. Omnes jam memoratae Leprae *ſpecies*, *maculas*, *tumoresve* cum ſuis *abſceſſibus*, (ſive in *cicatricibus ulcerum*, vel *aduſtionis*, ſive in *cute* ceteroquin *ſana* eruperint, quaecunque etiam *impuritatis habuerint ſigna*,) externam corporis ſuperficiem occupaſſe, non ſemper tamen aeque polluiſſe notandum eſt. Imo hoc in affectu illud peculiare, quo gravior ſit morbus eo minus impuritatis legi eum fuiſſe obnoxium. Quid enim gravius accidiſſe potuit, quam ſi malum non tantum latius ſerpat, quod nunquam bonum ſed & ſucceſſu temporis, totum externae corporis occupet habitum, quod tamen inter optima puritatis habendum erit ſigna. Haec Leprae ſpecies erat *univerſalis* dicta, quam ultimo loco paucis videbimus. Uti ex *Moſis Hiſtoria* conſtat, *Univerſalis Lepra* eſt, quae totum Corpus a' capite ad calcem tegit, quantum quidem oculo diligenti explorare licet; Hanc ita nobis deſcribit *Moſes* *vſ.* 12. 13.
c. XIII. *Lev.* ואם פרוח תפרח הצרעת בעור
וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד
רגליו לכל מראה עיני הכהן וראה הכהן והנה
כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע
כלו הפך לבן טהור הוא : *Quod ſi omnino effloreſcit illa Lepra in cute ejus, retegetque illa Lepra totam cutem plaga affecti, a' capite ejus usque ad pedes ejus, quacunque inſpicient oculi Sacerdotis. Si viderit Sacerdos, quod ecce texit Lepra illa totam carnem ejus, tum mundum declarabit plaga illa affectum, tota mutata eſt in albam, mundus eſt igitur.* De inveterata loquitur, quae in nervum erumpit, & in fertili ſolo vitiati corporis ſita, citius & latius effloreſcit, partes vicinas corripit, ſanam cutem inficit, totumque corpus albedine tegit, vel tumore illo albicante opplet, a' capite ad calcem, quousque illud

illud cutis exporrigitur tegumentum. Mutationem hic eveniſſe ſolamque albedinem Leprae nomine notatam videmus: Reliqua ſigna hic occurrunt vel nulla, ve ſi quae ſint, in cenſum non veniunt. *Pilus* ſcilicet *albus* adeſſe & abeſſe poteſt, citra puritatis detrimentum. *Aſpectus profundior* vel *depreſſior*, toto corporis immutato habitu, non poteſt obſervari; ut & *diffuſio* locum habet nullum; ſola *vivacitas* huic accidere potuit Leprae; *Caro* ſcilicet *viva* ſive *ſana*; quae tamen ſi adfuerit, pro particulari habenda erat Lepra. Hoc tamen non ita intelligendum, quaſi nihil ſani in toto corpore eſſe poſſit; illa enim tantum intelligenda ſunt loca, quae unico intuitu ſtatim in oculos incurrunt, illaque membra, quae vel Lepram non admittant, vel licet admiſerint, pollutionis tamen lege eximuntur, neque hanc Lepram univerſalem reddunt impuram. Illa autem membra hoc ordine narrat *Maimonid. Cap.* IV. §. 1. *de Leprae impuritate*, *ex ipſo Cod. Negaim c.* VI. petita: אלו מקומות באדם שאין מתטמאין בבהרת תוך העין ותוך האוזן ותוך הפה והקמטים שבבטן והקמטים שבצואר ותחת הדד ובית השיחין וכף הרגל והצפורין והראש והזקן שיש בהן שיער והשחין והמכוה המורדים: *Haec corporis bumani loca Lepra non poſſunt pollui. Media pars oculi, Auris, Menti, Oris; item Rugae ventris vel colli locus item ſub mammis, aut axillis, plantisque pedum; ut & Ungues, Caput, & Barba crinibus piliſque veſtita; Ulcus & aduſtio, dum exacerbantur.* Illius rationes inquirere non vacat, ne nimis excreſcat oratio, cum alia adhuc nobis agenda ſint, quae minime omittere oportet.

§. XIX. Quae hactenus diſputavimus, ſi in unum colligamus, jam certius nobis conſtare poterit,

terit, quid Lepra ſit, quave ratione *definiri* debeat. *Abarbanel* in illis ad *Legem* commentariis הולי באחד מאברים הבעלי חיים המרגיש ישחיתו הצורתו הטבעית *Lepram eſſe morbum in aliquo membro animalis vivo ſenſu praediti, quo forma ejus naturalis corrumpitur.* Hanc vero nimis eſſe generalem deſcriptionem, minusque definite naturam vel ſigna hujus morbi tradere, facile attendenti patet. Melius *Maimonides* inſtituit, *Cap.* 1. §. 1. quem locum ſupra §. 10. citavimus. Minus tamen plene cum particularem deſcribere videatur Lepram, a' ſignis quae univerſali melius competunt. Tentandum igitur, num his praeeuntibus, aliam paulo pleniorem dare poſſimus. Aſſerimus itaque „ LEPRAM *cutis, eſſe affectum „ cutis externae praeternaturalem quo naturalis ejus co„ lor in albedinem majorem tranſit, cum, vel ſine pi„ lorum mutatione, diffuſione, vivacitate*". *Nullam Leprae ſpeciem* dari exiſtimamus, quae *ad cutem pertineat*, ſive *ſanam* illam ſive *cicatricibus* deturpatam, ſive *univerſalem*, ſive *particularem*, ſive *maculam* ſive *tumorem*; cum ſuis *abſceſſibus* conſideremus; quin haec in illam quadret definitio: Affectus quippe eſt praeternaturalis, qui a' naturali ſtatu magis vel minus recedit; hic autem נגע *plaga* eſt, quae ab afficiendo dicta eſt, unde *affectum* quoque vertere liceat. Hoc in affectu, *Cutis*, ſub qua & cuticulam comprehendi diximus, ſpeciatim rationem habendam eſſe, in definitione diximus, & ſupra probatum dedimus. Cumque varia cuti accidere poſſint vitia; vel lacerando, pungendo, rumpendo, ut in vulneribus, ictibus & ulceribus, ut & ambuſtione fit; vel ſuperficiem ejus inaequalem faciendo, ut dum tumores & puſtulae ſurgunt; vel externam ejus ſpeciem mutan-

tando, ut in vitiligine accidit, aliisque lentiginum maculis; ad hanc ultimam vitiorum claſſem, quae mutationem coloris inducit referimus *Lepram*. Quae tamen non ſola coloris immutatione contenta eſt, ſed plerumque (niſi *uuiverſalis* fuerit) vel *adſpectum*, vel *pilos* mutat, vel *diffunditur* latiusque ſerpit, vel ipſa *vivacitate* pars affecta foedatur. Omnia haec valent *ſigna* in corporibus Hebraeorum, quibus ſpeciali Lege injunctum erat, ad haec ut attenderent, ſuique corporis accuratiorem haberent curam. Cum Lepra Graecorum, quae & tandem in Elephantiaſin tranſit, noſtrae, praeter nomen, parum convenit. Interim definitio illa, qua λέπρα dicitur ἡ ἐν τοῖς σώμασι παρὰ φύσιν λευκότης *Praeternaturalis corpoporum albedo*, non longe recedit ab illa *Maimonidis* laudata ſi vero omnia cutis externae examinemus vitia, proxime ad hanc Hebraeorum Lepram accedere videtur illa vitiliginis ſpecies, quam ἄλφον & λευκὴν Graeci appellant. De his *Corn. Celſus Lib.* V. *c.* XXIIX. 19. *ἄλφος vocatur, ubi color albus eſt fere ſubaſper, & non continuus, ut quaedam quaſi guttae diſperſae eſſe videantur* λευκὴ *habet quiddam, ſimile Alpho, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit in eaque albi pili ſunt lanugini ſimiles. Haec omnia ſerpunt in aliis citius, in aliis tardius.* Negari equidem nequit, magnam has vitiliginis inter & Leprae ſpecies eſſe convenientiam: (α) Color eſt albus ut vel ipſa nomina huic vitio inde ſint impoſita ἀλφὸς & λευκὴ, (β) ſumma ſpecies λευκὴ quae dicitur magis albida eſt, aeque ac בהרת macula, quam nivis inſtar candere diximus. (γ) altius deſcendit, num hoc idem ſit quod facer textus *ſpeciem* vel aſpectum *profundiorem* vel *depreſſiorem* vocat, non definio, quamvis in

contrarium potius inclinem. (δ) Alphus dicitur non *continuus*, *ut quaedam quaſi guttae diſperſae*; idem de Lepra Hebraeorum obſervatur, illius quantitatem non eſſe ſemper continuam ſed quandoque diſcretam (ε) Lepra mutat pilos in albos ita quoque in leuce pili notantur albi. Quod autem *Celſus* de his pilis addit, eos eſſe *lanugini ſimiles* hoc ſi non plane convenit, conferri tamen meretur cum illo Rabinorum aſſerto, quo Leprae ſpeciem cum צמר לבן *lana alba* comparant. (ζ) Serpere dicitur hoc vitium in aliis citius, in aliis tardius, idem quoque in Lepra cutis vidimus. Imo (η) *Celſus* addit λευκὴ *quem occupat non facile dimittit;* quod de *Lepra* ſummo jure aſſeri poterit, cum ut videbimus in ſequentibus inter incurabiles affectus numeretur. Doctiſſimus *Druſius* ſuam exponens ſententiam, *mihi videtur*, inquit, בהרת *eſſe vitiligo alba*, *quae Graecis* λευκὴ *dicitur. Vitiliginoſae cutis deformitas*, *qualis illa Lepra quae a' Chriſto in Evangelio curatur Math.* IIX. 3. *de qua Arnobius. Ille notas albicantium vitiliginum manu admota deterſit.* Juvat hanc opinionem vox Arabica אלרבץ ſive ברץ quae apud *Avicennam* & alios Medicos *Vitiligines* exponitur. Dicitur & Ἄλφος ab albedine. Praecipua conveniunt ſigna, ita, ut ſi non eadem, ſane non multum diverſa ſit. *Vitiligo a' Lepra*, quamvis potius cum בהק eam convenire putem quod itidem albicantem habet ſpeciem, ſed remiſſiorem, ipſaque vitiligo eſſe videtur. Quandoquidem vero inter Leprae ſigna retulimus *Vivacitatem*, hoc eſt, ut aliquid ſanae cutis ſit in medio leproſae, quod ſummum vitium innuere diximus, attamen haec nota in omni vitiligine fruſtra quaeritur. Neque valebit exceptio hoc ſignum tantum impuritatis fuiſſe, non autem mor-

morbi; Cum vel maxime *inveterati mali ſignum*, hoc ſit cum *pilo albo* conjunctum; nec non ſi in *univerſali* Lepra obſervetur, aliam particularem ſpeciem efficiat. Quid quod alia Leprae ſpecies, ſimplicem cutem occupet, eamque vel in tumorem, vel in aſpredinem extollat vel etiam depreſſiorem apparere faciat; alia cutem deturpatam teneat, quae & mixti coloris dici potuit, quales differentiae in illis vitiliginum ſpeciebus obſervari vix poterunt. Hinc probabili ratiocinio conclndere liceat, hanc Hebraeorum Lepram Cutis, „ad vitiliginem quidem in plurimis acce„dere, non tamen in omnibus, adeoque pro „diverſo affectu eſſe reputandum".

§. XX. Caeterum in *cauſſas* hujus mali, quod Hebraeo populo quondam grave erat, totamque nonnunquam depaſcebat cutis ſuperficiem & ſaepe altius ſerpebat, inſtituti nos jubet inquirere ratio. Omnis autem de *cauſſis* disquiſitio ad duo commode referri poteſt capita, vel enim haec Lepra *cauſſam* agnoſcit *moralem* ſpeciali Numinis judicio immiſſa, vel *naturalem* habet ſimul *cauſſam* quare in hoc vel illo, ſingulari diſpenſatione divina oriatur. *Moralem* hujus mali cauſam extitiſſe, vel ipſa exempla docent. Ne Rex quidem ab ea tutus, qui ſi contra Legem Dei peccaret, extraordinaria hac poena Leprae afficiebatur. Id quod Uziae, ſacra facere & adolere volenti ſuffitum, quod ſolis licebat ſacerdotibus, obtigiſſe legimus 2. *Chronic.* XXVI. 16. 19. ſervus Prophetae Eliſae Lepra percuſſus eſt, cum munera nomine Domini, contra voluntatem Prophetae accepiſſet à viro Principe Syro 2 *Reg.* V. Maria ſummi Pontificis Aharonis ſoror leproſa facta eſt, ſpeciali divinae providentiae diſpenſa-

tione ut *Num.* XII. 9. 10 *De miraculoſa Lepra*, qua manus Moſis affecta & illico ſanata eſt, nihil dicam; illud tamen ex his concludere licere exiſtimans, hoc morbo divinam uſam fuiſſe curam & providentiam, ut humanas actiones ſibi cognitas, ſeque juſtum eſſe malorum vindicem, omnibus certo conſtaret certius; imo ſi ullus morbus, haec ſane Leprae plaga talis fuit, ut plurimum ipſis id confitentibus Judaeis. Bene de hoc negotio rationem ſubduxit *Abarbanel*, in illis in *Legem Comm.* והצערת הבא עליהם והנרפה מהם הכל הוא בהשגחת השם ועל דרך מאמר ארון לא הכב יאים במשנה תורה השמר בנגע וג"ו ונתן להם ראיה על היות צרעתם בהשגחה בטבע ממה שקרה למרים שמפני מה שדברה במשה לקתה בצרעת ונרפאה בתפלתו: *Sive autem iis Lepra accideret, ſive ab ea ſanarentur, ea omnia a' divina dependebant Providentia: ſecundum illud principis Prophetarum monitum, quod in Deuteronomio.* XXIV. 8. *legimus: Cave Tibi a' plaga Leprae* &c. &c. *cujus rei mox rationem ſubjicet: Lepram eorum, a' divina eſſe Providentia, non a' cauſſa naturali, ut ex eo, quod Mariae accidit patet, ea quippe, quoniam contra Moſen locuta fuerat, Lepra percuſſa eſt, & interceſſione ejus ſanata.* Ita etiam Thalmudici *Lepram* ob *peccata commiſſa*, ſpeciali inflictam volunt numinis vindicta, & ſic enumerant illa crimina, ob quae perpetrata Lepra accidat *Codice* ערכין עלשבעה דברים נגעים באים על לשון הרע וגסות גזל צרות עין שפיכת רמים שבועות גלוי עריות: *Septem de cauſſis plagae fiunt; ob malignitatem, obtrectationem, ſuperbiam; furtum, invidiam, homicidium injuſtum, perjurium, ſcortationemve interdictam.* Haec ſunt peccata, quae perpetrata divinam non effugient vindictam, licet

cet in judicio humano non ſint rei, vel juſtam poenam effugerint. Nonnulli Judaeorum omnem aliam rejiciunt *cauſſam*, hac ſola contenti divina providentiae nota. Neque etiam hanc in dubium vocare Chriſtiano licet; quin imo, Philoſophia hoc ipſos gentiles docuit, extraordinaria mala, cauſſas agnoſcere extraordinarias, & Numinis arguere praeſentiam. Quemadmodum itaque *cauſſam* hanc *moralem* lubentes admittimus, ita quoque a' ratione non alienum eſſe arbitramur, ſi ſimul de *cauſſa phyſica* ſive *naturali* ſimul ſoliciti.

§. XXI. Judaeos ſi conſulamus, quibus hoc vitium familiare fuit, illi de *cauſſis phyſicis* hujus mali ita ſentiunt, referente R. *Alſcech* in Libro quem תורת משה legem Moſis inſcripſit *pag.* 175. 2. הנה חכמי הטבע נתנו סיבה אל נגע צרעת כי תהיה באדם מאחד מ'ג דברים מבעילת נדה מחמת ערלה מעפוש הדם הפנימי וחב דאבות שמפלש ויוצא העיפוש הוצה בהרות: *Tres vulgo Philoſophi aſſignant cauſſas, cur homines Lepra laborent; vel enim hoc fieri volunt ex concubitu impuro cum menſtruata; vel ex praeputii aeſtu; vel denique ex ſanguinis corruptione interna & infirmitate latenti; quae erumpens corruptionem extrinſecus propellit.* Idem, ut ſolent Judaei, repetit R. *Iſaac Karo* Libro, תלדות יצחק *res geſtae Iſaaci* dicto, niſi quod loco *corruptionis* ultimo memoratae, ponat *Alimenta Prava* aſſumpta. Contra hos Philoſophos R. *Alſchech* hunc vero in modum argumentatur, nullam allatarum cauſſarum hic valere. Lepram quippe ab impuro coitu cum muliere menſtruata evenire non poſſe, cum Mulieres Hebraeae Catameniorum tempore neminem admittant, utpote interdictae viro; quod vero de praeputio, afferunt, cum in tota gente octavo die circumciſa,

nullum reperiatur praeputium id falſitatis convinci. Quid quod neutra cauſſarum in foeminis locum habere poſſit? Neque tertia ipſi placet cauſſa corruptio interna ſanguinis, cum extrinſece cuti hanc plagam tantum accidere exiſtimet. Sed in hac ſententia quam ultimo loco propugnat, plurimi, iique Doctiſſimi Judaeorum non conſentiunt, quin potius in alia omnia abeunt. Sic R. *Levi Gerſonides*: מפני של העדר התנועה יתקבץ החום היסודי ויתגבר על החום הנוכרי שהוא סבת הנגע והוציאהו להצונה הגוף וכאשר יתחזק התולי עם ההסגרה אז יורה על העפוש שבגוף אשר הוא סבת הצרעת: *Ob privationem motus, calor naturalis collectus, calori praevalet peregrino, qui hujus plagae cauſſa eſt, quem ex corpore expellit; ſi vero cum ſecluſione morbus augeatur, hoc incrementum eam notat corruptionem in corpore, quae hujus Leprae cauſſa ſit.* Hic corruptionis internae expreſſam mentionem injicit, additque praeterea calorem peregrinum, hoc eſt impetum ſanguinis auctum. Omne quod corpori noſtro ejusque partibus vitium accidit, fieri ſolet, vel vitio vaſorum vel vitio liquidorum in vaſis contentorum, vel utraque ratione ſimul. Liquida, quae per vaſa feruntur, vel quantitate, vel qualitate vel motu peccant. Si quantitate oritur plethora; ſi qualitate pro diverſitate varia, varii fiunt morbi, ſi motu peccent, vel in defectu hoc fit, vel etiam in exceſſu ut in febribus ardentibus. Hic pars affecta eſt externa cutis, adeoque vaſa illa minima capillaria arteriarum & venarum, cum reliquis glandulis vaſisque excretoriis, hac in parte occurrunt. Vaſa illa vehunt liquidum, imo ut ex rubedine apparet, in ſtatu naturali ſanguinem admittunt. Vitium quod his vaſis accidit, heic

eſt

eſt obſtructio, ut liber ſanguini reliquisque humoribus negetur tranſitus, ſive illa obſtructio fiat externa compreſſione, ſive quod multo probabilius interno infarctu materiae, quae facile haeret, aliisque particulis aditum intercludit. Cauſſam itaque in ſtagnante liquore quaerendam eſſe probabili ratione ſtatuendum videtur. Quem admodum etiam Judaei explicant; אדם היה משקל
חציו מים וחציו דם בשעה שהוא זוכה לא המים
על הדם רבים ולא הדם רבים על המים ובזמן
שחוטא פעמים המים רבים על הדם ונעשה
אדרופיקום ופעמים שהדם רבים על המים ונעשה
מצורע: *Juſta proportione in homine ſanguis & Lympha eſt, quamdiu ſanus eſt, nec lympha ſanguini, nec ſanguis Lymphae praevalet; pro peccati autem ratione ſi Lympha praevaleat ſanguini, homo fit Hydropicus, ſin ſanguis praevaleat Lymphae fit Leproſus. Hic dicitur ſanguis peccare in Lepra quia minus Lymphae eſt. Hoc eſt ſanguinem excuſſo liquido incraſſari*, fierique ſpiſſiorem, viſcidiorem, & ad motum ineptum magis, qui proin in extremis vaſis tanquam lentor facile haereat, & inflammationem pariat, vel etiam ſtagnet, & alium inſequentem dilatatis vaſis accipiat, unde Tumor, aut excludat, ut in Macula. Imo eo usque Judaei procedunt, ut ſanguinis intemperiem quae in Lepra peccat, ad ipſa quatuor determinent ita dicta temperamenta Sic *R. Iſaac Karo*: כמו המזוגים ד" ועבירות ד" כן באים ד"
מיני נגעים כנגד לבנה בא בהרת וגו" כנגד הדם
בא שאת וגו שהין היא מאדומה וגו" מכוה כנגד
שחורה שהיא שקיעת ליחות והשחורה בלתי
טבעי היא שריפת הליחות: *Quemadmodum temperamenta dantur quatuor, totidem vitia cardinalia; ita quoque plagarum quatuor ſunt genera; temperamento phleg-*

phlegmatico reſpondet macula ſanguineo tumor, ulcus eſt ex cholerico, ambuſtio reſpondet melancholico, quatenus notat humorum ſuppreſſionem, cum atrabilis praeternaturalis ſit aduſtio humorum. Pro ratione conſtitutionis ſanguinis varii oriuntur affectus, varia particularum obtinet conformatio, quae cum infinita ſit, facile determinari nequit. Illud in genere aſſerere poſſumus eſſe ליחות רעות *humores depravatos* qui pro diverſitate ſanguinis, magis minusve viscidi & corroſivi, ſtagnant macululasve impetiginoſas, vel ſi major adſit acredo, tumores puſtulasve excitant albas. Albedo haec etiam fit inde, quod nihil ſanguinis amplius ad haec deferatur vaſa, quod illae partes ſuperficiariae cutis, quaſi mortuae ſint, unde & mutatio pilorum fieri ſolet, quod illi juſtum non amplius recipiant alimentum. Hoc malum pro acredinis indole, citius ſerpit, vel tardius, imo inveteratum ſi fuerit, hoc eſt, ſi fomes latuerit diutius, ille excitatus, quaqua verſus efflorescere, totum occupare corpus poteſt. Quodſi autem in una alterave parte, circulationem ſanguinis, ut antea fieri contingat, illa pars erit ſana & vivacitas in hac plaga appellabitur. De univerſali Lepra hanc notat cauſſam Abarbinel: שהטבע דוחה זה העפוש מורה על ממשלת החום הטבעי בחומה המעפוש ולכן ידחהו בכל צד כמו שיעשה ביו׳ הגבול בקדחו: *Naturam hanc expellere corruptionem indicium eſt calorem praevalere naturalem, prae calore ortum ex corruptione, quae undique dispellitur, ut in criticis diebus febrium accidere videmus.* Evacuationem aliquam criticam eſſe vult hic Auctor *univerſalem* illam *Lepram*, ſed tamen minus perfectam, in extremitate cutis quippe haerente malo, ut in variolis & morbillis fieri obſervatur.

§. XXII.

§. XXII. Ut quae de hoc morbo dicenda reſtant, abſolvamus, hanc ejus formare *Prognoſin* liceat: „ *Eſſe ſcilicet morbum graviſſimum minime autem lethalem, neque ullo modo contagioſum, incurabile tamen*". Quae ubi evicerimus, finem huic tractationi imponere nos poſſe confidimus. *Graviſſimum* eſſe hoc *malum*, vel ex eo patet, quod tanquam ſeverae vindictae nota denuncietur, & inflicta legatur. Ab ea ſerio ſibi cavendum eſſe Moſes inculcat *Deut.* XXVI. 8. Ipſeque ſummus populi Hebraei pontifex primus, cum ſororem ſuam iſta plaga affectam conſpiceret, ſupplex pro ea his verbis interceſſit: אל נא תהיה כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו: *Ne quaeſo ſit inſtar mortui, qui ex utero materno excluſus, dimidia carne ſua exeſa* Num. XII. 12. Corruptionem hanc notat maximam, ut mortuo ſimiles, humano ejiciantur conſortio, & ſic v. gr. fronte manuve affecti, ſervorum litteratorum inſtar, criminis conſtantem gerant nomen & notam. Judaeis *Lepra* inter graviſſimos relata eſt morbos. R. *Alſchech* expreſſe ait; בגדלים החלאים הוא הצרעת: *Lepra haec inter graviſſimos morbos eſt reputanda.* Quid non tentarunt mortalia pectora, ut corpori ſuo bene ſit, ut forma ei conſtet integra & nihil patiatur damni? Neque enim externa ſolum foedabat Lepra, ſed doloribus ſaepe exquiſitiſſimis emaciabat corpus. Huc Davidem reſpexiſſe volunt Judaei. *Pſ.* LI. 10. quem & per ſex menſes Lepra laboraſſe affirmant. Morbi gravitatem vel ipſum ejus nomen Haebraeum indicat צרית quaſi צרות רעת *Anguſtias malas* ſignificat, quas Judaei cum ictibus & morſibus ſcorpionum & Veſparum comparant. Ita Cod. *Chagig.*

pag.

מאי רעות וצרות אמר רב רעות שנעשו *pag.* 5.
צרות זו לזו כגון זבורא ועקרבא פי' כגון עקצוהו
זבורא ועקרבא ביהד לעקיצת עקרבא יועיל חמימי
ולעקיצת זבורא יועיל קרירי וחילופא סכנתא נמצא
המועיל לאחר מזיק לאחר לכן הן צרות זו לזו:
id eſt; *quid illud Deut.* XXXI. 21. *Mala & anguſtiae? Reſpondet Rab. Mala eſſe, quae ſibi invicem ſint maxime contraria, ut Veſpae & ſcorpio; ſi ſcilicet Veſpa & Scorpio eodem in loco aliquem laederent; contra Scorpionis morſum calefacientia proſunt, contra Veſpae ictum faciunt refrigerantia, omnisque mutatio medicamentorum eſt periculoſa; Atque ita quod uni prodeſt, altcri nocet, adeoque haec ſibi invicem ſunt contraria.* Id ſcilicet agunt Judaei, ut hac ratione contrariorum effectuum comparatione, gravitatem morbi exaggerent, & quantum licet more ipſis ſatis familiari explicent. Ad hanc morbi gravitatem referre quoque liceat, cum *ſecluſionem*, quamdiu Lepra eſſet *dubia*, quae per ſeptiduum unum vel alterum durabat, tum omnimodam e' coetu reliquorum hominum *ſeparationem*, qua ſeorſim extra caſtra vitam agere, & hominum aliorum commercia fugere lege jubebantur. Non quidem ob contagii metum, ut mox patebit, ſed ne alios, ipſi ſumma Leprae immunditia laborantes, impuros redderent, & ad obeunda ſacra ineptos. Qualiscunque autem fuerit Leprae impuritas, nullum tamen inde praeſentis *mortis* incurrebant *periculum* ſed per plures annos hoc protrahebatur malum, ut in Arthritide fieri hodiedum obſervare licet. Nec multum diſpar eſt ratio; extrema enim cutis & corporis humani membra occupat Lepra, ſalva interim ſanguinis circulatione & reſpirationis viciſſitudinibus, quibus vita cor-

corporis organici potiſſimum peragitur. Et ſi altius ſerpat, hoc lente & ſenſim ſine ſenſu demum fieri poterat, ut niſi alia accedant ſymptomata, non adeo facile ex Lepra mortem metuendam habuerint; neque in tota ſcriptura hominem ex Lepra deceſſiſſe legamus; ſed ubi mortis leproſi ſit mentio, ſemper ſic loquitur ſcriptura ut mortem naturalem indicari probabilius eſſe videatur 2 *Chron.* XXVI. Ita Prophetae Eliae ſervus a' Domino dimiſſus, aliquot annis poſt inter Regis Aulicos & Amicos repertus eſt, quamvis Leproſus fuerit usque ad mortem: Quatuor Leproſi extra portam Samariae degentes, ut vitae ſae conſulerent, ad Syros transfugere meditati ſunt, ne fame, qua urbs premebatur obſeſſa, & ipſis pereundum eſſet: 2 *Reg.* VII. 2.

§. XXIII. Mirabuntur forte nonnulli, quod *Contagium* inter mala Lepram conſequentia referre omiſerimus, cum ſane ad graviſſimum morbum deſcribendum, *Contagii* nota maximum addat momentum. Neque deſunt viri docti, quibus haec de *Leprae contagio*, placet ſententia, ea potiſſimum, ut videtur, ratione ductis, quod ipſa ſecluſio & remotio Leproſi, certiſſimam contagii ſuſpicionem praebere videatur. Neque rem videri a' ratione alienam putant, cum ex corruptione humorum in corpore oriatur Lepra & in Oriente potiſſimum *Contagii* juſtus ſit metus. Quid quod Juſtinus Judaeos Aegypto pulſos aſſerat, ob ſcabiem & Lepram, qua maxima pars populi laboraret. His tamen ſimilibusve rationibus permoveri non poſſum in animum ut inducam credere, *Contagii* vitium huic malo unquam adhaeſiſſe. Nam Juſtini Auctoritas quatenus Moſi eſt contraria, nihil evincit; neque ſolo ratiocinio rem facti determinan-

nandam eſſe arbitramur, quae juſta Teſtimoniorum auctoritate, conſequentiarumque inde elicita firmitate ſe commendare, & aſſenſum exigere noſtrum potiori jure poſtulat. De ipſa leproſi impuritate hoc ſolum notamus; illam nihil minus quam *contagium* indicare. Quandoquidem omnis illa impuritas ab ore penderet ſacerdotis, cujus niſi interceſſiſſet auctoritas, Impuritas fuiſſet nulla, quod qua ratione de *Contagio* dici poſſit non video. Ne vero praeter rationem hoc dictum quis putet, ad ipſam provoco *Moſis* hiſtoriam, qui omnem de Lepra ſuſpectum ſacerdotem adire jubet, ejusque expectare ſententiam. Totum hoc negotium ſic exponit, *Maim. de Lepra c.* XI. הכל כשרים לראות נגעים והטומאה והטהרה תלויה בכהן כיצד כהן שאינו יודע לראות החכם רואהו ואמר לו אמור טמא והכהן אמר ט׳מא אמור טהור והכהן אומר טהור הסגירו והוא מסגירו שנ" על פיהם וגו": *Omnes licite plagas examinant; at puri aut impuri declaratio ſoli ſacerdoti conceſſa. Quodſi Sacerdos examinandi minus peritus fuerit, tunc ſapientis conſilio utetur, quo jubente impurum declarare, impurum declarat* Sacerdos, *ſin mundum pronunciare jubeat, mundum pronunciabit eum Sacerdos, aut ſecludendum ſecludet, ſecundum illud Deuter.* XXI. 5. *Ex eorum ore agetur omnis controverſia, & omnis plaga*, id eſt, *Lepra.* Haec quippe *moralis declaratio* Sacerdotis, a' *phyſico* longe diſtat *contagio*, adeo ut leproſis liberum non negatum fuit commercium, antequam Sacerdoti de ea conſtitiſſet; tamdiu enim licite templum forumque frequentabant, ſine ullo impuritatis nedum contagii metu. Quodſi enim juſta *contagii* fuiſſet ſuſpicio, ipſum Legiſlatorem omnem Leprae ſpeciem impuram declaraturam fuiſſe, fit veroſimile. Quid nonne ab *univerſali*

Lepra,

Lepra, quae totum occupat corpus, ſummum imminere periculum dices? Attamen ab omni pollutione liberum talem declarare debuit Sacerdos, ſi legi inſiſtere vellet. Neque vero Judaeorum ſilentium hic plane negligendum, praeprimis ſi attendamus, omnia paternae legis inſtituta huc tendere, ut nullam hujus contagii admittant ſuſpicionem. Admodum ſunt ſoliciti Judaeorum Magiſtri, in definiendis temporibus & locis, caeteriſque circumſtantiis, quibus examen de Lepra inſtitui poterat. Ita enim Thalm. *Negaim de plaga c. II.* §. 2. אין רואים הנגעים בשחרית ובין הערבים ולאבהוך הבית ולא ביום המעונן ולא בצהרים אימתי רואין בשלש בארבע בחמש בשמונה ובתשע: *Leprae examen non licet inſtituere neque mane, neque veſperi, neque in interiori domus parte, neque die nubilo, neque ipſa meridie, ſed examinanda eſt tertia, quarta, quinta, octava & nona diei hora.* Varia quoque laetitiae publicae vel privatae tempora erant obſervanda; ut Feſta illa anniverſaria, quae nonnunquam ad ſeptiduum usque excurrunt; dies item Nuptiales; hae nimis ſacrae reputabantur, quam ut immunditiei declaratione commune gaudium interpellaretur. Hinc illud Thalm. *Neg. c.* III. §. 2. חותן שנר אה בו נגע נותנים לו שבעת ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנים לו כל ימות הרגל: *Si plaga in ſponſo adpareat, totum ſeptiduum convivii nuptialis ipſi concedendum eſt; tam pro ipſo, quam pro domo, ſupellectilive ejus. Feſto item tempore omnes feſti majores dies illi concedendi ſunt.* Quis jam ad haec animum appellens ſuum, audeat *contagii* notam huic inurere malo, quod publicam privatamve non interrumpebat laetitiam? Et ne ullam Leprae excludamus ſpeciem, modo ci-

citatus locus vetat. Sive enim ipſum ſponſum, ſive ejus veſtes, ſive domum invaderet, non illico, diſſoluto convivio, quilibet aufugiebat, ſuae conſulens ſanitati: ſed res omnis manebat integra, donec juſtum nuptiarum eſſet elapſum tempus; tunc vero ſi die ſequenti nubilum coelum fuiſſet, ulterius examen differendum; qualia in morbis contagioſis obſervari, nemo facile perſuadebit. Accedit quod nec omnis Lepra ſit immunda; non repeto quae de univerſali extra dubium ſunt poſita, illa tantum noto, quae Judaei obſervant circa loca humani corporis nulla Lepra polluenda. Quaenam illa ſint, ex his Thalmudicis regulis diſcimus, quas habemus Cod. Negaim c. VI. §. *Maim.* I. *c. c.* VI. I. אלו מקומות באדם שאינן מטמאים בבהרת תוך העין תוך האוזן תוך החותם תוך הפה הקמטים [שבבטן] והקמטים שבצואר תחת הדד ובית ה השחי כףהתל והצפורין הראש והזקן [שיש בהן שיער] בשחין המכוה הקרחת המורדים: *Haec corporis humani membra non inquinantur à macula: media pars Oculi Auris, Menti, Orisve, Rugae Ventris & Colli, loca ſub mammis tecta, Planta pedum, Ungues, Caput, Barbaque crinibus obſita, Ulcus, Ambuſtio, Inflammatio, in ſtatu praeternaturali.* Praeterea illud omnem contagii notam à Lepra longius removet, quod non omnes eadem affecti plaga, ſed ſolum tantum Judaei eſſent removendi, dum alii peregrini vel inquilini, qui Lege Moſaica non tenebantur, ab hac impuritate legali immunes eſſent. הכל נשמאים בנגעים חוצ מן הנכרי גר תושב *Omnes polluuntur Lepra, exceptis peregrinis & inquilinis.* Judaei enim inter illa inſtituta, quae ſoli populo Israelitico data ſunt, etiam hanc de Lepra legem referunt; & ad ſolos Hebraea ſtir-

pe

pe ſatos, vel juſto titulo huic genti adſcriptos, iſtam de Leprae immunditia & puritate ceremoniam, pertinere tradunt. Naaman Syrus in Regiam admiſſus eſt, ſine ulla impuritatis nota, ullove contagii metu. Ex quibus, niſi nos omnia fallunt, certo concludimus, praecipuis Judaeorum Magiſtris, Traditionumque Auctoribus, nunquam in mentem incidiſſe ullam de Leprae *contagio* ſuſpicionem, omnemque hanc de contagioſa Lepra ſententiam, plurimis antiquiſſimis ſcriptoribus aeque ac Moſi, plane fuiſſe incognitam.

§. XXIV. Pergamus itaque, ut quod reſtat ad finem perducamus. Quomodo nobis de hujus morbi agendum eſſet *curatione*. Qua tamen ſuperſedere poſſumus, ſi attendamus, hoc malum noſtris regionibus & temporibus fere eſſe incognitum. Judaei quoque hodierni ſe ab hac plaga immunes eſſe exiſtimant. Quod ſi omnia, in hiſtoriis ſacris, Leproſorum ſanatorum recolamus exempla, neminem humana opera priſtinam corporis formam recuperaſſe legimus. Semper enim ſpecialis Numinis gratia eluceſcit, & inter miracula *Leprae curatio* habetur. Videmus enim ipſam vitiliginis ſpeciem hanc habere *prognoſin*, apud *Corn. Celſum* L. V. 28. *Ultimum* (λευκὴν) *vix unquam ſaneſcit.* Idem & de *Lepra* nos dicere poſſe confidimus, omni exemplorum inductione freti, quae praejudicium in re facti creant ſufficiens. Syriae rex ad regem Iſraelis amicum ſuum mittens, rogavit ut hunc Naamanem a Lepra reſtitui curaret. Quid vero ad haec rex ille Iſraëlis? convocatne concilium Medicorum, vel ad curationem hujus morbi ipſe animum adducit? minime. Sed litteris perlectis, lacerans veſtes, in haec verba erumpit: *An Deus ſum, ad morte affi-*

ciendum, & ad reſtituendum vitae, quod iſte mittit ad me, ut reſtituam virum a Lepra ſua? 2. *Reg.* 7. ſcilicet hominem a Lepra reſtituere, divinum opus eſſe agnoſcit, omnesque humanas ſuperare vires; idem enim eſſe ac mortuo vitam reddere, quod in nullius mortalis poteſtate poſitum eſſe omnes agnoſcimus. Leproſorum, quorum in hiſtoria evangelica fit mentio, priſtinam nemo recuperavit ſanitatem, niſi voluntate & nutu potenti Jeſu, quem Chriſtum & Deum Chriſtiani omnes venerantur & colunt. His quoque nulla parabatur Medicina extrinſecus vel intrinſecus adplicanda; neque ipſi aegri aliter ſanitatem quam precibus & fide petebant. Quid quod Moſes aegrum non jubeat adire medicum; ſed ſimpliciter ſacerdotem, ſive *dubia*, ſive *certa* ſive plane *ſanata* eſſet Lepra? Hoc argumento jam olim uſus eſt R. *Alſchech*
ואל יעלה על רוחך כי המקרה או סבה
טבעית החלי או המרופא מרפא שהיה נמשך
מזה שנגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל
הרופא כי אם הובא אל הכוהן שליחה דרחמנא כי
הוא ית" המרפאו לפי מעשיו על ידי משרתיו
הכוהנים עלפי תשובות עונו ותיקונו רפא ירפאנו
קונו: *In animum ne inducas tuum, caſu vel cauſſa naturali hanc lepram accidere, aut a Medico ſanari, quod ſi ita eſſet, tunc homo Lepra affectus medicum adire debuiſſet. Aſt ad Sacerdotem, ſumni Numinis Legatum appropinquandum ipſi erat; ipſe enim Deus O. M. ſanat, ſecundum opera ejus, per ſervos ſuos Sacerdotes, adeo ut pro ratione reſipiſcentiae & probitatis, certe ſanaturus ſit aliquem ſupremus rerum arbiter.* Cum vero optima medicamenta ſaepius ſint irrita, igne vel ferro ſuccurrimus, & quod aliter ſanari nequit, vel cauterio adurimus vel ferro amputamus, Lepra quoque, cum externam occu-

occuparet cutem, ſi nulla ſuccederet ſanatio, his remediis tentari poterat. Verum quo ſucceſſu? plaga quidem ad tempus tolli, homo autem ſocietati civili reſtitui nequibat, niſi contra Leges patrias agerent Judaei. Quid hoc in caſu juris fuerit, optime explicat *Maim. L. I. C. X. §. I.* התולש סימני טומאה בין כולן בין מקצתן או המכבה את המחיה כולה או מקצתה או הקוצץ הנגע כולו מבשרו או מן הבגד או מן הבית בין קודם שבא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט אי אחר החלט או אחר מפטור הרי זה עובר בלא תעשה שנ״ השמר פן וגו״: *Si quis impuritatis ſigna omnia vel nonnulla evulſerit, aut vivacitatem totam vel ejus partem aduſſerit, aut totam plagam reſecaverit ex carne, vel veſte vel domo ſua; ſive antequam ad ſacerdotem acceſſerit, ſive ſecluſionis aut impuritatis tempore, ſive poſtquam impurus vel purus declaratus eſſet: Is transgreditur Interdictum Deut.* XXIV. 8. *Cavete &c. &c.* Neque hoc impune transgredi licuit; *Impuritas* enim *legalis* manebat, neque ante admittebatur aeger in ſocietatem civilem, quam probe ſanatam fuiſſe Lepram ſacerdoti conſtaret; qui & de hoc admoneret Leproſum, ut juſta ſacra faceret, in ſignum & teſtimonium nulla humana opera, ſed ſolius Omnipotentis benigna voluntate, graviſſimum hunc affectum uti accidiſſe, ita etiam fuiſſe ſanatum.

RICH. MEAD

IN

PRAEF. AD MEDICA SACRA.

pag. IX.

Dum ſcripta ſacra, ut hominem Chriſtianum decet, frequentius evolvo, ſecundum ea, quae ad vitam aeternam & pietatis praecepta ſpectant, hiſtorias morborum & variarum aegritudinum, quae in illis traduntur, imprimis perpendere ſoleo, has iis conferens, quae aut in libris medicorum aut propria experientia didici. — Et id quidem eo libentius facio, quod animadvertam, Theologos (addo etiam Medicos & Philoſophos) ſuper his ſaepe in diverſas ſententias abire.

GODEFR. GUIL. SCHILLINGII,
Med. Doct.

ANIMADVERSIONES IN OUSSELIANAM ET ADDITAMENTA AD SUAM DE LEPRA DISSERTATIONEM.

De duobus Leprae generibus.
Ad §. II. & III.

Cum doctiſſimus *Ouſſelius* in ſecundâ paragrapho diſſertationis ſuae duo Leprae genera conſtituiſſet, unum in Corporibus animatis, alterum in rebus inanimatis, credo, me operae pretium facturum, ſi hanc diviſionem plenius & diligentius excuſſero. Scilicet in meo libello ſolumCorpus humanum leprae obnoxium & quaſi ſubjectum conſideravi. At vero Sacra Scriptura eandem etiam rebus tribuit inanimatis, velut veſtibus ac parietibus aedium. Decet igitur Medicum Phyſicum, utriusque Leprae naturam, quoad fieri poteſt, utique ſigna, cauſſas & diſcrimina perquirere. Etenim divini Moiſis non tantum magna eſt auctoritas, ſed etiam admiranda fuit rerum naturalium peritia, cujus luculentiſſimum ſpecimen deſcriptio morbi, de quo agimus, exhibet (*a*). In eâ ſane prudentiſſimus Le-

(*a*) Continetur in Levitici cap. XIII. & XIV.

Legiſlator praecepta, ad diagnoſin leprae non tantum in homine, ſed etiam in corporibus vitâ carentibus apprime facientia, tradit; tantâ quidem accuratione, ut nunquam fallant, modo recte intelligantur; & ut mirum ſit, à nullo unquam Medico recte percepta, & ad uſum artis adhibita fuiſſe. Diagnoſticis Signis cautelas valde ſalutares ſubjunxit, quemadmodum tam immanis lues praecaveri debeat, ne ſaeviſſimum diffunderetur contagium. Quae cum mihi perſuaſiſſima ſint, & ni fallor uſu etiam confirmata, mearum quoque partium eſſe arbitror, quoddam quaſi auctarium Diſſertationis meae in uſum eorum, qui hunc morbum cognoſcere cupiunt, vel ex officio debent, hac opportunitate in publicum edere.

Principio quidem ſtat mihi & manet ſententia, primum & originale genus leprae ponendum eſſe in Corpore humano, alterum vero & ſecundarium in rebus inanimatis: quoniam corpus humanum tamquam fons, in quo lepra ex ſuis cauſſis naſcatur, ex quo deinde ad res inanimatas dimanet, conſiderari debeat; tametſi verum ſit corpora non animata, ſi ſemel ab animatis infecta fuerint, viciſſim in haec transferre virus poſſe. An vero alia animalia praeter humanum genus ipſo veneno contaminentur? hoc neque ex Sacris Litteris, neque ex profanis Scriptoribus, nedum ab experientiâ compertum habemus. Negare tamen non auſim; multoque minus inter ἀδύνατα recenſere. Cum enim leproſum Virus inerti parieti & exanimi lanae adhaereſcere queat, non video, quidquam obſtare, quo minus viventium ad corpora accedere, defigi, & creſcere poſſit.

An

An plures Leprae Species in humano corpore exiſtant?

Ad §. V.

Quod ad ſpecies leprae humanae attinet, nimia in dividendo ſubtilitas fugienda eſt, quippe tot producturas ſpecies, quot partes Corporis ſunt aut quot leprae ſymptomata; quo nihil ineptius eſſe arbitror. Itaque non niſi duas ſpecies agnoſco, de quibus in §. VI. Diſſertationis dixi, quas etiam divus Moyſes diſtincte propoſuit & diſcernere juſſit.

Equidem *Ouſſelius* noſter ait: *lepram eſſe ratione intenſionis univerſalem, vel particularem.* Quum autem homo, cujus in corpore lepra à capite usque ad calcem, *ſine exulceratione* (quod bene notandum eſt) effloruit, non amplius leproſo veneno infectus, ſed à leprâ ſanatus ex lege Moſaicâ haberetur, incongruum eſt, in eo ſpeciem leprae eſſe, & omnino univerſalem affirmare; id quod ipſe Auctor in §. XVIII. & ſeqq. fatetur; ſed perperam ſic interpretatur, quaſi tunc nihil amplius in corpore ſanum eſſet. Imo vero potius omnia tunc in corpore ſana & emendata eſſe, dicendum; quod albedo totius corporis declarat, veluti in caſu Naamanis ipſa Sacra Scriptura teſtatur, quoniam recens nato cutem ejus ſimilem fuiſſe memorat: Atqui cutis recens editorum etiam Aethiopum alba eſt. Hic nempe eſt nodus Gordius, qui plurimos offendit & perplexos fecit, ſed facile ſolvitur, ſi animadvertamus à Moyſe hoc loco veram criſin leprae ſignificari, quando materiâ peccante intra corpus correctâ, & ad externum ejus habitum

 pro-

propulſâ, nullum contagii diſcrimen ſupereſt. Quo quidem nomine lepra aliis quibusdam morbis exanthematicis comparari poteſt, quibus finitis interdum color à naturali diverſus in cute ad tempus notabile conſpicitur. Sicut ergo Sacra Scriptura illum perfecte ſanatum pronunciat, cujus univerſum corpus à capite ad calcem album eſt: ſic è contrario nondum lepra liberatum, ſed omnino immundum declarat, quamvis dealbatum, qui adhuc plagam aliquam exulceratam gerit. De qua re poſtea plenius dicam.

Neque inanes diviſiones Hebraeorum ſunt audiendae, quibus res ſine neceſſitate multiplicantur, & merae varietates tamquam ſpecies proponuntur. Gradus enim atque ſymptomata ſunt accidentia morbi; quamobrem nec tumor, nec abſceſſus, nec macula in cute vel carne, nec tumor aut macula in aduſtione, ulcereque, neque porrigo capitis ac barbae, neque tumor calvitiei, & recalvatio, ceu diſtinctae ſpecies conſiderari posſunt. Hinc enim ſequeretur, lepram ſaepe vitium unius tantum partis eſſe ideoque ad lubitum amputari, exſtirpari, & cum corporis affectâ particulâ auferri poſſe. Verum experientia clariſſime docet, virus leproſum per univerſitatem corporis jam diffuſum eſſe, quum exigua ejus ſigna in cute externâ conſpiciuntur. Itaque nec diviſiones illae Rabbinorum, nec tot ſpecies admitti poſſunt. Equidem optandum eſſet, ut talis exiſteret lepra particularis; me hercle, tunc non tam difficilis esſet curatu. Sed proh dolor! ſecus omnino res eſt. Ut enim in lue intereâ quamquam extrinſecus exiguae ſint notae, & vel una tantum pars oculis patens affecta, tamen omnes humores inquinati exiſtunt; ut in morbo varioloſo etſi puſtulae ſint numero paucae, tamen univerſus ſanguis veneno infec-

fectus eſt: ſic quoque in leprâ res ſe habet. Quantilla corporis pars affecta cernitur, univerſalis morbus eſt, & ſemper idem. Neque alias licet differentias, ac ſpecies vere diſtinctas aſſumere, quam duas illas, de quibus aliquoties jam commemoravi.

Nihil porro intereſt, utrum lepra ex tumore, an ex puſtulâ, ex ulcere an ex aduſtione primum eruperit, ac ſe in conſpectum dederit; modo genuina ejus ſigna, nempe anaeſtheſia, mutatio coloris in rubrum vel album, & maculae paullatim increſcentes obſerventur, quae ejusmodi ſunt, ut ab aliis vulneribus, ulceribus, apoſtematibus & maculis lepram disgregent & pathognomica haberi atque appellari mereantur. Atque ad haec etiam Divinus Legislator animum advertere juſſit eos, quibus exploratio leproſorum commiſſa erat. Neque enim ignorare potuit, quod vitium leprae ſaepe numero occultetur, ſaepe etiam circa partes obſcoenas & tegi ſolitas ſedem habeat; ideoque vel inſcio aegro, vel datâ operâ celante, clanculum creſcat, & jam inveteratum ſit, cum tumoris aut papularum formâ erumpat, & oculis ſe ſe exhibeat. Quam diu macula eſt, facile latet, niſi in facie vel manibus exiſtat. Contra, ſi quid ſupra cutis ſuperficiem elatum ſit, hoc hominem facile offendit, ducitque, ut vel ipſe inſpiciat, vel amicum aliquem aut domeſticum inſpicere ſinat. Etſi talis inaequalitas ſenſu vacat, tamen plerumque moleſtiam facit ob attritum inevitabilem aliasque cauſſas. Dantur certe tumores varii, ex ſe dolorem non moventes, ſed tamen ideo incommodi, quoniam comprimendo ſubjectas & vicinas partes gravantur, & vel inflammant. Cavendum eſt, ne protinus leproſa vitia habeantur & ap-

appellentur. Ad certiorem igitur diagnoſin haec monita faciunt: *Macula vere leproſa praeter colorem à nativo diverſum & anaeſtheſiam hoc maxime agnoſcitur, quod ſine ullâ inflammatione, ſine notabili elevatione, quin potius cum aliquâ depreſſione, paulatim dilatatur & creſcit. —— Tumor pariter leproſus absque praeviâ aut comitante inflammatione cutim elevat, coloratus tamen eſt, ſed caret ſenſu omni praeter illum, quem ſcabrities, & inaequalitas quaelibet & ſimpliciſſima verruca inter varios corporis motus producunt.*

Morbi indoles ex nomine hebraico illuſtrata.

Ad §. VII — IX.

Non amo verbi velitationem; nec ſequar Cl. *Ouſſelium* in Grammaticis disquiſitionibus, quas magno ſtudio & eruditionis apparatu inſtituit. Nominum non tam curo diſcrimina quam rerum. Vel ſic tamen aliquam Etymologiae rationem habendam eſſe video: ſed ſufficit nobis conſideratio vocabuli צרעת & צרע quae omnem difficultatem circa hujus morbi ſigna facile ſolvet: ſenſus enim verus hujus vocabuli eſt, dejectio virium corporis, & ea conditio, quae actionem vel motum ceſſare facit, in homine univerſo, vel in parte aliquâ corporis, in quâ talis macula exiſtit. Nam non ita ſumi debet, ac ſi omnis protinus vis vitae per totum corpus extinguatur, quando unâ alterave maculâ affectum eſt, ſed ſola pars affecta cenſeri mortua debet, id eſt: Senſus & motus principio quaſi privata. Jure igitur meo urgere hinc

hinc mihi videor, jam tempore Moyſis inter ſigna leprae *anaeſtheſiam* non ſolum cognitam, ſed ſatis vulgatam fuiſſe. Nam quod diſertis verbis non fuerit expreſſa, cauſſa in hoc eſt, quoniam nomen ipſum anaeſtheſiam perinde atque indolem morbi notabat, ut Sacerdotes ex ipſa Etymologiâ hoc ſignum perciperent, neque indigerent verboſâ monitione. Cum tamen ſola anaeſtheſia dignoſcendae & ab aliis cutis vitiis diſcernendae leprae non ſufficiat, juſſi ſunt accuſatos accuratius intueri, quin includere, & interjecto definiti temporis ſpatio iterum iterumque explorare, eo maxime conſilio, ut penitius conſtaret, an caetera ſigna, quae ſub oculos cadunt, anaeſtheſiae reſponderent; ne forte aliquis ob unam notam accuſatus, injuſte leproſus haberetur.

Non dubito fore multos, qui mirentur, quod contendam, antiquiſſimis temporibus & vel ante divi Moiſis aevum inter diagnoſtica leprae ſigna anaeſtheſiam fuiſſe habitam, & in vulgus notam. Igitur e re eſſe arbitror, pro confirmandâ hacce ſententiâ, breviter adhuc dicere. Enim vero ex profanis Scriptoribus, quos in meâ Diſſertatione excitavi, evidenter diſcimus, hoc ſymptoma in vetere leprâ conſtanter fuiſſe animadverſum & memoratum. Ex iisdem quoque fontibus deduxi rationem, quare in principio morbi à tot tamque diligentibus Auctoribus non fuerit notatum. Nempe nullam aegri percipiunt moleſtiam, quamdiu ſimplex prodit macula, quam facile pro naevo habent, ideoque nec Medicorum oculis ad obſervandum, neque curae ad ſanandum ſe ſubjiciunt; quae quidem ratio ut nunc valet, ſic olim obtinuit. Adhaec manifeſtum eſt, qui Linguae Hebraicae imperiti, veram verborum ſignificationem ignorabant,

bant, hos nunquam conjecturâ potuiſſe aſſequi; quod uno verbo Hebraico vis ac natura morbi fuerit expreſſa; quid mirum ergo, inter initialia leprae ſymptomata à veteribus omiſſam eſſe illam ſenſus vacuitatem? Inter recentiores Scriptores multi quidem, & noviſſime Cl. *Cartheuſerus*, anaeſtheſiae mentionem fecerunt; nec tamen, ut mihi videtur, ſatis accurate. Dicit enim vir celeberrimus, quem modo nominavi: *Cutem leproſam eſſe indolentem, ſi morbus ſummum gradum & ἀκμὴν attigerit* (*b*). Quaſi vero tunc demum ſenſu privaretur. Scilicet videndi morbi & ad naturam pingendi occaſione deſtitutus, quae ab aliis relata ſunt, fideliter retulit: cujusmodi etiam eſt, quod de leprâ in Inſulâ *Madeira* ſaeviente ſcripſit: Nempe nodos producere diverſâ magnitudine ac duritie, ſed dolores etiam pruriginemque excitare; rarius vero & in paucis tantum ſubjectis doloribus vacare. Verum hoc eſt; ſed ita accipiendum, ut ſermonem de leprâ tantum inveterata eſſe intelligamus, in quâ ſenſus aliquis moleſtus per omnem ſuperficiem cutis non poteſt non excitari, partim ex inaequalitate corporis & pondere nodorum, partim ex diminutâ Sanctorianâ transpiratione. Cum vero ex fide Obſervatorum ibidem ſubjungat: *Remittentibus nodis, dolores quoque remittere.* Hoc ſane effatum meam opinionem luculenter confirmat. Reſolutis enim nodis manent tantummodo maculae. Atque haec ideo attuli, quoniam à noſtro Themate non ſunt aliena; mihi vero jucundam renovant memoriam colloquiorum eadem ſuper re cum Cel. *Cartheuſero* in noviſſimâ meâ peregrinatione habitorum.

Il-

(*b*) Vide opus Cl. viri de Morbis Endemiis pag. 225.

Illud autem admiratione omnino dignum eſt, quod anaeſtheſia tamquam ſignum incipientis leprae, quamquam à Medicis praetervíſa fuerit, tamen à rudiſſimis ignorantiſſimisque populis notata & in uſum tracta ſit, & adhuc pro perfectâ exploratione adhibeatur. Aethiopes ſane, non ſolum aetate & uſu provecti, ſed etiam adoleſcentuli & vel pueri, ſimulac maculam in ſodalium quodam conſpiciunt, adhibitâ acu, ferro, vel igne, periclitari ſolent, an talis macula ſenſu praedita ſit nec ne. Si careat ſenſu, lepram eſſe fidenter pronuntiant; neque eos eventum fallere memini.

Quae cum ita ſint, non dubito, quin hoc ſignum antiquiſſimis Aegyptiis jam fuerit animadverſum, atque ab his ad Aethiopes per traditionem pervenerit. Sunt enim vicini iſti populi & mutuis miſcentur commerciis; cumque olim Aegyptus litteris artibusque cultiſſima fuiſſet, credere omnino fas eſt, vicinam gentem nonnihil peritiae, praeſertim circa corporis valetudinem & curam, inde traxiſſe. Atqui etiam ex Sacris Bibliis novimus, Moſem in florentiſſimâ Aegypto educatum, omnibusque Doctrinarum, quae magno ſtudio ab Aegyptiis Sacerdotibus colebantur, generibus impertitum fuiſſe. Vero igitur ſimile mihi videtur, hoc quoque ſignum leprae ab iis didiciſſe; ideoque tale morbo nomen feciſſe, quod illud ſignum exprimeret, ut circumſcriptione opus non fuerit. Non enim inanis videtur conjectura, verbum צרע eſſe ex idiomate Aegyptiorum deſumtum, quoniam ejus radix in Hebraicâ linguâ non reperitur, quod linguae hujus amantes valde ſunt mirati. Ipſum ergo nomen, quatenus maculam rubram vel albam, ſenſu carentem notat, ad diagnoſin leprae ducit; attamen ut haec certior, &

ab

ab erroribus plane immunis eſſet, divinus Legiſlator noluit exploratores, hoc vulgari ſolo criterio confidere, ſed alias notas & cautelas juſſit adhibere.

Atque hoc loco conſiderandum porro eſt, quemadmodum homines in judicio & diſcrimine aliorum cutis morborum gerere ſe ſolent. Etſi enim quilibet fere variolas, morbillos, alia pervulgata exanthemata agnoſcit, tamen Medici conſuluntur, tamquam Judices & Cenſores, ut veram morbi ſpeciem definiant. Sic pariter olim cum leproſis agebatur, quos quamquam vulgaris oculus diſcerneret, tamen ſapientia Legislatoris nolebat tam vago judicio ſubjectos eſſe, ſed ad ſacerdotes, penes quos ſumma erat rerum tam naturalium, quam moralium peritia, ire vel duci juſſit. Sacerdotes autem neceſſariis inſtruxit praeceptis, ut non modo confirmatam & inveteratam lepram, quae facillime agnoſcitur, ſed maxime incipientem rite dignoſcerent. Et hujus optimam diagnoſin faciunt maculae, rubrae vel albae, indolentes, & paulatim per omnem ambitum creſcentes. Quibus notis inter ipſa morbi initia quandoque pilorum mutatio accedit, nec tamen ſemper. Cum igitur ad pilos etiam attendere Sacerdos explorator jubeatur, forte aliquis rogabit: quid, ſi puer aut adoleſcentulus, quorum rari & pertenues pili ſunt, de leprâ accuſetur, agendum, & pronunciandum ſit? Scilicet pilorum, ut dixi, & ciliorum mutatio, inter perpetuas leprae notas haberi non debet, niſi jam valde provectus fuerit morbus; itaque in tali caſu macularum color, indolentia & incrementum pro ſignis erant & adhuc ſunt.

At vero incipiens lepra, ut hodie frequenter occultatur, ſic olim raro in judicium veniebat.

Ig-

Ignorant aegri malum, aut negligunt, diſſimulant, celant; usque dum vehementius urgeat facta forte alicubi exulceratione. Eo poſtquam lues pervenit, quid olim? Quilibet tales leproſos agnoſcebat; lex tamen eos ad ſacerdotem duci juſſit, ut hujus effato ad ſeparationem damnarentur. Signa vero inveteratae leprae habebantur caro cruda, aut viva creſcens, item papulae & tophi, quibus praeſentibus judicium expeditiſſimum erat, neque incluſio aegri neceſſaria habebatur.

Jam non amplius obſcurum eſſe poteſt, cur de principiis morbi mentio nulla à profanis ſcriptoribus facta ſit. Cauſſae evidentes ſunt & variae; levitas initialium macularum; abſentia doloris; ſitus macularum in locis obſcoenis, vel latentibus ſub veſtimentis; ipſa porro ignorantia aegrotantium; tandemque infamia mali, ac graviſſima ſeparationis poena.

Atque has ob cauſſas Divinus Moiſes adeo diligens fuit in proponendis praeceptionibus & cautelis, ad explorationem mali tam confirmati, quam incipientis facientibus; quas etiam magnâ ſeveritate non ſolum Magiſtris populi ſed omnibus ac ſingulis Judaeis inculcavit. Non mirum igitur eſt, quod ſublátâ lege Moſaicâ a Judaeorum Rabbinis hodiernis morbi principia non amplius noſcantur, ſed omnino negligantur & ignorentur.

Nec tantum Hebraei, veteris diſciplinae minus curioſi, ſed etiam Chriſtiani, primordia pullulantis leprae deſuper habent. Quis non irrideat inter noſtros Europaeos Medicum, qui maculam indolentem lepram eſſe pronunciaverit, praeſertim, ubi macula occultis locis inhaeret, aeger vero omnibus ſuis functionibus curandis par eſt, nullúmque incommodum percipiens, aegrum ſe eſ-

ſe negat? Quis porro Medicus tam forti eſt animo, qui famam ſuam in tali judicio periclitari velit? An ergo mirum eſt, Medicos hoc titulo nimium vel indulgentes vel timidos fuiſſe, atque adhuc eſſe? Malunt ſcilicet tum Medici, tum aegri fortunae rem committere, quam famae periculum ſubire. Sic ſenſim paulatimque altius ſerpit venenum. Et ſi jam eo provectum eſt, ut diſſimulari amplius nequeat, tamen major pars leproſorum nondum ſunt Medico morigeri; alii de ſalute recuperandâ deſperant; alii non poſſunt, alii nolunt neceſſarios facere ſumtus; alii tarditatem curae metuunt; nonnulli ſuae ſortis conſcii, melius ſibi conſulere ſe putant, ſi malum celent, quam ſi incertae Medicorum fidei & curae ſemet committant, ideoque omnia remedia reſpuunt. Ipſos ſaepe Medicos metus contagii in morbo valde provecto negligentes & puſillanimes facit; avocat etiam à curationis aleâ difficultas medendi, & eventus tanto incertior, quanto magis altas radices morbus jam egit. Ita fit, ut major leproſorum numerus incurabilis, ut olim fuerit, ſic hodie maneat. Et pauciſſimi certe à dirâ hac lue liberarentur, niſi naturae medicatricis bonitas, vel potius Dei O. M. clementia proſpexiſſet humano generi. Exempla leproſorum per miraculum, certe abſque artis auxilio ſanatorum Sacrae Hiſtoriae nobis exhibent. Ex quibus Rabbini metaphoricam quâ utuntur, denominationem ſumſerunt. Nam verbum צרעת anguſtiam malam ſignificat, monetque in rebus adeo ſuſpicioſis & calamitoſis à ſolo Numine opem ac ſalutem ſupplicando poſcendam & exſpectandam. Quid enim quaeſo anguſtius eſſe, aut hominem vehementius angere poteſt, quam civium ſuorum coetu excludi, extra

tra ſocietatem vivere ſolum, ab omnibus contemni, ab amicis, propinquis, ab ipſis parentibus, à fratribus ſororibusque deſeri, qui quippe omnes prae metu contagii ſaepe fugiunt? Quid miſerius, quam ſera neglectorum morbi principiorum poenitentia, & extincta ſpes omnis ſanationis, & ſublatum, quod Medicina dare poteſt, ſolatium, quando Medici ipſi non amplius audent vel promittere aliquid, vel ſuſcipere? In his anguſtiis, quid naturae humanae convenientius, quid animâ rationali dignius eſt, quam ad Deum confugere, & humillimas preces fundere, pro impetrando malorum intolerabilium alterutro fine?

Nec tantum in Sacris Litteris, ſed etiam apud profanos ſcriptores, nonnulla ſanatae leprae exempla memorantur (*c*), quorum deſcriptionem ſi cogitatius exigamus ac reputemus, apertum fit, per autocratiam naturae potius, quam artis auxilio aut Medicorum operâ homines fuiſſe liberatos. Quamquam igitur haec exempla parum ad morbi therapiam faciant, tamen hactenus profunt, ut declarent, ſanationem leprae non omnino impoſſibilem eſſe, quin imo curam rite inſtitutam ex voto interdum ſuccedere, modo Medicus & aeger ſuas ſinguli partes debite agant; Medicus quidem diligentiam in adornandâ, conſtantiam in proſequendâ curatione adhibeat; aeger vero patientem ſe, non impatientem praebeat, neque animum deſpondeat, ſi non ſtatim expectationi reſpondeat eventus.

Antequam hunc locum, in quam Hebraica nomen-

(*c*) Conf. *Galenus* & caeteri Auctores, quos in Not. ad Diſſ. excitavi.

menclatura me perduxit, relinquam, monere adhuc debeo, Rabbinorum traditioni circa ethymologiam non eſſe operae pretium inhaerere, quippe quae mera eſt logodaedalia. Saepiſſime enim nubem pro Junone ſalutant & amplectuntur, quandoquidem genuinam primaevi ſermonis pronunciationem ipſi amiſerunt, multoque magis rectam verborum ſignificationem, unde fit, ut potiſſimum ſoloecismis cavillationibusque ſtudeant, quod in hoc morbo prae aliis ad nauſeam usque faciunt. Mirum ergo non eſt, quod illi non tantum lucis ex operoſâ verborum venatione hauſerint, quantum nos ex uno nomine cum veris morbi notis collato. Huc porro multum attulit, quod lepra in nonnullis regionibus plane incognita fuerit, adeo, ut vix ipſi Medici intelligere potuiſſent, praecipuam morbi atrocis vim, & pathognomicum ſignum, uno vocabulo expreſſa eſſe. Et ſane nulla eſt inter linguas mihi cognitas, quae tam aptum leprae nomen, tamque congruum fecerit, quam quidem Hebraica. Namque Graecorum nomen λέπρα nonniſi ſquamam ſignificat, & à quadam cum piſcibus ſimilitudine tractum eſt. Quis autem ex ſquamâ anaeſthaeſiam? quis mutatum cutis colorem derivet? Ne jam memorem alios bene multos morbos, qui cutem ſquamis obducunt à leprâ diſtantes. Graecos Latini ſecuti ſunt aliaeque Gentes, quae ſuum à Romanis idioma deduxerunt. Germanorum Auſſatz latiſſimam ſignificationem habet, & fere Ecthymati Graecorum reſpondet. Iidem vero, cum cutis mutationem, & à colore ſtatuque naturali degnerationem vocabulo Flecken i. e maculae ſeu conſpurcationis exprimant, iterum appellativo nomine utuntur, quod pluribus cutaneis morbis convenit, neque veram le-

lepraе proprietatem ſignat. Mitto alia exempla. Ex dictis enim abunde conſtat, veram morbi ideam, quam primordiale nomen exprimit, partim ex ignorantiâ Linguae Hebraicae, partim ex raritate morbi, partim ex neglectâ obſervatione perditam fuiſſe: & hinc factum eſſe, ut manca & indefinita morbi deſcriptio manſerit; ut principia neglecta, & jam explicatae leprae diſcrimina ab aliis externi habitus vitiis male notata, omniaque indigeſta & obſcura ſint, quae à plerisque ſcriptoribus de leproſâ lue tradita fuerunt.

Cautelae inſignis aeſtimandis & dijudicanda lepra obſervandae.

Ad §. X – XVII.

De variis leprae ſignis jam ſatis me dixiſſe putem, ut fere pigeat, ad hunc locum redire; nec ſane denuo eum attingerem, niſi obſcuritates quaedam & inanitates removendae adhuc eſſent. Repeto igitur quod jam dixi, maculam rubram albamve cum plenâ anaeſthaeſiâ paulatim in omnem ambitum creſcentem, conſtituere notam praecipuam leprae prodeuntis; caeterum nihil intereſſe, macula talis exiſtat in planâ & integra cute, an in vulnere, aut ulcere, aut ambuſtione, aut tumore, aut abſceſſu, aut papulâ quadâm. Sunt enim multae admodum varietates; & poſſunt melius oculis diſcerni, quam verbis deſcribi; ſed ad eſſentiam morbi non pertinent. Quum autem quotidie in aliquos leproſos incido, magis magisque veram cauſſam perſpicere mihi videor, cur bonis Rabbinis in Hiſtoriâ hujus morbi confidere non poſſimus, quorum plurimi fortaſſe numquam mor-

 bum

bum viderunt, & tamen permulta de genere, Naturâ, & ſignis ejus memoriae prodiderunt. Unde confuſio & diſcordia, & fallaciae non potuerunt non emanare; id quod cuilibet hanc *Ouſſelianae* Diſſertationis particulam perlegenti manifeſtum eſt. Unum ſufficit illuſtrationis cauſſâ exemplum & illud quidem ipſum, quod Cl. *Ouſſelius* ex *Karaeo Elia* in §. X. adduxit. Verba ex Hebraico Idiomate in Latinum verſa haec ſunt. L. II. C. XIV. *Macula eſt lepra levior; pura enim erit, ſi non diffuderit ſe ſe: Abſceſſus impuritate gravior, magis enim eſt inveteratum malum macula. Tumor ſive puſtula adhuc magis inveteratum malum eſt prae abſceſſu; attollitur enim & intumeſcit ob majorem humorum craſſiorum copiam.* Quis non animadvertit bonum *Eliam* nullam unquam leproſi ſpectandi occaſionem habuiſſe, & per conjecturam non ex obſervatione haec ſcripſiſſe?

Alia quidem ſigna in leprae progreſſu prodeunt, ſed non ſemper inter initia mali apparent; velut *pilorum mutationes*, de quibus jam in antecedentibus dixi. Pueris enim deeſt barba, & nuda ſunt pudenda impuberum, nihilominus hâc lue interdum laborant; omninoque quoties maculas albas vel rubras indolentes & ſenſim increſcentes alicubi gerunt, pro infectis habendi ſunt. —— Sed alia adhuc eſt circa pilos obſervatio. Nempe ſi forte lepra in parte cutis, quae pilos jam habet, prorumpat, ſollicite omnino ad eas attendendum eſt; Etenim pili non modo ex humorum influentium vel pravitate vel defectu facillime mutantur, tenuesque & albi evadunt; ſed etiam ſaepenumero defluunt; neque hoc tantum candidiſſimis Europaeis accidit, ſed etiam in Aethiopibus fieri experientia docet. Praeprimis loca ſub axillis

lis & pudenda oportet inſpici. Nec tamen Rabbinorum ſubtilitas in hoc ſcrutinio neceſſaria eſt, quae rem non difficilem vanâ operoſitate gravat oneratque.

De *profundiori plagae aſpectu*, tamquam leprae ſigno, jam eſt difficilius judicium, praeſertim ob incipientis maculae parvitatem. Haec enim niſi ad notabilem magnitudinem increverit, oculus decipi poteſt, niſi quotidianâ leproſorum inſpectione diu exercitatus, & longo uſu peritus fuerit. Poſtquam autem diffuſa eſt macula, reverâ hoc ſignum ad certiorem promtioremque diagnoſin facit, ideoque non eſt negligendum. Si Rabbinos de aſpectu leproſorum ſermocinantes conſulamus, iterum iterumque docemur, eos numquam leproſos vidiſſe. Fatigant ſe conjectando; nec tamen rem aſſequuntur, quam quippe ſola autopſia declarat. Albedinem operoſe deſcribunt, neutiquam vero ad naturam exprimunt. Accedit proxime ad calcis colorem, quem in parietibus videmus, quando alicubi aliquam corruptionem paſſi ſunt; & ex hoc obſoleto candore aſpectus naſcitur profundior. Melius autem oculis noſtris color ruber leprae in Aethiopibus patet, & facilius diſtinguitur, quam albus in albis corporibus.

Diffuſionis ſignum, quod majoris eſt momenti, paullo latius exponere lubet. Quum lepra primum erumpit, macula raro ſuperat magnitudine acus puncturam; ideoque facile praetervidetur, & exploratorem fugit: quoniam inter initia plerumque ſingularis eſt. Rariſſime enim, ſi unquam plures ſimul prodeunt. Poſtquam vero ad lentis magnitudinem increvit, conſpiciendam quidem ſe praebet; ſed pro naevo materno, aut lentigine facile habetur. Nec ſane ſcrutinium difficultate ca-

ret, praeſertim ſi non liceat acum, ferrum, aut ignem maculae adhibere. Atqui tale peremtorium examen Europaei recuſant; multoque magis ſecluſionem, abutentes libertate quâ gaudent; Aethiopes vero quamquam ſub poteſtate Dominorum ſint, & ad explorationem ſubeundam cogi queant, tamen aegre à ceteris ſervis ſeparari posſunt. Igitur difficile & incertum eſt in hoc morbi ſtatu judicium, & pronunciatio, usque dum macula ad fabae magnitudinem pervenerit, differenda. Certum tamen tempus ex auctoritate Moyſis praeſtituere non auſim. Sumatur aliquot hebdomadum ſpatium, & interea ſi fieri poſſit, ſuſpectus de leprâ homo ſegregetur. Evenit nonnunquam, ut macula ad tempus notabile immutata ſubſiſtat, nec dilatetur; ſiquidem incrementum pro variâ vitae ratione velox vel tardum eſt. Si ergo perſtiterit, oportet judicium ſuſpendi, nec certo pronunciari. Quo autem cumque modo incrementum fiat, ſive in latitudinem, ſive in longitudinem, ſive in omnem ambitum, nihil intereſt, &, meo quidem judicio aequam diagnoſeos vim habet. Ut plurimum quidem ad figuram circuli vel orbis accedit; ſed tamen ſubinde aliquantum ab hac deflectit, & in longitudinem, aut oblique diffunditur.

Vivacitatem Cl. *Ouſſelius* quartum leprae ſignum habet, ſed niſi omnia me fallunt, egregie fallitur, coecâ erga Rabbinos reverentiâ ductus, horumque conjecturis, quod probe notandum, deceptus: patebit enim ex ſequentibus, carnem vivam non eſſe pro carne ſanâ habendam; utique non in leprâ, neſcio an jure in aliis morbis. Quoniam autem haec vivacitas phaenomenon magni momenti eſt, non poſſum, quin aliquanto plenius de eâ dis-

ſe-

ſeram; praeſertim quia in Diſſertatione meâ brevitatis ſtudioſus, de hoc Symptomate vix commemoravi. Equidem jam aliquoties adnotatum à nobis eſt, lepram vel ex malo pudore vel ex ignorantiâ laborantium occultari; ſic clanculum invaleſcere & inveteraſcere: neglectis enim morbi principiis diffunditur miasma. Tunc quaſi ſubito, & vel unâ nocte paſſim veſiculae albae erumpunt, & ſaepiſſime quidem apices digitorum in manibus pedibusque aggrediuntur. Hae veſiculae brevi etiam vertuntur in ulcera, apoſtemata, vel tubercula; quae omnia initio benignam ſpeciem habent, pus etiam laudabile ſubinde fundunt, elapſis vero aliquot diebus, alia rerum facies oritur, praeſertim ſi medicamentis externis ſollicitentur. Tunc enim caro in iis luxuriat; ſanguis ad leviſſimum tactum effluit; ſine ullo dolore fiunt oſſa in phalangibus digitorum carioſa, nec tragoedia prius clauditur, quam oſſa ſponte lapſa ſunt, & cicatrices inductae. Talia ulcera ſi ad partes carnoſas & muſculoſas naſcantur, more phagedaenicorum ſerpunt roduntque, nullos tamen dolores, quod mirabile eſt, excitant. Serpunt autem magis in longum & latum, quam in profundum, neque tamen aream maculae transgrediuntur. In phalanges vero ſic graſſantur, ut ſemper primam articulationem extrudant. Haec Tragoedia in uno plerumque digito luditur; quo confecto, alterius veniunt vices, quas inſtare praecurrens in eo macula ſaepe ſignificat.

Quae cum ita ſint, perſpicuum eſſe puto, Moyſem, ubi de carne vivâ loquitur, non cutem intelligere ſanam, ſed ulcus in cute maculis lepro ſis conſpurcatâ, ac in hoc ulcere natam carnem, quae vivae ac ſanae praeberet ſpeciem. Hujus-

 mo-

modi caro ſimilis illi eſt, quam à lanione recenter mactatam & adhuc ſanguine commaculatam emere ſolemus. Differt omnino, & multum diſtat à carne luxuriante, quam in aliis obſervamus vulneribus ulceribusve. Notae diſtinctionis ſunt: quod caro viva non modo in latitudinem, ſed & in altitudinem, deorſum aeque ac ſurſum creſcat; quod etiam omnia maculae latera ſine ullo dolore depaſcantur, usque dum tota pars conſumta ſit; quod Cathaereticis inhiberi nequeat; quod pili, ſi qui ad partem affectam ſint, maneant albi; quod parvulum punctum in ulcere caeteris partibus candidius conſpiciatur; quod denique absque vehementiſſimis cauſticis vix ſenſus aliquis excitetur. Quae quidem ejusmodi ſunt, ut raro in aliis vulneribus vel ulceribus obſerventur, quamvis cacoëthica ſint & mali moris. Cancer enim vel carcinoma dolores vehementiſſimos parit, imprimis quando cum ſepticis tractatur. Talis igitur leprae conditio ſi jam exiſtat, intelligitur facile, cur Divinus Moyſes operoſam diſquiſitionem multoque magis ſecluſionem, non neceſſariam eſſe judicaverit, ſed praeceperit, ut Sacerdotes, absque cunctatione lepram eſſe pronuncient, malum quippe jam inveteratum.

Judaeorum Magiſtri graviter profecto errant, quando carnem vivam, ex voce בשר היהוא הכשר המרב יש: argumentantes, pro carne ſenſu praedita ac ſanâ habent. Hinc etiam noſter *Ouſſelius* cum ſuis Rabbinis, & nonnullis quoque Chriſtianis Scriptoribus, perverſum de hâc carnis vivacitate judicium tulit, quaſi vero facultatem ſentiendi indicaret. Memoratum enim vocabulum allegoriam complectitur, & ex quadam ſimilitudine tractum eſt. Scilicet ſpecies eſt, qualis in car-

carne victimae vel hoſtiae recens mactatae, cujus carnem crudam ſive vivam appellamus, quia recens eſt; nemo tamen ſibi perſuaſerit hanc adhuc ſenſu praeditam eſſe. Adhaec caro viva leprae haud eſt abſimilis carni luxurianti in vulnere vel ulcere aliquo ordinario; quam nullus Medicorum aut Chirurgorum pro carne ſanâ habet, ſed ex communi ſermonis more viva vel cruda vocatur; & tamquam inutilis ac ſuperflua, cauſticis ſepticisque aufertur; quod ubi fit, non certe notabilem monſtrat ſenſum, ſed analgeſiam habet, niſi ſeptica terminos transgrediantur ac partes ſanas attingant rodantque. Mala igitur eſt rationis concluſio, quod non vivit, hoc creſcere non poſſe. Atque ſic ex ipſa vocis Hebraicae vi, cum indolem hujus ſymptomatis explanatam dederim, dubitari non amplius poſſe puto, quin anaeſtheſia, quae jam in primo leprae ſtadio ſe manifeſtare ſolet, etiam tunc adeſſe debeat, quando malum inveteravit ac ulcera in carne produxit.

Hoc loco non poſſum obſervationem quandam, quae cautelam practicam complectitur, praetermittere. Aliquoties ſcilicet animadverti nec ſine admiratione: lepram exulceratam cum cutis in toto ambitu maculae ſeu tumoris conſumta eſſet, ſponte fuiſſe conſolidatam, plerumque ſine ullâ adhibitâ medela. Quod ubi fit, facile ſpes ſanationis concipitur; ſed fallax ſignum eſt, decipiturque egregie, qui morbi cauſſam ſublatam eſſe ſibi perſuadet. Etenim paulo poſt aliae maculae prodeunt, quae pariter exulcerantur. Haec ſcilicet eſt mali inveterati indoles, quod Graeci lepram inveteratam appellaverunt, ſi per maculas, ſquamas, & ulcerationes variat; ſin vero tuberculis verſicoloribus inſignitur, Elephantiaſin.

Quae

Quae paullo ante de leproſorum ulceribus propoſui, confirmantur per eas obſervationes, quas Cl. *Ouſſelius* in §. XV. explicuit, quamquam ejus effatis non poſſim ex toto aſſentiri. Certum ſcilicet eſt, in cicatrice poſt ſolidatum vulnus vel ulcus ſuperſtite, indolem leprae haud raro manere. Hinc non potuit apud Judaeos non accidere, ut talia ulcera vulneraque neglecta ſpontaneam cicatricem conciperent, & clauderentur, relictis tamen maculis, ob quas poſtea in ſuſpicionem leprae non immerito venientes examen ſubire debebant; quo facto, increſcens maculoſa cicatrix facile lepram latentem declarabat. Enimvero in vulgus notum eſt, vulnera atque ulcera plerumque poſt ſanationem relinquere maculam diverſicolorem, ſed haec progreſſu temporis minuitur, & paulatim evaneſcit, neque ullum ſumit incrementum, ſi in corpore ceterum ſano exiſtat.

Hac occaſione meum poſtulat officium, ut moneam advenas, ne ſi forte Surinami aut in alia Americae regione maculas per Aethiopum corpora ſparſas conſpiciant, lepram eſſe pronuncient. Ejusmodi enim maculae ſunt ſaepenumero cicatrices, à vulneribus vel ulceribus ſanatis relictae, & in his corporibus perennantes, & facile à maculis leproſis diſtinguuntur, eo, quod nullum ſumant incrementum.

Portentum vero eſt, quod ſapientes Hebraeorum pepererunt, quodque *Ouſſelius* adoptavit, affirmantes, *ex igne laeſos numquam à leprâ corripi poſſe*, *in locis aduſtis*, quamdiu inde pus vel ichor feratur; poſſe omnino poſt ſanationem. Quâ auctoritate, quove jure, hanc rem affirmare audeant, reperire non potui, ſed a veritate alienam eſſe, certus

ſcio,

ſcio & oſtendam. Nunc autem, quoniam de leprâ in loco aduſto interdum erumpente ſermo eſt, notari etiam debet error, quem doctiſſimus vir in verſione ſacri Textus huc pertinentis commiſit. Agitur de eo, quod Divinus Legislator ſcripſit in C. XIII. Lev. vſ. 24. quem locum noſter ſic interpretatur: *Item caro cum fuerit in cute ejus aduſtio ignis, ſi erit pars ſanata ab illa aduſtione, papula alba ſubrubida, aut alba tantum* &c. Lectorem rogatum volo, ut evolvat conſulatque probatas omnes verſiones, nullam inveniet huic interpretationi conſonantem (*d*). Neque res eſt nullius momenti. Mihi locus Moyſis ſic reddendus videtur: *ſi cujus in corpore cutis ambuſta fuerit igne, & aduſtionis viva caro*

(*d*) *Lutheri* Verſ. Germ. Wenn ſich jemand an der haut am feuer brennet / und das brandmahl röthlich oder weis iſt.

De Duitſche Staaten Bybel: *ofte wanneer in het vel des vleeſches een vyerige brand ſal geweeſt ſyn; en het geſonde van dien brand eene witte roodachtige ofte witte blaare is.* Neque ab hac interpretatione receſſerunt viri docti, qui Orthographiam Belgicam emendare conati ſunt, in eleganti S. Bibliorum Editione An. 1762. ſed in ſubnexis notis monent: *het gezonde van den brand*, ab Hebraeis vocari: *de levendigheid of de geſondheid des brands*; intelligi autem debere: *het deel van het vleeſch, dat van den brand geneeſen, en weder geſond geworden is.* Quae paraphraſis ad mentem ac ſententiam *Ouſſelii* congruere videtur.

Franco-Gallica verſio ſic habet: *Que ſi la Chair a dans ſa peau une inflammation de feu, & que la Chair vive de la peau enflammée ſoit un bouton blanc rouſſatre ou blanc ſeulement.*

Caſtelli latina interpretatio eſt: *ſi cujus corporis cutis ambuſta fuerit igne, & aduſtionis viva caro maculam albo-rubicantem aut albam habeat.*

In vulgatâ Bibliorum Latina verſione legitur: Caro autem & cutis, quam ignis exuſſerit, & ſanata albam ſive rufam habeat cicatricem conſiderabit eam Sacerdos, & ea eſt verſa in alborem, & locus ejus reliquâ cute eſt humilior, contaminabit eum, quae plaga leprae in cicatrice orta eſt.

ro maculam ex albo rufeſcentem, aut mere albam habeat vſ. 25. *ſi porro animadvertat Sacerdos in maculâ colorem pilorum in album mutatum, & cutis ſuperficiem eſſe depreſſiorem, lepram in ambuſto floreſcentem & hominem pollutum pronuntiet; leprae enim morbus eſt: ſin viderit in maculâ pilos non albere, nec cutem infra libellam ſubſediſſe, ſed obſcuram tantum eſſe, tunc hominem per ſeptem dies includat. Quod ſi ſeptimo die animadvertat Sacerdos, per cutem maculam creviſſe, pollutum judicet, leprae enim morbus eſt. Sin macula ſibi aequalis manſerit, neque latius per cutem creverit, ſed obſcurior contractiorve facta ſit, pro aduſtionis tumore habeat, & hominem mundum pronunciet; nam ambuſti loci cicatrix eſt.* Quisquis verba Sacri Auctoris attento animo perlegit atque expendit, facile perſpicere poteſt, quod *Ouſſeliana* explicatio, non tantum à ſenſu Sacrae Scripturae, ſed etiam à probatiorum Interpretum mente magno intervallo diſtet. Nam Cl. *Ouſſelius* putat, ſermonem modo eſſe de parte poſt aduſtionem ſanatâ, in quâ deinde macula ſubrubra aut alba ſpectatur. Caeteri tantum non omnes Interpretes, & recte quidem, generalius rem exprimunt, ut ſcilicet intelligatur: ſive pars aduſta fuerit ſanata & cicatrice obducta, ſive nondum ſanata, ſed pus adhuc fundat, modo maculam ſubrubram vel albam oculis offerat, explorationem neceſſariam & lege juſſam eſſe; atque macula ſi increſceret, vel pili albi in eâ conſpicerentur, malum pro leprâ eſſet habendum. Sin vero macula non augeatur, nec pili mutentur, pro mera cicatrice poſt ſanatam aduſtionem ſuperſtite declarandum. Videtur quidem primo intuitu dubium; ſermo ſit de ambuſto corporis loco penitus clauſo an adhuc aperto, de perfecta cicatrice an nondum

dum ſolidata. Sed haec difficultas facile ſolvitur, modo veram Sacrae Scripturae mentem accurate ſcrutemur; & ſimul phaenomena, in ambuſtionum curatione quotidie obvia, reputemus. Nemini enim ignotum eſſe poteſt, cicatrices in locis igne aduſtis relictas, per longum tempus remanere, & quidem ſi ſuperficies ſola cutis affecta fuerit, macularum rubrarum ſpecie, ſin vero in profundiores & muſculoſas partes ignis penetraverit, albo colore. Jam vero hujusmodi cicatrices magnam primo aſpectu habent cum leproſis ſimilitudinem. Quare ex ſolo incremento diſcrimen peti certumque judicium fieri poteſt.

Caeterum veroſimile eſt, aliquando fieri, ſi nempe virus leprae diu in corpore latuerit, hujusque pars caſu aliquo ab igne aduratur, ut haec pars ob illam veterem humorum corruptionem curari ac conſolidari ſe non patiatur; quin potius maculis vel papulis, vel carne luxuriante deturpetur, atque his ſymptomatis aeque ac pilorum mutatione lepram intus latentem manifeſtet.

Aliud inſuper phaenomenon, quod in ambuſtis leproſorum corporum partibus videre mihi aliquoties contigit, à Divo Moiſe in eo, quem tractamus, loco fuiſſe indigitatum conjicio. Scilicet cum pars cutis non affecta forte comburitur, caro inter medendum facile luxuriat, modo pallet, modo cruenta cernitur; eadem optimis reſiſtit medicamentis, adverſus ambuſtionem in corpore ſano adhiberi ſolitis; ſibi vero relicta nonnunquam citius omni exſpectatione conſolidatur; poſtquam clauſa eſt, protinus maculam magis creſcere videmus, quam dum aperta erat. Unde certum latentis veneni indicium habetur. Hic vero modus non facile intelligi poteſt, niſi propriis ſenſibus

bus rem percipere nobis liceat, quoniam carnem luxuriantem in aliis etiam aduſtionibus obſervamus, quae tamen ſepticis facile cedit.

Quae qui ſecum reputat, abunde jam perſpiciet, cur portentum & commentum Judaeorum paullo ante vocaverim, quod affirmant: membra corporis aduſtione vel ulcere foeda, quamdiu in hoc morboſo manent ſtatu; leprae non eſſe ſubjecta.

Supereſt unum adhuc phaenomenon, quod quoniam cum aduſtionis effectu ſimilitudinem quamdam habet, hoc loco commemorari & expendi à nobis debet. Vocari poteſt *lepra ſub aduſtionis ſpecie latens.* Saepius enim mihi occurrunt leproſi, qui hoc corporis vitium veſtimentis tectum celant. His interdum praeter omnem exſpectationem ſubito; certe intra unius noctis ſpatium, exiles & indolentes veſiculae in variis partibus, praecipue in facie & digitis manuum pedumve exoriuntur. Dixeris, eſſe veſiculas ab aduſtione per tertium ignis gradum factas. Aegri neſciunt, vel potius ſe neſcire ſimulant, qua vi excitatae ſint. Accuſant ignem. Vocatur Chirurgus, qui artis ſuae auxiliis fruſtra tentatis, relinquit plerumque aegros, quales offenderat. Si emunctae naris ſit, forte ſubolfacit lepram, quae non diu poſt magno plerumque impetu prodit. Hujusmodi ſimulata aduſtio, minus fallere poteſt in hominibus, qui nudo corpore incedunt, ideoque facilius à Medicis Chirurgisque diſcernitur, & à ſimplici aduſtione diſtinguitur, quoniam plerumque maculae leproſae, in aliis etiam partibus corporis conſpiciuntur. At vero, qui noviſſime ex Europâ advenerunt, cum hujus ſimulationis ignari ſint, frequenter decipiuntur. Subit mirari illam ſimilitudi-

dinem, quae revera inter aduſtionem vi ignis factam, & eam, quae ex viru leproſo proficiſcitur, intercedit; nec poſſum, quin credam, ſubinde ſpeciem unam pro alterâ ſumi.

De extenſione, gradibus & criſi leprae.

Ad §. XVIII.

De pollutionis leproſae menſurâ & gradibus, magna mihi eſt contentio cum noſtro Auctore. Cum enim affirmet, & ipſis ex ſacris Litteris deducere conetur, quo gravior leprae morbus ſit, eo minus impuritatis legi leproſos fuiſſe obnoxios, non ſatis mirari poſſum judicii praecipitationem. Nam quod aſſumit, idem fere eſt, ac ſi diceret: quo quis gravius leprâ laboret, hoc minus pollutum eſſe, Haec autem manifeſte pugnant; quamquam fateor, inter gradum impuritatis leproſae, & ſervitutem vel poenam ex lege impuritatis ſtatutam aliquod poſſe diſcrimen fingi. Sed audiamus Divinum Legislatorem, cujus verba ipſe *Ouſeelius* ſic interpretatur: Lev. C. XIII. vſ. 12. *Quod ſi omnino efflore/cit illa lepra in cute ejus, retegetque illa lepra cutem totam plaga affecta, à capite usque ad pedes ejus, quocunque inſpicient oculi ſacerdotis; ſi viderit ſacerdos, quod eum texit lepra illa, totam carnem ejus, tum mundum declarabit ille affectum, tota mutata eſt in album, mundus igitur eſt.* Neque ab hac interpretatione diſſentiunt aliae verſiones, quarum nonnullas illuſtrationis ergo in notâ ſubnexâ exhibeo (*e*). Et ſane veriſſimum eſt effatum:

(*e*) *Lutherus* ſic vertit: Wann aber der auſſatz blühet in der haut / und bedeket die gantze haut von dem haupt an bis auf

tum: nec tantum ob auctoritatem Moiſis, quae ſumma eſt, nobis perſuaſiſſimum, ſed etiam ab experientia comprobatum. Sed perperam inde noſter rationem ſic concludit, ut aſſerat: Univerſalem lepram, quae totum corpus à capite ad calcem tegit, & maximum inquinationis gradum conſtituit, legi impuritatis non fuiſſe ſubjectam. Hujus aſſerti contrarium ſimul elucescit, atque illam conditionem morbi, quam Textus Sacer deſignat, cogitatius expendimus: nimirùm eſt ipſa, quam Medici vocant, κρισις, adeoque non 'ακμη ſeu ſtatus morbi proprie dictus, ſed ſalutaris exitus. Itaque non indicat gravitatem morbi, nedum majorem impuritatem, ſed plenam ſolutionem, atque hominis ab atroci malo liberationem. Nam cum in omni criſi, quae ad ſalutem fit, materia peccans

auf die fuſſen zu / alles was dem Prieſter vor augen ſeyn mag. & vſ. 13. Wann dann der Prieſter beſiehet und findet das der auſſatz das gantze fleiſch bedecket hat / ſoll er denſelben rein urtheilen / die weil es alles in weis verwandelt iſt; dann er iſt rein.

Addamus nexus cauſſa vſ. 14. & 15. Iſt aber rohe fleiſch da / des Tages / wann er beſehen wird; ſo iſt er unrein: und wann der Prieſter das rohe fleiſch beſiehet / ſoll er ihn unrein urtheilen: dann er iſt unrein / und es iſt gewis auſſatz

In genuina verſione Belgica (vulgo de Staaten-Bybel) ſic redditur: *Ende zo de Melaatsheid in 't vel ganſchelyk uitbotte en de Melaatsheid het geheele vel van die geene, die de plage heeft, van ſyn hoofd tot ſyne voeten bedekt heeft naar al 't geſichte van d'oogen des Prieſters; ende de Prieſter merken zal, dat ſiet de Melaatsheid heeft ſyn geheele vleeſch bedekt, ſoo ſal hy hem, die de plage heeft, rein verklaaren; ſy is geheel in wit veranderd; hy is rein* —— *Maer ten welken dage levendigh vleeſch daar in geſien zal worden, ſal hy onrein zyn* —— *Als dan de Prieſter dat levendigh vleeſch geſien ſal hebben, ſal hy hem onrein verklaren. Dat levendigh vleeſch is onrein; het is Melaetsheyt.*

cans correcta eliminatur: ſic etiam in hâc lue, ſi leproſa acritas penitus ſubacta & expulſa eſt, quamquam univerſa cutis adhuc furfuribus ac ſquamis tegatur, modo caeterum integra ſit, neque ullâ in parte amplius ſuppurationem aut carnem vivam exhibeat, finitum eſſe morbum dicemus. Hinc etiam Divinus Legislator ſtatim haec verba ſubjungit: vſ. 14. *Sed cum in eo apparebit caro viva, impurus.* & vſ. 15. *Viſaque ſacerdos carne vivâ impurum pronunciabit, caro viva impura eſt, lepra eſt.* Quae quidem verba, cum prioribus collata clariſſime docent, quod Moyſes univerſum corpus, cruſtulis leproſis tectum, non amplius leprâ laborare judicaverit, niſi vera leprae exulceratae ſigna hinc inde ſuperſint. Haec *Ouſcelius* noſter praetermiſit, aut noluit videre, quippe ſuis propoſitionibus contraria. Quamdiu igitur vel minima pars cutis adhuc erat aperta, ut ichoris aliquid funderet, aut carnem vivam exhiberet, tamdiu homo impurus cenſebatur, quippe propagando adhuc contagio aptus. Poſtquam vero cuncta ulcuſcula erant ſanata, & carnes vivae evanuerant, cutis denique univerſa quaſi reparata erat & undiquaque coagmentata, licet albis adhuc ſquamis & cicatricibus obſita ſpeciem univerſalis leprae imperitis oculis exhiberet: mundus homo ex lege pronunciabatur; id quod etiam plenius cognoſcitur ex vſ. 16 & 17. (*).

Ita-

(*) *Als dat levendig Vleeſch verkeerd en in wit verandert zal worden, ſoo ſal hy tot den Prieſter komen; als de Prieſter hem bezien zal hebben, dat, ſiet, de plage in wit verandert is: ſoo ſal de Prieſter hem die de plage heeft, reyn verklaren; hy is reyn.*

Conferri omnino debet verſio Belgica ex Anglico Idiomate cura ven. *van den Honert* edita ob animadverſionem ſapientis Commentatoris his verbis conceptam: *Wanneer de verſweſing*

Itaque in opere critico, quod medicatrix natura ſubinde etiam in leproſis ſuſcipit & perpetrat, varios oportet gradus & periodos notari. Quo magis venenum à penetralibus corporis & vitalibus verſus externum habitum vertitur, eo major ſanationis ſpes affulget. Sic lepra quaſi univerſalis effloreſcit, ſed viſcera magis magisque liberantur; redit animi alacritas; creſcunt vires corporis, coctrix, expultrix, retentrix; reſidua in humoribus ſpicula leprae paulatim omnia ſecernuntur & ad organum cutaneum amandantur, in quo dum adhuc haerent, tubercula, ulcera, carnes crudas faciunt; perſeverat hic ſalutaris motus à centro ad peripheriam directus, praeſertim ſi aegri legibus diaeteticis conſtanti animo obtemperent; ſic tandem eo felicitatis perveniunt, ut poſt plenam humorum depurationem cutis per omnem ambitum conſolidetur; quo facto morbus pleniſſime ſolutus, & homo in ſanitatem reſtitutus haberi debet; tametſi epidermis conſiſtentiam ſuam & firmitatem, & aequabilitatem, & nitorem nondum conſecuta ſit; ideoque externa leprae ſpecies adhuc maneat.

Ab hoc loco diſcedere non poſſum, quin moneam, male *Maimonidem* aliosque Judaeos, quibus noſter *Ouſeelius* aſſentitur, partes quasdam corporis, leprae non obnoxias adſumere; & quidem ſecundum codicem *Negaim Miſchnae* Cap. 6. ſequentes

ring zig op een enkelde plaats vertoonde, was het een blyk van de kwade geſteldheyt, die zig binnen verſcholen hield, en van de onmagt der Nature om dat kwaad uit te dryven; maar wanneer het geheele Lichaam daarmede bedekt was, toonde dat de kracht van de Natuur het kwaad overwon en de ongeſteldheid der vogten na buyten dreef. Alii Interpretes in hoc conſentiunt, & qui plura legere cupit, adeat ipſum optimum librum.

quentes: *Mediam partem oculi, auris, menti, oris, item rugas ventris, vel colli, locum etiam ſub mammis, ſub axillis, ſub plantisque pedum, ut & ungues, caput & barbam, crinibus pilisque veſtita; ulcus denique & aduſtionem dum exacerbantur.* Miratus ſaepe ſum hanc Doctrinam, quae cum ſupervacuâ ſubtilitate, tum manifeſta falſitate inſignis eſt; & luculenter denuo delclarat, quantas quotque inanitates Rabbini inter praecepta ſua admiſerint. Sive enim Sacras Litteras, ſive experientiam conſulamus, has exceptiones fictas eſſe & commentitias videmus. Nonne lex Moſaica diſertis verbis dicit: Cujus in cute, *quacunque corporis parte*, macula rubra albave ſit, paulatim increſcens cum pilis albis, hunc leprâ laborare? An non porro quosdam indicat locos particulares, in quibus macula leproſa reſidere ſoleat? Et nominatim, caput, barbam, ac mentum, adeoque illas ipſas partes, quas à pollutione immunes cenſent Judaei? Ubi hoc quoque notatu digniſſimum eſt, quod Legislator diſerte monet, in leprâ capitis & barbae non neceſſariam eſſe conditionem, ut pili albi exiſtant, ſed eos ſubinde ſolummodo flaveſcere. Cum praeterea ſacer Textus mundum pronunciet eum, cujus cutis à capite ad calcem plagâ tegatur, quocunque oculi Sacerdotis inſpiciunt: An non apertum eſt, nullam & ne minimam quidem partem corporis excipi? Affecta ſane pars prius fuiſſe debuit, quam ſanata & mundata dici poteſt. Cum denique ad tuendas, quas commenti ſunt exceptiones, verba legis: *à capite ad pedes, quacunque ſacerdotis oculi inſpiciunt*; ſic interpretentur, ut dicant, intelligenda eſſe loca, quae unico intuitu ſtatim in oculos incurrunt: quis eſt, quin indignetur deſipientem ſubtilitatem, quae

 men-

mentem legis evidenter, & data quaſi operâ distorquet ac pervertit.

Nec tantum Sacris Litteris contraria eſt Rabbinorum aſſertio, ſed etiam ab uſu & obſervatione refellitur. Quicunque enim probatorum ſcriptorum de lepra annotationes evolvere non gravatur, videbit memoratos à Rabbinis Corporis locos adeo non immunes ab infectione eſſe, ut citius caeteris & frequentius contaminentur, adeoque praecipuam exploratoris curam poſtulent, & primum omnium examini ſubjici debeant, quod dum ſcribo, exemplis vivis confirmatum habeo. Idemque vel ex hoc colligi poteſt, quoniam nulla corporis loca magis ſunt pilis obſita, quam illrum partium, quas credunt à leprâ nunquam adfici, plurimae, ſaltem praecipuae, velut caput, mentum & ſubaxillaria. Sed haec ad refutandam Rabbinorum vaniloquentiam dicta ſufficiant.

An Lepra recte definiri poſſit? Quid eam inter & Elephantiam intercedat?

Ad §. XIX.

Veram leprae definitionem, & regulis philoſophicis ex amuſſim reſpondentem non puto poſſe exhiberi; quoniam illud ſpecificum ſeminium, ex quo lepra producitur, quoque à caeteris morbis cuticularibus diſcrepat, ſenſuum acie non asſequimur. Oportet igitur contentos nos eſſe deſcriptione quadam, id eſt, collectione phaenomenorum & ſymptomatum, quae in leproſis corporibus conſpiciuntur, quorum illa, quae omnibus

bus communia ſunt, morbum quaſi definiunt. Sed de his ſatis à nobis in ſuperioribus dictum eſt. *Ouſeliana* vero quaſi-Definitio evidenter nimis laxa eſt, cum ſolam cutis praeternaturalem albedinem pro differentia ſpecifica ſumat. Neque tamen haec nos morabitur. Illud autem praeterire ſine reprehenſione non debeo, quod Elephantiaſi nihil cum noſtro morbo commune Auctor affirmet. Ego contra perſuaſum habeo, lepram ab Elephantiaſi non differre niſi gradu; tametſi fateor, rarius ad Elephantiae atrocitatem pervenire; plerumque maculis tantum vel ulceribus ſe manifeſtare; atque levius vel gravius afficere pro diverſo vitae regimine & diverſitate temperamentorum; denique ſpem ſanationis eſſe majorem, quando vitium per totum corpus aequabiliter diſpergatur, quam ſi unam duntaxat vel alteram partem & nominatim articulationem aliquam occupet teneatque.

Aetiologiae Judaico-Ouſeelianae brevis Cenſura.

Ad §. XX & XXI.

Cum Cl. *Ouſeelius* duas leprae cauſſas adſumſerit, unam moralem, alteram naturalem, nihil eſt, quod contra dicam, aut moneam, praeter hoc unum, quod generalis haec Aetiologia parum momenti habeat, & omnibus morborum generibus aequo jure accommodari poſſit. Quis enim ſanae mentis moralem cauſſam in morbis non agnoſcat? quae quippe nihil aliud denotare poteſt, quam Dei O. M. curam & providentiam in rebus hu-

manis tam adverſis quam proſperis. Hanc ergo providentiam ut omnium malorum phyſicorum, ſic etiam leprae diſpenſatricem ac moderatricem agnoſcimus, & adorantes veneramur, ſed tamen noſtrum maxime intereſt, progreſſus & cauſſas naturales, quas Divina ſapientia in hoc mundo conſtituit, exquirere & perſequi. Quod ſcrutinium circa lepram à Judaeis vel neglectum, vel ita factum eſt, ut vix operae pretium ſit, horum inaniſſimis commentationibus inhaerere.

Traditum eſt à nonnullis (*f*), Lepram endemium populi Hebraici morbum, & huic genti proprium fuiſſe, Judaeosque propter eum ex Aegypto pulſos eſſe. Haec autem accuſatio, quam injuſta ſit, non tantum à Joſepho dudum eſt demonſtratum, ſed etiam ex aliis Hiſtoricorum monumentis atque ex analogiâ clariſſime intelligitur. Notum certe eſt, lepram olim Aegyptiis fuiſſe familiarem, & ad hunc usque diem incumbere. Cecinit inſignis Poëta & Philoſophus *C. Lucretius* in l. 6. de rerum natura. vſ. 1112.

Eſt Elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in mediâ neque praeterea usquam.

Atque poſteriores etiam & noviſſimi Peregrinatores, unanimi conſenſu teſtantur, hanc luem adhuc in Aegyptios graſſari (*g*). Nec ſane neceſſarium eſt, ut in Aegyptum hujus morbi videndi cauſſâ proficiſcamur. Quid enim numeroſae *Domus*

(*f*) *Juſtin.* Hiſt. lib. 36. c. 2. & *Tacit.* Hiſt. lib. 5. ab initio.

(*g*) Conf. Proſper. Alpinus. aliique ſcriptores, quos in Diſſertatione excitavi.

mus St. Lazari ſignificant? Quid *Ordo equeſtris à St. Lazaro* denominatus? Nonne luculenter oſtendunt hunc morbum ante aliquod tempus per totam Europam ſparſum fuiſſe & magnas ſtrages edidisſe? Ut etiam Principes & Magiſttatus pene omnium civitatum coacti fuerint aedificia extra Urbes extruenda curare, & leproſis excipiendis deſtinare, quibus nomen *Lazarethorum* paſſim datum eſt, quia opinio invaluerat, *Lazarum* hoc morbo laboraſſe; de quo tamen adhuc ſub judice lis eſt. Verum enim vero illa noſocomia exiguam habuisſent utilitatem, niſi etiam cordati & generoſi extitiſſent viri, qui amore proximi & pietate Chriſtianâ ferventes, curam miſerorum & e ſocietate excluſorum hominum habere auderent, nec periculum contagioſi & terrifici morbi ſubire dubitarent. Horum virtuti merito equeſtris dignitas decreta & tamquam praemium data eſt. Atque ſic natus ordo *St. Lazari* hodienum magno in honore eſt per omnem fere Romanam Eccleſiam. Neque Rex Sardorum Titulum Praeſulis ac Praefecti hujus Ordinis detrectat. Ipſum vero morbum, qui illius inſtitutioni occaſionem dederat, ne credamus univerſam deſeruiſſe Europam! Equidem Africae indigena ſolum Europaeum non habet ſibi valde favens; ideoque illatus olim poſt bella ſacra ſeu Aegyptiaca non diu primitivam atrocitatem retinuit, ſed ſenſim elanguefcens rarior factus eſt. Vel ſic tamen hodienum in regionibus nonnullis quaſi endemius grasſatur. Tales ſunt *Valles* in terris Pedemontanis, ac Ducatu Sabaudiae. Tales ſunt etiam ex obſervatione Illuſtris *Linnaei* Finlandiae Bothniaeque Septentrionales orae; ne nunc alias memorem regiones hac lue infectas; quas qui cognoſcere cu-

 pit,

pit; reperire poteſt apud Scriptores notiſſimos, Cl. *de Sauvages*, *Allionium*, & *Cartheuſerum*. Notatu tamen & admiratione dignum eſt, quod Cel. *Pallas* eundem morbum nuper viderit in Sibiriâ prope flumen Jaik; cujus Viri eximiam deſcriptionem (*h*) dum cogitatius perlego, quamquam

(*h*) Exſtat in itinerario clar. Viri, quod inſcribitur: Reiſe durch verſchiedene Provinzien des Rusſiſchen Reichs. Erſter Theil. St. Petersburg 1771. ubi pag. 301. & ſeq. haec leguntur:

Jaizkoi Gorodok iſt übrigens wegen ſeiner hohen und offnen lage ein geſunder ort / und auſſer denen von der lebensart herrührenden Krankheiten und der ſehr im ſchwanggehenden Luſtſeuche / weis man daſelbſt von wenig Krankheiten.

Alles volk iſt ſtark und robuſt von anſehen / und man ſieht auch unter dem weiblichen geſchlecht wenig kleine ſtaturen. Indeſſen hat ſich eine beſondere und wenig bekante art von Auſſaz (Lepra) am (Flus) Jaik zu zeigen angefangen / welche von übelen folgen ſein könte / wenn nicht vorſicht gebrauchet wird.

Es iſt eben dasjenige übel / welches in Aſtrakan unter dem namen der Krimiſchen Krankheit bekant iſt / oder auch der Schwartzen Sucht, weil eines der erſten Symptomen eine blaue angelaufene farbe des geſichts iſt. Ich habe verſchiedene damit im höchſten grade behaftete Perſonen geſehen. Es pflegt aber vier bis fünf jahr zu dauren / ehe dieſes übel zu ſeiner völligen heftigkeit gelanget / und erſt in ſieben jahren / ſagt man / das es tödtlich zu werden pflege. Es pflegt nicht alle perſonen / welche mit denen Kranken umgehen / wenigſtens nicht / in den erſten jahren anzuſteken. Jedoch habe ich in Jaizkoi Gorodok eine familie geſehen / wovon zu erſt der ältere Bruder / nach drei jahren der jüngere / und noch ein jahr ſpäther die mutter von beiden angeſteket worden waren / obgleich die Ehweiber der Kranken / die gemeinſchaftlich mit ihnen wohnten / zu der zeit noch frei davon waren. Die Krankheit äuſſert ſich am liebſten bei robuſten leuten von mittelmäsſigen alter. Das erſte und auch wohl zweite jahr ſpüren die Kranke keine merkliche leibesſchwachheit oder ſchmerzen. Sie ſehen im ge-

quam differeutias ſatis notabiles percipiam, non poſſum tamen, quin luem Sibiricam ejusdem ingenii ac noſtram & Judaicam lepram pronuntiem, & ex iisdem ſeminibus pullulantem.

Sed

geſichte blau und gleichſam gewürgt aus/ bekommen einige blaurothe dike und unſchmerzhafte fleken/ oder flache beulen an der äuſſern ſeite des handgelenks/ theils in den ſeiten/ theils auch am kinn oder ſonſt wo im geſicht/ welches ſich mit groben flechten (impetigo) zu verunreinigen ſcheinet.

Bei einigen bleibt das geſicht in den erſten jahren unbeſchmutzt/ und die fleken nehmen nur hauptſächlich an den gelenken/ obwohl ſehr langſam/ an zahl und gröſſe zu. Zuweilen äuſſert ſich auch im anfang etwas fieberhaftes. Bei allen aber pflegen ſich nach etwa zwei jahren heftigere ſchmerzen in den gliedern und gelenken einzuſtellen. Der Kranke fängt an appetit/ kräften und anſehen zu verlieren/ und eine innere ſchwäche zu ſpüren. Der auſſatz entſtehet häufiger/ geſchwinder/ und breitet ſich am ganzen leibe/ allen gliedern/ und dem geſicht ſelbſt aus/ nicht mehr als bloſſe verdikte und dunkelrothe fleken/ ſondern als flache/ ſchüppigt auſſehende beulen/ welche nach und nach exulceriren/ einen unanſehnlichen ſchurf ſetzen/ und länger als irgend eine art von ausſchlag ſtehen bleiben. Wenn der ſchurf endlich abtroknet/ ſo empfindet der Kranke ein juken; alsdenn hat ſich die haut unter dem ſchurf zimlich natürlich geheilet/ ſtöſt oder reiſt ſich aber der Kranke eine noch unreife Rinde ab/ ſo erfolgen bösartige/ öfters um ſich greifende und bis auf den knochen dringende ſchwaere/ wovon die finger beſonders gänzlich verderbt werden/ und wohl gar gliederweiſe abfallen. Gemeinlich pflegen die beine am meiſten mit auſſatz bedeckt zu ſein; es bleibt aber nach und nach keine gegend am gantzen körper davon frei/ auſſer die innere fläche der hände und finger/ ingleichen des armgelenks/ ferner die höhle unter den achſelen/ das geſäſs und knie kehlen. Dieſe theile behalten/ auch bei dem heftigſten grad der krankheit alle zeit eine reine und natürliche haut/ ſo wie auch der Haarkopf zimlich frei vom auſſatz zu bleiben pflegt. Dagegen bleiben bei Kranken/ die ſchon ins fünfte oder ſechſte jahr behaftet ſind/ ſelbſt die Naſſenhöhlen/ die innere ſeite des Mun-

Sed e diverticulo in viam redeamus, & cauſ-ſas, quas Auctor noſter, ſive ex Rabbinis, ſive ex ſuâ opinione propoſuit, breviter luſtremus. Aetiologia Sophorum quorumdam Hebraeorum, quam Rabbi *Alſchech* & ex eo noſter *Ouſeelius* in §. 21. breviter propoſuit, adeo levis eſt, & paene dixerim ridicula, ut refutatione non egeat.

Mundes / ja ſo gaar die Luftröhre und der Schlund nicht frei von geſchwüren; und vermuthlich wird die krankheit alsdan tödlich / wenn ſich dieſe ſchwaere imer mehr und mehr nach denen inneren und edleren theilen ausbreiten. Indeſſen nimt dieſe ſcheusliche krankheit dennoch / die lezte zeit ausgenommen / den Korper und die Kraeften weniger mit / als man glauben ſolte. Die ſchmertzen ſind gemeinlich erträglich / und die natürlichen functionen gehen noch immer wohl von ſtatten. Man bemerkt nicht / das die Kranken / wie bei anderen arten von auſſaz / einen auſſerordentlichen trieb zur wolluſt ſpüren ſollten / vielmehr verſchwindet derſelbe bei ihnen nach und nach völlig. Man nimts auch nicht wahr / daſs das haar ausfallen ſolte / auſſer an denen beſtaendig jükenden augenbraunen und an allen exulcerierten ſtellen. Man ſagt daſs dieſe Krankheit in der Krimmſchen Tartarei mit einem Kochſel der daſelbſt ebenfals / wie am Jäck / wachſenden Anabaſis Aphylla geneſen werde. Allein am Jäck hat man dieſe Pflantzen um ſonſt gebrauchet. Ob Kwecksilber curen eine gründliche geneſung zu bewerkſtelligen im ſtande ſein / ſcheint mir ſehr zweifelhaftig. Man hat einem damit im mittleren grad befallenen Koſaken in Orenburg den Speichelfluſs erweckt / wobei ihm viel bluth mit abgegangen ſeyn ſoll / und es hat ſich hernach zu beſſeren geſchienen. Nach dem derſelbe aber wieder zur vorigen diät und lebensart abgelaſſen worden / hat der auſſaz mit doppelter heftigkeit um ſich gegriffen. Vielleicht waere es am dienlichſten / äuſſerlich Mercurialiſche Lotionen / innerlich aber Antimonialien zu gebrauchen. Allein ſolche verſuche müſten durch Aertze gemacht werden / die jahren lang oder beſtendig an denen orten / wo ſich die Krankheit gegenwärtig zeiget / ihren aufenthalt hätten.

egeat. Illa vero cauſſa, quam *R. Levi Gerſonides* aſſumit, ſcilicet privatio motus & liquorum ſtagnatio, lata nimis & generalis mihi videtur. Etenim in ſuperioribus jam notavi, homines leprâ recens correptos inter initia morbi, dum una tantum aut altera macula apparet, omnibus adhuc peragendis functionibus pares eſſe, & quaſi ſanos, alacres, fortes, bono habitu; & quod maxime mirabile eſt, ſemper formâ & facie pulchriores, adeo, ut primo intuitu ne peritiſſimus quidem Medicus vel Phyſiognomus ullam luis vel contagii vel adverſae valetudinis ſuſpicionem facile conciperet. Quodſi generalis privatio motus eſſet cauſſa leprae, haec ſane, quae modo dixi, in corpore ſic affecto locum habere non poſſent. Atque etiam ſi alacritatem & multas corporis habilitates jam ſublatas ponamus, ut in provectiore malo ſolent auferri, tamen privatio virium motricium non ut cauſſa, ſed tantum ut effectus cauſſae conſiderari debet. Adeoque haec etiam Aetiologia cadit. Interim lubens concedo, in maculâ leproſâ deletam eſſe magnam ſenſus & motus partem, propter aliquam obſtructionem, de quâ jam diſſerui in §. 30. Diſſertationis meae. Attamen non credo, hanc obſtructionem ex humore adeo craſſo aut acri, atque illi ponunt, nedum in vaſis majoribus naſci. Nam ſi talis eſſet, fieri non poſſet, quin inflammationes doloresque excitaret, quos tamen nunquam me obſervaſſe monui. Certumque eſt, naturam in principio mali nulla hujusmodi molimina phlogiſtica facere, ne tum quidem, cum potentialibus cauſticis, aut igne vivo irritatur. Quibus ego permotus ſtatui, & etiam num exiſtimo, virus leproſum non tam rodente quam ſtupefaciente vi praeditum

ditum eſſe: ideoque primam injuriam fibrillis nervoſis inferre, deinde cum illas jam ex parte deſtruxerit, vaſa lympham & ſanguinem vehentia ingredi, & humores inficere; noviſſime tumores, ulcera, aduſtiones, caetera producere. Hoc modo intelligi poteſt, quare virus leproſum principio involutum ſenſim ſine ſenſu lympham corrumpat, & viſcidam immeabilemque reddat; temporis autem progreſſu etiam ſanguinem ipſum rubrum inquinet, totamque corporis oeconomiam pervertat. Itaque ab ipſo initio mali univerſalem lymphae pravitatem aliorumque humorum corruptionem ſtatuere tanto minus licet, quo melior ſaepe habitus ac ſpecies corporis cernitur. Adhaec gradus quoque veneni, & quoddam diſcrimen inter leproſam vitae privationem & abſolutam motus ac ſenſus abolitionem adſumi debent. Illos diverſus macularum color leproſâ in cute indicat; hoc inde patet, quod etiamſi talis macula parum ali videatur, nequaquam tamen ex toto nutriri deſinat. Niſi enim vitae quaſi particula ſupereſſet, non poſſet aliter, quam ſphacelus conſiderari, à quo tamen evidentibus notis diſtât. Senſu quidem privata eſt macula, & male nutritur, ſed nutritur tamen, & firmitudinem ſuam diu tenet, & lente creſcit, adeoque pro plane mortuâ haberi nequit. Quaenam vero *ſpecifica* ſit *differentia* illius virus, quo afflatum corpus ſenſim paulatimque corrumpitur, & mirum variumque in modum deformatur, nec niſi poſt plurium annorum moleſtias atque calamitates interimitur: hoc ego cum ignariſſimis ignorare me fateor. Ejus ingenium, ut jam dixi, venenis ſtupefacientibus propinquum eſſe mihi quidem perſuadeo, cum videam facultatem ſentiendi ab

eo

eo debilitari, & paſſim in cute deleri. Verum tamen acrimoniâ, ſeu potius ſtimulandi poteſtate non prorſus carere, docet mirabilis ille *ſtimulus ad venerem*, & fere aſſiduus genitalium pruritus, qui non ſolum ante eruptionem macularum urget, ſed etiam declarato jam morbo, nec tantum inter initia ſed in progreſſu ac ſtatu morbi, quin usque ad mortem manet, nulloque modo coërceri poteſt, niſi correctâ ac expulſâ infectorum humorum maſſâ. Sicut autem leproſi ſemper ſalaciſſimi ſunt, ſic viciſſim heroës in palaeſtrâ venereâ eminentes & praeclaros, praeſertim inter Aethiopes, numquam non ſuſpectos habui; & inito examine conjecturam, quam conceperam, haud raro confirmatam vidi. Ad hanc imminentis aut jam prodeuntis leprae notam animum attendant Medici, quibus occaſio datur. Eſt ſane nexus, qui lepram interac ſalacitatem obtinet, valde paradoxus; nec facile interpretationem admittit; ſed tamen ſignum haud contemnendum ſubinde praebet. Durat hic ſtimulus, quamdiu dira leprae materies in corpore circumagitur; aſt ubi lepra ex Dialecto noſtri *Ouſeelii univerſalis* facta eſt, remittit deſinitque. Hinc novum pro ſententiâ, quam propoſui, argumentum fluit: ſcilicet univerſalem lepram non eſſe amplius morbum, multoque minus altiſſimum mali gradum, ſed veram perfectamque criſin, quae poſt virus leproſum à naturâ correctum & expulſum ſubinde perficiatur. Locus ad finem §. 21. ab *Ouſeelio* allatus docet, ſcriptores Rabbinicos hoc ſubolfeciſſe. Etenim *Abarnes* lepram univerſalem dixit evacuationem eſſe criticam, qualis in variolis & morbillis fieri conſuevit; criſin ergo habuit, ſed nondum perfectam. Nos auctorita-

te

te divi Moyſis & experientiâ ducti perfectiſſimam eſſe cenſemus.

Lepra medicabilis eſt nec ne? An morbus non letalis recte dicitur?

Ad §. XXII & XXIV.

Non ſatis mirari poſſum prognoſin, quam Cl. *Ouſeelius* de leprâ format, dicens: *eſſe morbum graviſſimum, minime vero lethalem, neque ullo modo contagioſum; attamen incurabilem.* Quae quidem ejusmodi ſunt, ut inter ſe perinde ac cum experientiâ pugnent. Quid enim eſt morbus graviſſimus, qui nec vitae ſpatium demit, nec aliis hominibus contagione minatur? Graviſſimus quidem merito vocatur, qui aegro magnas ac diuturnas moleſtias creat & curari nequit. An ergo lepra jure incurabilis dicitur? Fidenter hoc affirmat Noſter, ſed neque probavit, neque ullo modo probare poteſt. Difficilem fateor eſſe curam, ob cauſas in ſuperioribus propoſitas; ſed nemo tamen dubitabit, quin curationem admittat, modo attentâ mente legerit ſcripta Moſaica, & ſimul experientiam conſulat. Quid enim? Divinus Legislator an ob curationem, à Deo *immediate*, ut loquuntur, id eſt, per miraculum expectandam, diaeteticas regulas ſcripſit? Anne potius ob curam naturalibus viribus à Deo conſtitutis moliendam & auxilio miniſterioque humano promovendam? Tantum abeſt ut curatio lepræ inter miracula ſemper habenda ſit, ut potius exempla leproſorum ſanatorum, quae in ſacris Hiſtoriis leguntur, etſi non omnia, tamen pleraque de-

declarent, Deum nolle homines in tantâ lue otioſos ac ſecuros eſſe, aut remediis prophylacticis ac therapeuticis, quae ratio & obſervatio ſuadent, non uti. Sicut ergo de aliis morbis legimus, ſanatos per miraculum eſſe, qui nihilominus interdum bonitate Naturae auxilioque Medicorum feliciter curantur: ſic pariter lepram, quae ſpeciali Numinis gratiâ interdum puncto temporis ſublata fuit, etiam diaetâ & medicamentis idoneis ſanabilem eſſe credimus & affirmamus.

Negat noſter Auctor lethiferam aeque ac contagioſam leprae indolem; interim gravem eſſe morbum ait, imo graviſſimum appellat. Itaque, ne arroganter agere videar, argumentis nonnullis lethalitatem atque contagium ulterius adſtruere lubet; quibus confectis, gravitas morbi & atrocitas recte intelligi demum poſſunt; ſimulque ratio eluceſcet, cur lepra ut plurimum inſanabilis perſtet. Equidem maligna & inſidioſa morbi natura vel ex hoc ſolo perſpicitur, quod à leviſſimis & vix percipiendis initiis ortus, ſenſim ſine ſenſu incrementa capit, adeo ut in principio vix ullam nobilioribus corporis partibus injuriam inferre videatur, ſed lentiſſime ſerpens, nec dolores nec ſpasmos movens, fallaci ſpecie decipiat. Itaque nec protinus correptum hominem jugulat, uti morbi acuti ſolent, neque contagioſum miasma repente diffundit, ut peſtis, de quâ ſibi quisque, modo ſciat diſcrimen, cavere poteſt. Leprae periculum nemo effugere poteſt, niſi ſimul atque correptus eo fuit, ſibi proſpiciat idoneâ medicatione, aliis ſeceſſu e ſocietate. Atque haec ſane maxima eſt mali gravitas. Et ſi quis unâ tantum maculâ in aliquâ corporis parte notatus ſit, poteſt alios bene multos homines, cum qui-

bus verſatur & conſueſcit, clanculum contaminare; quamvis macula vix obſervatu digna habeatur. Quin imo contingere poteſt ac ſolet, ut virus ex illâ unicâ maculâ emiſſum vehementius in plures infectos graſſetur, quam in eum, qui fons veneni erat, quique interdum ad ſanitatem revertitur, dum caeteri miſere pereunt. Par enim ratio eſt virus leproſi & ſcintillae igneae, quae cum per ſe levis eſt, tum vero maximum incendium, ſi aptam materiam contingat, excitare poteſt. Et hoc etiam titulo gravis ſane & ſaepe immedicabilis morbus eſt.

Damus igitur, lepram non facere praeſens vitae diſcrimen, nec repente mortem inferre; & ne quidem eos, quos occupavit, magnis protinus incommodis afficere. Quin imo fatemur, leproſos inter morbi initia eſſe alacres, eſſe ad Venerem, ad Bacchum, ad omnem laſciviam promtos. An propterea lethalis non eſt? Nonne potius malum, quo magis homines ſubdolo ejus genio indulgent, hoc velociora capit incrementa? Nonne quo lentius, hoc altius aget radices, eoque plures & ampliores miſeriarum ramos poſtea expandet? Itaque diu intus latens, poſtquam vim vitae paulatim debilitavit, & obſtructiones admodum pertinaces peperit, tandem facto quaſi impetu, foras erumpens, hominem affectum per partes dilacerat, & tanquam crudelis carnifex articulatim perimit. Horrenda hujusmodi ſpectacula non ſemel madentibus oculis intuitus ſum; & dubito, an ullus inter longos morbos gravior magisque pertimeſcendus homini ſit quam leproſus, quippe qui aſpectu teterrimus, exitu triſtiſſimus eſt. Ejusdem vero primordia ſi forte ab aliquo Medico, Chirurgo vel Amico animadvertantur, aegri ut

ſibi

ſibi caveant moniti usque adeo plerumque ſpernunt, ut monitorem inſanire credant. Sera demum poenitentiâ acti quantopere lamententur, dici non poteſt. Atque ſic morbus, quem recentem tempeſtiva medicatio omnino ſuperare poteſt, ſaepiſſime inſanabilis evadit. Primordiales non curant maculas aegri, ſecuri vivunt, indulgent genio & pravis cupiditatibus, interim virus ſerpit, nec tantum humores magis inquinat, ſed etiam vires naturae frangit, quae inſuper ſub perverſo vivendi genere deteruntur. Ita fit, ut autocratrix natura criſi univerſali perficiendae perraro ſola par ſit. Quis enim neſcit, ut exemplo ad illuſtrandum utar, quanta naturae vis requiratur ad magnos abſceſſus? quanta molimina ſub variolis confluentibus aliisque mali moris morbis cutaneis facere debeat? quoties in hoc opere exhauſta ſuccumbat? Ex his ſimilibusque exemplis quisque metiri poteſt, & apud ſe aeſtimare magnitudinem virium, quae requiruntur ad correctionem, ſecretionem & eliminationem leproſi virus ex materiâ lentâ & narcoticâ conſtantis atque per univerſam humorum maſſam progreſſu temporis late diffuſi. Liceat ad exemplum de variolis ſumtum redire. Si ergo variolae mali moris, & vehementer confluentes incidant in corpora impura atque enervata, nonne ſummum periculum adferunt, ut fere miraculum habeatur, ſi aegri evaſerint? Atqui tamen morbus variolarum brevis eſt, & plerumque eo afflicti Medicis parent, cum imminens norint periculum. At vero in leprâ praeſertim incipiente Medicus ab aegris luditur; in progreſſu aegri Medicis parum fidunt; monita & praecepta negligunt; plures porro longitudinem curationis formidant & fugiunt; haud pauci deni-

 que

que prorſus de ſalute recuperandâ deſperant, omnemque Medicationem reſpuunt. Quae qui perpendit, neque obiter homines, ut deberent eſſe, ſed ſerio & quales reverâ ſunt, conſiderat, is profecto dubitare nequit, quin longe plurimi ab inſidioſo hoc malo correpti perire tandem debeant; ideoque noſtro *Ouſcelio* aſſentiri non poterit, cum lepram minime letalem eſſe pronuntiet. Equidem longus tardusque morbus eſt, non rapit hominem, ſed vivere, quin ſeneſcere ſinit, praeſertim ſi aetate provectiorem demum invaſerit; adhaec ſenſum adimit partibus, quas occupat; proinde dolores haud facit notabiles. His ſi addere liceret, quod noſter ponit, nec letalem nec contagioſum eſſe, leves & luxurioſi homines facile poſſent induci, ut negligendum & naturae relinquendum eſſe crederent. Sed qualis ſit vita leproſi, docet ſymptomatum, quae in Diſſert. §. XIX. ac ſeqq. & noviſſime propoſui, conſideratio. Miſera profecto vita, cui mors ſaeva carnificis manu illata, niſi infamiam adferret, anteponenda videretur.

Eſtne lepra contagioſa?

Ad §. XXIII.

Venio nunc ad celebrem de leprae contagio quaeſtionem, quam *Ouſcelius* in §. 23. ita inſtituit, ut omnem contagionis ſuſpicionem removere & depellere conetur. Ego vero contrariae ſententiae, quam in Diſſertationis meae §. 35. & ſeq. propoſui, etiamnum addictus, non mea tantum, ſed etiam civium meorum, & pene dixerim,

rim, generis humani intereſſe arbitror, ut mala ſecuritas, quam negata leprae contagio adferre ſolet, ex animis hominum evellatur. Itaque illis argumentis, quae in ſuperioribus adtuli, nonnihil lucis ac roboris addere nunc conabor.

Equidem contagioſa leprae indoles videtur mihi, quidquid in contrarium diſputet *Ouſeelius*, ex ipſis legibus Moſaicis eluceſcere. Nonne divinus Legiſlator juſſit leproſos à populo ſeparari, Caſtris Urbibusque excludi, & habitare ſolos? Nonne hoc mandatum diſertis verbis iterum iterumque expreſſum legimus? Immo etiam obſervatum à gente Judaicâ fuiſſe ex multis locis Sacrorum Scriptorum clariſſime patet (*a*). Anne porro poſt ſublatam ceremonialem legem idem mos inter Chriſtianos obtinuit? Nec ſane a ſolis Judaeis profe-

(*a*) In Levit. XIII. vſ. 46. edit Honert. legimus, *alle de dagen, in dewelke deeſe plaag aan hem ſal zyn, ſal hy onreyn zyn. Onreyn is hy. Hy ſal alleen woonen. Buiten den leeger ſal zyne wooninge weeſen* ——— ad quem locum *Patrik* & *Polus*, viri clariſſimi, hanc notam poſuerunt: *Dit bevel ziet op de bywooning met geſonde Menſchen, en niet op de zamenleeving met andere Melaatſchen.* ——— Quod ego quidem hactenus verum eſſe concedo, ut ad praeveniendam ſanorum hominum infectionem pertinere putem. Sed in curatione leproſorum cenſeo etiam ex ipſâ aegrorum cohabitatione & convictu magnum ſanationis impedimentum proficiſci.

In Num. cap. 8. vſ. 2. *Gebied den Kinderen Israëls, dat zy uit het leger weg neemen alle Melaatſchen* —— vſ. 3 *van den Man tot de Vrouwe toe* —— vſ. 4. *Ende de Kinderen Israëls deeden alzo.*

In Deuteronom. cap. XXIV. vſ. 8. *Wacht u in de plage der Melaatsheyt, dat gy naerſtighlyk waarneemt ende doet na alles, dat de Levitiſche Prieſteren u lieden zullen leeren* ——— In notis Cl. *Patrik* bene monet: *zulken die ſig inbeelden, dat aen de Prieſters de ſorg der Melaatſchen, als aan derzelver Artſen, bevoolen was, hebben vergeeten, dat aen geene andere Zieken belaſt was, tot hen te koomen; waaruit blykt, dat de Prie-*

 ſte-

fectus haberi debet. Etenim apud alias etiam gentes, quibus lex Moſaica non erat cognita, leproſis inter ſanos habitare non licebat. Quid quaeſo eſt, quod rudiſſimis hominibus & ignorantiſſimis Aethiopibus faſtidium & averſationem incutit? Cur humana natura adeo leproſos abhorret, ut vel deſipiens & delirans à foetore, quem leproſi fundunt, offendatur, eumque diu ferre nequeat? Nonne cauſſa eſt metus, quem talis Mephitis excitat, & quaſi contagionis praeſenſio? Quis praeterea audeat negare, ex corruptarum rerum putrido halitu morbos contagioſos oriri? Nonne cadavera in libero aëre putreſcentia ob metum infectionis fugimus? Etſi certum eſt, ordinariam putredinem a corruptione leproſâ diverſam eſſe, nonne tamen analogiae vis manet? Quis atmoſphaeram ab effluviis ulcerum, quae per totum corpus ſparſa ſunt & integras articulationes excidere faciunt, non inquinari contendat? Eſt ſane odorifera materies, e corpore leproſi fluens, adeo infenſa cerebro & nervis, ut facto tentamine viderim, hominem durum ac rudem, nihil de morbo, nedum de contagio ſcientem, in cubiculo, in quod eum una cum leproſo quodam duxeram, ob ſolum odorem nec potuiſſe nec voluiſſe manere.

Urget tamen *Ouſſeelius* ſuam opinionem, aſſeritque leproſis liberum cum ſanis commercium fuiſſe apud veteres Judaeos, adeoque nullum contagii metum; ſacerdotis declarationem mere mora-

ſteren niet waren, om de Melaatsheit te geneeſen, maar alleen om te beletten, dat andere daar door ontreynigt wierden; en om, als God hen geneeſen had, het nodige tot de reyniging te verrichten.

ralem, nequaquam infectionis periculum denotare; quin ipſa Divi Moſis praecepta omnem contagii notam à leprâ removere. At ego, de ſapientiâ Moſis & in rebus etiam naturalibus peritiâ perſuaſus, quo cogitatius ſcripta legiſlatoris lego ac reputo, hoc clarius certiusque illis contraria perſpicere mihi videor. Velut in exemplo Mirjam ſeu Mariae, quod *Ouſeelius* opportune excitavit, manifeſtum eſt. Haec ſummi Pontificis *Aharonis* ſoror, cum ex ſpeciali Divinae providentiae diſpenſatione ſubito leproſa facta eſſet, nonne fuit caſtris per ſeptem dies metu contagii excluſa? Notatu admodum digna ſunt Aharonis ad fratrem ſuum Moſem verba, cum pro communi ſorore deprecaretur: *Neve ſit haec ſimilis abortivo, quod projicitur de vulvâ matris, corpore ad dimidium conſumto. Ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt à leprâ.* —— Et quid reſpondit Deus oranti Moſi? *Si pater Mariae ſpuiſſet in faciem ipſius, nonne debuiſſet ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſtea revocabitur. Ita excluſa eſt caſtris Mirjam per ſeptem dies, neque populus ante Mirjam admiſſam caſtra movit* (*x*) Equidem nihil clarius perſpicio, quam contagium leprae hoc loco indicatum. Lex contra leproſos jam lata & promulgata erat. Voluit Moſes exemplo ſororis populo vim legis probare. cujus inſtituendae ratio praecipua fuit periculum & metus infectionis. Atque hic Sacrae Scripturae locus exhibet ſimul genuinam atrocis morbi imaginem, breviſſimis verbis conceptam. Corpus enim leproſum comparatur putrido abortui partim in utero materno adhuc haerenti, partim jam excluſo. Et ſa-

(*b*) Numer. XII. vſ. 12. & ſeq. L 4.

ſane nihil aptius dici poteſt. Utique recenti teneo memoriâ, quae oculis naribusque percepi, cum ante hos duodecim annos feminam ex partu mortuam diſſecarem. Corrupti foetus dimidia pars in utero adhuc haerebat. Aperto utero tam immanis ſpargebatur foetor, ut non ſolum omnes adſtantes aufugerent, ſed etiam veſtes meae putidiſſimo aëre ſic imbuerentur, ut illis per octo dies nec potuerim uti nec auſus ſim. Quin totum corpus, licet omnibus generibus acidorum & odoriferorum liquorum me lavaſſem, adeo graviter olebat, ut per aliquot dies mihi ipſe faſtidio fuerim, & ab amicorum & familiarium conſortio ob aſſiduam nauſeam & inferendae moleſtiae metum abſtinere debuerim. Hunc vero foetorem, non alii melius comparare potui, quam Mephiti ex leproſis corporibus exhalare ſolitae. Atque ſic ab ipſâ experientiâ edoctus, Sacrum Scriptorem aptiſſimâ imagine uſum eſſe, ut vim peſtiferam morbi exprimeret, non dubito affirmare, primo metum contagii fuiſſe cauſſam, cur ex lege Moſaicâ leproſi extra coetum hominum habitare cogerentur; deinde idem hoc contagionis periculum, ex jure & lege naturali ſufficientem rationem praebere, ob quam leproſos qualibet Civitate excludi oporteat, ne tot ſani & bene valentes veneno paulatim contaminentur. Et legi quidem Moſaicae ipſos Reges ſubjectos fuiſſe, ſi forte leprâ correpti eſſent, docet caſus Aſariae Regis Israëlitarum, quem leprâ affectum legimus domo regiâ exiiſſe, & ſeparatim habitaſſe, declinatis in Jothamum filium ſuum officiis. Et alia ſunt Sacrarum Litterarum loca, quorum comparatione diſcimus, Judaeos hanc legem ſancte obſervaſſe, usque ad deſtructionem Templi atque Urbis Hiero-

eroſolymorum, ſed his expugnatis dirutisque, haec quoque lex cum aliis inſtitutis quibusdam negligi coepit & exolevit (*a*).

Confectam eſſe Quaeſtionem crediderim, niſi argumenta quaedam ſupereſſent, quae Cl. *Ouſeelio* tantam habere vim videntur, ut vanum omnino & inanem contagii leproſi metum affirmare nullus dubitet. Et primum quidem inde petit, quod Sacerdotes, à quibus exploratio fieri debebat, miasmate leproſo non contaminarentur. Heu mihi! quis artem medicam exercere auderet, ſi contagioſi morbi exiſterent, qui protinus ſub intuitu Medicum inficerent? An unquam ſaeviit peſtis adeo velox? Ego ſane vehementer dubito; neque ex Annalibus exemplum fide dignum adferri poſſe opinor. Sed doctiſſimus Vir non diſtinguit examen medicum à frequentatione. Aliud eſt leproſum inſpicere, aliud commorari & verſari cum leproſo. Accuſati de leprâ, vel ſuſpecti, ut examinentur, ad Sacerdotem duci quidem ſolebant, ſed peractâ inſpectione, ſi condemnati erant, extra urbem, vel extra caſtra habitare cogebantur; ſin vero ambiguum malum & Sacerdoti dubium fuerit viſum, includebantur. An cum Sacerdote? nequaquam; ſed omnino ſoli: Quodſi poſt primum ſeptiduum Sacerdos adhuc ſub altero examine haeſerit incertus, nec pronunciare auſus ſit, cur quaeſo iterum includi debebant? Nonne hoc de incluſione repetendâ mandatum cauſſam declarat, ne ſcilicet, qui ſuſpecti ſint & habeantur, ſi

(*a*) Conf. Levit. C. 3. vſ. 2. C. 14. vſ. 2. Num. Cap. 5. vſ. 2. cap. 12. vſ. 14. 15. Deut. cap. 14. vſ. 8. 2 Reg. cap. 15. vſ. 5. 2 Paralip. cap. 26. vſ. 20. Matt. cap. 8. vſ. 7. cap. 11. vſ. 5. Marc. cap. 1. vſ. 40.

ſi cum ſanis vivere & verſari pergant, hos forte contaminarent?

Iterum inſurgit Cl. *Ouſeelius*, & contra ſententiam noſtram adducit locum ex *Talm. Neg. cap.* 3. §. 2. ex quo patet, ſi ſponſus vel ſponſa tempore nuptiarum in ſuſpicionem leprae veniſſet, non protinus inſpectionem factam, & ne quidem permiſſam prius fuiſſe, quam integrum convivii nuptialis ſeptiduum peractum eſſet. Ex hâc igitur dilatione ſic argumentatur: ſi lepra eſſet vere contagioſa, etiam convivas contaminare potuiſſet. Atqui poſterius falſum eſſe inde apparet, quia ſuſpicio & accuſatio leprae nullam temporis, nuptiali feſto deſtinati, particulam detrahebat. Ergo nec prius verum eſſe poteſt. Malam vero hanc eſſe concluſionem exiſtimo, & ex neglecto ortam diſcrimine, quod inter accuſatum & damnatum intercedit: ne jam modos contagionis varios memorem, quos *Ouſſeelius* etiam confudit. Liceat mihi, ut plenius reſpondeam, exemplum adducere, è vitâ communi deſumtum: Quis unquam hominem, quocunque etiam capitali crimine accuſatum, pro infami habuit, antequam crimen recte fuerit probatum? Secundum acta & probata Judex damnat aut abſolvit. Delatio certe criminis neutrum praeſtat. Nec quiſquam, modo aequus & juſtus ſit, reum ante damnationem fugit, ſed tum demum, cum ex Judicis ſententiâ damnatus eſt & infāmiâ notatus. Sic etiam olim delationem leprae non ſtatim ſequebatur damnatio, ſed ſolummodo poſt initum examen ſecluſio. Quodſi quis accuſatus fuerit inter ſolemnia nuptiarum gaudia, intempeſtivam hanc accuſationem merito habebant veteres, ideoque attentione haud dignam, non tantum ideo, quia ju-

juſtam laetitiam interrumpere iniquum eſt, ſed magis etiam propterea quoniam ſera accuſatio, quae ante feſtum fieri debuiſſet, plerumque ex malo animi affectu proficiſcitur.

Exemplum *Naamanis*, quod *Ouſſeelius* ad confirmandam ſuam opinionem adduxit, quaſi ille, utut leproſus, in domum Regis Iſraëlitici admiſſus fuerit, non majorem ad refutandum contagium vim habet, quam priora argumenta. Primo enim omnibus notum eſt, Naamanem non fuiſſe ex gente Hebraeorum, ſed Syrum; deinde etſi admiſſum eſſe credamus, admiſſus certe eſt ab Aulicis morbum ejus ignorantibus, admiſſus eſt tamquam legatus peregrini Regis, ut epiſtolam traderet. Praeterea, non dicitur Naaman cum Rege Iſraëlitarum collocutus eſſe; & ſane veriſimilius eſt, hoc non factum fuiſſe, quoniam in hiſtoriâ ſacrâ legimus, Regem Iſraëlis, lectâ epiſtolâ Regis Syriae exclamaſſe: *Num Deus ego ſum, ut occidendi vitamque conſervandi poteſtatem habeam, ut hic mihi hominem à leprâ ſanandum mandet? Cognoſcite, quæſo, & videte, quomodo contra me captet occaſionem* (*). Quis credat hanc vocem coram Naamane fuiſſe prolatam? Aut quis dubitet, quin ſolis Aulicis & Miniſtris ſuis Rex animum ſollicitum his verbis declaraverit? Quodſi, quae deinceps facta ſunt, attentâ mente legamus & expendamus, contagionis me-

(*) Ex his verbis, quae extant 2 Reg. cap. 5. vſ. 7. multi celebres viri collegerunt, lepram inſanabilem eſſe, ſed perperam, ut opinor. Nam ſignificant tantummodo difficultatem curationis, ſed hanc impoſſibilem eſſe nequaquam docent. Profecto omnes, qui ferociam & pertinaciam hujus morbi norunt, ultro fatentur, perquam eſſe curatu difficilem; idemque ego, cum in Diſſert. meâ monſtravi, tum in ſequentibus per exempla confirmatum dabo.

metum magis confirmari quam refelli hoc exemplo videmus. Etenim ipſe Eliſa Propheta, ad quem Naaman à Rege Iſraëlitarum miſſus eſt, conſilii petendi cauſſâ, ne quidem egreſſus eſt, ſed Naamanem ante oſtium cum magno apparatu ſtantem, miſſo nuntio lavare juſſit in Jordane flumine. Quo quidem mandato Naaman offenſus iratusque diſceſſit, aegre ferens, quod Propheta ad eum inviſere haud dignatus ſit. Cur quaeſo Naaman Vir Illuſtris, & potentis regis Legatus, domum non ingreſſus eſt Prophetae? Putem, quia non auſus, morbi ſui conſcius, nec legum Judaicarum plane imperitus. Nonne hinc probabilis concluſio eſt, in regiam domum pariter admisſum non fuiſſe? Poſtea vero, cum ſanatus ex Jordane rediret, ſtetit coram Prophetâ, qui nunc etiam ut ſignum perfectae puritatis praeberet, non amplius detrectavit cum Naämane colloqui.

Provocat etiam *Ouſſeelius* ad *ſervum Prophetae*, qui à Domino ſuo dimiſſus, quamquam ad mortem usque leproſus fuerit, tamen aliquot annis poſt inter Regis Aulicos & Amicos ſit repertus; Atque hoc etiam exemplo falſitatem contagii probari confirmarique exiſtimat. Enimvero ex ſacris Annalibus patet, famulum illum, ut facta & miracula narraret, vocatum eſſe; ſed hinc non ſequitur, aditum ad Regiam ei ſemper licitum liberumque fuiſſe; multoque minus valet concluſio, lepram non eſſe contagioſam. Quod nimium probat, nihil probat. Namque etiam leproſis non erat vetitum, cum ſanis hominibus confabulari, quin immo licebat Urbem & Templum ingredi, ſed pernoctare in Urbe prohibebantur, & ſacra ſua in ſeparato Templi loco facere debebant. Mitto alia, quae levitatem hujus atgumenti oſtendunt.

dunt. Sed non poſſum, quin caſum Regis *Aſariae* ſeu *Oziae*, quem antea memoravi, hoc loco iterum adducam, & noviſſimo exemplo comparem. De hoc Rege ſacer Hiſtoricus ita loquitur in 2. Paralip. C. 26. vſ. 20. & ſeq. *Cumque Regem intuentes Azarias Pontifex & omnes reliqui ſacerdotes viderent lepram in fronte ejus, eum è templo confeſtim expulerunt: ſed & ipſe Rex perterritus acceleravit egredi eo, quod ſenſiſſet illico plagam Domini. vſ. 21. Fuit igitur Ozias Rex leproſus usque ad mortis diem, & habitavit in domo ſeparatâ plenus leprâ.* Cum igitur Rex perinde ac ſervus Prophetae leprâ ad ultimum vitae halitum fuerit affectus, unde illa conditionum diſſimilitudo proficiſci potuit? Quo jure *Ouſſeelius* nobis perſuadere vult, ut credamus famulo leproſo fas fuiſſe, regiam frequentare, Regem autem leproſum per omnem vitam debuiſſe in domo ſeparatâ morari? Non quaero ex his duobus caſibus, uter ſit veriſimilior, ſed uter in ſacris Hiſtoriis clarius ſit expreſſus? Ambo certe, famulus & Rex, Deo jubente leprae poenâ afflicti ſunt. Attamen ſervi erat poena gravior. Nam legimus, lepram, quâ percuſſus fuit, tranſiiſſe in ejus poſteros. Hoc de Rege ſcriptum non eſt; quin contrarium ab exemplo filii Regis diſcimus. Quis ergo credat Dominum auguſtâ domo cedere debuiſſe; ſervum, cui gravior poena erat à Deo inflicta, eandem ad libitum ingredi potuiſſe?

Quae cum ita ſint, affirmare non dubito, argumenta ex Sacris Litteris petita adeo parum refellere contagionem leproſi veneni, ut hanc potius adſtruant & confirment. Inter profanos ſcriptores nullus eſt Moiſe antiquior; nullus, qui lepram melius cognoverit, ejusque certiora ſigna prodiderit. Hoc tamen nos docent, morbum ab om-

omnibus fere gentibus contagioſum fuiſſe habitum, ideoque leproſos ſocietate civium excluſos; non quidem in principio morbi, quippe quod certis notis nondum didicerant dignoſcere, ſed ſimul atque declaratus manifeſtusque erat. Hunc laudabilem excludendi morem, ex juſto contagii metu natum, non opus eſt, ut novis teſtibus adductis probem; ſiquidem in notâ ad §. 35. Diſſert. meae plures graviſſimosque Auctores ex antiquitate excitaverim. Satis erit unum adhuc *Herodotum* advocare, qui in libro Κλειω de Perſis narrat, ab his leproſos urbe pelli fuiſſe ſolitos, addens, ſi forte peregrinus hâc lue inter eos adfectus fuerit, hunc protinus ſinibus regni ſui exire juſſum eſſe.

Itaque etiam ſublata lege Moſaicâ Chriſtiani leproſos a ſanis ſeparandos eſſe recte cenſuerunt; hanc ſegregationem non tantum caritatis praecepto non contrariam habentes, ſed omnino congruentem, ideoque juſtam ac neceſſariam. Etenim morbi atrocitas non fuit ſimul cum lege ſublata. Igitur urgenti malo occurrere, & limites ponere, ne diffunderetur, quovis modo ſtudebant & laborabant. Nihil autem ad coërcendam luem efficacius eſt ſeparatione infectorum. Optimô igitur conſilio, cum bella ſacra hanc luem in Europam reduxiſſent, Noſocomia illa a *S. Lazaro* denominata, quorum ſupra mentionem feci, magno numero exſtruxerunt, ſanis pariter atque aegris proſpicientes.

Rudes denique Aethiopes, e quocumque Africae angulo venerint, ſaepe de hoc morbo ſciſcitatus, metu contagii imbutos eſſe omnes intellexi. Equidem in principio mali, cum una tantum vel altera macula eſt, leproſos non fugiunt. Simul vero ac plures propullulant maculae, infectos ſuo

coetu

coetu excludunt, & in ſylvis ſub parvis tuguriolis habitare cogunt. Separatorum curam aliquandiu habent; adeunt ſubinde, alimenta ferentes; ſed hic miſericordiae affectus ſenſim elangueſcit, praeſertim quando ulcera oriuntur; tunc horror & contagii metus omnem humanitatis ſenſum extinguunt. Sic plerique leproſorum miſere pereunt. Memoratu dignum eſt cunctas Africae gentes, quae Europaeis mancipia vendunt, ut ut magno locorum intervallo diſſitas, hunc morbum prae aliis abhorrere, & nominibus ab uno eodemque vocabulo, quod impuritatem notat, ductis deſignare. Carmachici vocant *Kohan*, Lorangi, *Koban*; Coromantes *Kokobe*.

Ex quibus inter ſe collectis conſequi puto confirmarique, quod ſaepius affirmavi, nempe virus leproſum verâ contagione, ni homines ſibi caveant ſerpere, ideoque omnibus ſtudiis fugiendum eſſe. Interim diſcrimina contagiorum lubens agnoſco, & alia aliis velociora ac graviora eſſe fateor. Dum maligni morbi per populum graſſantur, dum peſtis, febres putridae, dyſenteriae malignae, aliae epidemiae gentes opprimunt, incredibilem ſaepe contagionis vim & celeritatem videmus. Dixeris ſanos ab infectis eminus, & ſolo quaſi conſpectu infici, & mortiferum miasma cum ſpiritu attrahere. Hinc brevi poſt ſuſceptum virus, in corpore ſigna comparent. His velocibus contagiis leproſum nequaquam accenſeri velim. Sed alia ſunt tardiora, quae non ex intervallo agunt, nedum cum aëre hauriuntur. Scabies, pſora, ſiphilis, omnium conſenſu contagioſae ſunt; neque tamen niſi contactu, convictu, concubitu propagantur. Etſi jam ſparſerunt ſua ſemina, tamen haec non protinus germinant & explicantur.

tur. In aliis corporibus cito, in aliis tarde pullulant. Magna eſt naturarum diſſimilitudo, & perquam varia ſuſcipiendi veneni facultas. Suſceptum modo ocius modo ſerius ſigna externa praebet. Atque inter lentiora contagia leproſum eſt, quippe quod nonniſi frequentiori & intimiore cum infectis commercio ſanos apprehendit, nec ſane omnes pari ſeveritate. Atque etiam eorum, quos inquinavit, alios brevi deformat, alios diu ſinit ſpecie extrinſecus honeſta vivere. Semper tamen inſidioſum eſt adeo, ut illos etiam ſuſpectos reddat, qui cum leproſis leviter maculatis aliquandiu verſati ſunt. Latet ſaepe ſub herbâ anguis, & ſero interdum prodit, ſaevitque atrociter, cum metus omnis evanuit.

Hiſtoriae aliquot leproſorum.

Inter ea, quae in hoc de leprâ ſermone propoſui, nonnulla ſunt ejusmodi, ut illuſtrationem confirmationemque per exempla poſtulare videantur, quo minus offendant aut in animo Lectorum dubia relinquant. Ex multis igitur leproſorum caſibus, quos videre mihi contigit, paucos eligam, & breviter narrabo, quae ſenſibus ipſe meis percepi, phaenomena, initium facturus à triſtiſſimo ſpectaculo, quod ipſa Italia, quae caeterum amoeniſſima Europae pars haud immerito habetur, mihi exhibuit.

1. Cum ante aliquot annos ſtudiorum cauſſâ Europam repetiiſſem, peractis in Belgio rebus neceſſariis, tulit animus Gallias & Italiam peragrare. Contigit mihi, cum Taurinum veniſſem, tam felici eſſe, ut *Allionius*, Vir Clariſſimus, & inter prin-

principes Botanicos merito habendus, humaniſſime exceptum amicitiâ ſuâ & familiaritate frui me ſineret. Quâ opportunitate ita ſum uſus, ut Botanicen, quam ſemper amavi, per aliquot menſos ſub tanto Magiſtro coluerim, & ex quotidianis cum eximio hoc Viro colloquiis proficere ſtuderem. Inter haec, cum etiam de morbis moribusque Americanorum & Aethiopum ſermo incidiſſet, praeter alia, quae his gentibus propria ſunt, etiam leprae mentionem feci, & ſciſcitanti *Allionio* phaenomena hujus morbi, prout in Diſſertatione meâ deſcripſeram, expoſui. Extemplo vir perſpicaciſſimus ſimilitudinem aliquam vidit Americanae leprae cum morbo ſingulari, qui familiam quandam pauperculam ipſi notam per multos annos infeſtaverat; rogavitque, vellem ſuperſtites hujus familiae inviſere, & judicium poſt autopſiam facere, addens, ali miſeros publicis ſumtibus in viciniâ urbis Moncalerienſis. Ego vero non tantum lubentiſſime annui, ſed precatus etiam ſum, ut copiam mihi eos videndi faceret. Impetravimus facile veniam a principe Regis Miniſtro, qui illuſtris ordinis S. Lazari Praeſes vicarius eſt. Profecti ſumus Moncalerium comitante Cl. *Dant*, Profeſſore Taurinenſi meritiſſimo, cujus erga me benevolentiam gratâ mente aſſidue recordor. Haec urbs paucis tantum leucis Taurino diſtat. Mane profecti in eam ante meridiem venimus, & a Medico atque Chirurgo, qui Cel. *Allionii* familiares erant, perhumaniter excepti ſtatim noſocomium intravimus. In veſtibulo obviam nobis proceſſit Pater miſerae illius Familiae, quem malo gentilitio immunem & omnino ſanum eſſe credebant; ego autem protinus leproſo miasmate infectum ſuſpicabar. Uxor hujus viri & filius natu maximus duobus annis

anteperierant ex eodem morbo, quo duo filii natu minores tunc graviſſime affecti laborabant. Filia unica, decem annis aliquanto major, poſt amiſſam in ſiniſtrâ manu primam digiti indicis phalangem, dicebatur ſanata, & erat formâ non invenuſta.

Ingreſſus cubiculum, in quo duo illi filii erant, vidi natu majorem in lecto cubantem. Erat horrida adſpectu facies, plena tuberculis ex livido colore nigreſcentibus, labia erant tumida, aures & naſus inflata ſimul & hinc inde fiſſa, vox rauca, lingua arida, pectus abdomenque maculis rugisque obſita, quales etiam in dorſo ſparſim conſpiciebantur; venter tenſus & ita tumens, ut viſcera, praecipue hepar & ſplenem, item meſenterii glandulas, iufarcta & obdurata palpantibus manibus offerre videretur. Brachia quoque erant rubris diſtincta maculis, in quibus coram celeberrimis viris, qui comitari me dignati erant, varios ſtimulos periclitatus ſum, ſed nnllum omnino ſenſum excitare potui. Major pars phalangum in digitis manuum erant lapſae; vulnera videbantur conſolidata, verum tamen ſanata non erant. Crura plena maculis, pedes multis ulceribus carioſis obſiti erant, neque in his ulla facultas ſentiendi ſuperſtes. Deciderant etiam aliquot jam phalanges digitorum ex pedibus; reliquae tumebant. Caeterum miſerrimus homo ante aliquot dies febre correptus jacebat admodum debilis & inquietus, ſic ut eum non dubitaverim pronuntiare inſanabilem, tametſi in flore aetatis conſtitutus, trigeſimum annum non ſuperaſſet.

Ejus Frater, viginti quinque annos natus, non tam vehementibus cum ſymptomatis luctabatur: jacebat quidem in lectulo, ſed non erat tam diro ad-

adſpectu. In ejus facie videbam maculas omnino indolentes, quales etiam per totum corporis habitum ſparſae erant. Nonnulli quoque digiti manuum truncati, primas phalanges amiſerant. Ad haec facies tumebat, tamen ſine induratione. In pedibus ulcera conſpiciebantur, ſed neque carioſa neque maligno adſpectu aut odore, quin pus ſatis laudabile ſtillantia. Denique nulla in hepate, ſplene, aut meſenterio obſtructionum ſigna percipere poteram. Erant caeterum ambo Fratres alvo admodum tardâ, ita ut venter ſaepe per tres quatuorve, ſubinde per octo dies, officio ſuo deeſſet. Majorem ſuo fato relinquendum, minorem contra cum ſpe ſanationis curari poſſe & debere cenſebam.

Nunc ad Filiam nos convertimus, quae ut dixi, pulchrâ erat facie, in quâ nihil praeter unam maculam indolentem juxta alam ſiniſtram naſi conſpiciebatur. Et haec macula, ſi vel ſola fuiſſet, mihi ſuſpicionem leprae moviſſet. Verum etiam aliud aderat ſignum; cum enim jam ante perdidiſſet primam digiti indicis phalangem, manum intuitus reperi in cicatrice maculam indolentem, quae certam veneni non extincti notam praebet, & novam ulcerationem in illo loco futuram praenuntiat. Relatum tunc etiam eſt, puellam de nullis doloribus queſtam eſſe, quamdiu ulcus in phalange gereret; eandem à multis Medicis & Chirurgis, omnibus Medicaminum generibus fuiſſe tractatam, quin aliquoties ad ſalivationem perductam; ſiquidem nonnullis morbus, quo laborabat, venereus fuerit viſus; Tandem vero ſpe ſanationis abjectâ deſertam à Medicis, & ſorti ſuae commiſſam eſſe.

Patrem denique, ſexagenarium virum, quem

 om-

omnes ſanum habebant, ego autem primo ſtatim intuitu conjeceram infectum eſſe, factâ diligenti exploratione coram graviſſimis Teſtibus eodem prorſus veneno imbutum deprehendi, ſed intus propemodum latente, & per ſingularem naturae vim quaſi coërcito. Robuſtus vir erat, vultu truci ac rubicundo, nullis tamen maculis vere leproſis conſpurcato. Manibus integris & indefeſſis miſerae ſuae familiae paterna ſemper officia praeſtiterat. Juſſi eum veſtes ponere, & in nudato corpore maculas leproſas non tantum digitis demonſtravi, ſed etiam acu & cultro adhibitis indolentes eſſe cognovi, viderunt mecum clariſſimi Profeſſores. Neque enim paucae neque admodum parvae ſuper muſculos glutaeos erant; nonnullae etiam, ſed exiles, ad nucham ſubter capillos. Caeterum univerſus corporis habitus maculis nodisque vacabat. Infectum tamen eſſe non dubitanter pronuntiavi, & ſigna certiora forte brevi daturum. Saepe enim quo lentiora ſunt incrementa, hoc atrocius malum eſt, ſi quando antidotalem naturae facultatem ſuperavit.

Stirps mali veriſimiliter mater fuit. Haec omnes, quos peperit, liberos venenaſſe videtur, nec maritum, utut robuſtum ac ſanum, plane immunem reliquit. Ipſa primum à veneno victa occubuit; Liberi, quo priores, hoc gravius infecti erant. Natu maximus matrem brevi ſecutus eſt; ſecundum vehementiſſimâ lue laborantem & morti propinquum; tertium minore gradu affectum; filiolam adhuc levius aegrotantem; patrem externa ſpecie fere ſanum vidimus. Interrogavi omnes, num recordarentur, qua occaſione hunc morbum contraxerint? Sed ad hanc quaeſtionem nemo eorum reſpondere potuit. Unum hoc notatu dignum dixe-

dixerunt, complures eſſe pagos in illa Pedemontii parte, cui nomen eſt *vallium*, quorum multi Incolae à primâ pueritiâ, hoc malo infeſtentur. Et ego ſane expertus ſum, cum iter per Italiam facerem, lepram ibi frequentiorem eſſe, quam in frigidioribus Europae regionibus. Neque enim in ſolis noſocomiis Italiae hoc morbo laborantes paſſim vidi, ſed etiam in Urbibus ambulantes offendi homines maculis conſpurcatos, & leprâ jam ſatis declaratâ infames.

Non poſſum, quin mentionem faciam abominabilis foetoris, quem noſocomium Moncalerienſe intrantes percepimus. Eundem vero Medicus & Chirurgus, qui curam aegrorum habent, multo vehementiorem ſubinde & ſummo mane pene intolerabilem eſſe aſſeverabant. Nec ſane ſecus eſſe poteſt. Cum enim nos domum ingrederemur, jam diu feneſtrae & januae apertae fuerant; anni tempeſtas favebat, quippe aeſtiva; cubiculum ipſum ſatis ſpatioſum; aedium ex lateribus & calce conſtructarum in libero campo ſitus peropportunus. Quanta & quam peſtilens Mephitis eſſe debet per hyemem, dum nubila & frigus omnes occludi aperturas jubent!

Haec narratio multum, ni fallor, lucis adfundit, nec parum roboris addit, meae de leproſo veneno & variis ejus modificationibus ſententiae. Equidem plura poſſem exempla ſimilia producere, ex praxi meâ Surinamenſi, ſed Teſtibus adeo praeclaris, atque in propoſito caſu habere mihi contigit, careo. Vetat etiam verecundia, ne quem civium meorum nominatim excitem. Interim certum pariter ac dolendum eſt, aſſidue per Urbem noſtram ambulare leproſos & cum ſanis verſari, nemine prohibente. Largior lentum eſſe leprae contagium, & il-

liberum per aërem volans, non tam facile vim ſuam exſerere; nihilominus prudentiae ratio ſuadere videtur, ut infecti ſeparatim vivere juberentur. Sed haec cura non pertinet ad meum officium. Ut igitur adverſus neminem injurius videar, pauca duntaxat exempla addam, & breviſſime illa tantum phaenomena, quae ad rem faciunt, proponam.

II. Sedecim abhinc annis, cuidam amicorum meorum Juvenis Aethiops venalis offerebatur. Amicus quum maculam exiguam rubram in facie Aethiopis juxta canthum majorem oculi ſiniſtri obſervaret, me accerſivit. Veni ſpectatum; & exploravi maculam, quam cum omnis ſenſus expertem eſſe cognoverim, diſſuaſi emtionem, ſed non paruit amicus meus, nec ſe a conſilio emendi abſtrahi paſſus eſt; quoniam Aethiops ille admodum honeſtâ erat facie, bono corporis habitu, & proſperâ valetudine frui videbatur, nec quindecim annis major, neque aliis maculis praeter unam illam infectus. Emtum mancipium quotidie fere ante oculos meos verſabatur, eosque in ſe convertebat. Diligenter, nec ſine admiratione, incrementum maculae notabam. Vix aſſis magnitudinem, cum primum eam viderem, habuit: ſed quadruplo major intra unius anni ſpatium evaſit. Atque ita paulatim crevit, ut nec Herus nec alii amplius dubitarent juvenem leprâ laborare. Eventus ſuſpicionem juſtam fuiſſe declaravit. Intra paucos annos malum eo atrocitatis proceſſit, ut non tantum facies univerſa ulceribus cacoëthicis & carioſis, aures undique tuberculis deturparentur, ſed etiam digitorum phalanges corruptae caderent; & ipſe aeger vitae pertaeſus mortem ſibi conſciſceret ope laquei. — Atque

que hic caſus ideo maxime memorabilis eſt, quoniam clariſſime docet inſidioſam & fallacem leprae indolem. Una fuit macula in corpore juvenili optime conformato. Ecquis exilem hujusmodi notulam non contemneret? Et tamen ex leviſſimo hoc principio intra paucos annos in flore aetatis horrenda mala fluxerunt. Quam mirabile venenum! Quanta naturarum diſſimilitudo!

III. Feminam quandam Aethiopem, quae adhuc vivit, jam ante XVIII. annos initialibus leprae notis infectam novi. Jam tunc maculas rubras ſenſu vacantes gerebat, maxime in partibus obſcoenis; reliquum enim corpus fere mundum erat, ſic ut nemo ſuſpicaretur, eam hoc morbo laborare, praeſertim quia ancillae officiis ſummâ fide & diligenter fungebatur, neque infoecunda erat, utpote quatuor liberorum mater. Hi vero liberi latentem matris morbum maxime prodiderunt. Omnes enim manifeſta leprae indicia praebent, & mirabile eſt, quod virus in prole celeriora incrementa capere videatur quam in matre, quae quippe nullum aliud ex eo incommodum adhuc patitur praeter macularum diffuſionem. An dicemus in hâc Afrâ virus non eſſe tam acre, quam in Afro Juvene, cujus hiſtoriam praemiſi? Numquid ſexus & temperantia vitae, quam honeſta ancilla degit, diſcrimen faciunt? An potius repurgationi menſtruae, cujus beneficio impuritatis aliqua particula jugiter eliminatur, optabilem hanc veneni tarditatem tribuemus? Quidquid ſit, dubitari non poteſt, quin univerſa humorum maſſa viru inquinata ſit, ſiquidem hoc in prole apparet.

IV. Hebraea quaedam Femina ulceribus ad crura & pedes vexata ante hos decem admodum annos conſilium a me petiit. Erant ulcera ma-

nantia & ſaepe cruenta, ſemper carne luxuriante & quaſi vivente plena, ſed ſentiendi facultate omnino vacabant. Ego leproſa ulcera e veſtigio affirmare non dubitavi; ideoque feminam neceſſariis diaetae praeceptis & medicaminibus impertivi. Quibus quamdiu recte uſa eſt, tamdiu melius ſe habuit, ut etiam ſpes maxima ſanationis adfulgeret. Et ſane jam ante diſceſſum meum ſe ſanatam credebat, ſed monui eam & obteſtatus ſum, ut ne fallaci peractae ſanationis ſpe decipi ſe ſineret, neve à methodo medendi, quae felicem exitum pollicebatur, diſcederet ocyus, quam par eſſet. Etenim non ignorabam larvas inſidioſas hujus morbi. Illa nihilominus, cum profectus eſſem, conſilia mea neglexit. Ita factum eſt, ut omnia paullo poſt in pejus ruerent. Ego extra Coloniam quatuor fere annos egi. Reverſus Feminam incredibiliter deformatam & morti proximam offendi. Etenim aures, naſus, labia, undique erant ulceribus obſita, & quod peſſimum eſt, ophthalmiâ horrendâ jam per ſex menſes laboraverat. Itaque exhauſtis viribus non diu poſt diem obiit ſupremum.

V. Similem rerum converſionem vidi etiam in viro, qui cum altiſſimo leprae gradu, id eſt Elephantiaſi, affectus eſſet, curae meae ſemet tandem ſubmiſit. Per aliquot Menſes obſequioſus ita profecerat, ut omnino ſanum ſe & mundum crederet. Cui perſuaſioni avaritia acceſſit, ut ſumtus porro facere nollet. Itaque monita medica ſimul cum remediis neglexit. Sic factum eſt, ut poſt aliquot annos malum gravius rediret, & negligentem hominem mortis poena afficeret. Hic filium reliquit, qui vix quindecim annis major eadem lue, & propemodum eodem jam gradu, quo pater fuit, infectus eſt.

VI.

VI. Dum haec ſcribo, alia quaedam Femina ad me accedit, quam ante diſceſſum meum exilibus notatam maculis rubris indolentibus videram & neceſſariis praeceptis inſtruxeram. Nunc vix agnoſco. Horridior eſt illâ Hebraeâ, cujus mentionem paullo ante N. IV. feci. Prava vitae ratio, & neglectus medicationis hanc perdiderunt.

VII. Non diu ante peregrinationem meam Viro cuidam generôſo officium Chirurgi faciens cum venam in brachio ſecarem & maculas aliquot rubras conſpicerem, mentem meam metu latentis leprae perculſam aperui. Ille vero, quia nullum inde ſentiebat dolorem, riſit ſuſpicionem meam, & monitionem contemſit. Ego contra, ex ſanguinis miſſi curioſâ inſpectione, haud vanum eſſe metum certius cognovi. Nam perexiguum ſeri à cruore ſèceſſit, & hoc ipſum viridi colore; ipſe cruor non ruber fuit, ſed unam quaſi lardi cruſtam exhibuit. Optâſſem, ut conjectura me falleret; ſed eheu! Eventus eam nimis comprobatam dedit Nam reverſus vidi virum manifeſtâ leprâ laborantem, quae nunc ad ſummum gradum pervenit.

VIII. Liceat triſtem veteris Amici ac Sodalis caſum prioribus adjungere. Neque enim ipſe vetat ſuperſtes, & conſiliis meis cum maxime utens; quin potius optat, ut ſuo ab exemplo alii ſapere diſcant. Viginti admodum annis abhinc Chirurgiae in nôſocomio operam mecum dedit, ſed poſtea in culturâ plantariorum occupatus fuit. Erat tunc temporis viginti circiter annos natus, pulcherrimâ facie & ſtaturâ, ut nil ſupra; ſed etiam ſtrenus Bacchi Veneriſque ſacrificator. Cum in eo eſſem, ut relictâ ad tempus Coloniâ in Americam Borealem proficiſcerer, ad eum in agro degentem inviſi. Cumque in nudato ejus pectore, maculas

M 5 non

nonnullas forte perciperem, rogavi, quid ſibi contraxerit? Reſpondit, nihil ſe incommodi ex illis maculis ſentre. Hoc vero pejus eſſe monui, petiique, ut poſitis veſtibus, copiam Inſpiciendi corporis mihi faceret. Nihil quidem in reliquis partibus inveni, ſed exploratis, quae in pectore erant, maculis, quum nihil omnino doloris ex punctione perciperet, graviter ipſum hortatus ſum, ut curam valetudinis gereret. At ſpretis conſiliis & praeceptis, ſuo more vivere, ſuoque genio indulgere, quod ipſe nunc dolens fatetur, perſeveravit. Sic paulatim crevit malum, eoque proceſſit, ut ego, poſt quatuor fere annorum abſentiam redux, amicum in viâ obvium non agnoſcerem. Utique horridum, quod exhibebat, ſpectaculum verbis deſcribere non valeo. Oravi eum & obteſtatus ſum, ut ſe tandem curae ſubjiceret, cum adhuc vegetâ eſſet aetate. Verum jam diffidebat arti, & intempeſtivo pudore paupertatem celabat. Quum autem ad incitas eſſet redactus, aliquamdiu poſt ad me confugit, deſertus ſcilicet à familiaribus ſuis, quos fortuna adverſa, ut fieri ſolet, fugaverat omnes. Non potui, quin amico veteri, quem animi & corporis mala ferme perdiderant, omnem curam diligentiamque adhiberem. Uſus autem eâ ſum medendi methodo, quam in Diſſert. §. 47. & ſeq. expoſui. Incredibile eſt, quot & quam gravia inter curandum ſymptomata inciderint. Atttamen Deus O. M. ita moliminibus noſtris annuit, ut continuatâ per ſex menſes medicatione, vitium ferme eradicatum nunc videatur, redeantque paullatim vires corporis & priſtina forma.

De-

De Leprâ in corporibus inanimatis.

In quaeſtione de leprâ veſtium & domorum nihil ſane eſſet expeditius, quam cum Theologis plerisque & quibusdam Medicis ſic modo dicere, hanc leprae ſpeciem eſſe nobis incognitam, neque eſſe viſam in univerſo Mundo, niſi in ſolâ Judaeâ, nec populum quemquam affeciſſe praeter Iſraëliticum; fuiſſe poenam extraordinariam, huic genti inflictam; cui cum Deus O. M. ſingularia privilegia conceſſiſſet, ſingularia viciſſim ſupplicia eidem deſciſcenti jugiter & ingratae decreverit. Sic ſcilicet difficilis nodus facile ſolvitur (dicam, an potius) diſcinditur. Sed cum in procemio pollicitus eſſem, de leprâ inaniamtâ quaedam etiam proferre, tali nuda ignorantiae confeſſione fidem datam non putem liberari poſſe. Quamquam ultro fateor, arduam eſſe quaeſtionem & Oedipo dignam; quoniam neque Arabes nec Graeci Medici, qui de leprâ hominum multa ſcripſerunt, de tam peſtiferâ illius vi, quâ veſtes atque aedium parietes occupare poſſet, aliquid memoriae prodiderunt. Ne Rabbini quidem quidquam, quod memoratu dignum eſſet, aut lucem obſcuro huic loco adferre*, tradidere. Nihil ergo ſupereſt praeter argumentationem, ex analogiâ & rerum naturalium contagione petendam.

Primo quidem certum eſt, & diuturnâ obſervatione confirmatum, multos morbos non modo in putridorum claſſe, ſed etiam inter mitiores cutaneos eſſe, qui veſtimenta & lectulos polluunt, ſuisque effluviis ſic inquinant, ut contagionem ſpargere poſſint. Quodſi magna vis talium effluvio

viorum ex infecto corpore, tamquam ex putridâ palude, vaporet, fieri poſſe videtur, ut non tantum veſtes & ſtragulas inficiat, ſed ipſos etiam parietes aedium aggrediatur. Quis non timet cum homine ſcabioſo, etſi leviter tantum laborante, in eodem lecto cubare? Quis non reformidat luis venereae contagium? Quam pauci alios morbos exanthematicos non fugiunt? Nihil de peſte dicam, nihil de febribus mali moris per populum graſſantibus, quorum inſidioſi halitus notiſſimi ſunt. Praetereo etiam noſocomia, quorum corruptus aër hodie quidem variis apparationibus & organis ventigenis repurgari ſolet, ſed ſolus quondam multos morbos, qui ſanationem recipiunt, inſanabiles fecit, & vel epidemias concitavit. Eſt ſane in vulgus notum, ſemina multorum morborum rebus inanimatis ſic poſſe adhaereſcere, ut ſenſuum noſtrorum aciem fugiant, & tamen in homines vim peſtiferam exſerant. Hinc repetenda eſt laudabilis conſuetudo peregrinantium, qui valetudinis curam habent, ideoque lectiſternia ſecum ferre ſolent, utique in diverſoriis ſuper lectulos ſua linteamina ſternenda curant. Hunc morem utinam omnes, quibus facultas eſt, imitarentur! Utinam cauponum res familiaris & diligentia illam cautionem ſupervacuam redderent! Multi enim, me hercle, gravesque morbi praeveniri ſic poſſent. Quo magis culpanda eſt alia conſuetudo, quae noſtris temporibus admodum late patet, & ſic inveterata eſt, ut parum de ejus noxis cogitetur. Loquor de Judaeorum & Mangonum commercio. Viles hi Mercatores magnam veſtium copiam undique colligunt, atque in Vicis & Urbibus venales exponunt, non curantes morborum, ex quibus homines illis uſi perierunt,

ge-

genera. Nonne in hiſce aliquid peſtiferi latere poteſt? Quis me juſtâ hâc ſuſpicione liberet? An ergo mirum eſt, multos miſeros neſcire, quonam modo morbum gravem & forte inſanabilem contraxerint? Sed ea eſt mortalium indoles, ut plerique mala, niſi praeſentia, parum curent, praeſertim ſi aliis deſideriis agantur, aut opinionis imperio ſubjecti ſint. Haec in tranſitu.

Redeamus nunc ad notiſſimum, quod à ſcabie modo ſumſi, exemplum. Hujus materies in cute & panniculo adipoſo haerens, ſive ſit ſubtilis & acer ſal, nervulis inimicus, ſive ponatur animata & ut quidam viri celebres & periti volunt ex vermibus profecta (quamquam mihi longe veriſimilius eſſe videtur, inſecta ſcabiem non gignere, ſed aliunde natam appetere & exaſperare, dum in parvis ulcuſculis ova ſua deponunt,) ſcabiei ergo materies, quocunque demum modo producta, facillime in ſanorum hominum corpora viam ſibi facit, & ſuam quaſi ſobolem propagat. Inprimis autem calore animali gaudet, & ſub hoc fotu facilius citiusque ſuſcipitur. Saepe ſepulta & quaſi mortua latet in rebus inanimatis, atque ex lectulis, induſiis, veſtibus, chirothecis, ſedilibus, quibus homines bene valentes utuntur, calore vitali reſuſcitata, hos ipſos occupat & fatali ſpiritu inficit. Quae cum ita ſint, & exemplis fere quotidianis confirmentur, non abſurdum eſt credere, veſtes & cubilia, ut à ſcabie, ſic quoque à leproſo veneno inquinari poſſe.

Aſt hoc aſſumto, an domos etiam inquinari poſſe ſequitur? Immo vero Orphanotrophea declarare hoc videntur, praeſertim in illis regionibus, ubi non aſſidue lavantur & purgantur. In his aedi-

aedificiis jam à primà juventute notavi, paucos eſſe morbis cutaneis immunes; nec eos ſolum, qui cum parvulis in eodem cubiculo morantur, ut Paedagogos & Miniſtros, ſed illos etiam, qui altioribus officiis funguntur, ideoque extra commercium cum pueris puellisque ſunt, ſcabie propemodum omnes plus minus vexari. Probe recordor, cum admodum adoleſcentulus tirocinium Chirurgiae facerem, à ſodali & condiſcipulo, cujus mater cuſtos & diſpenſatrix linteaminum in Orphanotropheo quodam erat, infectum me fuiſſe, tametſi ille antea mundus plane fuerit, nec quemquam praeter matrem in Orphanotropheo inviſerit. Neque haec tantum obſervatio, quae pervulgata eſt, tales domos contagioſas eſſe indicat, ſed alia eſt ſubtilior, quae infectionem confirmat. Etenim fere conſtans eſt, ut hi etiam, quos paullo poſt ingreſſum ſcabies non corripit, in alium aliquem gravem morbum incidant, & in vitae diſcrimen ducantur. Mihi exemplum triſtiſſimum dedit dilectus Frater, qui Paedagogi titulo ingreſſus erat Orphanotropheum. Haec vera eſt Pandorae pyxis, quae multa & varia mala aſſidue fundit, quae Medicos & Chirurgos miſere vexat, ſaepe pesſumdat, ſemper impedit, quo minus aliorum in curatione proficiant.

Non dubito, fore multos, qui, quae de ſcabie domos contaminante modo propoſui, perperam ad leproſum virus traduci putent; praeſertim quoniam ex meâ hypotheſi perſpiratio Sanctoriana in leproſis corporibus valde vitiata & fere ſuppreſſa eſt, proinde paucos nec impetuoſos halitus fundere poteſt. At vero haec rationis concluſio non videtur juſta eſſe. Etſi enim perſpiratio perturbata eſt, & ſuppreſſa dicitur, hinc tamen non ſe-

ſequitur, nihil de corpore effluere. Exemplum praebet *ſpasmus tetanoides*, qui in his Coloniis valde familiaris eſt, & ex improviſo atque magnoimpetu homines invadit, & celerrime rapit. Sub hoc univerſa cutis arida apparet, ſudorem provocare perquam difficile eſt, & tamen ſemper aliquid efflari odoratus docet; id, quod exhalat, foetorem habet ſingularem & quaſi aliquid cadaveroſi. Similiter res ſe habet in leproſis. Non perſpirant naturae convenienter, ſed exſpirant tamen aſſidue noxios halitus.

Jam, quo acrior & ſubtilior eſt halitus, hoc promtius ſe penetrat in corpora tam animata, quam exanimia. Tempus & modus receptionis pendent à variâ corporum indole. Quod autem corpora etiam inanimata attrahant retineantque peſtiferos ejusmodi halitus, inde ab ultimâ antiquitate animadverſum notatumque eſt. Nonne peſtis in lanâ & textis ex eâ veſtimentis fatales quaſi nidos facit? Ideoque rerum harum commercium prohibetur, ſicubi furit? Quam quidem cautelam triſtis experientia hominibus maxime commendavit, & neceſſariam eſſe docuit; ſiquidem cum talibus mercibus peſtifera lues ex diſſitis regionibus & vel transmarinis ad populum, proſperis rebus fruentem, haud raro delata eſt. Quis neget venenum leprae, licet minus velox, minus ſubtile ſit, ex unâ Orbis parte in aliam pari modo transferri poſſe?

Ne tamen analogia temere & ultra, quam par eſt, extendatur, quaedam adhuc conſideranda ſunt. Credo enim tranſpirationem inter initia leprae non eſſe penitus ſuppreſſam, niſi in ipſis maculis; & quo magis hae propullulant, eo magis etiam illam minui; ideoque malum non tam con-

contagioſum eſſe in primo ſtadio, neque tam cito in corpora ſana ſe penetrare, quam in morbo provecto. Secus enim Israëlitici Sacerdotes, quorum erat officium de leprâ accuſatos inſpicere & explorare, aleam contagii frequenter adeuntes debuiſſent infici, quod tamen nunquam legimus factum eſſe. Verum creſcente morbo, augeri infectionis periculum, hoc mihi ex ipſâ Sacrâ Scripturâ patere videtur, quoniam homo, cujus lepra exulcerata fuit, poſt primam ſtatim infectionem, nullo temporis ſpatio interjecto, absque praeviâ ſecluſione à populo ſeparari jubetur, ne cunctando, & iterum iterumque inſpiciendo, ſpargeret contagium. Ut ut autem tardior eſt leprae, quam aliorum venenorum, contagio, praeſertim inter principia mali, tamen in quocumque ſtatu ſit, timenda eſt. Itaque qui valetudinis ſuae curam habere cupit, hunc oportet cavere, ne cum leproſis in eodem cubiculo habitet, ne eadem ſuppellectile utatur, ne concumbat, neque familiariter cum illis converſetur, neque ad eos, niſi ex officio inviſat. Inhumanum quidem eſſet, vulnera & ulcera eorum non curare; vel ſic tamen prudentis Chirurgi eſt, ut leproſos doceat ipſos ſibi mutua quaedam officia praeſtare, & ut ſingulos ſibimet medicamina, quoad fieri poteſt, applicare ſinat. Etenim ab experientiâ didici, etſi ulcera leproſa laudabile fundant pus, quaſi ex ſanis corporibus fluens, tamen ſemper ſingularem ſpargere foetorem, quem verbis exprimere non valeo: ſed valde venenoſum eſſe arbitror, & ad inficienda corpora tam animata quam inanimata idoneum.

Saepenumero miratus ſum ſaniei ex leproſis ulceribus manantis vim in commaculando & velut rodendo res exanimes, pannos, xylina texta perinde

perinde ac lintea. Quamquam oculis boni puris ſpeciem praebeat, tamen veſtes, induſia, faſcias, ſplenia, ſic contaminat, ut iteratis lavationibus repurgari nequeant. Maceranda crebro curavi lixiviis calidis & frigidis, variis liquoribus ſpirituoſis, acidis & alcalicis ſaponibus; ſed fruſtra. Sunt enim maculae omnino indelebiles & potius incrementum capere, quam minui ſub his lavationibus videntur. Anne hinc lepra veſtium & ipſorum aedificiorum ex parte intelligi & explicari poteſt? De veſtibus pollutis, laneis, lineis, ſericis, dubium non eſt; ſed de pollutis parietibus difficilior quaeſtio. Fateor mihi defuiſſe opportunitatem, maculas harumque incrementa in aedificiis ſpectandi, forte quoniam his in coloniis, ob aeſtum aëris, pleraque aedificia e ligno ſunt conſtructa. In his numquam mihi videre contigit *ſcrobes* illas *virideſcentes* aut *rufas*, quas in muris & parietibus pollutarum domorum notavit divinus Legiſlator, tanquam Leprae ſigna (*a*). Hic ſcilicet de domibus loquitur, quae ex lateribus, calce, & luto conſtructae ſunt. Credibile eſt, lignum non tam aptum eſſe concipiendis illis maculis, praeſertim ſi valde durum ſit, quale a Surinamenſibus adhiberi ſolet, Quamvis igitur mihi non licuerit infectos parietes & maculis notatos cernere, tamen perſuaſum eſt, exiſtere veram aedificiorum lepram. Nam non poſſum ab animo meo impetrare, ut credam, vitium, de quo in legibus divinis agitur, metaphorice lepram vocari, veram non eſſe. Equidem *Richardus Mead*, Vir ſagaciſſimus, illud comparat effloreſcentiae, quam in noſtris domiciliis ſubinde obſerva-

(*a*) *Levit.* Cap. 18. vs. 37.

vamus, ſicubi parietes & laquearia, gypſo parum idoneo obducta, ſenſim ſales calcarios & Aphronitrum niveo fere colore proferunt; unde colligit lepram in domo ſignificare humorem ex fermentatione rerum, quae ad conſtruendos muros miſceri ſolent, natum, qui paulatim in pariete prorumpens maculas ſerpentes faciat; & licet non ſit contagioſus, tamen inſalubri quodam halitu incolis noxam & perniciem adferre poſſet (*b*). Huic ego interpretationi adſtipulari nequeo; ſiquidem expreſſa legum verba contra faciunt, nec ſane phaenomena reſpondent. Videamus ergo, anne alium explicandi modum analogia nobis ſuppeditet.

Omnibus artis Chemicae cultoribus notum eſt, calcem vivam ſalibus ad ingenium alcalinum accedentibus impraegnatam eſſe; terram quoque ſubtilem ac mucilaginem quandam complecti. Haec inter ſe mixta quodcunque humidum ex atmoſphaera attrahunt & figunt. Statuere ergo licet eadem ex aliis corporibus exhalans contagium leprae imbibere poſſe & retinere. Quo aſſumto ſequitur, ut lepra in materie aedium paſſim nidum habere queat, & forte etiam nutrimentum, ſiquidem prima ejus elementa, perinde atque calcis & caementi, ſunt ſalini phlogiſtici & terreſtris ingenii. Exhalans de leproſo corpore foetor ſatis declarat, partes oleoſas in hoc veneno eſſe, idemque vis narcotica leprae confirmat. Num vero ſalina ſpicula in primo morbi ſtadio adſint, non aſſeverare audeo; ſed increſcente morbo naſci, pruritus & ſtimulus ad venerem indicat. Hoc igitur modo, hâc viâ, ſuſpicor ipſas domos, earum-

(*b*) Medicâ ſacr. Cap. 7. de Leprâ.

rumque parietes, ex lapidibus, terrâ lutoſâ, calce, pilis animalium ſimilibusque rebus conſtructos, poſſe verâ leprâ coinquinari, & ſemel infectos virus viciſſim in ſana hominum corpora transferre. Quae ſi ita ſint, intelligitur, cur ſacerdos, uti in homine ob lepram accuſato, ſic etiam in viſitatione aedium ſuſpectarum oculos & animum ſollicite advertere debuerit ad ſigna à Legiſlatore indicata, praecipue ad macularum colorem & incrementum, priusquam domum puram vel infectam pronuntiaret. Quocirca memorabile eſt, quod, licet in univerſum ſimilia leprae ſigna in rebus inanimatis atque in hominibus a divo Moyſe tradita ſint; attamen albarum macularum nunquam mentio facta fuerit, ubi de corporibus vitâ & animâ carentibus ſermo eſt. Leproſae veſtium & aedificiorum maculae ſemper pallido-rubrae eſſe dicuntur. Nec ſane mirum eſt, in vivis & animatis corporibus majorem colorum varietatem obtinere; quoniam magis ſunt compoſita, & pluribus mutationibus obnoxia, quam res exanimes. Illa quoque principium vitae & vires medicatrices in ſe habent, quibus hae deſtituuntur. Quae ratio eſt, ob quam animata interdum propriis viribus ſuſceptum leprae venenum perdoment & expellant; contra exanimes viru ſemel imbutae & penetratae liberari nequeant, niſi igneo motu diſſolvantunr. Atque ſic illud paradoxon, quod Interpretes legum Moſaicarum maxime moratur, intelligi poteſt: cur nempe homo leprà univerſali (modo non ſit exulcerata) affectus ex lege mundus habeatur; contra res inanimis, leproſo veneno penitus infecta, comburi debeat?

Animadverſio circa methodum medendi; & deſcriptio trium plantarum in curatione leprae adhiberi ſolitarum.

Longa eſt, fateor, & taedii plena methodus curandae leprae, quam adhibere ſolitus in diſſertatione mea expoſui §. 47—64. Diu trahit aegros & ſeveris diaetae legibus adſtringit, eosdemque pariter ac medicos vehementer fatigat. Cui quidem incommodo hoc unum conſolandi cauſſa offerri poteſt, quod vulgo dicitur: *ſat cito, modò ſat bene!*

Sed alia eſt reprehenſio majoris momenti: *an methodus noſtra eradicando tam immani vitio par ſit?* Plerisque enim medicis, qui in temperatis & frigidis Europae regionibus artem faciunt, ea ſedet & alte inhaeret opinio, quaſi vehementiores cutis morbi ſine mercurio & antimonio horumque metallorum amico ſulphure ſanari non poſſent. Ab his igitur pharmacis cum non modo abſtinuerim, ſed leproſos etiam dixerim offendi & morbum in pejus verti, non dubito, fore multos, qui methodum meam nimis levem eſſe judicent, quippe medicamenta non fortiſſima recipientem. Sed quod in ſingulis virium menſurae deeſt, multorum concurſus, item conſtantia, ordo & duiturnitas applicationis compenſare debent. Univerſalis eſt medela, non propria & ſpecifica; & hoc nititur principio: univerſam ſuccorum molem in corpore leproſo mutandam eſſe, & novo quaſi charactere impertiendam; ideoque omnes cruditates, quae in eo exiſtant, prudenter everrendas; ne novae colligantur, cavendum; ſecretiones omnes expediendas; maxime vero per renes & poros cutis im-

impura ramenta eliminanda; interim viribus corporis ſollicite proſpiciendum.

Hanc autem quaſi metamorphoſin corporis tutius poſſe lenioribus medicamentis, balneis, clysmatibus, tempeſtivis venaeſectionibus, ſudationibus ſimilibusque diu conſtanterque adhibitis obtineri, quam profuſa ſtatim ſanguinis detractione, & draſticis pharmacis, quibus veteres uti ſolebant, ego quidem ſemper credidi, & uſu etiam expertus ſum. Utique methodum certiorem & quaſi ſpecificam nondum eſſe inventam opinor. Ea enim, quam Liberta Surinamenſis ſequitur, quamque in diſſertatione mea pag. 57. & ſeq. leviter adumbravi, tametſi brevior eſt, tamen non omnino certa & tuta eſſe videtur, niſi pariter, ac noſtra, in ſat longum temporis ſpatium fuerit protracta. Neque enim diſſimulare poſſum, ex quo tempore in Coloniam redii, oblatos mihi quosdam eſſe leproſo vitio infectos, qui ab illa Femina quondam curati & externa ſpecie ſanati videbantur. Unde feſtinationem etiam ſub hac methodo inutilem & damnoſam eſſe conjicio. Neque tamen debitam ei laudem detrahere velim, neque occaſiones praeterire ſinam, quibus illa ſub examen vocari & per experimenta accuratius probari poterit. Interim dum has expecto, datam fidem ex parte liberaturus deſcribam breviter binas illas plantas, quibus Liberta plurimum tribuit, adjecta tertia, qua eadem Femina & alii Africani multum confidunt.

TONDIN.

In uliginoſis locis creſcens hic frutex non magnam altitudinem nanciſcitur; materiem valde tenacem ſed non ultra pollicem craſſam praebet; comam vero diffuſam ſatis & cauliculis longis, folioſis cirrhoſisque inſignem habet — Caules omnes, ut teneri, triangulares ſunt; aetate ligneſcunt; lignum ipſum formam trigonam utcunque ſervat; ejus certe juxta corpus decurrunt tres anguli e cauliculis ſenſim compactis rigidatisque facti — Folia ſemper quina uni petiolo eique leviter alato affixa ſunt —— Flores bis in anno, menſibus nempe Junii & Decembris, prodeunt, bisque fructus maturantur. —— Florendi modus elegans eſt: ex angulis, quos petioli foliorum cum caulibus faciunt, capreae naſcuntur, quae primo cirrhos, dein ſupra hos ſpicam floſculis candidis inſignem, emittunt. —— Exiles ſunt floſculi, in quibus tamen octo ſtamina diſtincte cernit oculus armatus. Staminum quatuor longiora, quatuor notabiliter breviora ſunt, ſingula antheris globuloſis inſtructa. —— Inter haec ovarium eſt, duo gerens ſtigmata, quorum unum altero craſſius eſt. — Conſpiciuntur etiam nectaria quatuor lutea. — Atque omnes hae floris partes duplici perianthio incluſae ſunt, exteriore quadrifido, interiore, cui corollae nomen competit, ex octo vel novem laciniolis conſtante. — Interea dum flores explicantur & officio ſuo functi ſenſim areſcunt ac defluunt, capreae ſeu cauliculi florigeri creſcere pergunt, longioresque craſſiores ac tenaciores evadunt, adeo ut fructificatione peractà no-

notabiles racemulos, multis nuculis onuſtos, ſimplices tamen, repraeſentent. Quam ob cauſſam mihi quidem hic frutex *Coccolobarum* generi accenſendus videtur. — Fructus eſt capſula vel potius nucula, pollicem fere longa, turbinata quidem, ſed tamen ſuperius ex rotundo molliter trigona & inter torulos exiguo mucrone inſtructa; caeterum trivalvis, trilocularis, & tribus foeta ſeminibus ſeu nucleis, qui inter tres diſſepimenti alas apte poſiti ſunt, ab externa parte convexi, intus cum inaequalitate quadam complanati (*). Haec deſcriptio ut plenius intelligatur, inſpicienda eſt tabula prima, quae exhibet. Fig. 1.

(a) Adumbrationem plantae floribus ornatae & exſiccatum etiam ramulum miſerat Cl. *Schilling.*; ſed cum non addidiſſet vel ipſos fructus vel horum deſcriptionem, aliquamdiu hæſi circa genus fruticis; quanquam habitus externus a *Coccolobis* diverſum & *Paulliniis* proximum eſſe declararet. Nuper demum ramulos aliquot nuculis maturis inſtructos accepi, e quibus pleniſſime cognovi, hunc fruticem ad *Paulliniæ* genus omnino pertinere, neque a Botanicis, qui Americam meridionalem peragrarunt, praetervifum eſſe. Dubitari enim non poteſt, quin ipſa ſit, quam *Carolus Plumierius*, Botanicorum facile princeps, in deſcript. plant. American. p. 76. tab. 91. exhibuit, *Clematis pentaphylla, pediculis alatis, fructu racemoſo tricocco*; quamque idem Vir in gen. 34. titulo *cururu ſcandentis petaphyllae* recenſet; de qua etiam *Johannes Burmannus*, Vir celeberrimus, in faſc. 5. plant. American. commemorat, dicens *Paulliniam pinnatam Linnæi eſſe ſpeciem cururu, & foliorum numero maxime differre a cururu triphylla*: ubi addere noluit, quod ſtudioſe intuentibus ſatis manifeſtum eſt: non recte Paulliniam pinnatam a Cel. *Linnaeo* appellari, quae folia ſemper quina habet. Caeterum floſculos horumque partes, cum perexiles & detritae eſſent, ad naturam exigere non potui; nec proinde omnis circa duplicis perianthii & nectariorum ſtructuram ſtigmatumque numerum dubitatio mihi ſublata eſt. At nuculas bene multas vidi & tractavi, earumque imaginem pariter ac veram foliorum formam perità manu *N. Meerburgii*, Academiae noſtrae Hortulani, delineandas curavi. *Not. Editor.*

Fig. 1. *Ramulum terminalem, foliis capreisque cincinnatis & florigeris inſtructum, naturali magnitudine expreſſum.*

Fig. 2. *Stamina prout oculo armato ſemet offerunt.*

Fig. 3. *Rudimentum fructus, microſcopio ſpectatum.*

Fig. 4. *Fructum perfectum, integrum & adhuc clauſum.*

Fig. 5. *Eundem apertum, demtis duabus valvulis & diſſepimento, ut appareat ſitus ſeminis ſeu nuclei in torulo ſuo, ſimulque valvulorum lignoſa craſſities.*

Fig. 6. *Semen unum e tribus, quae in nucula continentur.*

Fig. 7. *Diſſepimentum nuculae e tenui pedicello in tres alas expanſum, quas inter ſemina repoſita ſunt, manentque interdum aliquamdiu valvis jam dehiſcentibus & vel lapſis.*

CUSCUTA SURINAMENSIS.

Cum in diſſert. pag. 60. notaverim, linimentum adverſus maculas nodosque leproſos à Liberta noſtrà adhiberi ſolitum ex Cuſcutà quadam potiſſimum parari, viſum eſt, hujus etiam plantulae effigiem adjicere, ut rerum periti, cujus illa generis ſit, tutius certiusque judicare queant. Dubito enim, Cuſcutae generi an Caſſythae annumeranda ſit. Utique plantula paraſitica eſt; foliis caret; Cauliculis mire laxutiat, & multiplicatis in immenſum filamentis ſuis involvit vexatque plurimas arbores, frutices, herbas. Floſculorum faſciculos undique pandit, mire prolifera — Calix monophyllus, corolla monopetala; ambo quinquefidi ſunt — Antherae filamentis non ſuſtinen-

ſcentur ſed ad angulos corollae ſedent, urplurimum quinque, interdum plura, nunquam pauciora — Rudimentum fructus intra florem poſitum, duos ſtylos in ſtigmata rotundula deſinentes exſerit — Capſula ſuccedit ſubrotunda, unilocularis, paucis & exilibus ſeminibus inſtructa (*b*) — Tabula ſecunda plantulam ejusque partes repraeſentat.

Fig. 1. *Ramo mali limoniae circumvoluta & intorta plantula cum floſculis & ſeminibus ad naturalem formam & magnitudinem.*

Fig. 2. *Flos ante explicationem calice involutus, trans lentem ſpectatus.*

Fig. 3. *Corolla integra ſub microſcopio viſa.*

Fig. 4. *Ovarium cum ſuis ſtylis, vitro amplificatum.*

Fig. 5. *Corolla transverſim ſecta & expanſa, filamentorum abſentiam & antherarum poſitionem clarius prodens.*

VISCUM SURINAMENSE.

Hanc quoque plantam Aethiopes magni faciunt in curanda lepra; ideoque diligenter colligunt; ex aqua decoquunt; decocti modo tenuioris, modo ſa-

(*b*) Hunc characteriſmum expendenti apertum eſſe credo, plantulam noſtram à *Caſſytha* magno intervallo diſtare, & ad *Cuſcutae* genus omnino pertinere; ſiquidem vulgaris etiam *Cuſcuta* quamvis quaternarium in floris partibus numerum plerumque teneat, interdum tamen quinquefidos floſculos & quinque antheris inſtructos ferre ſolet, praeſertim in meridionali Europa. *Not. Edit.*

ſaturatioris magnam copiam aegris potandam dant. Ego quidem ejus efficaciam in ſananda lepra nondum expertus ſum; ſed inſignem vim diureticam pleniſſime cognovi. Neque tamen alienum eſſe credidi, deſcriptionem ejus & iconem prioribus adjungere — Elegans planta eſt, dum candidos pandit florum thyrſos perinde ac dum rubris fructuum corymbis ſuperbit. Radices arboribus inſerit, harumque comas paraſitica inveſtit — Caules glabros, folia oppoſita, lanceolata habet — Ex alis foliorum atque ab extremis ramulis emittit cauliculos florigeros, varie diviſos — Flores calice & corolla inſtruuntur, in ſex partes diviſis; & in corolla ſub microſcopio ſpectata inſuper apparent appendiculae ex laciniis corollae productae & quoddam quaſi nectarium formantes — Stamina aut antheras non diſtincte vidi — Ovarium in ima corolla ſitum, habet quidem ſtylum ſat longum & pulpoſo ſtigmate inſtructum, ſed ſtylus hic ita reclinatus eſt, ut extra nectarium non emineat. — Fructus eſt drupa rubro colore inſignis, forma ovali, nucleum glutine luteo circumfuſum continens — (c) Tabula III. plantam ejusque partes exhibet.

Fig.

(c) Ornatiſſimus *Schilling* hanc plantam primo ſimpliciter *Viſcum* appellavit, deinde *Viſcoidem Jacquini* eſſe ſcripſit; ſed ab utroque genere diverſam eſſe putem; niſi forte in deſcriptione floris peccatum ſit, in qua certe omiſſum criterium a ſtaminibus deſumendum deſideratur; quo ſublato dici non poteſt, ad quam claſſem in *Linnaeano* ſyſtemate pertineat, Hexandriam, Monoeciam an Dioeciam? Quodſi flores, quales verbis & iconibus expreſſi ſunt, tales omnino exiſtunt, antheris etiam inſtructi, ſed ob exilitatem praetervifis, apertum quidem eſt, plantam *Loranthis* proximam eſſe, nec male his accenſeri, quorum quippe nonnulli ſpeciem viſcorum &

Fig. 1. *Ramulus eſt foliis floribusque inſtructus, naturali magnitudine.*
Fig. 2. *Flos explicitus, ſub vitro valde amplificante ſpectatus.*
Fig. 3. *Una ex laciniis ſ. petalis corollae cum appendicula.*
Fig. 4. *Rudimentum fructus, quale oculis armatis apparet ſtylo in rectum extenſo.*
Fig. 5. *Racemus druparum maturarum, naturali magnitudine.*
Fig. 6. *Drupae tunica, demto nucleo, convolvens ſe, magnitudine multum auctà.*
Fig. 7. *Nucleus viſco luteo, admodum lento, largiter circumfuſus.*

& ſimilem etiam creſcendi modum habent. Sin vero foecundi flores antheris prorſus careant, & ſtaminiferi omnino ſteriles ſint, atque diſtinctis etiam ſtirpibus ferantur, aptius juxta *Tamos* & *Smilaces* collocabitur. *Not. Edit.*

FINIS.

Tab. I.

Tondin Surinamenſium.

B. de Bakker fecit.

Cuscuta Surinamenſis.

Fig. 1.

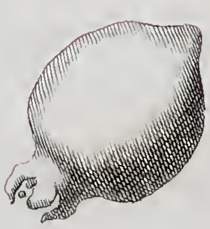

Fig. 2.

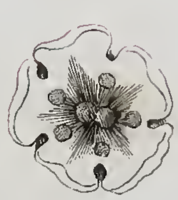

Fig. 3.

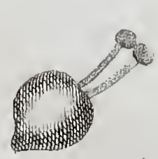

Fig. 4.

Fig. 5.

B. de Bakker. fecit

Tab. III.

Viscum Surinamenſe.

B. de Bakker, fecit

11.T.17

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE
RC
154
S33
Copy 3
RARE BOOKS DEPARTMENT